

การพัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

โดย

นางสาววิมาภรณ์ แต่งจ้อย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2562

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การพัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราช
ภัฏ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

DEVELOPMENT OF STUDENT ACTIVITIES TO ENHANCE CITIZENSHIP
IN RAJABHAT UNIVERSITIES

By
MISS Winaphorn TANGJUI

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy (DEVELOPMENT EDUCATION)
Department of Education Foundations
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2019
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

58260805 : พัฒนศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาดุสิตบัณฑิต

คำสำคัญ : ความเป็นพลเมือง, รูปแบบกิจกรรมนักศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏ

นางสาว วิณาภรณ์ แดงจ้อย: การพัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : อาจารย์ ดร. รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ 2) พัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) คือการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ จำนวน 400 คน และ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องความเป็นพลเมืองและผู้เชี่ยวชาญในเรื่องกิจกรรมนักศึกษา จำนวน 10 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็นหรือ Modified Priority Need Index (PNI_{modified}) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการศึกษาพบว่า

1. ผลการประเมินความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่าสถานการณ์ความเป็นจริงความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏอยู่ในระดับมาก และสถานการณ์ความคาดหวัง ความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏอยู่ในระดับมาก และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) เท่ากับ .17 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง มีดัชนีความสำคัญต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏสูงสุดเป็นลำดับแรก รองลงมาเป็นด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา และด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาในสังคม และด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. รูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ (หกสร้าง) ดังต่อไปนี้ 1) ความตระหนัก (Awareness) 2) แรงจูงใจ (Motivation) 3) การมีส่วนร่วม (Participation) 4) เครือข่าย (Network) 5) สภาพแวดล้อม (Environment) 6) กิจกรรมนักศึกษา (Student Activities)

58260805 : Major (DEVELOPMENT EDUCATION)

Keyword : CITIZENSHIP, STUDENT ACTIVITIES, RAJABHAT UNIVERSITIES

MISS WINAPHORN TANGJUI : DEVELOPMENT OF STUDENT ACTIVITIES TO ENHANCE CITIZENSHIP IN RAJABHAT UNIVERSITIES THESIS ADVISOR : RATCHADAPORN KETANON, Ph.D.

This research aimed to 1) study citizenship situations by analyzing the reality and expectations of citizenship of students at Rajabhat University; and 2) develop a model of student activities for enhancing citizenship at Rajabhat University using mixed methods of both quantitative and qualitative. The data collection procedure was done through a quantitative method. A questionnaire was used to collect the data from 400 undergraduate students from Rajabhat Universities throughout Thailand. Qualitative data collection was conducted by interviewing 10 key informants who were professionals and experts in a citizenship and student activities fields through questionnaires and structured interview forms. Descriptive statistics of mean, standard deviation, percentage, Modified Priority Need Index (PNI Modified), and content analysis were used to analyze the data.

The research findings were as follows:

1. In terms of assessment of reality and expectations of student citizenship in Rajabhat University, it was found that the situation of reality of student citizenship at Rajabhat University was at a high level and students citizenship expectations was at a high level and the priority index of necessity (PNI modified) was equal to .17. When considered each aspect, it revealed that student's responsibility to oneself / to know oneself had the first priority index for enhancing citizenship in Rajabhat University, followed by social responsibility and participation in local development / volunteering, respect for law / regulation in society, and respect for the rights of others and acceptance of Differences between people.

2. Student activities model to enhance citizenship at Rajabhat University consisted of six components, called "Hok Sang": 1) Awareness, 2) Motivation, 3) Participation, 4) Network, 5) Environment, and 6) Student Activities.

กิตติกรรมประกาศ

ชีวิตคือการเรียนรู้ สำหรับดุชฎินิพนธ์เล่มนี้ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้ที่สำคัญของชีวิต อีกก้าวของผู้วิจัย เป็นการเรียนรู้ที่ท้าทาย โดยสิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับในการเรียนครั้งนี้คือ การมีระเบียบวินัย เพื่อที่จะสามารถเอาชนะตนเอง ให้ก้าวข้ามบทเรียนที่ท้าทายในแต่ละขั้นตอน ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยสวนดุสิตที่เปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้ในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณทุกคำสั่งสอน กำลังใจ คำแนะนำและความเมตตาของทุก ๆ ท่าน ที่มีส่วนช่วยให้ดุชฎินิพนธ์เล่มนี้สำเร็จ

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาผู้เปรียบเสมือนแสงสว่างที่มีค่าในการนำทางการเรียนรู้ อาจารย์ ดร. รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม ที่สละเวลาอันมีค่าเพื่อให้ความรู้ให้คำปรึกษา แนะนำ การทำดุชฎินิพนธ์เล่มนี้ให้เสร็จสมบูรณ์ นอกจากนี้ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรณวีร์ บุญคุ้ม ประธานในการสอบดุชฎินิพนธ์ อาจารย์ ดร. ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา ที่ปรึกษาร่วมและ รองศาสตราจารย์ ดร. เทือน ทองแก้ว ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำแนะนำและแก้ไข ข้อผิดพลาดเพื่อให้ดุชฎินิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่าน ในภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ ศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์ ที่ให้ความรู้อบรม สั่งสอน แก่ลูกศิษย์ด้วยความรัก ความปรารถนาดีและความเสียสละอย่างยิ่งจนกระทั่งสำเร็จการศึกษา

ขอมอบความสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้ให้แก่ครอบครัวอันเป็นที่รักของดิฉันคือ คุณพ่อวินัย คุณแม่ลักษณา รูปแพ ผู้มีพระคุณสูงสุดในชีวิต ที่คอยให้กำลังใจและคอยสนับสนุนในการต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ ขอขอบคุณ คุณอรรถพร ด.ญ. ณัฐธยาน์ แต่งจ้อย ที่คอยเป็นกำลังใจสำคัญในการศึกษา ช่วยเหลือให้คำปรึกษา และคอยเคียงข้างเสมอในทุก ๆ เวลา ขอขอบคุณน้องชายน้องสะใภ้และน้องสาวอันเป็นที่รัก ที่คอยให้กำลังใจเสมอมา ขอขอบคุณ พี่เป้ พี่ผึ้ง น้องอ๊อบ พี่เก่ง หลวงพ่อ พี่น้ำ ที่เป็นเพื่อนร่วมทางในการศึกษาครั้งนี้ ที่เข้าใจ คอยช่วยเหลือและให้คำแนะนำ รวมถึงกัลยาณมิตรที่แสนดี คุณอัญวีณ์ ดร. ศิโรรัตน์ ดร. อัจฉรา คุณจินต์จิรา คุณธนัญภัทร์ คุณกรณิศ คุณนนทชา ดร. พสุธา อ. ชินราช ที่คอยให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจ

ท้ายที่สุดขอขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 10 ท่าน ที่ให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 5 แห่ง ที่ให้ข้อมูล จำนวน 400 คน ที่ตอบแบบสอบถาม ขอขอบพระคุณทุกท่าน ที่ให้ข้อมูลในรายการเอกสารอ้างอิงทุกคน

วิณารณ์ แต่งจ้อย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฐ
สารบัญภาพ.....	ฒ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
คำถามการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
บทที่ 2 บรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง.....	11
1.1 ความหมายของความเป็นพลเมือง.....	12
1.2 พัฒนาการความเป็นพลเมืองในโลก.....	14
1.3 ลักษณะของความเป็นพลเมือง.....	15
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง.....	22
2.1 นิยามและความหมายของการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง.....	22
2.2 แนวคิดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในต่างประเทศ.....	24

2.3 แนวคิดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในประเทศไทย	26
2.4 หลักของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง.....	27
3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การศึกษา เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระดับอุดมศึกษา	32
3.1 เป้าหมายยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง	33
3.2 หลักการสร้างความเป็นพลเมือง	33
3.3 ยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในระดับอุดมศึกษา	34
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมนักศึกษา.....	36
4.1 ความหมายของกิจกรรมนักศึกษา.....	36
4.2 วัตถุประสงค์ของกิจกรรมนักศึกษา.....	39
4.3 ประโยชน์ของกิจกรรมนักศึกษา	41
4.4 ประเภทกิจกรรมนักศึกษา	42
5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ	44
5.1 ความหมายของรูปแบบ	44
5.2 องค์ประกอบของรูปแบบ.....	45
5.3 ประเภทรูปแบบ.....	47
5.4 การพัฒนารูปแบบ	49
5.5 การทดสอบรูปแบบ	50
6. ข้อมูลพื้นฐานของมหาวิทยาลัยราชภัฏ.....	52
6.1 ความเป็นมาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ.....	53
6.2 ภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ.....	54
6.3 กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย	55
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	57
7.1 งานวิจัยในประเทศ	57

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ.....	67
8. กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	70
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	73
ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อ ความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ	73
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	74
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	81
การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	82
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	83
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้	84
ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องกับการจัด การศึกษานักวิชาการด้านการสร้างความเป็นพลเมือง	85
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information).....	85
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	86
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	87
การตรวจสอบข้อมูล	87
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	88
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	88
ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองใน มหาวิทยาลัยราชภัฏ	89
ผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	89
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	90
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	90
การตรวจสอบข้อมูล	91
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	91

การวิเคราะห์ข้อมูล.....	91
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	94
ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความ คาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ	94
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล.....	95
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สถานการณ์ความเป็นพลเมือง โดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความ คาดหวังของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ.....	96
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การจัดลำดับความสำคัญสถานการณ์การเสริมสร้างความเป็น พลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยใช้แบบการเรียงลำดับความสำคัญ ของข้อมูล (Priority Needs Index : PNI).....	103
ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์การจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ.....	109
ตอนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองใน มหาวิทยาลัยราชภัฏ.....	115
ขั้นตอนที่ 2 ผลการศึกษาระบบการในการจัดกิจกรรมนักศึกษาในการเสริมสร้างความเป็น พลเมืองเพื่อสร้างรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาและเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทาลัย ราชภัฏ.....	116
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาเรื่องคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในปัจจุบันของนักศึกษ มหาวิทยาลัยราชภัฏในด้านต่าง ๆ	116
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏที่พึง ประสงค์	125
ตอนที่ 3 ปัจจัย/เงื่อนไขใดที่มีผลต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัย ราชภัฏ	132
ตอนที่ 4 บทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏในการเสริมสร้างให้นักศึกษามีความเป็นพลเมือง .	140
ตอนที่ 5 กิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของมหาวิทยาลัยราชภัฏ	146
ตอนที่ 6 แผนการเสริมสร้างการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง	151

ตอนที่ 7 กิจกรรมนักศึกษาที่สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF: HEd) เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง.....	170
ตอนที่ 8 ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ	175
ตอนที่ 9 ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการดำเนินงานกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ.....	181
ตอนที่ 10 ข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับกระบวนการในการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ.....	187
ชั้นตอนที่ 3 รูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ	191
ตอนที่ 1 การประมวลผลการวิเคราะห์ประเด็นหลัก เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ	191
ตอนที่ 2 การพัฒนาและร่างรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ.....	200
ตอนที่ 3 รูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ .	233
ตอนที่ 4 ผลการประเมินรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ.....	246
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	249
สรุปผลการวิจัย	251
อภิปรายผลการวิจัย	258
ข้อเสนอแนะ	265
รายการอ้างอิง.....	267
ภาคผนวก	279
ภาคผนวก ก เครื่องมือการวิจัย	280
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจคำดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือการวิจัย.....	296
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์	302
ภาคผนวก ง รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจคำดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือการวิจัย	305

ภาคผนวก จ รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบ	307
ประวัติผู้เขียน	311

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	วิเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมือง	20
ตารางที่ 2	วิเคราะห์การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง.....	31
ตารางที่ 3	จำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ประจำปี 2560 ...	74
ตารางที่ 4	จำนวนมหาวิทยาลัยราชภัฏจำแนกตามกลุ่มเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏ ...	76
ตารางที่ 5	จำนวนประชากรและขนาดตัวอย่างจำแนกของมหาวิทยาลัยราชภัฏ	78
ตารางที่ 6	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลในการประเมินสถานการณ์ความเป็น พลเมือง	95
ตารางที่ 7	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสถานการณ์ความเป็นพลเมือง โดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง	97
ตารางที่ 8	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดย วิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา.....	98
ตารางที่ 9	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดย วิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ราชภัฏ ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม.....	100
ตารางที่ 10	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดย วิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ราชภัฏ ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่าง บุคคล	101
ตารางที่ 11	การจัดลำดับความสำคัญสถานการณ์การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของ นักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ ตนเอง.....	103

ตารางที่	12	การจัดลำดับความสำคัญสถานการณ์การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของ นักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา	105
ตารางที่	13	การจัดลำดับความสำคัญสถานการณ์การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของ นักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม.....	107
ตารางที่	14	การจัดลำดับความสำคัญสถานการณ์การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของ นักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและ การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล	108
ตารางที่	15	ผลการวิเคราะห์การจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมือง ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง	109
ตารางที่	16	ผลการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วม ในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา	111
ตารางที่	17	ผลการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม	112
ตารางที่	18	ผลการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับ ความแตกต่างระหว่างบุคคล	113
ตารางที่	19	แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ	202
ตารางที่	20	ผลการประเมินรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ.....	246
ตารางที่	21	ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบสอบถาม.....	299

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	72
ภาพที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	93
ภาพที่ 3 การพัฒนาการความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัย.....	178
ภาพที่ 4 รูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัย ราชภัฏ.....	222

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมอันเป็นผลมาจากการพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาที่เรียกว่า กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ซึ่งเป็นยุคที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้าน เศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ด้วยพลังแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรวดเร็วกว้างขวาง ผลที่เกิดขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์นี้ก่อให้เกิดสิ่งที่ เรียกว่าทุนนิยมขึ้นทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นทุนมนุษย์ ทุนทรัพยากรหรือทุนที่เป็นสินทรัพย์ สิ่งเหล่านี้ ก่อให้เกิดการบริโภคนิยมเพื่อตอบสนองต่อระบบทุนนิยม โดยมีการกระตุ้นให้คนในสังคมมีการบริโภค สินค้ามากขึ้น จนเกินความจำเป็นและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมอย่างมาก รวมถึงในประเทศไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคประเทศไทย 4.0

ที่ผ่านมาประเทศไทยมีการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับด้านเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง เริ่มจาก ประเทศไทย 1.0 คือในช่วงปี พ.ศ. 2504-2514 การพัฒนาด้านเศรษฐกิจโดยเน้นการผลิต ที่ให้ความสำคัญภาคเกษตรเป็นหลัก ต่อมาประเทศไทย 2.0 คือในช่วงปี พ.ศ. 2515-2527 การพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นการผลิตในภาคอุตสาหกรรมเบา การใช้เครื่องมือมาช่วยผลิตเสื้อผ้า กระเป๋า เครื่องประดับ เป็นต้น จากนั้นก้าวเข้าสู่ยุคไทยแลนด์ 3.0 คือในช่วงปี พ.ศ. 2528-2559 การพัฒนาด้านเศรษฐกิจที่เน้นการผลิตอุตสาหกรรมหนัก การผลิตและการส่งออก เช่น เหล็กกล้า ก๊าซธรรมชาติ ปูนซีเมนต์ และยุคประเทศไทย 4.0 ในปัจจุบัน พ.ศ. 2560 เป็นการเปลี่ยนผ่านไปสู่ การพัฒนารูปแบบใหม่โดยหลักการสำคัญก็คือ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปเป็น การผลิตที่เน้นการสร้างนวัตกรรม เพราะการเปลี่ยนแปลงให้เข้าสู่ประเทศไทย 4.0 เกิดขึ้นมาจากการหาหนทางในการแก้ไขปัญหาที่ประเทศไทยต้องประสบจากการพัฒนาที่ผ่านมาหลายด้าน โดยเฉพาะด้านคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับ อัจฉริยะ ชุมสาย ณ อยุธยา (2553) กล่าวว่าสังคมไทยในปัจจุบันยังมีความเปราะบางด้านคุณธรรมจริยธรรม เนื่องจากการเปลี่ยนแปลง ที่รวดเร็วสู่วิถีโลกปัจจุบันที่อาจขาดการไตร่ตรองอย่างรอบคอบของการก้าวเดินไปข้างหน้า ภาพที่ สะท้อนให้เห็นชัดเจนก็คือ การเกิดขึ้นของปัญหาในสังคมไทย ตั้งแต่ปัญหาเล็กไปถึงปัญหาใหญ่ อันเป็นผลพวงมาจากผลเสียของการพัฒนาที่ผ่านมา เช่น การไม่มีระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ และจริยธรรมในสังคม การทุจริตคอร์รัปชัน การก่ออาชญากรรม การเสพติดและการค้ายาเสพติด

ขาดความสามัคคีและมีความแตกแยกทางด้านความคิด เป็นต้น ดังผลจากการศึกษาของ นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล (2557) ที่ศึกษา การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนพบว่า สังคมไทยกำลังประสบปัญหา อันเนื่องมาจากผลจากการพัฒนาเมื่อสิ้นสุดระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 สะท้อนให้เห็นว่า สังคมไทยกำลังเผชิญวิกฤติความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรม ความเป็นวัตถุนิยม การใช้ชีวิตและความสัมพันธ์กับผู้อื่นโดยมุ่งหารายได้เพื่อสนองความต้องการบริโภค การช่วยเหลือเกื้อกูลกันลดลง ความมีน้ำใจไม่ตรี้อยลง แก่งแย่ง เอารอดเอาเปรียบกันขาดความสามัคคี ไม่เคารพสิทธิผู้อื่น และขาดการยึดถือประโยชน์ สอดคล้องกับการศึกษาจาก คลังสมอง วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรเพื่อสังคม กลุ่มสังคมจิตวิทยา ได้ทำการศึกษาประเด็นปัญหา นิสัยค่านิยม ความประพฤติบางประการของคนไทย ที่เป็นสาเหตุพื้นฐานที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ความแตกแยกในสังคม ทั้งในชีวิตประจำวันและในทางการเมืองที่ส่งผลทำให้เมืองไทยน่าอยู่น้อยลง ผลจากการศึกษาพบว่าเกิดมาจากตัวของคนไทยเราเอง โดยได้สรุปนิสัย ค่านิยมและความประพฤติที่ไม่ดีและเป็นสาเหตุหรือตัวการที่ทำให้เกิดปัญหาไว้ 6 ประการ คือ คนไทย ไม่ชอบปฏิบัติตามกฎกติกา มารยาท คนไทยเป็นคนไม่เคารพในสิทธิของผู้อื่น และไม่รักษาสีทธิของตนเอง คนไทยเป็นคนที่ขาดความรับผิดชอบ คนไทยเป็นคนที่บกพร่องในเรื่องคุณธรรม และปัญหาอื่นที่ทำให้เอกลักษณ์อันดีงามของไทยเสื่อมลง (ศิษฐ์ เอกโกษา, 2555)

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาทำให้สังคมไทยต้องกลับมาทบทวนว่า สาเหตุหลักของปัญหาคืออะไร ซึ่งคำตอบของปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดล้วนเกิดจากการพัฒนาที่ไม่สมดุล มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจแต่ไม่เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศ การทำให้มนุษย์มีความเข้มแข็ง มีความรับผิดชอบตนเองได้อย่างดี มีคุณธรรมภายในกรอบกติกาของสังคมอย่างมีความสุข สังคมจะพัฒนาได้ต้องขึ้นอยู่กับพัฒนา มนุษย์ที่อยู่ในสังคมนั้น รากฐานการพัฒนามนุษย์ คือ มีความสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข และจากการศึกษาค้นคว้าพบว่าประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนามนุษย์ และสังคม เช่น ประเทศเยอรมนี สหรัฐอเมริกา แคนาดา อังกฤษ เป็นต้น ประเทศเหล่านี้ได้นำรูปแบบและวิธีการสร้างความเป็นพลเมืองมาใช้ในการสร้างสังคมเพื่อเป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

การสร้างคนให้มีความเป็นพลเมืองจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่หยิบยกมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เนื่องจากความเป็นพลเมือง (Citizenship) เป็นคำหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคนในสังคมที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเพราะสังคมประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้ ไม่ใช่เพียงแต่มีรัฐบาลหรือกฎหมายที่ดีเท่านั้น หากแต่ประชาชนจะต้องมีความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยด้วย กล่าวคือหากคนในสังคมมีความเป็นพลเมืองก็จะทำให้สังคมนั้นมีความสุขเพราะความเป็นพลเมืองของระบอบประชาธิปไตยนั้นคือพลเมืองมีความหมาย

ที่มากไปกว่าเพียงแค่เป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่เพียงแค่รับสั่งจากรัฐและทำตามกฎหมายเท่านั้น แต่ยังหมายถึงผู้ที่เป็น พลังของบ้านเมือง รวมทั้งมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อตัวเองและสังคม ชื่อสัตย์ เสียสละ มีเหตุผล มีประโยชน์ต่อส่วนรวมและเป็นส่วนช่วยให้สังคมและประเทศชาติมีความเจริญ หรือกล่าวคือ เป็นพละกำลังของบ้านเมือง ไม่เป็นภาระให้กับคนอื่นแต่สามารถพึ่งตนเองและช่วยเหลือสังคมได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559: 22-23) ประโยชน์สำคัญของการที่คนในสังคมมีความเป็นพลเมืองนั่นคือ ด้านสังคม การเป็นพลเมืองจะทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างสันติสุข เพราะคนในสังคมจะช่วยกันรักษาความสงบเรียบร้อย และร่วมกันพัฒนาสังคม ให้เจริญก้าวหน้า หลีกเลี่ยงความขัดแย้งในสังคม พลเมืองที่ดีจะปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างแก่พลเมืองที่ประพฤติไม่ดี ในด้านการเสียสละต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ด้านเศรษฐกิจ พลเมืองจะประกอบสัมมาชีพ ดำรงชีวิตตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียง ประหยัด และออมทรัพย์ไว้ใช้ในยามจำเป็น เช่น ยามป่วยไข้ ฉุกเฉิน เป็นต้น และอาจนำทรัพย์ที่ออมไว้มาลงทุนทำธุรกิจเพื่อหาเลี้ยงชีพ รวมทั้งนำทรัพย์ที่ออมไว้มาทำให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมและประเทศชาติ ด้านการเมือง การปกครอง พลเมืองจะเป็นผู้ที่เคารพกฎหมาย รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตน รวมทั้งไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น พลเมืองนั้นจะรู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ของตนเองตามกฎหมาย มีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองการปกครอง เช่น ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นต้น จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ทราบว่าพลเมืองมีความสำคัญต่อสังคมและประเทศชาติเป็นอย่างมาก เพราะพลเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมและประเทศชาติเจริญก้าวหน้า ฉะนั้น ถ้าพลเมืองส่วนใหญ่ของสังคมเป็นพลเมืองดีย่อมทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้าและพัฒนาได้อย่างยั่งยืนต่อไป

สำหรับแนวทางการสร้างความเป็นพลเมืองคือการใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน เพราะการศึกษาถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งหวังให้มนุษย์เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทิศทางที่มีคุณค่าอันพึงประสงค์ของความเป็นมนุษย์ การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสังคมที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยและการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เพราะมนุษย์ไม่ได้เกิดมาพร้อมกับการเป็นนักประชาธิปไตย ดังนั้นเพื่อให้สังคมมีการพัฒนาจึงต้องมีการปลูกฝัง และมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเกิดขึ้น

ในประเทศไทยมีการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2574 โดยมีวิสัยทัศน์หลักคือ คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการและหนึ่งในนั้นคือ เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะที่ทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์แห่งชาติ และยังได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์พัฒนา

การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553-2561 โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อพัฒนาการศึกษาที่สร้างพลเมือง ในรูปกิจกรรมที่เน้นกระบวนการคิด วิเคราะห์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการลงมือปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะรอบด้านเพื่อประโยชน์ของตนเอง สังคม ประเทศ ไปจนถึงเพื่อประโยชน์ของมนุษยชาติ และ 2) เพื่อเสริมสร้าง/ฝึกฝนคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองให้กับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ผู้เรียน ครอบครัว ชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ประชาชนทั่วไป และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการเป็นแบบอย่างที่ดี (คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี, 2554) นอกจากนี้ยังมีองค์กรของภาครัฐอื่น ๆ ที่ทำงานสนับสนุนเสริมสร้างความเป็นพลเมืองอย่างแข็งขันหลายองค์กร อาทิ คณะกรรมการการเลือกตั้งสถาบันพระปกเกล้าและสภาพัฒนาการเมือง Thai civic Education เป็นต้น และรวมทั้งในภาคประชาชนหรือภาคพลเมืองก็ได้มีการเคลื่อนไหวด้านการสร้างความเป็นพลเมือง โดยกลุ่มองค์กร สมาคม และนักวิชาการอิสระ ทำการศึกษาเรื่องความเป็นพลเมืองที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทยอย่างต่อเนื่อง ทำให้เห็นได้ว่าทุกภาคส่วนให้ความสำคัญกับการสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นในประเทศไทยอย่างมาก

ในฐานะที่สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันที่สร้างกำลังคนระดับสูงให้กับประเทศ โดยจากตัวเลขของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในปี 2562 จำนวน 2.96 แสนคน (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2562) จากตัวเลขทำให้เห็นได้ว่าสถาบันอุดมศึกษาเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการผลิตกำลังคน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการกำลังคนของประเทศ และเป็นแหล่งทรัพยากรทางปัญญาของประเทศ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษามีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มุ่งพัฒนาความเจริญของทางสติปัญญาและความคิด มุ่งสร้างคนในระดับวิชาชีพชั้นสูงเพื่อนำมาพัฒนาประเทศให้มีความเจริญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏถือได้ว่าเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีหน้าที่สำคัญในเรื่องการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศ ซึ่งจากเดิมมหาวิทยาลัยราชภัฏมีหน้าที่ในการฝึกหัดครูและได้พัฒนาต่อมา มากกว่าหนึ่งศตวรรษเพื่อให้เป็นสถาบันการศึกษาที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการผลิตครูและมีบทบาทหน้าที่อื่น ๆ ไม่ว่าในด้านการวิจัย ให้บริการวิชาการแก่สังคม ปรับปรุงถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและโดยเฉพาะสนับสนุนและพัฒนาท้องถิ่น เพราะท้องถิ่นคือรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมีภารกิจหลักในการส่งเสริมการเป็นสถาบันอุดมศึกษาของท้องถิ่นเพื่อคนในท้องถิ่น จึงทำให้เห็นว่าสถาบันราชภัฏมีบทบาทที่สำคัญในการสร้างพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างชัดเจน สอดคล้องกับ ประธานสุวรรณมงคล (2557) ได้กล่าวถึงบทบาทสำคัญของมหาวิทยาลัยราชภัฏไว้ว่ามีบทบาทสำคัญในด้านการเรียนการสอนต่อท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ข้อ (4) ว่า .. *เรียนรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนาและนักการเมืองท้องถิ่นให้มีจิตสำนึก*

ประชาธิปไตย คุณธรรม จริยธรรม และความสามารถในการบริหารงานพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ส่วนรวม... ทำให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏมุ่งให้ความสำคัญในการให้ความรู้ในระบบและนอกระบบการศึกษาปกติกับทุกภาคส่วนของท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นผู้นำหรือพลเมืองในชุมชนท้องถิ่น และร่วมมือกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพลเมือง ทั้งนี้ จากความคิดเห็นของนักรัฐศาสตร์ทั่วโลกมองเห็นสอดคล้องว่า ท้องถิ่นคือส่วนที่เหมาะสมสำหรับการอำนวยให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการบ้านเมืองหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างใกล้ชิดที่สุด ท้องถิ่นจึงเป็นส่วนที่สำคัญและเหมาะสมที่สุดสำหรับการฝึกฝนให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในกิจการบ้านเมืองที่สามารถพัฒนาต่อไปเป็นพลเมืองที่แข็งขันของประเทศชาติได้ (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2552; Pearce, 2001) ดังนั้นการเริ่มต้นการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองจึงต้องเริ่มที่ท้องถิ่น เพราะท้องถิ่นเป็น เวทีที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการฝึกฝนความเป็นพลเมือง โดยท้องถิ่นเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่น จึงเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในท้องถิ่น และยังเป็นเสมือนการเปิดโรงเรียนสอนประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน ที่ไม่เพียงจะช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของประเทศแก่พลเมืองเท่านั้น แต่จะช่วยปลูกจิตสำนึกความรัก ความห่วงหาและความต้องการเข้าไปดูแลรักษาบ้านเมือง อันเป็นคุณลักษณะของพลเมืองที่ดีที่ทุกสังคมต่างคาดหวังด้วย (สตีเฟน ธนานิธิโชติ, 2555: 18-19)

แต่เนื่องจากนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยังคงมีปัญหาในเรื่องการขาดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในบางประการ โดยสะท้อนได้จากงานวิจัยของ ปิยนันท์ นามกุล (2553: 7) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาพยาบาลในคณะพยาบาล มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีปัจจัยด้านความมีวินัยและการมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบ อยู่ในอันดับท้าย ซึ่งสอดคล้องกับ รสสุคนธ์ มกรมณี (2556: 78) พบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทานั้นโดยภาพรวม กระทำพฤติกรรมความเป็นพลเมืองเป็นบางครั้ง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้คือ เคารพความแตกต่าง เคารพกฎกติกา เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิผู้อื่น รับผิดชอบต่อสังคม เคารพหลักความเสมอภาค มีอิสรภาพ พึ่งตนเองได้ ทั้งนี้ นักศึกษาไม่เคยมีส่วนร่วมทำงานในองค์กรหรือกลุ่มงานต่าง ๆ เพื่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งปัญหาที่กล่าวมานั้น เป็นคุณลักษณะที่สำคัญของความเป็นพลเมืองที่นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพึงมีก่อนจะออกไปเป็นบัณฑิตเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคม

ในการดำเนินการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญคือ การทำกิจกรรมนักศึกษาซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของกระบวนการศึกษานอกชั้นเรียน ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการได้รับประสบการณ์ทางการศึกษาของนักศึกษาซึ่งได้แก่ การพัฒนาคุณภาพของนักศึกษากิจกรรมเป็นการศึกษาอย่างหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) ซึ่งกระบวนการนี้ทำให้ศึกษามีประสบการณ์และสามารถลงมือปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จได้

เป็นกิจกรรมที่มีส่วนช่วยให้นักศึกษาได้แสดงความสามารถ การตัดสินใจ การทำงาน การปรับปรุงพัฒนา บุคลิกภาพและรู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีในสังคม ซึ่งนับว่าเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญต่อการพัฒนา นักศึกษา เพื่อให้มีประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่ลักษณะที่เอื้อต่อการทำงานของนักศึกษาเมื่อ จบการศึกษาในอนาคต (พิชญ อภิสมจารโยธิน, 2548) ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับจากการเข้าร่วม ดำเนินกิจกรรมนั้น กระบวนการเรียนรู้ที่จะไม่ ลืมเลือนหรือสูญหายไป แต่จะเป็นพื้นฐานที่เป็น ประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตในภายหน้าของนักศึกษาในอนาคต โดยสถาบันอุดมศึกษา ได้กำหนด กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education : TQF : HEd) เพื่อเป็นมาตรฐานในการพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณภาพ โดยต้องครอบคลุม อย่างน้อย 5 ด้าน ซึ่งมาตรฐานมีความสอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม (Ethics and Moral) หมายถึง การพัฒนานิสัยในการประพฤติอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และด้วยความรับผิดชอบทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม ความสามารถในการปรับวิถีชีวิตในความขัดแย้ง ทางค่านิยม การพัฒนานิสัยและการปฏิบัติตนตามศีลธรรม ทั้งในเรื่องส่วนตัวและสังคม และด้าน ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (Interpersonal Skills and Responsibility) หมายถึง ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม ความรับผิดชอบ ต่อตนเองและสังคม ความสามารถ ในการวางแผนและรับผิดชอบ ในการเรียนรู้ของตนเอง ยอมรับความแตกต่าง (คณะกรรมการ การอุดมศึกษา, 2560) กรอบมาตรฐานเหล่านี้จึงเป็นแนวทางในจัดกิจกรรมภายในสถาบันในสังกัด คณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติรวมถึงมหาวิทยาลัยราชภัฏ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงให้ความสำคัญในเรื่องการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองโดยผ่าน รูปแบบการทำกิจกรรมนักศึกษาเป็นหลัก เพราะเนื่องจากการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองจะไม่เน้น การเรียนการสอนในชั้นเรียนและการให้ความรู้เรื่องประชาธิปไตยแต่ให้ความสำคัญความเป็น ประชาธิปไตยมากกว่า ด้วยเหตุผลดังกล่าวการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองจึงไม่ใช่การสอนด้วย การบรรยาย แต่ผู้สอนต้องพัฒนาการสอนในรูปของกิจกรรมและการลงมือปฏิบัติ หรือการเรียน การสอนผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งสามารถพัฒนาตัวเอง ด้วยการเรียนผ่านประสบการณ์ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญา เทวานฤมิตรกุล (2556) ได้กล่าวว่า คุณสมบัติของความเป็นพลเมืองนี้ไม่ได้เกิดขึ้นมาได้โดยการฟังบรรยาย หรือการสอนด้วยการพูดให้ฟัง หากเรียนรู้และฝึกฝน โดยการใช้กิจกรรมและการลงมือปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดได้และพัฒนา คุณสมบัติเหล่านี้ให้มีขึ้นมาได้ด้วยตนเองและงานวิจัยของ ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ (2556) พบว่า นิสิต/นักศึกษาที่ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีระดับ ความตระหนักในความเป็น พลเมืองสูงขึ้น รวมถึงงานวิจัยของ สัญญาครณ์ สวัสดิ์ไธสง และคณะ (2558) พบว่าการเสริมสร้าง ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยควรใช้กระบวนการเรียนรู้ แบบลงมือปฏิบัติ การเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และใช้กลยุทธ์ สอนน้อยลงแต่เรียนรู้มากขึ้น (Teach less and learn more) ควรส่งเสริมทั้งกิจกรรมเสริมหลักสูตร

และกิจกรรมในหลักสูตรควบคู่กันไป สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม และฝึกคิดให้คิดเป็นทำงานเป็นทีม การลงพื้นที่ทำกิจกรรมนอกห้องเรียน โดยทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้าง จึงทำให้เห็นว่ากิจกรรมนักเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาความเป็นพลเมือง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาในประเด็น การพัฒนารูปแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนิสิต/นักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อกิจกรรมความเป็นพลเมืองที่ดี ให้นักศึกษาได้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

คำถามการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยเพื่อตอบคำถามของการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาสถานการณ์ความเป็นพลเมือง โดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นอย่างไร
2. รูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏควรเป็นอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 ศึกษาสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย โดยศึกษาใน 4 ด้าน คือ

1. ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง
2. ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา
3. ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม
4. ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

1.1.1 การจัดลำดับความสำคัญสถานการณ์ความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

1.1.2 ข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับสถานการณ์ความเป็นพลเมืองของนักศึกษา
ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

1.2 ศึกษากระบวนการในการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง
เพื่อสร้างรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

1.3 พัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัย
ราชภัฏ

2. ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

2.1 ประชากร

คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ทั้งหมด 38 แห่ง จำนวน
474,955 คน (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2560)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้งหมด 38 แห่ง ที่ได้จาก
การกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970: 607-610
อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 43-44) จำนวน 400 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ ในเรื่องความเป็นพลเมืองและผู้เชี่ยวชาญในเรื่องกิจกรรม
นักศึกษา จำนวน 10 ท่าน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยเชิงปริมาณ ขอบเขตด้านพื้นที่คือมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ จำนวน
38 แห่ง

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษา ปีการศึกษา 2561 ระหว่างเดือน มกราคม 2561- เดือน ธันวาคม
2561

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบกิจกรรมนักศึกษา หมายถึง องค์ประกอบของการดำเนินการจัดกิจกรรมนักศึกษา
ที่แสดงถึงการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตามคุณสมบัติความเป็นพลเมือง 4 ประการคือ
1. ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง 2. ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วม
ในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา 3. ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม 4. ด้านการเคารพสิทธิของ
ผู้อื่นและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

กิจกรรมนักศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความสามารถ ทักษะคติ โดยเน้นการลงมือปฏิบัติ การเข้าไปมีส่วนร่วมจริงในกิจกรรมต่าง ๆ ทุกขั้นตอน สิ่งเหล่านี้จะสามารถพัฒนาทักษะด้านอารมณ์ ร่างกายและจิตใจของนักศึกษารวมทั้งการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม

ความเป็นพลเมือง หมายถึง การเป็นสมาชิกในสังคมที่มีการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ที่มีความหมายมากไปกว่าผู้ที่มีบทบาทหน้าที่เพียงแค่รับสั่งจากรัฐและทำตามกฎหมายเท่านั้น คนที่เป็นพลเมืองกำลังของบ้านเมืองไม่เป็นภาระให้กับคนอื่นแต่สามารถพึ่งตนเองและช่วยเหลือสังคมได้ ประกอบไปด้วยคุณสมบัติ 4 ประการคือ

1. ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง คือ บุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจต่อตนเองและสังคมรวมทั้งรับรู้ฐานะ สิทธิ บทบาทหน้าที่ของตน ที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความภาคภูมิใจต่อตนเอง สามารถพึ่งตนเองและสามารถรับผิดชอบต่อตนเองได้ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์ สามารถปฏิบัติหน้าที่การงานของตนเองให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาได้ ยอมรับผลของการกระทำของตนเองทั้งที่เป็นผลดีและผลเสียโดยไม่ปิดความรับผิดชอบในการกระทำของตนเองให้แก่คนอื่น

2. ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา คือ การที่บุคคลมีความเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมต่อสังคม โดยมีความรับผิดชอบต่อบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในชีวิต เช่น ครอบครัว เพื่อน อาจารย์ เป็นต้น และพร้อมที่จะเสียสละ กำลังกาย เวลาเพื่ออาสาทำงานให้แก่ส่วนรวม สามารถเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยบางประการเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เห็นตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของท้องถิ่น/สังคม มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นรวมทั้งมองปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นหรือสังคมว่าเป็นปัญหาที่ควรเข้ามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา นั่น ๆ อย่างเต็มที่ เพื่อให้ท้องถิ่น/สังคมเกิดความสงบสุข

3. ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาในสังคม คือ บุคคลที่เป็นสมาชิกในสังคม สิ่งหนึ่งที่สำคัญคือต้องมีกติกากฎหมายในการปกครองเพื่อควบคุมความสงบของสังคมนั้น ๆ ทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมต้องเคารพกฎหมายและกติกาสังคม รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในหลักกฎหมายทั่วไป ระเบียบการปกครองประเทศรวมทั้งสิทธิภายในขอบเขตของกฎหมาย และไม่ใช้กำลังในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยหากเป็นผู้กระทำผิดต้องได้รับบทลงโทษตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน นอกจากกฎหมาย/กติกาแล้ว ค่านิยม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีในแต่ละชุมชน/สังคมก็ยังมีส่วนช่วยที่สำคัญรักษาความสงบสุขในสังคม

4. ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่าง คือ บุคคลเป็นสมาชิกในสังคมจำเป็นต้องอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ควรจะต้องมีความเข้าใจและเคารพในความแตกต่างรวมทั้งวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา ทักษะคติความคิดเห็น ที่แตกต่างหลากหลาย

นอกจากนี้การเคารพสิทธิผู้อื่นก็เป็นสิ่งที่พึงกระทำเช่นกัน โดยไม่ใช่สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น (ทั้งนี้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา 28 ที่บัญญัติว่า “บุคคลย่อมใช้...สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น”) เป็นสิ่งที่ต้องกระทำเพื่อไม่ให้เกิดความวุ่นวายในสังคม และไม่ใช่ความรุนแรงต่อผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างไปจากตนเอง การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี กับผู้อื่น และยอมรับและปรับตัวเพื่อให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมเป็นหนทางที่สำคัญในการทำให้สังคมสงบสุข

มหาวิทยาลัยราชภัฏ หมายถึง สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของรัฐบาลในสังกัดคณะกรรมการการอุดมศึกษาในประเทศไทย ที่มุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับท้องถิ่นเป็นสำคัญ จำนวน 38 แห่ง

รูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ หมายถึง องค์ประกอบของการดำเนินการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง โดยประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ (หกสร้าง) ดังต่อไปนี้ 1. สร้างความตระหนักในความเป็นพลเมือง (Awareness) 2. สร้างแรงจูงใจ (Motivation) 3. สร้างการมีส่วนร่วม (Participation) 4. สร้างเครือข่าย (Network) 5. สร้างสภาพแวดล้อม (Environment) 6. สร้างกิจกรรมนักศึกษา (Student Activities)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

งานวิจัยนี้ทำให้เกิดรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ทำให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1. ได้ทราบข้อมูล สถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏที่สามารถนำไปกำหนดนโยบายและแนวทางในการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ
2. ได้รูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองมหาวิทยาลัยราชภัฏ และองค์ความรู้ในการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์กับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในบริบทที่เหมาะสมต่อไปอย่างยั่งยืน
3. ได้องค์ความรู้จากงานวิจัยนำไปแก้ไขปัญหาเรื่องความเป็นพลเมืองที่เกิดขึ้นกับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทยและหน่วยงานในภาครัฐ

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานความคิดนำไปสู่กรอบความคิดในการวิจัย ประกอบการศึกษาวิเคราะห์ อภิปรายผลโดยนำเสนอ ในรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง
3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระดับอุดมศึกษา
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมนักศึกษา
5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ
6. ข้อมูลพื้นฐานของมหาวิทยาลัยราชภัฏ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง

ในสังคมหนึ่งต้องประกอบด้วยสมาชิกของสังคมมารวมตัวกันจึงทำให้เกิดสังคมขึ้นและในทุกสังคมจำเป็นต้องมีสมาชิกที่มีคุณภาพเพื่อก่อให้เกิดสังคมที่สงบสุข การสร้างสมาชิกในสังคมให้มีความเป็นพลเมืองถือได้ว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้สังคมสงบสุขและเนื่องด้วยความเป็นพลเมืองเป็นสภาวะการเป็นสมาชิกของสังคมของประชาชนของชาติมีทฤษฎีเรื่องของสัญญาของสังคมที่ให้สิทธิและความรับผิดชอบแก่ประชาชน ความเป็นพลเมืองเป็นเรื่องของการมีสิทธิเสรีภาพ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในชีวิตของชุมชน ในทางกฎหมายยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัจเจกชนกับรัฐอีกด้วย (ถวิลวดี บุรีกุล, 2554: 3) จึงทำให้ทุกสังคมย่อมต้องการให้มีความเป็นพลเมืองเกิดขึ้นซึ่งหมายถึงจะได้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้า ความมั่นคงให้กับประเทศชาติ ขอเสนอแนวคิด ทฤษฎี นิยามความหมาย พัฒนาการความเป็นพลเมืองในโลกและลักษณะของความเป็นพลเมืองดังต่อไปนี้

1.1 ความหมายของความเป็นพลเมือง

เพื่อให้เข้าใจความหมายความเป็นพลเมือง ขอนำเสนอความหมายของความเป็นพลเมือง ที่มีผู้ให้ความหมายไว้มากมายและในความหมายเหล่านั้น สามารถสรุปประเด็นได้ดังต่อไปนี้

1.1.1 ความเป็นพลเมือง หมายถึง พลเมืองมีส่วนร่วมเป็นผู้กระทำ มีจิตสาธารณะ เห็นประโยชน์ส่วนร่วม มีความรับผิดชอบ และพร้อมเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในทุกระดับ

1.1.2 ความเป็นพลเมือง หมายถึง สมาชิกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตน เห็นต่อประโยชน์ส่วนร่วมและมีจิตสาธารณะ

1.1.3 ความเป็นพลเมือง หมายถึง พลเมืองที่มีส่วนเป็นผู้กระทำ มีจิตสาธารณะ เห็นประโยชน์ส่วนรวม มีความรับผิดชอบและพร้อมเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในทุกระดับ ยอมรับว่าการเมืองเป็นเรื่องที่ทุกคนภายใต้สังคมพลเมืองต้องรับผิดชอบ

1.1.4 ความเป็นพลเมือง กล่าวคือ พลเมือง มีความหมายที่มากกว่าผู้ที่มีบทบาทหน้าที่เพียงแคร์รับสั่งจากรัฐและทำตามกฎหมายเท่านั้น แต่ยังหมายถึงผู้ที่เป็นกำลังพลในบ้านเมือง รวมทั้งมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อตัวเองและสังคม ซื่อสัตย์ เสียสละ มีเหตุผล มีประโยชน์ต่อส่วนรวมและมีส่วนช่วยให้สังคมและประเทศชาติมีความเจริญ หรือกล่าวคือ เป็นพลังกำลังของบ้านเมือง ไม่เป็นภาระให้กับคนอื่นแต่สามารถพึ่งตนเองและช่วยเหลือสังคมได้

1.1.5 ความเป็นพลเมือง คือ มีลักษณะส่วนบุคคลและส่วนรวมทำให้อาจกล่าวได้ว่า พลเมืองหมายถึงบุคคลที่มีความรู้ความสามารถมีเหตุผลและวิจารณ์ญาณในการตัดสินใจเลือกปฏิบัติ ตระหนักในบทบาทและมีความรับผิดชอบในสิทธิหน้าที่ ๆ มีต่อตนเองครอบครัวและต่อสังคม ตลอดจนมีคุณสมบัติที่จำเป็นเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม

1.1.6 ความเป็นพลเมือง กล่าวว่าการที่บุคคลเป็น ผู้ที่ทัศนคติ ค่านิยมและความประพฤติที่เหมาะสมตามสภาพของสังคมและทำประโยชน์ให้แก่สังคมอันได้แก่ การรู้จักสิทธิหน้าที่ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องเคารพสิทธิและปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมือง ร่วมมือแก้ปัญหาและสร้างประโยชน์ต่อชาติเป็นผู้อำรงไว้ซึ่งประเพณีและวัฒนธรรม และมีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ รวมทั้งเป็นผู้มีจิตสำนึกในการพัฒนาประเทศ พัฒนาตน ทั้งกายและจิตใจในทางที่ดีเพื่ออยู่ร่วมกันและปฏิบัติต่อกัน ให้เกิดความสงบสุขแก่ตนเองและสังคม

1.1.7 ความเป็นพลเมือง หมายถึง ผู้ที่มีคุณธรรมมีความรู้ที่จะคิดวิเคราะห์ กระทำในสิ่งดีที่สังคมของตนและทั่วโลกยอมรับ ปฏิบัติตนภายใต้กฎระเบียบของสังคม และมีความซื่อตรงต่อตนเองและผู้อื่นทุกเมื่อ

1.1.8 ความเป็นพลเมือง คือ คำว่า พล ที่เข้ามาสมาสกับคำว่า เมือง อันแปลความได้ว่า เป็นเรื่องของบุคคลที่เป็นพลังของเมือง โดยการที่พลเมืองจะกลายเป็นพลังของเมืองได้นั้นก็ย่อมต้องอาศัยความกระตือรือร้นในการที่จะเข้าร่วมตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในทุกระดับตามสิทธิที่ตนเองมี บนพื้นฐานของการเคารพกติกาของสังคม

1.1.9 ความเป็นพลเมือง หมายถึง ผู้ที่มีอิสรภาพควบคู่กับความรับผิดชอบ เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพหลักความเสมอภาค เคารพกติกา มีส่วนร่วมแก้ปัญหาโดยเริ่มต้นที่ตนเอง

1.1.10 ความเป็นพลเมือง หมายถึง การเป็นคนที่ได้รับผิดชอบได้ด้วยตนเอง มีความสำนึกในสันติวิธี มีการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

1.1.11 ความเป็นพลเมือง หมายถึง ผู้ที่มีทั้งสิทธิและหน้าที่ต่อรัฐขณะที่พลเมืองต้องมีความจงรักภักดีกับรัฐ รัฐก็ต้องให้การคุ้มครองพลเมือง ในแง่การเมือง พลเมืองมีสิทธิออกเสียงและรับตำแหน่งสาธารณะ ในแง่สังคม พลเมืองได้รับการคุ้มครองจากปัญหาเศรษฐกิจด้วยระบบสวัสดิการจากรัฐ สำหรับหน้าที่พลเมืองประกอบด้วย การเป็นทหาร การจ่ายภาษีและการปฏิบัติตามกฎหมาย เป็นต้น

1.1.12 ความเป็นพลเมือง คือ บุคคลผู้มีความรู้สึกสำนึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ทั้งในระดับภาพกว้างและการเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ

1.1.13 ความเป็นพลเมือง หมายถึง การเป็นสมาชิกของสังคมที่มีอิสรภาพควบคู่กับความรับผิดชอบ และมีสิทธิเสรีภาพควบคู่กับหน้าที่ โดยมีความสามารถในการยอมรับความแตกต่าง การเคารพกติกา ในการอยู่ร่วมกัน พร้อมทั้งมีส่วนร่วมต่อความเป็นไปและการแก้ปัญหาสังคมของตนเอง (ปลินธร เพ็ชรฤทธิ์, 2550: 15; วิชัย ต้นศิริ, 2551: 1; ปริญา เทวานฤมิตรกุล, 2553: 9-10; ทิพย์พาพร ดันดีสุนทร, 2554: 6; วราภรณ์ สามโกเศศ, 2554; วรวิทย์ เจริญศรีพรพงศ์, 2555: 34; สุภาพร จตุรภัทร, 2556: 93; ภัสยกร เลาสวัสดิกุล, 2558: 12; กฤษฎา แก้วเกลี้ยง, 2559: 178; สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559: 22-23; Encyclopedia Britanica, 2553: 9; Turner, 1993; UNESCO, 2015: 14)

จากการให้ความหมายของความเป็นพลเมืองดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าความเป็นพลเมืองมีความหมายแตกต่างกันไป โดยอาจแบ่งออกได้ 2 ส่วนคือ

1. พลเมืองคือ บุคคลที่ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่สิทธิของตนเอง
2. พลเมืองคือ บุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงสังคมเห็นประโยชน์ส่วนร่วมและมีจิตสาธารณะ

จากความหมายข้างต้นที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น พอสรุปได้ว่า ความเป็นพลเมือง หมายถึง การเป็นสมาชิกในสังคมที่มีการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ที่มีความหมายมากไปกว่า ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่เพียงแค่อรับสั่งจากรัฐเท่านั้น แต่เป็นสมาชิกที่เป็นพลกำลังของบ้านเมือง ซึ่งสามารถพึ่งตนเอง รู้จักหน้าที่ของตน รับผิดชอบต่อสังคม ช่วยเหลือสังคมส่วนรวม/จิตอาสา นอกจากนี้ยังต้องเคารพกฎกติกาในสังคมและเคารพสิทธิของผู้อื่นด้วย

1.2 พัฒนาการความเป็นพลเมืองในโลก

ความเป็นพลเมืองเกิดขึ้นมาเป็นเวลายาวนานตั้งแต่ยุคสมัยโบราณกาลควบคู่กับสังคมในโลกโดย ฌีวาลี บุรีกุล (2560: 5-6) ได้กล่าวถึงการเกิดขึ้นของความเป็นพลเมืองในแต่ละยุคสมัยดังต่อไปนี้

ยุคสมัยโบราณกาล ความเป็นพลเมืองเป็นเอกสิทธิ์ของชนชั้นสูงซึ่งมีอิสระทั้งด้านเศรษฐกิจความคิด และเวลาเพื่อปฏิบัติหน้าที่พลเมือง เช่น การสมัครรับการเลือกตั้ง การเป็นทหาร เป็นต้น ในยุคนั้นความเป็นพลเมืองเป็นสัญลักษณ์ของการเป็นฐานันดรศักดิ์ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีสิทธิในความเป็นพลเมือง โดยเฉพาะ สตรี ทาส หรือ คนป่าเถื่อน เป็นต้น

ยุคสมัยกลาง ซึ่งเป็นยุคของสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในยุโรปและเป็นยุคที่ศาสนาเข้ามามีความสำคัญอย่างมากต่อชีวิตประชาชน แนวคิดแบบพลเมืองก็ได้สูญหายไป เน้นเพียงแต่ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และศาสนาเท่านั้น พลเมืองไม่มีสิทธิเข้ามามีบทบาททางการเมือง ไม่มีสัญญาประชาคมระหว่างประชาชนและรัฐ

ช่วงตั้งแต่การปฏิวัติฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกาเป็นต้นมา กระแสเสรีนิยมก่อให้เกิดแนวคิดที่ว่าประมุขและรัฐไม่ได้รวมเป็นอันเดียวกัน และหลักการที่ว่าประชาชนต้องนับถือรัฐมากกว่าตัวบุคคลที่ปกครองรัฐ จึงทำให้เกิดความเป็นพลเมืองที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนและรัฐแทน ดังนั้น ความจงรักภักดีต่ออุดมคติทางการเมืองจึงมาแทนความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และศาสนา

ช่วงศตวรรษที่ 19 และ 20 อุดมการณ์แบบเสรีนิยมทำให้ค่านิยมของความเป็นพลเมืองกลายเป็นเรื่องของสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งเป็นอุดมคติของความเสมอภาคและเสรีภาพ สิ่งเหล่านี้อยู่ภายใต้สมมุติฐานว่าพลเมืองทุกคนมีเหตุผลและมีทางเลือกที่เท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของชนชั้น หรือ เพศ แต่อย่างไรก็ตาม ในสมัยนี้ ความเสมอภาคก็ยังคงเป็นได้แค่ความเสมอภาคในประเด็นของกฎหมายเท่านั้น

หลังจากสงครามโลกที่ 2 เรื่องสิทธิของพลเมืองรวมถึงสิทธิทางการเมืองและสิทธิทางสังคมเนื่องจากได้พิสูจน์ว่าความเสมอภาคด้านกฎหมายแต่เพียงอย่างเดียว ไม่ได้ทำให้เกิดความเสมอภาคอย่างแท้จริง ดังนั้น รัฐมีหน้าที่คุ้มครองพลเมืองทางด้านสังคมด้วย ด้วยเหตุนี้รัฐสวัสดิการจึงการเกิดขึ้นทำให้ส่งผลกระทบต่อทัศนคติของประชาชน อาจจะทำให้ประชาชนเห็นว่าไม่จำเป็นต้องตอบแทนอะไรแก่รัฐ จากเหตุวิกฤตนี้ จะเห็นได้ว่าประชาชนในยุโรปและอเมริกาไม่ค่อยได้ไปเลือกตั้ง หรือเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนเท่าที่ควร (Putnam, 2000) เพราะอาจคิดว่าการเมืองในระดับชาตินั้นไม่ได้เกิดประโยชน์ที่แท้จริงในสมัยโลกาภิวัตน์แล้ว

ดังนั้น อนาคตของความเป็นพลเมือง อาจจะกลายเป็น “พลเมืองโลก” ซึ่งในยุโรป มีสถานการณ์ของการเป็นพลเมืองของยุโรปแล้ว (European Citizenship) ประวัติศาสตร์ของการมีสิทธิ มีลักษณะเช่นเดียวกับประวัติศาสตร์ของความเป็นพลเมืองตามที่ Marshall (1994) ได้เขียนบทความเรื่อง “ความเป็นพลเมืองกับชนชั้น ทางสังคม” กล่าวว่า ความเป็นพลเมืองในประเทศตะวันตกมีวิวัฒนาการ 3 ช่วง ช่วงแรกคือมีการให้สิทธิพลเมือง (Civic rights) แก่พลเมืองทุกคน บนพื้นฐานของสถานะ (เสรีภาพ) และความสามารถ (อิสรภาพทางความคิด, ความมีเหตุมีผล) ภายใต้กฎหมายที่บังคับใช้กับทุกคนอย่างเท่าเทียม ช่วงที่สอง หลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมและยุคแห่งภูมิธรรม มีการให้สิทธิทางการเมือง (Political rights) เริ่มแรก คือ สิทธิในการลงคะแนนเสียง ตามมาด้วยการมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและการรวมกลุ่ม ช่วงสุดท้าย หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการให้สิทธิทางสังคม (Social rights) เช่น การได้รับเงินชดเชยหากว่างงาน การได้รับเงินบำนาญ เป็นต้น

1.3 ลักษณะของความเป็นพลเมือง

พลเมืองคือส่วนหนึ่งของสังคม เพื่อความสงบสุขในแต่ละสังคมจะมีลักษณะของความเป็นพลเมืองหรือลักษณะที่พึงประสงค์ของพลเมือง จะถูกกำหนดโดยสภาพของสังคมนั้น ๆ โดยเฉพาะสังคมที่มีการปกครองรูปแบบประชาธิปไตย ที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุด จำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างพลเมืองเพื่อให้สามารถปกครองตนเองได้ ไม่ใช่เพียงแต่มีรัฐธรรมนูญที่ดีเท่านั้น

1.3.1 ทิพย์พาพร ตันติสุนทร (2554: 55-56) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะที่สำคัญของพลเมืองไทย ในระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วย

1. การเป็นผู้มีความรู้ มีการศึกษาและมีความสามารถที่จะมองเห็นและเข้าใจในสังคมของตนและสังคมโลกเช่นเป็นสมาชิกของสังคม
2. ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมและสังคมเป็นหลัก
3. มีความรักในเสรีภาพและความรับผิดชอบ
4. เคารพความเสมอภาคและความยุติธรรม
5. มีความสามารถที่จะคิดวิเคราะห์ห้อย่างเป็นเหตุเป็นผล
6. มีความเข้าใจในเรื่องหลักสิทธิมนุษยชนและยอมรับความแตกต่างในพหุสังคม
7. เคารพหลักกฎหมายและยึดหลักนิติรัฐ
8. มีความรู้ความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและทางการเมือง (Political Literacy) และเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) ทั้งในระดับชุมชน ท้องถิ่น ระดับชาติและระดับนานาชาติ
9. ยึดมั่นในหลักสันติวิธีไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

1.3.2 ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2555ก: 9-11) ได้อธิบายคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองของระบอบประชาธิปไตย ประกอบไปด้วยลักษณะ ดังต่อไปนี้คือ

1. รับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ ระบอบประชาธิปไตยคือ ระบอบการปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดของประเทศ ประชาชนในประเทศจึงมีฐานะเป็นเจ้าของประเทศ เมื่อประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ประชาชนจึงเป็นเจ้าของชีวิต และมีสิทธิเสรีภาพในประเทศของตนเอง ทำนองเดียวกับเจ้าของบ้านมีสิทธิเสรีภาพในบ้านของตน ระบอบประชาธิปไตยจึงทำให้เกิดหลักสิทธิเสรีภาพและทำให้ประชาชนมีอิสรภาพ คือเป็นเจ้าของชีวิตตนเองพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นไทคือเป็นอิสระชน ที่พึ่งตนเองและสามารถรับผิดชอบตนเองได้ และไม่ยอมตกอยู่ภายใต้อิทธิพลอำนาจ หรือภายใต้ ระบบอุปถัมภ์ ของผู้ใด เด็กรจะเป็น ผู้ใหญ่ และเป็น “พลเมือง” หรือสมาชิกคนหนึ่งของสังคมได้อย่างแท้จริงเมื่อสามารถรับผิดชอบตนเองได้

2. เคารพสิทธิผู้อื่น ในระบอบประชาธิปไตย ทุกคนเป็นเจ้าของประเทศ ทุกคนจึงมีสิทธิแต่ถ้าทุกคนใช้สิทธิโดยคำนึงถึงแต่ประโยชน์ของตนเอง หรือเอาแต่ความคิดของตนเองเป็นที่ตั้ง โดยไม่คำนึงถึงสิทธิผู้อื่นหรือไม่สนใจว่าจะเกิดความเดือดร้อนแก่ผู้ใด ย่อมจะทำให้เกิดการใช้สิทธิที่กระทบกระทั่งกันจนกระทั่งไม่อาจที่อยู่ร่วมกันอย่างผาสุกต่อไปได้ ประชาธิปไตยก็จะกลายเป็นอนาธิปไตย เพราะทุกคนเอาแต่สิทธิของตนเองเป็นใหญ่ สุดท้ายประเทศชาติย่อมจะไปไม่รอดสิทธิในระบอบประชาธิปไตยจึงจำเป็นต้องมีขอบเขต คือ มีสิทธิและใช้สิทธิได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องเคารพสิทธิผู้อื่นและจะต้องไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น

3. เคารพความแตกต่าง คือ เมื่อประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ประชาชนจึงมีเสรีภาพ ระบอบประชาธิปไตยจึงให้เสรีภาพ และยอมรับความหลากหลายของประชาชน ประชาชนจึงแตกต่างกันได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเมืองการเลือกอาชีพ วิถีชีวิต ความเชื่อทางศาสนา หรือความคิดเห็นทางการเมือง ดังนั้นเพื่อไม่ให้ความแตกต่างนำมาซึ่งความแตกแยก ในสังคม “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจึงต้อง ยอมรับและ เคารพ ความแตกต่างของกันและกัน เพื่อให้สามารถ อยู่ร่วมกันได้ถึงแม้จะแตกต่างกัน และจะต้องไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่เห็นแตกต่างไปจากตนเอง ถึงแม้จะไม่เห็นด้วย แต่จะต้องยอมรับว่า คนอื่นมีสิทธิที่จะแตกต่างหรือมีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากเราได้ และต้องยอมรับ โดยไม่จำเป็นที่จะต้อง เข้าใจ ว่าทำไมเขาถึงเชื่อหรือเห็นแตกต่างไปจากเรา “พลเมือง” จึงคุยเรื่องการเมืองกันในบ้านได้ ถึงแม้จะเลือกพรรคการเมืองคนละพรรค หรือมีความคิดเห็นทางการเมืองคนละข้างกัน

4. การเคารพหลักความเสมอภาค อำนาจสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของประชาชน ทุกคนประชาชนทุกคนจึงเป็นเจ้าของประเทศร่วมกัน เมื่อเจ้าของร่วมกัน ทุกคนจึงมีส่วนในประเทศอย่างเท่า ๆ กัน ดังนั้นประชาชนทุกคนไม่ว่ารวยหรือจน จบปริญญาเอกหรือจบ ป. 4 มีอาชีพอะไร เป็นเจ้านายหรือลูกน้อง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเพียงความแตกต่างโดยทุกคนล้วนแต่เท่าเทียมกัน

ในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ ดังนั้น พลเมืองจึงต้องเคารพหลักความเสมอภาคและจะต้องเห็นคนเท่าเทียมกัน คือ เห็นคนเป็นแนวระแนบ (Horizontal) เห็นตนเท่าเทียมกับคนอื่น และเห็นคนอื่นเท่าเทียมกับตน ไม่ว่าจะยากดีมีจน ทุกคนล้วนมีศักดิ์ศรีของความเป็นเจ้าของประเทศอย่างเสมอกัน ถึงแม้จะมีการพึ่งพาอาศัย แต่จะเป็นไปอย่างเท่าเทียมซึ่งจะแตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากสังคมแบบอำนาจนิยมในระบอบเผด็จการหรือสังคมนิยมแบบอุปลัมภ์ ซึ่งโครงสร้างสังคมจะเป็นแนวตั้ง (Vertical) ที่ประชาชนไม่เสมอภาค ไม่เท่าเทียม ไม่ใช่อิสระชน และมองเห็นคนเป็นแนวตั้ง มีคนที่อยู่สูงกว่าต่ำกว่า โดยจะยอมคนที่อยู่สูงกว่า แต่จะเหยียดคนที่ต่ำกว่า ซึ่งมีใช้ลักษณะของ พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

5. เคารพกติกา ประชาธิปไตยต้องใช้กติกาหรือกฎหมายในการปกครอง ไม่ใช่ใช้อำนาจหรือใช้กำลัง โดยทุกคนต้องเสมอภาคกันภายใต้กติกานั้น แต่ถึงแม้จะมีกฎหมายหรือกติกา แต่หากประชาชนไม่เคารพหรือไม่ปฏิบัติตาม กติกาก็ทวีประโยชน์อันใดไม่ ระบอบประชาธิปไตยจึงจำประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อมีพลเมือง ที่เคารพกติกาและยอมรับผลของการละเมิดกติกา พลเมือง จึงต้องเคารพกติกา ถ้ามีปัญหาหรือข้อขัดแย้งเกิดขึ้นก็ต้องแก้ไขโดยใช้วิถีทางประชาธิปไตย และกติกา ไม่เล่นนอกกติกาและไม่ใช้กำลังหรือความรุนแรง

6. รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม สังคมหรือประเทศชาติมิได้เกิดขึ้นหรือแย่งไปทุกวันนี้ เป็นเพราะการกระทำของคน ในทางกลับกันสังคมก็ย่อมจะดีขึ้นได้ด้วยการกระทำของคน ในสังคม พลเมือง ในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นผู้ที่ตระหนักว่าตนเองเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม และรับผิดชอบต่อการกระทำของตน พลเมืองจึงไม่ใช่คนที่ใช้สิทธิเสรีภาพตามอำเภอใจ แล้วทำให้สังคมเสื่อมหรือเลวร้ายลงไป หากเป็นผู้ที่ใช้สิทธิเสรีภาพโดยตระหนักอยู่เสมอว่าการกระทำใด ๆ ของตนเองย่อมมีผลต่อสังคมและส่วนรวม พลเมืองจึงต้องรับผิดชอบต่อสังคมและมองตนเองเชื่อมโยงกับสังคม เห็นตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอันโดยเริ่มต้นที่ตนเอง คือ ร่วมแก้ปัญหาด้วยการไม่ก่อปัญหาและลงมือทำด้วยตนเอง ไม่ใช่เอาแต่เรียกร้องคนอื่นหรือรัฐบาลแก้ปัญหาแล้วตนเองก็ก่อปัญหานั้นต่อไป

1.3.3. Abowitz and Harnish (2006) อธิบายลักษณะของพลเมืองประกอบด้วย

1. มีเอกลักษณ์ที่มาจากความเป็นสมาชิกของชุมชนทางการเมือง
2. ยึดถือค่านิยมเฉพาะและอุดมคติ
3. มีสิทธิและหน้าที่
4. มีส่วนร่วมทางการเมือง
5. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

1.3.4 คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านพัฒนาการศึกษา เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี (2554: 14-15) ได้สรุปคุณสมบัติความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 6 ประการ ดังนี้

1. ฟังตนเองและรับผิดชอบตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์
 2. เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ใช่สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดเสรีภาพของบุคคลอื่น ๆ (ทั้งนี้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา 28 ที่บัญญัติว่า “บุคคลย่อมใช้...สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น”)

3. เคารพความแตกต่าง มีทักษะในการฟังและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง

4. เคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และเห็นคุณค่าเทียบกันมองคนเป็นแนวระนาบ ไม่ใช่แนวตั้ง

5. เคารพกติกา เคารพกฎหมาย ใช้กติกาในการแก้ปัญหา ไม่ใช่กำลัง และยอมรับผลของการละเมิดกฎหมาย

6. รับผิดชอบต่อสังคมตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบต่อและร่วมแก้ไขปัญหาสังคมโดยเริ่มต้นที่ตนเอง

1.3.5 ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ (2556: 19) กำหนดคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองดังต่อไปนี้

1. ความเคารพกติกา หมายถึง การยอมรับว่าทุกคนมีความเสมอภาคได้กติกากฎกติกา/กฎหมาย และยอมรับผลของการละเมิดกติกา/กฎหมาย การแก้ไขปัญหาโดยใช้วิถีทางประชาธิปไตยและกติกา การไม่ใช้กำลังหรือความรุนแรงแก้ไขปัญหา

2. ความเคารพสิทธิผู้อื่น หมายถึง การไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้อื่น การคำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่นที่เกิดจากการใช้สิทธิเสรีภาพของตน การยอมรับความแตกต่างหลากหลายของผู้คนในสังคม การเคารพผู้อื่นที่แตกต่างจากตนเองทั้งในด้านวิถีชีวิต ความเชื่อและความคิด การไม่ใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างไปจากตน การมองคนในสังคมมีความเท่าเทียมกันและคนในสังคมล้วนเป็นเจ้าของประเทศ

3. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง รับผิดชอบต่อตนเองและพึ่งพาตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลอำนาจหรือระบบอุปถัมภ์ของผู้อื่น ความตระหนักว่าการกระทำใด ๆ ของตนมีผลต่อสังคมการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาโดยไม่ก่อปัญหา การลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง

1.3.6 วราภรณ์ สามโกเศศ (2560) กล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่มีความเป็นพลเมืองต้องประกอบด้วย (1) การตระหนักว่าตนเองเป็นเจ้าของประเทศ (2) เคารพความเสมอภาค (3) ยอมรับความแตกต่างและเคารพผู้อื่นที่แตกต่างจากตนเอง (4) เคารพสิทธิผู้อื่น กล่าวคือไม่ใช่สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้อื่น (5) ตระหนักว่าตนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม ต้องรับผิดชอบต่อสังคม ไม่ใช่สิทธิเสรีภาพตามอำเภอใจและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และ (6) เข้าใจความหมายของประชาธิปไตยและการปกครองโดยกฎหมาย เคารพกติกา และมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครอง

1.3.7 World Association of Technology Teacher (ม.ป.ป) กล่าวถึงคุณลักษณะพลเมืองไว้ดังนี้ 1) เป็นผู้เคารพสิทธิและทรัพย์สินของบุคคลอื่น 2) เป็นผู้เห็นประโยชน์ของบุคคลอื่นก่อนประโยชน์ของตน 3) เป็นผู้รับฟังคำพูดและความคิดเห็นของบุคคลอื่น 4) เป็นผู้ช่วยเหลือบุคคลอื่นที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ 5) เป็นผู้ดูแลรักษาและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม 6) เป็นผู้ทุ่มเทการทำงาน 7) เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต 8) เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา

1.3.8 สุทธิรักษ์ โจรนัทสิน และคณะ (2560: 209) สรุปลักษณะพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยไว้ 6 ประการดังนี้ 1) มีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ 2) เห็นคนเท่าเทียมกัน 3) ยอมรับความแตกต่าง 4) เคารพสิทธิผู้อื่น 5) รับผิดชอบต่อสังคม 6) เข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม

1.3.9 กานต์สินี สุขุมารังสี (2554: 80) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประกอบด้วยคุณลักษณะหลัก 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ 2) พลเมืองที่มีส่วนร่วม 3) พลเมืองที่มุ่งเน้นความยุติธรรม

1.3.10 Westhimer and Kahne (2004) กล่าวว่าความเป็นพลเมืองสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทคือ 1) พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Personally responsible citizen) 2) พลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory citizen) 3) พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม (Justice-oriented citizen)

จากความหมายข้างต้นที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์พอสรุปได้ว่าคุณลักษณะความเป็นพลเมือง คือตารางที่ 1

ตารางที่ 1 วิเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมือง

ความเข้มแข็ง	ทิพย์พพร ต้นศิรินทร์ (2554)	ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2555ก)	คณะอนุกรรมภา รณโยบายปฏิรูป การศึกษาใน ทศวรรษที่สอง (2554)	ชัยชัย วิจิตรภูมิประเทศ (2556)	วารสาร สามโกศ (2560)	World Association of Teacher Teacher (ม.ป.ป)	สุทธิรักษ์ โรจนหัสติน และคณะ (2560)	กานต์สินี สุฆมากรังสี (2554)	Abowitz and Harnish (2006)	Westhimer and Kahne (2004)	ร้อยละ
1. ด้านความ รับผิดชอบ ต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ ตนเอง	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	90
2. ด้านความรับผิดชอบ ต่อสังคมและส่วนรวม ในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	90
3. การเคารพกฎหมาย/ กติกาสังคม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	70
4. การเคารพสิทธิของ ผู้อื่นและการยอมรับ ความแตกต่างระหว่าง บุคคล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	90
รวม	3	4	4	4	4	3	3	4	1	4	

จากตารางวิเคราะห์คุณลักษณะพลเมืองจากนักคิดทั้ง 10 ท่าน ที่กล่าวมา ผู้วิจัย ได้สังเคราะห์คุณลักษณะพลเมืองที่สำคัญที่สรุปได้คือ 1.ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง 2. ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา 3. ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม 4. ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้เป็นคุณลักษณะที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการงานวิจัยนี้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง คือ บุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจต่อตนเองและสังคมรวมทั้งรับรู้ฐานะ สิทธิ บทบาทหน้าที่ของตน ที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความภาคภูมิใจต่อตนเอง สามารถพึ่งตนเองและสามารถรับผิดชอบต่อตนเองได้ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์ สามารถปฏิบัติหน้าที่การทำงานของตนเองให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาได้ ยอมรับผลของการกระทำของตนเองทั้งที่เป็นผลดีและผลเสียโดยไม่ปิดความรับผิดชอบในการกระทำของตนเองให้แก่คนอื่น

2. ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา คือ การที่บุคคลมีความเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมต่อสังคม โดยมีความรับผิดชอบต่อบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในชีวิต เช่น ครอบครัว เพื่อน อาจารย์ เป็นต้น และพร้อมที่จะเสียสละ กำลังกาย เวลาเพื่ออาสาทำงานให้แก่ส่วนรวม สามารถเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยบางประการเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เห็นตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของท้องถิ่น/สังคม มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นรวมทั้งมองปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นหรือสังคมว่าเป็นปัญหาที่ควรเข้ามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา นั้น ๆ อย่างเต็มที่ เพื่อให้ท้องถิ่น/สังคมเกิดความสงบสุข

3. ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม คือ บุคคลที่เป็นสมาชิกในสังคม สิ่งหนึ่งที่สำคัญคือต้องมีกติกาสังคมหรือกฎหมายในการปกครองเพื่อควบคุมความสงบของสังคมนั้น ๆ ทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมต้องเคารพกฎหมายและกติกาสังคม รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในหลักกฎหมายทั่วไป ระเบียบการปกครองประเทศรวมทั้งสิทธิภายในขอบเขตของกฎหมาย และไม่ใช้กำลังในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยหากเป็นผู้กระทำผิดต้องได้รับบทลงโทษทางกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน นอกจากกฎหมาย/กติกาแล้ว ค่านิยม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีในแต่ละชุมชน/สังคม ก็ยังมีส่วนช่วยที่สำคัญรักษาความสงบสุขในสังคม

4. ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่าง คือ บุคคลเป็นสมาชิกในสังคมจำเป็นต้องอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ควรจะต้องมีความเข้าใจและเคารพในความแตกต่างรวมทั้งวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา ทักษะความคิดเห็น ที่แตกต่างหลากหลาย นอกจากนี้การเคารพสิทธิผู้อื่นก็เป็นสิ่งที่พึงกระทำเช่นกัน โดยไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดเสรีภาพของบุคคลอื่น (ทั้งนี้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา 28 ที่บัญญัติว่า “บุคคลย่อมใช้...สิทธิและ

เสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น”) เป็นสิ่งที่ต้องกระทำเพื่อไม่ให้เกิดความวุ่นวายในสังคม และไม่ใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างไปจากตนเอง การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี กับผู้อื่น และยอมรับและปรับตัวเพื่อให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมเป็นหนทางที่สำคัญในการทำให้สังคมสงบสุข

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง

การศึกษาถือว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งหวังให้มนุษย์เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทิศทางที่มีคุณค่าอันพึงประสงค์ของความเป็นมนุษย์และสังคมและด้วยการศึกษานั้นเปรียบเสมือนเครื่องมือในการกล่อมเกลาทางสังคมและการเมืองอีกทั้ง ระบบการเมืองการปกครองต้องการคำจูนจากสมาชิกในสังคมหรือพลเมือง ซึ่งพวกเขาจะเป็นต้องได้รับการป้อนเพาะความคิด วิถีปฏิบัติให้สอดคล้องกับระบบการปกครองนั้นด้วย จึงมีแต่การศึกษาและการเรียนรู้ที่เสริมสร้างบรรยากาศความเป็นพลเมือง โดยปราศจากการครอบงำและชี้นำทางความคิด เพื่อพัฒนาพลเมืองในสังคมให้รู้คิดและมีวิจรรณญาณพอที่จะเข้ากำหนดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ หากไม่แล้วสังคมก็จะมีแต่ประชาชนผู้ที่พร้อมจะถูกชักจูงไปทางใดทางหนึ่ง ซึ่งไม่อาจมีเสรีภาพที่แท้จริงและไม่สามารถแสดงความรักชอบใด ๆ ได้ในสังคม (ทิพย์พาพร ดันตีสุนทร, 2554)

การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสังคมที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยและการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เพราะมนุษย์ไม่ได้เกิดมาพร้อมกับการเป็นนักประชาธิปไตย ดังนั้นเพื่อให้สังคมมีการพัฒนาต้องมีการปลูกฝัง และมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเกิดขึ้น ทำให้เห็นว่าแนวทางการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองเป็นแนวทางหนึ่งสำคัญในการพัฒนาพลเมืองให้เกิดขึ้นในสังคม จึงขอเสนอแนวคิด ทฤษฎี นิยามความหมาย แนวคิด การศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในต่างประเทศและในประเทศไทย หลักการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง ศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดังต่อไปนี้

2.1 นิยามและความหมายของการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง

เพื่อให้เข้าใจความหมายการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง ขอนำเสนอความหมายของการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง ที่มีผู้ให้ความหมายไว้มากมายและในความหมายเหล่านั้น สามารถสรุปประเด็นได้ดังต่อไปนี้

2.1.1 การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง คือ เป็นกระบวนการที่พัฒนาประชาชนโดยการให้ความรู้ความเข้าใจ และทักษะของการเป็นพลเมืองดี รวมทั้งการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดี และผลที่ต้องการให้เกิดขึ้นก็คือประชาชนได้เข้าใจและประพฤติปฏิบัติตนตามหน้าที่และสิทธิของตนเอง ในฐานะพลเมืองดีที่สร้างสรรค์ประโยชน์ให้กับประเทศชาติ (สุทธิรักษ์ โรจนหัตถิน และคณะ, 2559: 210)

2.1.2 การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง คือ การเตรียมความพร้อมสำหรับการปกครองตนเองอย่างยั่งยืนโดยปลูกฝังค่านิยมผ่านการฝึกฝน ปฏิบัติ กิจกรรมต่าง ๆ และผ่านกรอบการใช้ชีวิตร่วมกันอย่างสอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หมายความว่า การมีส่วนร่วมของพลเมืองจะอยู่บนพื้นฐานของการได้รับข้อมูล ได้มีความรู้พอจะแสดงออกซึ่งความคิดเห็นต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวเขาในสังคมอย่างมีวิจารณญาณโดยปราศจากการครอบงำ (ทิพย์พาพร ต้นตีสุนทร, 2554: 50-51)

2.1.3 การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง กล่าวคือ เป็นพื้นฐานสำคัญของการปกครองที่มุ่งคงมีเสถียรภาพไม่ใช่เพียงแค่เสริมสร้างความรู้ให้แก่ประชาชน และไม่ใช่เพียงเพื่อจรรโลงระบบการเมืองแต่ยังส่งผลที่เป็นรูปธรรมโดยตรงต่อประชาชนและการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพกติกาในสังคม เป้าหมายของการให้การศึกษาแก่พลเมืองก็เพื่อให้พลเมืองดำเนินวิถีพลเมือง อย่างมีส่วนร่วม กระตือรือร้นและมีชีวิตชีวา โดยไม่ถูกปิดกั้นจากความไม่รู้ ความไม่พร้อม หรือความกลัว (สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์, 2553: 24)

2.1.4 การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง ความหมายไว้ว่า การให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง คือ การจัดการกับพฤติกรรมทางความคิดของพลเมืองให้พลเมืองสามารถหาหนทางแก้ไขปัญหาทางการเมืองในยุคของสังคมที่มีความซับซ้อน หรือ คือ การสร้างให้พลเมือง สามารถอธิบายความต้องการของกลุ่มตนเองได้ ภาครัฐต้องเปิดโอกาสให้พลเมืองของตนเองสามารถ สร้างกลุ่มของตนเองได้ และยังรวมถึงการสนับสนุนให้พลเมืองได้เปิดโอกาสได้ศึกษาหาความรู้ ทางด้านรัฐศาสตร์ ควบคู่ไปด้วยสมาชิก (คณะกรรมการการทำงานด้านการให้การศึกษาทางด้านการเมืองแก่พลเมือง หรือ บุณเดส และ ลานเดส เซ็นทรัล เพื่อ โพลีเทีเซ่ บิลด์ิง: 2551)

2.1.5 การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง คือ การวางแผน การจัดการต่าง ๆ ที่ต่อเนื่องเพื่อผลสำเร็จทางมาตรการทางด้านการศึกษาเพื่อยังผลให้ทั้งเยาวชนและผู้ใหญ่เห็นความจำเป็นของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางด้านการเมืองและสังคม (ไรน์ฮาร์ด ไวล์, 2551: 11)

2.1.6 การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง คือ การจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ตระหนักและมั่นใจในการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ทักษะเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เกิดทัศนคติและแรงจูงใจในการกระทำหรือมีพฤติกรรมที่แสดงถึงวิถีแห่งประชาธิปไตย (ศรีณยู หมั่นทรัพย์, 2551: 5)

2.1.7 การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง หมายถึง การศึกษาที่ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าการเมืองเป็นเรื่องของทุกคน สามารถเข้าถึงได้ มีสิทธิและสามารถใช้อำนาจทางการเมืองและมีทักษะในการเข้าถึงทรัพยากรได้อย่างเท่าเทียม โดยปราศจากการครอบงำทางการเมือง มีความเป็นกลาง และมีจรรยาบรรณ มีการส่งเสริมให้เกิดความคิดเรื่องการมีส่วนร่วมในการเมืองและเรื่องทางการเมือง มีผลต่อชีวิตตัวเอง (สถาบันพระปกเกล้า, 2551: 105)

โดยสรุป จากความหมายข้างต้นที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นในเรื่องการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง หมายถึง กระบวนการการพัฒนาคนในสังคมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและที่ทำให้คนในสังคมเกิดการเรียนรู้เข้าใจสังคมที่ตนอยู่ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เข้าใจสิทธิหน้าที่ที่หึงต่อตนเองและสังคมส่วนรวมนี้เป็นพื้นฐานที่ทำให้สังคมที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตยเกิดความมั่นคงและยั่งยืน

2.2 แนวคิดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในต่างประเทศ

ในต่างประเทศได้ทุ่มเททรัพยากร เวลาและความรู้เพื่อเสริมสร้างพัฒนาความเป็นพลเมืองให้แก่ประชาชนของตนเองตั้งแต่เยาว์วัยอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง โดยเชื่อว่าเมื่อประชาชนสังคมเข้มแข็งความแข็งแกร่งของระบอบประชาธิปไตยก็จะเกิดมา (Carother, 2002)

การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในต่างประเทศสามารถแบ่งกว้าง ๆ ได้ เป็น 2 ระยะ โดย สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์ (2553: 6) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองที่เน้นให้หลักสูตรที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนในโรงเรียนเป็นเครื่องมือหลักโดยพยายามสร้างหลักสูตรที่มีเนื้อหาสาระเพียงพอและเหมาะสมต่อการสร้างพลเมือง

2.2.2 การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองที่เน้นฐานคิดในการให้ขยายออกไปอย่างกว้างขวางครอบคลุมวิถีชีวิตประจำวัน ไม่ได้จำกัดอยู่แต่เพียงหลักสูตรในโรงเรียนเท่านั้น

จากที่กล่าวมาเป็นแนวทางกว้าง ๆ ของแนวคิดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในต่างประเทศ โดยจะขอยกตัวอย่างประเทศที่ได้รับการจัดอันดับด้านความเป็นประชาธิปไตย (Democracy Ranking) ปี 2015 (Campbell et al., 2015: 1) ในอันดับต้น ๆ ของโลก จำนวน 3 ประเทศ โดย เลิศพร อุดมพงษ์ (ม.ป.ป) ดังต่อไปนี้

ในประเทศนอร์เวย์ ซึ่งเป็นประเทศที่มีพัฒนาการของความเป็นประชาธิปไตยสูงมากที่สุดในโลก รากฐานที่เข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตยมีส่วนสำคัญจากการที่ผู้นำของประเทศให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่ชัดเจนมีการพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษานับตั้งแต่ปี 1970 เป็นต้นมา รวมทั้งในปี 1997 ได้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติของนอร์เวย์ได้ประกาศหลักการสำคัญไว้หลายส่วนเกี่ยวกับการส่งเสริมด้านพลเมือง วิชาการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองศึกษาได้บรรจุลงในการเรียนวิชาการศึกษาคำบังคับ แนวทางการปฏิบัติสำหรับวิชา

การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของประเทศนอร์เวย์ เน้นการสอนน้อยและนำประเด็นสังคมที่อยู่ในสถานการณ์ปัจจุบันจากหนังสือพิมพ์ มาใช้เป็นสื่อการสอน ใช้ประเด็นการอภิปรายและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผลลัพธ์จากการสอนโดยกระบวนการนี้ครูจะได้รับผลงานจากนักเรียนวันละ 1 ชิ้นงาน นอกจากนี้ยังมีการจัดการ การเรียนการสอนที่ใช้รูปแบบที่ต่างไปจากเดิมร่วมด้วย อาทิ student debate, student project, group based teaching, project based teaching เป็นต้น

ในส่วนกิจกรรมหนึ่งที่มีความโดดเด่นและเป็นกิจกรรมที่เป็นแรงขับเคลื่อนให้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่เชื่อมต่อมาจากหลักสูตรคือ สภานักเรียน (student councils) เป็นตัวอย่างของประชาธิปไตยในโรงเรียน ซึ่งนอร์เวย์น่าจะเป็นประเทศเดียวในโลกที่มีการเพิ่มเติมเรื่องของสภานักเรียนให้บรรจุในหลักสูตรการศึกษาในระดับชาติ ซึ่งเท่ากับการให้กระบวนการนี้ กระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมายและทุกโรงเรียนต้องจัดตั้งโดยบทบาทสำคัญคือ มีอิทธิพลต่อการวางแผนทุก ๆ แง่มุมของการใช้ชีวิตในโรงเรียนของนักเรียนกระบวนการที่เกิดขึ้นผ่านสภานักเรียนจะช่วยพัฒนาความรู้ความเข้าใจและนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นทางการเมืองในอนาคต

ราชอาณาจักรสวีเดนมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติของสวีเดนได้ระบุชัดถึงบทบาทของการศึกษากับความเป็นพลเมืองว่า “การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้รับและพัฒนาความรู้และค่านิยมอันดี และควรจะสอนให้รู้และปลูกฝังการเคารพในสิทธิมนุษยชนและค่านิยมพื้นฐานของประชาธิปไตยที่เป็นรากฐานของสังคมสวีเดน” แต่เรื่องพลเมืองไม่ได้ถูกจำแนกเป็นรายวิชาสำหรับการศึกษาในระบบโรงเรียน แต่ถูกบรรจุเป็นส่วนหนึ่งในรายวิชาต่าง ๆ เช่น หน้าที่พลเมืองและประวัติศาสตร์ เป็นต้น เป็นการปลูกฝังโดยให้ความสำคัญเป็นพลเมืองซึมซับเข้าสู่ตัวเยาวชนผ่านกิจกรรมทั้งหลายในโรงเรียน

หลักสูตรอนุบาลศึกษา การศึกษาภาคบังคับระดับประถมและมัธยมศึกษา จะร่วมมือกับศูนย์การใช้เวลาว่าง (leisure-time centers) ซึ่งเป็นกลุ่มที่จัดกิจกรรมวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะต่าง ๆ ให้กับเด็กและเยาวชนซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ได้แก่ เรื่องการละเมิดไม่ได้ซึ่งชีวิตของมนุษย์ควรมีอิสระและความเป็นส่วนตัวของบุคคล ความเท่าเทียมในคุณค่าความเป็นคนและความเท่าเทียมทางเพศ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดคือคุณสมบัติพื้นฐานของความเป็นพลเมืองทั้งสิ้น

ในประเทศสหพันธรัฐเยอรมนีถือเป็นแม่แบบและประสบความสำเร็จอย่างยิ่งในการสร้างชาติด้วยการใช้กระบวนการ การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองเพราะได้มีการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการเมือง การปกครอง และวิถีประชาธิปไตยอย่างกว้างขวาง มีกฎหมายว่าด้วยการศึกษาด้านการเมือง ในระดับประเทศและระดับมลรัฐ กำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษา ต่อเนื่องของรัฐ มีแหล่งความรู้มีความหลากหลายวิธีการให้ความรู้เหมาะสม กับกลุ่มเป้าหมาย

ต้องมีการสนับสนุนและความร่วมมือกันของหลายฝ่ายทั้งองค์การภาครัฐและ ภาคเอกชน มูลนิธิ หรือสถาบันการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองที่ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากฝ่ายการเมืองต้องมีความเป็นกลาง มีการจัดตั้งศูนย์การศึกษาการเมืองเพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการเมือง การปกครอง กลุ่มเป้าหมายหลักคือเยาวชน โดยมีเนื้อหาการศึกษาประกอบด้วย สถาบันทางการเมือง รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย เศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์ คุณค่าประชาธิปไตย จริยธรรม แนวคิดทาง การเมือง สันติสมานฉันท์และการป้องกันการใช้ความรุนแรง ความหลากหลายและทางวัฒนธรรม มิติหญิงชาย สื่อ สิ่งแวดล้อม ประชาคมยุโรป โลกาภิวัตน์ และสมรรถนะด้านองค์การและการสื่อสาร (ภัสยกร เลาสวัสดิ์กุล, 2558: 23)

2.3 แนวคิดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในประเทศไทย

ในประเทศไทยการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองนั้นเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2475 ที่มีการปฏิรูป ระบอบการปกครองในประเทศไทยจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชเป็นระบอบประชาธิปไตย นับจากนั้นเป็นต้นมาการใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างพลเมืองจึงเกิดขึ้นเพื่อสร้างความ ตระหนักรู้ในเรื่องประชาธิปไตยเพราะการพัฒนาจะเกิดขึ้นได้นั้นประชาชนต้องมีการศึกษาและมีความรู้เป็นพื้นฐาน ได้มีการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติในปี พ.ศ. 2475 มีจุดมุ่งหมายในตอนหนึ่งว่า พลเมืองแห่งสยาม คือ เป็นพลเมืองผู้สามารถประกอบอาชีพได้ เป็นผู้ที่มีรู้จัก สิทธิและหน้าที่ แห่งพลเมือง นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองให้เกิดในประเทศไทย

นอกจากนี้ การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในประเทศไทย เริ่มเปลี่ยนแปลง ภายหลังการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 อิทธิพลจากการปฏิรูปการเมืองส่งผลให้กรอบแนวคิด เรื่องการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองมีขอบเขตกว้างขวางขึ้น การจัดการศึกษาโดยไม่เสีย ค่าใช้จ่าย 12 ปี การเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการให้การศึกษามากขึ้น พระราชบัญญัติ การศึกษา พ.ศ. 2542 มีเนื้อหาให้การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองสัมพันธ์กับแนวคิดทาง การปกครองและระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ มีการระบุในพระราชบัญญัติฯ ว่ากระบวนการให้ การศึกษามุ่งปลูกฝังให้พลเมืองมีจิตสำนึกเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่ถูกต้อง รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ รู้จักเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ (ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ, 2548: 8)

การศึกษาในระบบในประเทศไทยนับว่าเป็นจุดศูนย์กลางในการให้การศึกษาเพื่อ สร้างพลเมืองมาช้านาน แนวทางการจัดการศึกษาในประเทศไทยแบ่งออกเป็นระดับชั้นต่าง ๆ ตั้งแต่ ระดับประถมศึกษากำหนดให้โรงเรียนสอนความรู้พื้นฐานประชาธิปไตย ใช้กิจกรรมเป็นช่องทาง สอดแทรกเรื่องวิถีประชาธิปไตย กำหนดให้โรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียน

การสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยควบคู่กับการจัดกิจกรรมการสอนตามหลักสูตร และให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง

ระดับมัธยมศึกษาเน้นการเรียนรู้เรื่องการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามระบอบการปกครอง มุ่งทำประโยชน์ให้สังคมและยึดมั่นวิถีประชาธิปไตย เกิดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย เช่น ชมรมกลุ่มชุมนุม กิจกรรมสหกรณ์ การเลือกตั้งกรรมการนักเรียน กิจกรรมค่าย

ระดับอุดมศึกษา การเรียนรู้เพื่อสร้างพลเมืองกระทำผ่านกลุ่ม ชมรมหรือการรวมตัวของนักศึกษาซึ่งไม่มีรูปแบบและไม่มีกรอบบังคับไว้ในหลักสูตรหรือการเรียนการสอน

การศึกษานอกโรงเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในสังคม มุ่งเครือข่ายการเรียนรู้และพัฒนาชุมชน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคม จัดกิจกรรมส่งเสริมการทำงานโดยกระบวนการกลุ่มในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชน มีความรับผิดชอบและเสียสละเพื่อส่วนรวม (ศรัณยู หมั่นทรัพย์, 2551: 11) แต่ในระยะหลังเริ่มมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากนโยบายรัฐ อีกส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการขยายตัวของภาคประชาชนและสื่อมวลชน โดยหน่วยงานที่สนับสนุนในเรื่องการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองมีจำนวนมากขึ้นได้แก่ สถาบันพระปกเกล้า ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง สภาพัฒนาการเมือง คณะกรรมการเลือกตั้ง หรือเครือข่ายประชาสังคม องค์กรเอกชนต่าง ๆ รวมถึงสื่อมวลชน เป็นต้น (สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์, 2553: 11-14)

2.4 หลักของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

2.4.1 วรากรณ์ สามโกเศศ (2560) ความสำคัญของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองจะไม่เน้นการเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นหน้าที่ตามที่กระทรวงศึกษาธิการสั่งหรือหน้าที่ตามที่รัฐบาลกำหนดและไม่เน้นความรู้เรื่องประชาธิปไตย แต่ให้ความสำคัญความเป็นประชาธิปไตยมากกว่าด้วยเหตุผลดังกล่าว การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง จึงไม่ใช่การสอนด้วยการ "บรรยาย" แต่ผู้สอนต้องพัฒนาการสอนในรูปแบบ "กิจกรรม" และ "การลงมือปฏิบัติ" หรือการเรียนการสอนผ่าน "กระบวนการคิดวิเคราะห์ ฝึกปฏิบัติ" ขึ้นมา เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นความเชื่อมโยงที่มีนัยสำคัญมากขึ้นคือ เราทุกคนต่างเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและการคลี่คลายแก้ไขปัญหา สำหรับกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวผู้สอนจะเป็น "วิทยากรกระบวนการ" ที่มีหน้าที่เชื่อมโยงการเรียนรู้กับประสบการณ์จริงในวิถีชีวิตทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในความเป็นพลเมืองและการพัฒนาประชาธิปไตยจนก้าวลึกไปถึงการมีจิตสำนึกมีจิตวิญญาณประชาธิปไตย

2.4.2 Barber (2003) กล่าวถึง การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองประกอบด้วย 3 รูปแบบ คือ

1. การสอนโดยตรงในสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วยวิชา Civics (หน้าที่พลเมือง – ศิลธรรม) ประวัติศาสตร์และความเป็นพลเมือง

2. การมีส่วนร่วมกิจกรรมภาคสังคม เช่น เอ็นจีโอ (องค์กรทางสังคมที่ไม่หวังผลกำไร) สมาคมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกระดับ

2.4.3 สุทธิรักษ์ ไรจนท์สดิน และคณะ (2560: 207) การจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง คือ กระบวนการพัฒนาคนให้มีความรอบรู้ในวิทยาการต่าง ๆ และเป็นกระบวนการพัฒนาคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรับผิดชอบ มีเหตุผล มีความตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพ มีระเบียบวินัย และเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และเข้าใจต่อบทบาทของตนเองในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศ เพื่อให้ผู้ที่ผ่านการศึกษานำความรู้ที่ไปประยุกต์ใช้พัฒนาตนเอง พัฒนาสังคมและพัฒนาประเทศชาติให้เจริญยิ่งขึ้น

2.4.4 ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2556:3-4) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง มีอยู่ 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองเป็นการศึกษาที่มุ่ง ผลลัพธ์ (Outcome – based Education) ไม่ใช่การศึกษาที่มุ่งใส่ความรู้ (Input-based Education)

2. ผู้ที่จะพัฒนาผู้เรียน (นักเรียน นิสิต นักศึกษา) ให้เป็นพลเมือง ไม่ใช่ผู้สอน แต่คือผู้เรียนเองโดยผู้สอนทำหน้าที่เป็นวิทยากรกระบวนการ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนคิดได้ และพัฒนาตนเอง ให้มีคุณสมบัติได้ด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้เรียนจึงเป็น ศูนย์กลางของการเรียน

3. การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง ในระบอบประชาธิปไตย จึงเป็นแนวระนาบมิใช่แนวตั้ง ที่อาจารย์มีอำนาจ และเป็นผู้ผูกขาดความรู้โดยผู้เรียนมีหน้าที่ต้องจดจำต้องทำตามหน้าที่อาจารย์บอก และวัดผลว่าใครจำและตอบตามที่อาจารย์สอนได้มากเท่าไร ยิ่งได้คะแนนตมมากเท่านั้น หากเป็นการเรียนการสอน แนวระนาบที่ครูอาจารย์จะเรียนรู้ร่วมกับนักเรียนนักศึกษา และเรียนรู้จากนักเรียนนักศึกษาได้ด้วย

4. การพัฒนาตนเองให้มีความเป็นพลเมืองในด้านต่าง ๆ ขึ้นมาไม่ได้เกิดจากการฟังบรรยาย หากเกิดจากการเรียนรู้ และฝึกฝนด้วยการใช้กิจกรรมและลงมือปฏิบัติ (Activity-based Learning)

5. ต้องให้ผู้เรียนได้สรุปทบทวนการเรียนรู้ (reflection) อย่างสม่ำเสมอในทุกครั้ง หลังจากการทำกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และต้องมีการประเมินผลหรือประเมิน ผลลัพธ์ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาดตนเองและฝึกฝนตนเองให้มีความเป็นพลเมืองมากขึ้นไปเรื่อย ๆ และเพื่อให้อาจารย์ผู้สอนได้ทราบว่าการใช้วิธีที่ใช้นั้นได้ผลหรือไม่ถ้าไม่ได้ผลหรือได้ผลน้อยก็ต้องปรับวิธีการให้ได้ผลมากขึ้นในครั้งต่อไป

2.4.5 ภัสยกร เลาสวัสดิกุล (2557: 39) ได้สรุป ว่า หลักการสำคัญของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง มีอยู่ 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1. การจัดวิชาพลเมืองในหมวดการศึกษาทั่วไป
2. การจัดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม
3. การจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดเชิงวิเคราะห์วิจารณ์
4. การจัดการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ระดับนานาชาติและความหลากหลายทางวัฒนธรรม
5. การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน

2.4.6 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559: 26) การจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมการคิดวิเคราะห์ การฝึกปฏิบัติผ่านกระบวนการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทั้ง การเรียนรู้ในระบบ นอก ระบบ และตามอัธยาศัย ที่ผู้จัดการเรียนรู้สามารถนำไปใช้ในการเรียน การสอน หรือการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนหรือเยาวชน เช่น การเรียนรู้เชิงรุกและการเรียนที่เน้นการบริการ โดยในการเรียนรู้เชิงรุกเป็นกระบวนการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนมีบทบาทในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีชีวิตและตื่นรู้ ผ่านการลงมือปฏิบัติและใช้กระบวนการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ปฏิบัติ สำหรับการเรียนที่เน้นการบริการ เป็นการจัดการการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียน เข้าใจความเป็นมนุษย์และนำมาปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อตัวผู้เรียน โดยเปลี่ยนบทบาทของผู้เรียนในการบริการสังคมมาพัฒนาตัวเองผ่านการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

2.4.7 ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2560) การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การให้ความรู้ที่เป็นสาระและหลักการ กระตุ้นให้ประชาชนทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม

2. การสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมือง ที่จะเกิดได้ก็ต้องมีการรับรู้ข่าวสารข้อมูล สามารถคิดวิเคราะห์และแสดงออกทางคำพูดและการกระทำที่เหมาะสม สามารถติดตามความเคลื่อนไหวทางการเมือง มีความรู้ในกระบวนการทางการเมือง เข้าใจและวิจารณ์นโยบายของพรรคการเมืองต่าง ๆ ได้ ความรู้เช่นนี้สำคัญยิ่งกว่าความรู้ในสาระหลักการประชาธิปไตย และเป็นความรู้ที่ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง การสร้างทักษะทางการเมืองอาจทำได้โดย

1. การหยิบยกประเด็นขึ้นมาแสดงความเห็นแลกเปลี่ยนกัน แต่ไม่ใช่การบรรยาย

2. การสร้างเหตุการณ์สมมติให้บุคคลได้แสดงบทบาทความคิดในสถานะต่าง ๆ ที่เรียกกันว่า บทบาทสมมติ (role play)

หลักสูตรการสอนควรมีการบรรยายเพียง 20 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น ที่เหลือควรเป็นการฝึกทักษะในรูปแบบทั้งสองนี้ และควรเพิ่มทักษะการคิดเข้าไปในหลักสูตรด้วย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแยกแยะประเด็นปัญหาต่าง ๆ และฝึกให้เคารพรับฟังความคิดของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตนเอง

2.4.8 สมาน พูแสง (2557:8) การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ตามหลักของ Bloom Taxonomy (1956) คือ 1) ความรู้ 2) ทักษะ 3) ทักษะ และสิ่งที่เราควรปฏิรูปจะปฏิรูปการศึกษาคือ การเพิ่มในเรื่องทักษะโดยไม่ต้องสอนวิชาพลเมืองอยู่ในห้องเรียน แต่จะต้องเพิ่มการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนต้องฝึกปฏิบัติจริงและต้องผลักดันให้เกิดกิจกรรมการเรียนการสอนมากกว่าการเรียนในห้องเรียน โดยเน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงจัง

2.4.9 Citizenship Foundation (2006) การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองคือเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตและได้สรุปการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในแต่ละช่วงวัยดังนี้

1. ระดับอนุบาล การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองควรเป็นการให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับความรู้ขั้นพื้นฐานเพื่อให้เกิดพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา การพัฒนาในเรื่องของการสื่อสาร ภาษาและการเขียน ตลอดจนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทของสังคมโลก

2. ระดับประถมศึกษา การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองนั้นจะกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรในโรงเรียน ที่ต้องจัดควบคู่ไปกับการเรียนการสอนที่ส่งเสริมพัฒนาการของบุคคลเพื่อพัฒนาสุขภาพและสุขภาวะที่ดี ซึ่งประกอบด้วย การเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความรับผิดชอบให้เกิดการพัฒนาให้ถึงขีดสุด พัฒนาสุขภาพและการดำรงชีวิตอย่างปลอดภัย การสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลและการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง

3. ระดับมัธยมศึกษา การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระดับนี้ควรมุ่งให้ความรู้และความเข้าใจเพื่อพัฒนาให้เป็นพลเมืองที่มีความรอบรู้ พัฒนาทักษะของการสื่อสาร การมีส่วนร่วมและการแสดงออกถึงความเป็นพลเมือง

4. ระดับอุดมศึกษา การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระดับอุดมศึกษาควรมุ่งเน้น ดังนี้

- 4.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบของโครงการ
- 4.2 การจัดประชุมทางวิชาการ
- 4.3 กำหนดเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองไว้ในหลักสูตร
- 4.4 การมีส่วนร่วมรณรงค์ในมหาวิทยาลัยและการมีส่วนร่วมกับชุมชน
- 4.5 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- 4.6 การสนับสนุนการทำงานในรูปแบบของคณะกรรมการนักศึกษา
- 4.7 การเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 วิเคราะห์การศึกษาศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

การศึกษาศึกษาเพื่อสร้าง ความเป็นพลเมือง	วารสาร สามโกเศศ (2560)	Barber (2003)	สุทธิรักษ์ โรจนทีสถิน และคณะ (2559)	ปริญญา แพทยศาสตรบัณฑิต (2556)	ภัสกร เสาวรสกุล (2557)	สำนักงาน เลขาธิการสภา การศึกษา (2559)	ชัยอนันต์ สมุทวนิช (2559)	สถาน พูนแสง (2557)	Citizenship Foundation (2006)	ร้อยละ
การให้ความรู้เพื่อให้เกิด ทักษะการคิดวิเคราะห์ และการเชื่อมโยง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	100
การเข้าร่วมกิจกรรมโดย การลงมือปฏิบัติ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	100
ความดี	2	2	2	2	2	2	2	2	2	

จากที่แนวคิดเกี่ยวกับหลักของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง สรุป เรื่องการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง คือ กระบวนการที่พัฒนาคนและประชาชนในประเทศ ให้เกิดความเป็นพลเมืองโดยมีกระบวนการที่สำคัญคือ กระบวนการให้ความรู้เน้นในเรื่องการคิดวิเคราะห์และการเชื่อมโยง โดยไม่เน้นการเรียนการสอนแบบการบรรยายในห้องเรียน การสร้างความตระหนักและความมั่นใจในเรื่องความรู้เกี่ยวกับเรื่องความพลเมือง บทบาทอาจารย์หรือครูผู้สอนคือเป็นวิทยากรกระบวนการ กับการใช้กิจกรรมโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมจริงลงมือปฏิบัติ ให้นักศึกษาได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการเป็นพลเมืองอย่างแท้จริงโดยสอดคล้องกับการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระดับอุดมศึกษาที่เน้นการทำกิจกรรม ทั้งนี้ควรได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากเครือข่ายต่าง ๆ ในสังคม เช่น ครอบครัวยุทธศาสตร์ศึกษา ชุมชนหรือสังคม สื่อมวลชน เป็นต้น ในการเรียนรู้ผ่านการเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมืองอย่างแท้จริง

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การศึกษา เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระดับอุดมศึกษา

โดยคณะกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ซึ่งมีนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี ให้ทำหน้าที่นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ผลักดัน ขับเคลื่อน และประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำนโยบายและยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ รวมทั้งติดตามประเมินผลการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ตั้งแต่ 3 มิถุนายน 2553 เป็นต้นไป

คณะกรรมการคณะกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ได้จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553-2561 ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ (คณะกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี, 2554) ได้แก่

1. การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองสำหรับเด็กและเยาวชน
2. การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองสำหรับผู้ใหญ่ ครอบครัวยุทธศาสตร์ และชุมชน
3. การสร้างพลเมืองในวงกว้างและการสร้างความตระหนักในสังคมโดยสื่อมวลชน
4. การเชื่อมประสานเครือข่ายภาครัฐและเอกชน

3.1 เป้าหมายยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี ได้กำหนดเป้าหมายหลักของ ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (2554: 13-14) ดังนี้

1. เพื่อให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยประเทศไทย โดยการสร้างพลเมืองที่มีความสามารถในการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งหมายถึง สมาชิกในสังคมที่ใช้สิทธิเสรีภาพโดยมีความรับผิดชอบต่อตนเองต่อผู้อื่น และต่อสังคม

2. หน่วยงานที่จัดการศึกษาทุกภาคส่วนและหน่วยงานที่สนับสนุนความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว ฝึกสรรพความคิดและเครื่องมือที่สามารถยกระดับเด็ก เยาวชน และประชาชนของประเทศสู่ความเป็นพลเมือง ให้ได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 35 ของประชากรทั้งหมด โดยที่ผู้เรียนทุกระดับการศึกษาไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษาร้อยละ 100 มีความเป็นพลเมืองในระยะแรกตามกรอบเวลา การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ สอง (พ.ศ. 2553-2561)

3. เพื่อให้ประเทศไทยก้าวสู่ความเป็น สังคมพลเมือง (Civic Society) หมายถึง ประเทศที่ประกอบด้วยสมาชิกที่ตระหนักในพลังของตนเอง และร่วมกันสร้าง สังคมที่เข้มแข็งในมิติต่าง ๆ อาทิ การเมือง สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เพื่อให้ประเทศไทยมีความมั่นคง ประชาชนแต่ละกลุ่มความคิด ความเชื่อ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและปราศจากความรุนแรง ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

4. เพื่อเตรียมความพร้อมทรัพยากรบุคคลของประเทศในการก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างสมศักดิ์ศรี และเป็นพลังสำคัญในการสร้างสันติภาพถาวร รวมถึงเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมแก้ปัญหาของโลกและมนุษยชาติ ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก

3.2 หลักการสร้างความเป็นพลเมือง

ฉัตรชัย วิภาติภูมิประเทศ (2555: 15) ได้กล่าวถึงหลักการการสร้างพลเมืองของคณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี (2554: 14-16) สรุปได้ดังนี้

1. การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองในมิติการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองจำเป็นต้องดำเนินการให้ครอบคลุมสมาชิกทุกวัยของประเทศ เพื่อให้สมาชิกในชุมชน ในสังคม ในประเทศที่มีความคิด ความเชื่อที่แตกต่างกันหรือขัดแย้งกันสามารถอยู่ร่วมกันได้บนพื้นฐานของการรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน เคารพกติกาของสังคม เคารพผู้อื่น และเคารพหลักการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2. การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองไม่ได้ปฏิเสธด้านดีของมนุษย์ แต่มนุษย์ที่แท้ก็ต้องผ่านการขัดเกลา ฝึกฝนในทุกมิติรวมถึงมิติ ประชาธิปไตย ซึ่งเป็นระบอบการปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุด แต่การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้หรือเป็นประชาธิปไตยที่แข็งแกร่งและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน สังคม และประเทศได้นั้น จำเป็นต้องมีกลไกที่ยกระดับสมาชิกในสังคมให้เป็นพลเมืองในระดับที่มีแรงเหวี่ยงหรือมวลแห่งการเปลี่ยนแปลงที่เพียงพอซึ่งในเชิงหลักการใช้น้ำหนักมวลแห่งการเปลี่ยนแปลง (Critical Mass) ไว้ที่ร้อยละ 35 โดยมีจุดเปลี่ยนที่สำคัญคือ พื้นที่การศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยทุกระดับและทุกประเภทการศึกษา โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษาต้องมีความเป็นพลเมืองร้อยละ 100 เพื่อเป็นแกนนำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษานั้นจะส่งผลต่อเนื่องไปจนถึงครอบครัว สังคมและสื่อมวลชน

3. หลักการสำคัญของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองจะไม่เน้นการเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นหน้าที่ตามที่กระทรวงศึกษาธิการสั่ง หรือหน้าที่ตามที่รัฐบาลกำหนดและไม่เน้น ความรู้เรื่องประชาธิปไตย แต่ให้ความสำคัญที่ความเป็นประชาธิปไตยมากกว่า

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองจึงไม่ใช่การสอนด้วยการบรรยาย แต่ผู้สอนต้องพัฒนาการสอนในรูปแบบ กิจกรรม และการลงมือปฏิบัติ หรือการเรียนการสอนผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ ฝึกปฏิบัติ ขึ้นมาเพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นความเชื่อมโยงที่มีนัยสำคัญมากนั่นคือ เราทุกคนต่างเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา สำหรับกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวผู้สอนจะเป็นวิทยากรกระบวนการ ที่มีหน้าที่เชื่อมโยงการเรียนรู้กับประสบการณ์จริงในวิถีชีวิต ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจความเป็นพลเมือง และการพัฒนาประชาธิปไตยจนก้าวไกลไปถึงการมีจิตสำนึก มีจิตวิญญาณประชาธิปไตย

4. สำหรับการดำเนินงานเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองและสังคมประชาธิปไตยนั้นหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบดูแลการจัดการศึกษาของชาติในทุกระดับ ทั้งในระบบการศึกษา และนอกระบบการศึกษาต้องทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางโดยเชื่อมประสานและอำนวยความสะดวกให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องรวมถึงภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาชน เข้ามาทำงานร่วมกันภายใต้ยุทธวิธีที่หลากหลาย แต่มียุทธศาสตร์เดียวกัน

3.3 ยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในระดับอุดมศึกษา

ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ (2555:16) กล่าวถึง ยุทธศาสตร์ที่ว่า 1 การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองสำหรับเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษานั้นมียุทธศาสตร์ที่สำคัญ (2554: 21-22) ดังนี้

1. สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ส่งเสริมหรือกำหนดให้มี วิชาพลเมือง ในหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป ซึ่งนิสิต/นักศึกษาทุกคนต้องเรียน โดยอาจเป็นวิชาเฉพาะขึ้นมาใหม่ หรือปรับวิชาที่มีอยู่แล้วให้เป็นวิชาพลเมือง เพื่อสร้างนิสิต นักศึกษาให้เป็นพลเมืองที่เคารพผู้อื่น เคารพกติกา มีความรับผิดชอบต่อสังคม และเข้าใจเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยการลงมือปฏิบัติ เพื่อการเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัย การเลือกตั้งและการปกครองตนเองของนิสิต/นักศึกษา ทั้งในรูปสภานักเรียน /องค์กรนิสิตนักศึกษา อันจะส่งผลให้เป็นพลเมืองของชุมชนและของประเทศต่อไป

ทั้งนี้ให้สถาบันศึกษามีอิสรภาพในการเลือกใช้วิธีการสอนเพื่อสร้างพลเมือง โดยหน่วยงานต้นสังกัด จะไม่ใช่ผู้กำหนดวิธีการเรียนการสอน แต่จะทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและให้การสนับสนุน ได้แก่ การจัดทำคู่มือเพื่อเป็นคำแนะนำและแนวทางสำหรับเลือกมาใช้ ตลอดจนจัดอบรมให้โดยในการติดตามผลจะมุ่งเน้นไปที่กระบวนการเรียนรู้และการประเมินผลจะมุ่งเน้นไปที่ผลที่เกิดกับตัวนิสิต/นักศึกษาและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสถาบันการศึกษาเมื่อมีพลเมืองเพิ่มมากขึ้น

2. สถาบันอุดมศึกษาเปลี่ยนการเรียนการสอนให้เป็น Service Learning หรือการเรียน เพื่อนำไปบริการสังคมและการบริการสังคมเพื่อนำมาเรียน โดยการทำให้วิชาจริยธรรมวิชาชีพหรือวิชาจริยธรรมของแต่ละคณะ ให้เป็น Service Learning โดยการใช้ปัญหา เป็นตัวตั้ง (Problem Based) มีการให้นักศึกษาลงชุมชนรอบ ๆ มหาวิทยาลัยโดยให้ประมวลความรู้ตามสาขาวิชาที่ได้เรียนมา นำมาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุเสนอวิธีแก้ไขและลงมือปฏิบัติ โดยให้เชื่อมโยงกับ ยุทธศาสตร์ หนึ่งจังหวัด-หนึ่งมหาวิทยาลัย เพื่อให้เกิดจริยธรรมในการประกอบอาชีพ ความรับผิดชอบต่อสังคม และการเป็นพลเมือง โดยการลงมือปฏิบัติ

โดยหลักการของศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Civic Education) ในระดับอุดมศึกษา (คณะทำงานเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนความเป็นพลเมือง สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, ม.ป.ป.) มีดังนี้

1. ผู้เรียนเป็นประธาน (Subject) หรือเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ (Student Center) เพราะความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยไม่อาจเกิดได้จากการสั่ง หรือบังคับให้เป็น หากแต่สถานศึกษาจะเป็นผู้จัดกระบวนการให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง

2. เรียนรู้โดยลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองไม่เน้นความรู้ แต่เน้นความคิดหรือการทำให้เกิดการคิดเป็นการเรียนการสอนโดยใช้ กิจกรรมและการเรียนรู้ โดยลงมือปฏิบัติ โดยใช้รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองให้เป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย

3. สร้างกระบวนการเชื่อมโยงความคิดให้เห็นว่าทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา การแก้ปัญหาจึงต้องเริ่มที่ตัวเรา ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ปัญหา (Problem-based Learning) เพื่อให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น และมีกิจกรรมการลงมือแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ Problem-based Learning หรือการทำโครงการแก้ปัญหา

จากแนวคิดข้างต้น ยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระดับอุดมศึกษา ในการศึกษาคครั้งนี้ รูปแบบที่สำคัญเพื่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองไม่เน้นในเรื่องการสอนด้วยการ บรรยาย แต่ผู้สอนต้องพัฒนาการสอน ผ่านการทำกิจกรรม / การลงมือปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียน เกิดความรู้ ความเข้าใจความเป็นพลเมือง นอกจากนี้รูปแบบในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองนั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือ การจำเป็นต้องมี เครือข่ายหรือหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องรวมถึง ภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาชน เข้ามาทำงานร่วมกันในการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ให้เกิดขึ้นในสังคม

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมนักศึกษา

กิจกรรมนักศึกษาเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่มีในระดับอุดมศึกษาโดยทาง มหาวิทยาลัยเป็นผู้จัดให้มีขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาให้นักศึกษาเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพในสังคมโดยมีกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ แสดงออกซึ่งความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความถนัดของตนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งในด้านต่าง ๆ ได้แก่ กีฬา บำเพ็ญประโยชน์ ศิลปวัฒนธรรม จริยธรรม วิชาการ เป็นต้น กิจกรรมนักศึกษา มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อนักศึกษา เพราะการศึกษาระดับอุดมศึกษามีได้มุ่งหวัง ที่จะพัฒนานักศึกษาด้านวิชาการเพียงอย่างเดียว แต่จะมุ่งพัฒนานักศึกษาในทุกด้าน ดังนั้นการเรียนรู้ ภายในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว จึงไม่อาจพัฒนานักศึกษาโดยรอบด้านได้ ซึ่งกิจกรรมที่เกิดขึ้นจะเป็น ส่วนช่วยเสริม เต็ม เต็ม เพื่อให้นักศึกษาได้เกิดการเรียนรู้ที่จะคิดสร้างสรรค์กิจกรรมตามความชอบ ความสนใจ และความถนัดของตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้นักศึกษาได้รับทักษะและพัฒนาการทาง บุคลิกภาพในด้านต่าง ๆ และประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมนักศึกษานั้นเป็นสิ่งที่จำเป็น และเป็นประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตในอนาคตค่อนข้างมากจึงขอเสนอแนวคิด ทฤษฎี นิยามความหมาย วัตถุประสงค์ ประโยชน์ของกิจกรรมนักศึกษา และประเภทกิจกรรมนักศึกษา ดังต่อไปนี้

4.1 ความหมายของกิจกรรมนักศึกษา

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความหมายของกิจกรรมนักศึกษา ขอเสนอความหมายของ กิจกรรมนักศึกษาที่มีผู้ให้ความหมายไว้มากมายดังต่อไปนี้

4.1.1 สำเนา ขจรศิลป์ (2539: 6) กล่าวว่า กิจกรรมนักศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่ไม่เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยตรง นักศึกษาร่วมกันจัดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของนักศึกษา กิจกรรมแบ่งออกตามลักษณะของกิจกรรมได้ 7 ประเภท คือ กิจกรรมส่วนกลาง กิจกรรมวิชาการ กิจกรรมกีฬา กิจกรรมศิลปะ และวัฒนธรรมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมนันทนาการและกิจกรรมการเมือง สถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไปให้การสนับสนุนกิจกรรมนักศึกษา เพื่อให้กิจกรรมนักศึกษาเป็นกิจกรรมที่มีคุณภาพ มีประโยชน์ สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนานักศึกษาให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ การจัดกิจกรรมนักศึกษา ยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติอีกเป็นอันมาก กิจกรรมนักศึกษา จึงมีความสำคัญต่อทั้งนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษาและประเทศ

4.1.2 กู๊ด (Good, 1973) ได้กล่าวถึง งานกิจการนักศึกษาว่าเป็น บริการที่มีลักษณะเป็นการให้คำปรึกษาซึ่งจัดให้แก่นักศึกษา เป็นรายบุคคลหรือกลุ่ม ซึ่งรวมถึงสวัสดิการของนักศึกษาทั้งหมด เช่น การให้คำปรึกษาด้านการศึกษาและด้านอาชีพ การจัดอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมนักศึกษา การจัดบริการจัดหางาน และบริการหอพักให้นักศึกษา

4.1.3 กชกร อัดตะวิริยะนุภาพ (2540: 27) กิจกรรมนักศึกษาจึงหมายถึง กิจกรรมที่นักศึกษาจัดขึ้นทั้งภายในและภายนอกสถาบัน โดยไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยตรง แต่นักศึกษาอาจนำสิ่งที่เรียนมาใช้ประโยชน์ในการทำกิจกรรมได้และก็อาจนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียน เสริมการเรียนในสาขาวิชาของตนได้ การเข้าร่วมกิจกรรมไปโดยความสมัครใจและตามความสนใจของนักศึกษาแต่ละคน ไม่มีการให้คะแนน นักศึกษาจะเป็นผู้คิดและทำกิจกรรมต่าง ๆ เอง โดยจะต้องอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดี และไม่ขัดต่อกฎระเบียบของสถาบัน

4.1.4 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช (2543) กิจกรรมนักศึกษา คือ กระบวนการทางการศึกษาที่มหาวิทยาลัยจัดให้มีขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้รู้จักสนิทสนม ปรึกษาหารือ ร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือกันทางด้านวิชาการ อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษานักศึกษา โดยมีอาจารย์ประจำชมรมนักศึกษาคอยแนะนำและให้คำปรึกษาเพื่อให้การดำเนินการจัดกิจกรรมของนักศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเดินไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม นอกจากกิจกรรมทางด้านวิชาการแล้ว มหาวิทยาลัยยังส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษารู้จักคิดและสร้างสรรค์กิจกรรมในแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอีกด้วย ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมนักศึกษานั้นเป็นสิ่งจำเป็น และเป็นประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตในอนาคตค่อนข้างมาก เนื่องจากสังคมทุกวันนี้ไม่ต้องการเพียงแต่คนเก่งทางวิชาการเพียงอย่างเดียวแต่ต้องการ คนที่มีความสมบูรณ์ทั้งความรู้ทางวิชาการ วิชาชีพ และวิชาชีพชีวิตซึ่งถือว่าเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์

4.1.5 กลุ่มส่งเสริมการเรียนรู้ประสบการณ์ชุมชน สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (2550: 1) กิจกรรมนิสิต นักศึกษา คือ กิจกรรมที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพนิสิตนักศึกษา ให้มีความสมบูรณ์ ทั้งความรู้ด้านวิชาการ วิชาชีพ และวิชาชีวิตสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4.1.6 มัลลิกา วีระสัย (2557: 24) กิจกรรมนักศึกษา คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางสถานศึกษา จัดให้แก่นักศึกษา และส่งเสริมให้นักศึกษาจัดขึ้นเองตามความสนใจ และด้วยความสมัครใจของ นักศึกษาเอง มีอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้บริหารคอยให้คำปรึกษาแนะนำ ไม่เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียน การสอนในห้องเรียน เพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีความสมบูรณ์ ทั้งทางด้านร่างกาย สังคมและสติปัญญา

4.1.7 จตุรวัฒน์ ฝนิกรมย์ (2557: 10) กิจกรรมนักศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่นักศึกษา และหรือสถาบันการศึกษา ร่วมกันจัดขึ้นตามความต้องการและความสนใจของนักศึกษา ลักษณะ กิจกรรมต้องดี มีประโยชน์ และช่วยในการสร้างเสริมประสบการณ์ตรงให้กับนักศึกษานอกเหนือจาก การเรียนในชั้นเรียนตามปกติเพื่อพัฒนาให้เป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์พร้อมด้วยความรู้ทางวิชาการ วิชาชีพ สุขภาพ และมีทักษะชีวิตและต้องได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากสถาบันการศึกษา

4.1.8 ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา (2557: 69) กิจกรรมนักศึกษา เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิด ความเพลิดเพลิน เกิดสัมพันธ์ภาพเกิดการโต้ตอบภายในกลุ่ม ทำให้สมาชิกได้รับประสบการณ์ โดยกิจกรรมนักศึกษาอาจส่งเสริมความถนัด ความสนใจ ความรู้ ความบันเทิง ซึ่งนักศึกษาจะเข้าร่วม กิจกรรมนักศึกษาโดยสนใจและสมัครใจ เพื่อพัฒนาด้านกาย อารมณ์ และสังคมและสติปัญญา ซึ่งแนวคิดกิจกรรมที่นำมาประกอบความเข้าใจในเรื่องการทำกิจกรรมนักศึกษา ซึ่งมีหลายด้าน โดยหมายรวมถึงกิจกรรมที่นักศึกษาจัดทำขึ้นเองภายใต้การให้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา หรือในส่วนของหน่วยงานในมหาวิทยาลัย จัดทำขึ้นเพื่อให้การศึกษาเข้าร่วมซึ่งอาจเป็นกิจกรรมทั้งใน และนอกเวลาเรียน เพื่อเป็นการพัฒนาตัวนักศึกษาด้านกาย ใจ สังคม และสติปัญญา

4.1.9 อัจฉรวรรณ จันทร์เพ็ญศรี (2558: 52) กิจกรรมนักศึกษา คือ เป็นส่วนหนึ่งของ งานกิจการนักศึกษา หมายถึง กิจกรรมนอกหลักสูตรที่นักศึกษาจัดขึ้นเองด้วยความสมัครใจ ซึ่งไม่ได้ ระบุไว้ในหลักสูตร หรือเรียกอีกอย่างว่า กิจกรรมนอกหลักสูตร

4.1.10 สุพัตรา เศลวัตนะกุล (2550: 20) หมายถึง งานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดดำเนินการ เพื่อพัฒนานักศึกษา ให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ให้บริการ และจัดสวัสดิการที่จำเป็นแก่นักศึกษาให้มีความพร้อมในการเล่าเรียน สามารถดำรงชีวิตใน สถาบันอุดมศึกษาจนประสบความสำเร็จทางการศึกษา

ดังนั้น จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า กิจกรรมนักศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่เกิดขึ้นใน มหาวิทยาลัยนอกเหนือจากการเรียนการสอนในชั้นเรียน และสนับสนุนให้นักศึกษาจัดขึ้นเพื่อ ความสนุกสนาน เพิ่มพูนความรู้และส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดง ความสนใจ ความสามารถ ทัศนคติ

4.2 วัตถุประสงค์ของกิจกรรมนักศึกษา

กิจกรรมนักศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในการใช้ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัยของนักศึกษา ซึ่งจะมี ความหลากหลายกันออกไปตามความสนใจของนักศึกษา แต่มีวัตถุประสงค์ของกิจกรรมโดยทั่วไป ดังต่อไปนี้

ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา (2557: 70) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมนักศึกษา เพื่อพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ มีบุคลิกภาพดีมีคุณธรรมจริยธรรม และมีจิตสาธารณะและมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เคารพในกฎระเบียบของสังคม กิจกรรมนักศึกษาจึงเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้นให้มีขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้รู้จักสนิทสนม ปรีกษาหารือ ร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือกันทางด้านวิชาการ อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของนักศึกษา ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมศึกษานั้นเป็นสิ่งจำเป็น และเป็นประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตในอนาคต

สำเนา ขจรศิลป์ (2539: 6) ได้สรุปวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมนักศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมความรู้และประสบการณ์ทางด้านวิชาการให้กับนักศึกษา
2. เพื่อเป็นการเตรียมนักศึกษาสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตย
3. เพื่อพัฒนาทางด้านสังคม อารมณ์ ร่างกายและจิตใจ
4. เพื่อเพิ่มพูนความสนใจของนักศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
5. เพื่อให้นักศึกษาใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
6. เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับผู้อื่นให้แก่นักศึกษา
7. เพื่อพัฒนาความสามารถพิเศษของนักศึกษา
8. เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาได้นำความรู้ไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์แก่สังคม
9. เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาได้รู้จักทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม
10. เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่นักศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2557: 37) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรม นักศึกษามหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ดังนี้

1. เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้และฝึกฝนตนเองในการใช้สิทธิ เสรีภาพและการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. เพื่อฝึกให้นักศึกษามีความรับผิดชอบในการทำกิจกรรมให้สอดคล้องกับปณิธานของสถาบัน
3. เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่นักศึกษา และมีความรักความสามัคคีในหมู่คณะ รู้จักเสียสละ อุทิศตนและบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคมและประเทศชาติ

4. เพื่อส่งเสริมกิจกรรมเสริมสร้างหลักสูตรทั้งทางวิชาการและประสบการณ์ในวิชาชีพแก่นักศึกษา

5. เพื่อบำรุง ส่งเสริม และรักษาไว้ซึ่งศาสนา ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของไทย

6. เพื่อส่งเสริมพละนามัยและพัฒนาบุคลิกภาพ และส่งเสริมให้นักศึกษาใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง

7. เพื่อปลูกฝังให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

8. เพื่อเป็นศูนย์กลางนักศึกษาในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการติดต่อประสานงานกับสถาบัน

9. เพื่อพิทักษ์สิทธิ เสรีภาพและผลประโยชน์ของนักศึกษา

10. เพื่อสร้างชื่อเสียงและเกียรติคุณของสถาบัน

Birdie (1966) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนักศึกษา ไว้ดังนี้

1. เพื่อสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในกระบวนการอุดมศึกษา โดยช่วยสร้างลักษณะนิสัย พฤติกรรม และการปฏิบัติที่ดีต่อตัวเอง และต่อผู้อื่นให้แก่นักศึกษา

2. เพื่อช่วยกระบวนการอุดมศึกษาได้พิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยช่วยให้นักศึกษาแต่ละคนค้นหาความต้องการที่แท้จริงของตนเองและตัดสินใจเลือกโปรแกรมการศึกษา และแนวทางการดำเนินชีวิตอย่างฉลาด

3. เพื่อช่วยให้นักศึกษาสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมของสถาบันอุดมศึกษา และสำเร็จออกไปเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม

4. เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศของสถาบันอุดมศึกษา ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนตลอดจนช่วยเสริมสร้าง และส่งเสริมความสนใจในการศึกษา และลักษณะนิสัยในการไขว่คว้าหาความรู้ ทั้งขณะเป็นนักศึกษาและเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปแล้ว เพื่อให้นักศึกษาสามารถใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ของสถาบันอุดมศึกษาและของชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5. เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ที่ดี มีความพอใจ และมีคุณค่าให้กับนักศึกษาในการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปว่า วัตถุประสงค์ของกิจกรรมนิสิต/นักศึกษา คือ เป็นการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้มีทักษะด้านอารมณ์ ร่างกายและจิตใจ เพื่อให้มีคุณธรรมจริยธรรมมีจิตสาธารณะ รวมทั้งมีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความรับผิดชอบ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เพื่อสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและประสบความสำเร็จออกไปเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม

4.3 ประโยชน์ของกิจกรรมนักศึกษา

การจัดกิจกรรมนักศึกษาก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ของนักศึกษาอย่างมากโดยมีดังต่อไปนี้

จิตรัตน์ บุญซุช (2543: 3-6) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของกิจกรรมนักศึกษาคือ

1. ด้านวิชาการและสติปัญญา กิจกรรมนักศึกษาเป็นส่วนเสริมและสนับสนุนการเรียนในชั้นเรียน การจัดกิจกรรมได้ดีก็จะสามารถนำความรู้จากชั้นเรียนมาประยุกต์เข้ากับสภาพแวดล้อมนอกชั้นเรียนได้ จะช่วยให้นักศึกษาได้ความรู้และประสบการณ์จากชั้นเรียน
2. ด้านสังคม กิจกรรมนักศึกษาช่วยสอนและฝึกทักษะพิเศษในการติดต่อกันในสังคม ช่วยให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจถึงอิทธิพลและแรงผลักดันของสังคมและวัฒนธรรมต่อทัศนคติ ความต้องการพื้นฐานด้านการสนับสนุนค่านิยม การคบหาสมาคมพบได้ในกิจกรรมนักศึกษา กิจกรรมเป็นห้องปฏิบัติการที่มีค่ายิ่งของการใช้ชีวิตในสังคม
3. ด้านการอยู่ร่วมกัน กิจกรรมช่วยให้นักศึกษาได้มีปฏิสัมพันธ์กันเอง ช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้ถึงการอยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกัน ประชุมร่วมกัน ฝึกหัดประสานงานแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นอกจากนี้กิจกรรมยังช่วยให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อกลุ่มพัฒนาความเข้าใจต่อคนอื่นที่ลึกซึ้ง
4. ด้านการพัฒนาการในตัวของนักศึกษา กิจกรรมเป็นสิ่งที่ช่วยงานในด้านพัฒนาการของนักศึกษาให้บรรลุผล จากการศึกษาที่ทราบลักษณะและภูมิหลังของนักศึกษาเกี่ยวกับความสนใจสุขภาพร่างกายและพื้นฐานทางสังคม ก็สามารถที่จะจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับการพัฒนาของนักศึกษาในแต่ละขั้นได้ ช่วยให้มีการปรับตัวฝึกฝนตนเองเพื่อชีวิตในอนาคต
5. ฝึกการเป็นผู้นำและการใช้ชีวิตในระบบประชาธิปไตย กิจกรรมช่วยเตรียมนักศึกษาเพื่อการมีชีวิตในสังคม และได้เรียนรู้การเป็นพลเมืองดี มีโอกาสพัฒนาความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
6. เกิดการรักสถาบันและรักการให้บริการชุมชน กิจกรรมเปิดโอกาสให้เกิดการรวมตัวกันเป็นเอกภาพในสถาบัน ช่วยให้นักศึกษาได้รู้จักที่มีส่วนให้แก่สถาบันชุมชนที่ตนอยู่ร่วมด้วยนำไปสู่การให้กับสังคม
7. ระบายพลังของนักศึกษา กิจกรรมช่วยให้นักศึกษาใช้เวลาว่างไปในทางสร้างสรรค์ โดยผู้บริหารและอาจารย์ต้องให้ความสำคัญของกิจกรรมด้วย

อรพิน ศิริสัมพันธ์ (2550: 27) ประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา จะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาได้พัฒนาตนเองในด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพและได้รับหลักการในการดำเนินชีวิตและการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขเป็นบุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคม

มัลลิกา วีระสัย (2557: 33-34) ได้กล่าวว่า กิจกรรมนักเรียนนั้นมีความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล โดยเริ่มตั้งแต่ยังเป็นนักศึกษาให้ขณะที่กำลังศึกษาอยู่ในรั้วมหาวิทยาลัย เพราะเป็นการปลูกฝังให้นักศึกษาเป็นคนดีของสังคม เป็นคนเสียสละเพื่อส่วนรวม และเป็นการปลูกฝังส่งเสริมในวัยที่เป็นนักศึกษายังได้ง่ายสามารถที่จะแทรกเข้าไปในกิจกรรมหรือสอนให้รู้จักคิดรู้จักไตร่ตรอง จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันกิจกรรมนักศึกษา เข้ามามีบทบาทในเรื่องของส่วนรวมอีกมากมาย เช่น การออกค่ายอาสาพัฒนาชนบท การส่งเสริมกีฬาประจำตำบล การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเบื้องต้น เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวในหลายมหาวิทยาลัย ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาหลายต่อหลายรุ่น

4.4 ประเภทกิจกรรมนักศึกษา

กิจกรรมนักเรียนนั้นต้องประกอบไปด้วย กิจกรรมหลายประเภทด้วยกัน ซึ่งอาจแบ่งได้ตามลักษณะ เช่น อาจแบ่งตามวัตถุประสงค์ ลักษณะกิจกรรมที่ทำ หรือตามลักษณะองค์กร ได้มีผู้แบ่งประเภทกิจกรรมนักศึกษาไว้เป็นแนวทางกว้าง ๆ ดังนี้ คือ

สำเนา ขจรศิลป์ (2538: 127-128) ได้แบ่งประเภทกิจกรรมนักศึกษา ตามลักษณะของกิจกรรมได้ 7 ประเภท ดังนี้

1. กิจกรรมส่วนกลาง เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเป็นศูนย์รวมของนักศึกษาและยังเป็นฝ่ายควบคุมและสนับสนุนกิจกรรมส่วนอื่น ๆ โดยทั่ว ๆ ไป กิจกรรมประเภทนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารซึ่งทำหน้าที่บริหารและฝ่ายสภานักศึกษาซึ่งทำหน้าที่นิติบัญญัติองค์กรกิจกรรมประเภทนี้ได้แก่ องค์การนักศึกษา ศูนย์นักศึกษา หรือสโมสรนักศึกษา

2. กิจกรรมด้านวิชาการ เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มุ่งเน้นเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ทางด้านวิชาการให้แก่นักศึกษา

3. กิจกรรมทางด้านกีฬา เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาในด้านร่างกายและจิตใจตลอดจนทักษะในการกีฬา การฝึกซ้อมกีฬา นอกจากจะทำให้นักศึกษาเกิดทักษะในการกีฬาและความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้ว ยังทำให้นักศึกษามีร่างกายแข็งแรง นอกจากนี้การแข่งขันกีฬายังเป็นการฝึกให้นักศึกษามีน้ำใจเป็นนักกีฬาด้วย

4. กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมความรู้และประสบการณ์ให้แก่ นักศึกษาทางด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะการแสดง ศิลปะการพูดและดนตรี

5. กิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่นักศึกษากระทำเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นหรือสร้างถาวรวัตถุที่เป็นสาธารณสมบัติ กิจกรรมด้านนี้มีทั้งการสร้างถาวรวัตถุและการให้การศึกษาแก่ประชาชนในด้านอาชีพ ด้านสาธารณสุข เพื่อช่วยให้ประชาชนชนบทหรือประชาชนในเมืองที่อยู่ ณ แหล่งเสื่อมโทรมมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

6. กิจกรรมทางด้านนันทนาการ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ความสนุกสนานและเพลิดเพลินแก่นักศึกษา กิจกรรมประเภทนี้ได้แก่ การจัดงานสังสรรค์ การจัดงานตามประเพณีท้องถิ่น หรือการจัดงานโอกาสต่าง ๆ เป็นต้น

7. กิจกรรมด้านการเมือง เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็น หรือแสดงออก ซึ่งอาจเป็นการคัดค้าน หรือสนับสนุนต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ของสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2552: 1) ได้แบ่งประเภทของกิจกรรมนักศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. กิจกรรมวิชาการที่ส่งเสริมคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์
2. กิจกรรมกีฬาหรือการส่งเสริมสุขภาพ
3. กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์หรือรักษาสีงแวดล้อม
4. กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม
5. กิจกรรมส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม

นิตา สุวรรณประเทศ (2544: 18) ได้สรุปการแบ่งประเภทกิจกรรมนักศึกษาว่าส่วนใหญ่ จะกำหนดวัตถุประสงค์และลักษณะของกิจกรรมเป็นสำคัญ ซึ่งกิจกรรมที่สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ จัดขึ้นนั้น มักจะเป็นกิจกรรมหลัก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านกีฬา ด้านศิลปวัฒนธรรม และด้าน อาสาพัฒนา

จิตรัตน์ บุญนุช (2543: 6-9) แบ่งประเภทลักษณะกิจกรรมที่นักศึกษาทำตามวัตถุประสงค์ และจุดมุ่งหมายของกิจกรรมเหล่านั้นได้ 6 ประเภท คือ

1. กิจกรรมด้านการปกครอง ควรมีห้องปฏิบัติการเพื่อให้นักศึกษาฝึกความเป็นผู้นำ ทำงานร่วมกัน ประสานงานระหว่างคณาจารย์ ผู้บริหารและนักศึกษา เพื่อให้บริการแก่นักศึกษา เพื่อผลประโยชน์ต่างที่นักศึกษาจะได้รับ

2. กิจกรรมด้านวิชาการ เป็นกิจกรรมเพิ่มความรู้ ประสบการณ์ในด้านวิชาการ โดยผสมผสานหลักสูตรเพื่อช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ให้กับนักศึกษามากขึ้น

3. กิจกรรมกีฬา เป็นกิจกรรมที่พัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และทักษะกีฬา

4. กิจกรรมอาสาพัฒนา เป็นกิจกรรมที่พัฒนาเรื่องการเสียสละให้นักศึกษารวมทั้ง กิจกรรมศึกษาปัญหาสังคม กิจกรรมเหล่านี้ ทำให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรงและเข้าใจสภาพ ที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

5. กิจกรรมด้านศิลปะและวัฒนธรรมเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ และประสบการณ์ ให้นักศึกษารู้จักการรักษา ศิลปวัฒนธรรม

6. กิจกรรมด้านการเมืองเป็นกิจกรรมที่สอนให้นักศึกษาเข้าใจสภาพแวดล้อมในสังคม โดยเฉพาะในเรื่องเหตุบ้านการเมือง

โดยสรุปกิจกรรมนักศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความสนใจ ความสามารถ ทักษะคติ โดยเน้นการลงมือปฏิบัติ การเข้าไปมีส่วนร่วมจริงในกิจกรรมต่าง ๆ ทุกขั้นตอน สิ่งเหล่านี้จะสามารถพัฒนาทักษะด้านอารมณ์ ร่างกายและจิตใจของนักศึกษารวมทั้งการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม โดยกิจกรรมนี้มีความสอดคล้องตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education : TQF: HEd) เพื่อเป็นมาตรฐานในการพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณภาพ โดยต้องครอบคลุมอย่างน้อย 5 ด้านได้แก่ 1) คุณธรรม จริยธรรม 2) ความรู้ 3) ทักษะทางปัญญา 4) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5) ทักษะการวิเคราะห์ตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งมีในการศึกษาค้นคว้าวิจัยวัตถุประสงค์สำคัญของกิจกรรมนักศึกษา คือ พัฒนาให้นักศึกษาสามารถพึ่งตนเองและรับผิดชอบตนเองได้ รับผิดชอบต่อสังคม /ส่วนรวม เคารพกฎหมาย/กติกาสังคม และเคารพสิทธิผู้อื่นและยอมรับความแตกต่าง เพื่อสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและประสบความสำเร็จซึ่งคุณสมบัติทั้งหมดคือ คุณสมบัติพื้นฐานของความเป็นพลเมืองทั้งสิ้น ทำให้เห็นว่ากิจกรรมนักศึกษาเป็นแนวทางหนึ่งที่เหมาะสมในการสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา

5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

รูปแบบและการพัฒนารูปแบบเป็นการสร้างสัญลักษณ์เพื่อสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจในวิธีการ กระบวนการ แนวคิดใดหรือปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง ซึ่งจะแสดงออกเป็นรูปแบบต่าง เช่น แผนผัง แผนภาพ เป็นต้น และในรูปแบบจะมีการแสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงปัจจัยต่าง ๆ รวมทั้งแสดงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น รูปแบบและการพัฒนารูปแบบได้นำมาใช้ในงานวิจัยอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน จึงขอเสนอแนวคิด ทฤษฎี นิยามความหมาย องค์ประกอบของรูปแบบ ประเภทรูปแบบ การพัฒนารูปแบบและการทดสอบรูปแบบดังต่อไปนี้

5.1 ความหมายของรูปแบบ

เพื่อทำความเข้าใจความหมายของรูปแบบ ขอนำเสนอความหมายแนวคิดทฤษฎีรูปแบบซึ่งได้จากนักวิชาการหลายท่านดังต่อไปนี้

5.1.1 รูปแบบ หมายถึง รูปแบบที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือเป็นแนวซึ่งเป็นที่ยอมรับ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. 2542, 2546: 965)

5.1.2 รูปแบบคือ รูปแบบ (Model) เป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมามาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบาย เป็นแผนผัง ไดอะแกรม หรือแผนภาพ

เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น รูปแบบจึงเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบเสาะหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ทั้งหลาย (ทิตินา แชมมณี, 2550: 220)

5.1.3 รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างของความเกี่ยวข้องของหน่วยต่าง ๆ หรือตัวแปรต่าง ๆ ดังนั้น รูปแบบจึงน่าจะมีมากกว่าหนึ่งมิติ หลายตัวแปร และตัวแปรต่าง ๆ มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันในเชิงความสัมพันธ์และเชิงเหตุผล (อุทุมพร จามรมาน, 2541: 22)

5.1.4 รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ หรือตัวแปรต่าง ๆ ผู้วิจัยสามารถใช้รูปแบบอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีในปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือในระบบต่าง ๆ อธิบายลำดับขั้นขององค์ประกอบหรือกิจกรรมในระบบ (บุญชม ศรีสะอาด, 2531: 1)

5.1.5 รูปแบบคือ มี 4 ความหมายคือ 1. เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ 2. เป็นตัวอย่างเพื่อเลียนแบบ เช่น ตัวอย่างในการออกเสียงภาษาต่างประเทศ เพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบเป็นต้น 3. เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลักการหรือแนวคิด 4. เป็นชุดของปัจจัย ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ ซึ่งกันและกันซึ่งรวมตัวกันเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม อาจจะเขียนออกมาเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์หรือบรรยายเป็นภาษาก็ได้ (Good, 2005: 177)

5.1.6 รูปแบบคือ สิ่งที่สร้างขึ้นหรือพัฒนาขึ้น แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบสำคัญ ๆ ของเรื่องให้เข้าใจง่ายขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป (คัมภีร์ สุดแท้, 2553)

จากที่กล่าวมา รูปแบบหมายถึง โครงสร้างทางความคิดที่อธิบายสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งอาจแสดงออกมาเป็นคำอธิบาย เป็นแผนผัง ไดอะแกรม หรือแผนภาพ เพื่อช่วยสื่อสารทั้งกับตนเองและบุคคลอื่น สามารถเข้าใจได้ชัดเจนในสิ่งต่าง ๆ ได้ โดยอธิบายความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่าง ๆ หรือตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกันในเชิงเหตุและผล

5.2 องค์ประกอบของรูปแบบ

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบจำเป็นต้องประกอบไปด้วย องค์ประกอบของรูปแบบเพื่ออธิบายสิ่งต่าง ๆ อย่างมีระบบและได้มีนักวิชาการกล่าวไว้ถึงองค์ประกอบของรูปแบบซึ่งประกอบด้วยตามที่ ทิตินา แชมมณี (2548: 220) ได้สังเคราะห์รูปแบบงานวิจัยการปฏิรูปทั้งโรงเรียน พบว่า รูปแบบมีองค์ประกอบรวม 9 ประการ คือ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบ
2. ความหมาย และวัตถุประสงค์ของรูปแบบ
3. แนวคิดพื้นฐานของรูปแบบ

4. ยุทธศาสตร์ของรูปแบบ
5. บริบทและตัวป้อนของรูปแบบ
6. กระบวนการของรูปแบบ
7. ผลที่ควรจะได้รับจากการใช้รูปแบบ
8. ประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพและคุณภาพของรูปแบบ
9. การนำรูปแบบไปใช้

นอกจากนี้ Brown and Moberg (1980: 16-17) กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบตามแนวคิดเชิงระบบองค์การที่ประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อม 2) เทคโนโลยี 3) โครงสร้าง 4) กระบวนการบริหารจัดการ 5) การตัดสินใจสั่งการ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ (2557: 109) ได้สรุปถึงองค์ประกอบของรูปแบบไว้ 2 ส่วนสำคัญคือ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ และกลไกของรูปแบบซึ่งเป็นตัวจักรในการทำหน้าที่ของรูปแบบเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ โดยมีบริบทเป็นเงื่อนไขของการเกิดขึ้นคงอยู่และล่มสลายของรูปแบบที่สร้างขึ้น โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังนี้

วัตถุประสงค์ของรูปแบบ อาจจะมีวัตถุประสงค์เดียวหรือหลายวัตถุประสงค์ก็ได้ และจะมีขอบเขตกว้างหรือแคบก็ได้ ซึ่งหมายความว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่ครอบคลุมงานทั้งหมดที่องค์การกำลังดำเนินการอยู่หรือเป็นเพียงส่วนหนึ่งของงานทั้งหมดก็ได้ ในการตั้งวัตถุประสงค์ของรูปแบบนั้นอาจจะกำหนดออกมาในรูปของเจตนารมณ์ที่จะดำเนินการหรือผลผลิตที่ต้องการให้เกิดขึ้นได้ และวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นนี้จะเป็เป้าหมายในการออกแบบกลไกการทำงานเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว

กลไกของรูปแบบเป็นองค์ประกอบของระบบงานที่มีความเป็นอิสระจากกันและกัน แต่ทำงานสัมพันธ์กันและพึ่งพาอาศัยในการทำงานตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ คล้ายกันกับส่วนประกอบของเครื่องยนต์ที่ออกแบบไว้เพื่อให้เครื่องยนต์ทำงานตามวัตถุประสงค์ที่สร้างเครื่องยนต์ขึ้นมา อย่างไรก็ตามการออกแบบรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็รูปแบบที่ครอบคลุมหรืองานบางส่วนก็ตามผู้ออกแบบไม่สามารถที่จะออกแบบองค์ประกอบย่อยของระบบนั้น ๆ ได้ทั้งหมดเพราะรายละเอียดและความสลับซับซ้อนมากเกินไป ดังนั้น การออกแบบรูปแบบจึงกำหนดเฉพาะองค์ประกอบสำคัญ ของระบบนั้น ๆ เท่านั้นโดยมีสมมติฐานว่า หากองค์ประกอบเหล่านั้นทำหน้าที่ตามที่ออกแบบไว้แล้ว การดำเนินงานขององค์การจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ค่อนข้างแน่นอน

ประพิมพ์พรรณ สุวรรณภู (2557: 196) ทำสังเคราะห์ องค์ประกอบรูปแบบกิจกรรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของเด็กและเยาวชนไทย มีองค์ประกอบ คือ

1. หลักการที่ใช้ คือ การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร การเรียนรู้ประเด็นปัญหาในระดับโลก การใช้สื่อที่หลากหลาย การมีส่วนร่วม และการเรียนรู้ร่วมกัน

2. วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของเด็กและเยาวชนไทย

3. กระบวนการ 7 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น (2) การถาม-ตอบ (3) การเข้าใจปัญหา (4) การค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม (5) การวางแผน (6) การปฏิบัติ และ (7) การทบทวน และ

4. ผลที่ได้รับ ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะและเจตคติที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติและนำไปใช้กับผู้อื่นต่อไป

พูนภัทรา พูลผล (2554: 226-227) สรุปรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเป็นพลเมืองโลกประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการคือ

1. หลักการและวัตถุประสงค์
2. โครงสร้างและแนวคิด
3. ขั้นตอนการปฏิบัติและปัจจัยความสำเร็จ

เนตรดาว ใจจันทร์และคณะ (2560: 194) ได้วิจัยสังเคราะห์ รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการพิพาทเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองในประชาคมอาเซียน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 7 องค์ประกอบรูปแบบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาของรูปแบบ 2) แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบกิจกรรม 3) หลักการ 4) วัตถุประสงค์ 5) การวัดและประเมินผล 6) กระบวนการจัดกิจกรรม 7) โครงสร้างและเนื้อหาารูปแบบกิจกรรม โดยมีกระบวนการ 5 ขั้นตอน (PCDCD)

จากที่กล่าวมาทำให้เห็นได้ว่าองค์ประกอบของรูปแบบนั้นมีความแตกต่างกันไปในแต่ละจุดมุ่งหมายในศึกษาวิจัย โดยจะขึ้นอยู่กับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.3 ประเภทรูปแบบ

รูปแบบประกอบด้วยหลายประเภทด้วยกัน ได้มีนักวิชาการด้านต่าง ๆ ได้จัดแบ่งประเภทต่าง ๆ กันออกไปสำหรับรูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์นั้น Keeves (1988: 561-565) ได้แบ่งประเภทออกเป็น 4 ประเภทคือ

1. รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Model) เป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปมัยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม

2. รูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิดองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น

3. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ รูปแบบประเภทนี้นิยมใช้กันทั้งในสาขาจิตวิทยาและศึกษาศาสตร์รวมทั้งการบริหารการศึกษาด้วย

4. รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า Path Analysis และหลักการสร้าง Semantic Model โดยการนำเอาตัวแปรต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุผลที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ Smith and others (1980: 461) ยังจำแนกรูปแบบออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physiccal Model) จำแนกออกเป็น

1.1 รูปแบบคล้ายจริง (Iconic Model) มีลักษณะคล้ายของจริง เช่น เครื่องบินจำลอง หุ่นไล่กา หุ่นตามร้านตัดเสื้อผ้า

1.2 รูปแบบเสมือนจริง (Analog Model) มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง เช่น การทดลองทางเคมีในห้องปฏิบัติการก่อนจะทำการทดลอง เครื่องบินจำลองที่บินได้ หรือเครื่องฝึกหัดบิน เป็นต้น รูปแบบชนิดนี้มีความใกล้เคียงความจริงมากกว่าแบบแรก

2. รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Model) จำแนกออกเป็น

2.1 รูปแบบข้อความ (Verbal model) หรือรูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Model) เป็นการใช้อธิบายพฤติกรรมตามในการอธิบายโดยย่อ เช่น คำพรรณนาลักษณะงานคำอธิบายรายวิชา เป็นต้น Bertalanffy (1968: 24) ผู้สร้างทฤษฎีระบบกล่าวว่า การมีรูปแบบข้อความนั้นแม้บางครั้งจะเข้าใจยาก แต่ก็ยังดีกว่าไม่มีรูปแบบเสียเลย เพราะอย่างน้อยก็เป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบประเภทอื่นต่อไป

2.2 รูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) หรือรูปแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Model) เช่น สมการ และโปรแกรมเชิงเส้น เป็นต้น

เสรี ชัดเข้ม (2538: 7) ได้สรุปแบบจำลอง จำแนกเป็น 2 แบบ ได้แก่

1. แบบจำลองเชิงกายภาพ แบ่งออกเป็น

1.1 แบบจำลองของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น แบบจำลองเครื่องบินที่สร้างเหมือนจริงแต่มีขนาดย่อส่วน

1.2 แบบจำลองสำหรับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น แบบจำลองที่ออกไว้เพื่อเป็นต้นแบบผลิตสินค้า ต้องสร้างแบบจำลองเท่าของจริงขึ้นมาก่อนแล้วจึงผลิตสินค้าตามแบบจำลองนั้น

2. แบบจำลองเชิงแนวคิด แบ่งออกเป็น

2.1 แบบจำลองเชิงแนวคิดของสิ่งหนึ่งสิ่งใด แบบจำลองที่สร้างขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ บางอย่าง

2.2 แบบจำลองเชิงแนวคิดเพื่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด คือ แบบจำลองที่สร้างขึ้นจากทฤษฎีการคัดสรรตามธรรมชาติ

จากการศึกษาประเภทของรูปแบบ สรุปได้ว่าในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้รูปแบบตามแนวคิด Keeves (1988: 561-565) รูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) ซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิดองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้นได้อย่างเข้าใจ

5.4 การพัฒนารูปแบบ

ได้มีผู้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนารูปแบบดังนี้

Willer (1986: 83) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบโดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่

1. การสร้าง (Construct) รูปแบบ และ 2. การหาความเที่ยงตรง (Validity) ของรูปแบบ

บุญชม ศรีสะอาด (2560) ได้กล่าวถึงกระบวนการวิจัยการพัฒนารูปแบบโดยได้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ และ 2. การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ

อุทัย บุญประเสริฐ (2547: 5) กล่าวว่า การพัฒนาแบบจำลองโดยทั่วไปอาจแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนที่สำคัญ คือ การสร้างแบบจำลองและการหาความตรงของแบบจำลอง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานในรายละเอียดที่สำคัญแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1. การศึกษาสภาพระบบการบริหารและสภาพแวดล้อมของระบบปัจจุบัน (การวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจระบบปัจจุบันให้แน่ชัด)

2. การค้นหาและระบุปัญหาความต้องการอันจำเป็น (Need) ของระบบปัจจุบัน (ควรหาว่าควรปรับปรุงและแก้ไขหรือพัฒนาอะไร)

3. จัดสร้างจัดทำแบบจำลอง ออกแบบจำลองหรือเสนอแบบจำลองที่เป็นทางเลือกสำหรับการปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนา

4. ทดสอบความเป็นไปได้ ความเหมาะสมในการปฏิบัติ และการยอมรับโดยเฉพาะของคณะผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้อง

5. ปรับต้นแบบเป็นแบบจำลองฉบับสมบูรณ์ที่เหมาะสมกับการนำไปปฏิบัติ

การพัฒนารูปแบบมีส่วนประกอบที่สำคัญของการวิจัยเพื่อการพัฒนาสามารถสรุปได้ขั้นตอนที่สำคัญ 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ และ 2. การตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ

5.5 การทดสอบรูปแบบ

การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินตามมาตรฐานที่กำหนด การประเมินที่พัฒนาโดย The Joint Committee on Standards of Educational Evaluation ภายใต้การดำเนินงานของ Stufflebeam และคณะ ได้นำเสนอหลักการประเมินเพื่อเป็นบรรทัดฐานของกิจกรรมการตรวจสอบรูปแบบ ประกอบด้วยมาตรฐาน 4 ด้าน (สุมิล ว่องวานิช, 2549: 54-56) ดังนี้

1. มาตรฐานความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) เป็นการประเมินความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง

2. มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (Utility Standards) เป็นการประเมินการสนองตอบต่อความต้องการของผู้ใช้รูปแบบ

3. มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) เป็นการประเมินความเหมาะสมทั้งในด้านกฎหมายและศีลธรรมจรรยา

4. มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy Standards) เป็นการประเมินความน่าเชื่อถือ และได้สาระครอบคลุมครบถ้วนตามความต้องการอย่างแท้จริง

Eisner (1976: 192-193) ได้เสนอแนวคิดการตรวจสอบโดยการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิในบางเรื่องที่ต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเชื่อว่าการรับรู้ที่เท่ากัน นั้นเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของผู้รู้ และได้เสนอแนวคิดการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิไว้ดังนี้

1. การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จะเน้นการวิเคราะห์และวิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่ถูกพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไปแต่อาจจะผสมผสานกับปัจจัยต่าง ๆ ในการพิจารณาเข้าด้วยกันตามวิจรรณญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับข้อมูลคุณภาพ ประสิทธิภาพและความเหมาะสมของสิ่งที่จะทำการประเมิน

2. รูปแบบการประเมินที่เป็นความชำนาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมินโดยพัฒนามาจากแบบการวิจารณ์งานศิลปะ (Art Criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง และต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากเป็นการวัดคุณค่าที่ไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใด ๆ และต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง แนวคิดนี้ได้นำมาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงมากขึ้นทั้งนี้เพราะเป็นองค์ความรู้เฉพาะสาขา ผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้นจริง ๆ จึงจะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ดังนั้น ในวงการศึกษาก็ยินยอมรับรูปแบบนี้มาใช้ในเรื่องที่ต้องการความลึกซึ้งและความเชี่ยวชาญเฉพาะ

3. รูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล คือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมินโดยให้ความเชื่อถือกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เที่ยงธรรม และมีดุลยพินิจที่ดี ทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่าง ๆ นั้น จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั่นเอง

4. รูปแบบที่ยอมให้มีความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิ ตามอรรถาธิบาย และความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่จะนำมาพิจารณา การบ่งชี้ข้อมูล ที่ต้องการการเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ

Keeves (1988: 589-560) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการทดสอบแบบจำลองนั้น เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแบบจำลองในการปฏิบัติจริง แบบจำลองทาง วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ จะทำการทดสอบโดยการพิสูจน์ตามสูตรหรือสมการหรือการตรวจสอบ ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการประมาณค่าพารามิเตอร์ของแบบจำลองสำหรับกรณีทางสังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์ มักจะดำเนินการทดสอบแบบจำลองด้วยวิธีการทางสถิติ ผลของการทดลองจะ นำไปสู่การยอมรับหรือปฏิเสธแบบจำลองนั้นและนำไปสู่การสร้างทฤษฎีใหม่ต่อไปนี้ แต่การทดสอบ แบบจำลองบางเรื่องนั้นไม่สามารถกระทำด้วยวิธีการดังกล่าวได้เนื่องจากมีข้อจำกัดบางประการ

จากแนวคิดที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบคือ องค์ประกอบของการดำเนินงาน โครงสร้างทางความคิดที่อธิบายสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งอาจแสดงออกมาเป็นคำอธิบาย เป็นแผนผัง ไตอะแกรม หรือแผนภาพ เพื่อช่วยสื่อสารทั้งกับตนเองและบุคคลอื่น สามารถเข้าใจได้ชัดเจนในสิ่ง ต่าง ๆ ได้ โดยอธิบายความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงขององค์ประกอบหรือตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้อง กันในเชิงเหตุและผลขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ ที่กำลังศึกษา ซึ่งการออกแบบเป็นไปตามแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบนั้น ๆ เป็นหลัก

สำหรับการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อ เสริมสร้างความเป็นพลเมืองมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องได้องค์ประกอบของรูปแบบจากแนวคิดเรื่องรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ โดยสังเคราะห์ ขั้นตอนหลักของรูปแบบมาจากแนวคิดของจากการศึกษาประเภทของรูปแบบ สรุปได้ว่าในการศึกษา ครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้ รูปแบบตามแนวคิด Keeves (1988: 561-565) ซึ่งคือ รูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) ซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษา ด้วยภาษา เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิดองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของ ปรากฏการณ์นั้น ได้อย่างเข้าใจ

6. ข้อมูลพื้นฐานของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

“...ข้าพเจ้าได้ไปพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏต่อเนื่องมาเป็นเวลากว่า 30 ปีแล้ว ทำให้รู้สึกมีความสุขและผูกพันกับมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้งหลายอย่างมากไปทุกครั้งก็มีความสุข

อยากให้ทุกคนมีกำลังใจที่จะทำให้อมหาวิทยาลัยราชภัฏของเรา เป็นประโยชน์กับประชาชน เป็นประโยชน์ต่อภูมิภาค และท้องถิ่นจริง ๆ จัง ๆ ในเรื่องการค้ารงชีวิต ในเรื่องความรู้ทั่วไป และข้อสำคัญคือผลิตคนดี ผลิตคนดีที่เห็นประโยชน์แก่ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และสังคม คิดว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันที่เป็นประโยชน์และเป็นกลไกที่พัฒนาประเทศได้อย่างยิ่งถ้าหากตั้งใจ ร่วมกันและคุยกันมาก ๆ จะเป็นสถาบันหลักที่พัฒนาประเทศและประชาชนได้อย่างมาก...”

พระราชดำรัสสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร
9 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ และได้นำพระราชโองบายด้านการศึกษาในการเป็นสถาบันการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยประกอบด้วย ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2575) ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาท้องถิ่น ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนาครู ยุทธศาสตร์ที่ 3 การยกระดับคุณภาพการศึกษา และยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาระบบบริหารจัดการ เป็นหลักสำคัญในการดำเนินงาน

และจากยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (2560: 11) ได้กล่าวว่า โดยบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่มีความรู้ ความสามารถเชิงวิชาการวิชาชีพ พร้อมด้วยคุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ตามพระราชโองบายด้านการศึกษา 4 ประการ คือ

1. มีทัศนคติที่ดีและถูกต้อง คือ มีความรู้ ความเข้าใจต่อชาติ บ้านเมือง ยึดมั่นในศาสนา มั่นคงในสถาบันพระมหากษัตริย์และมีความเอื้ออาทรต่อครอบครัวและชุมชนของตน
2. พื้นฐานชีวิตที่มั่นคงเข้มแข็ง คือ รู้จักแยกแยะสิ่งที่ผิด-ชอบ สิ่งที่ดี-ชั่ว ปฏิบัติแต่สิ่งที่ดี ชอบ สิ่งที่ดีงาม ปฏิเสธสิ่งที่ผิด สิ่งชั่ว และช่วยกันสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง
3. มีงานทำ มีอาชีพ คือ สร้างให้เด็กและเยาวชนรักงาน สู้งานทำงานสำเร็จ มีงานทำ สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัว
4. เป็นพลเมืองดี มีระเบียบวินัย คือ สำนึกในหน้าที่ของทุกคนในการเป็นพลเมืองดี ส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสทำหน้าที่พลเมืองดี คือ เห็นอะไรที่จะทำเพื่อบ้านเมืองได้ก็ทำด้วยความ มีน้ำใจและความเอื้ออาทร

ซึ่งคุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ตามพระราชโบายด้านการศึกษา นั้นมีความสอดคล้องในการศึกษาครั้งนี้ โดยเฉพาะในเรื่องการเป็นพลเมืองดี มีระเบียบวินัย คือ สำนึกในหน้าที่ของทุกคนในการเป็นพลเมืองดี เสริมสร้างให้ทุกคนมีโอกาสทำหน้าที่พลเมืองดี คือ เห็นอะไรที่จะทำเพื่อบ้านเมืองได้ก็ทำด้วยความมีน้ำใจและความเอื้ออาทร นอกจากนี้จึงขอเสนอข้อมูลพื้นฐานของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ความเป็นมาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏและกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย ดังต่อไปนี้

6.1 ความเป็นมาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

เพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ขอเสนอความเป็นมาของมหาวิทยาลัยราชภัฏโดย ปธาน สุวรรณมงคล (2557: 100) ได้กล่าวไว้ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏถือกำเนิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงเรียนที่ต่อมาได้กลายเป็นสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่นในปัจจุบัน นั่นคือ “โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์” โดยโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์แห่งแรกเปิดสอน ณ บริเวณโรงเรียนเด็ก ตำบลสวนมะลิ ถนนบำรุงเมือง จังหวัดพระนครโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์แห่งแรกนี้ปัจจุบัน คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สังกัดกระทรวงธรรมการ ทำหน้าที่ผลิตครูเพื่อรองรับการขยายตัวของ การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2435 เป็นสถานศึกษาด้านการฝึกหัดครูแห่งแรกของประเทศไทย

ใน พ.ศ. 2509 กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงธรรมการ) ได้ยกฐานโรงเรียนฝึกหัดครูขึ้นเป็น “วิทยาลัยครู” ทำให้สามารถเปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง (ป.กศ.ชั้นสูง) ในอีกประมาณเกือบสิบปีต่อมา ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 ทำให้วิทยาลัยครูสามารถเปิดสอนถึงระดับปริญญาตรี

ใน พ.ศ. 2535 วิทยาลัยครูได้รับพระราชทานชื่อเป็น “สถาบันราชภัฏ” และอีกประมาณสามปีต่อมาได้มีพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ ยกฐานะวิทยาลัยครู ให้เป็น “สถาบันราชภัฏ” อย่างเป็นทางการใน พ.ศ. 2538 ทำให้สถาบันราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ ให้การศึกษาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู จากนั้นใน พ.ศ. 2545 ได้มีการพระราชทานชื่อเป็น “มหาวิทยาลัยราชภัฏ” และในพ.ศ. 2547 สถาบันราชภัฏ ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “มหาวิทยาลัยราชภัฏ” อย่างเป็นทางการตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ ดังเช่นทุกวันนี้โดยมีจำนวน 38 แห่ง

จากวิวัฒนาการของโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์จนกลายมาเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏในเวลา
กว่าหนึ่งศตวรรษหรือประมาณ 110 ปี นับว่า เป็นระยะเวลาที่ยาวนานที่บ่มเพาะสถาบันการศึกษา
ดังกล่าวนี้ให้มีประสบการณ์ความชำนาญในการผลิตบุคลากรทางการศึกษาออกสู่สังคมไทยเพื่อทำ
หน้าที่ในการสั่งสอนอบรมเด็กและเยาวชนของสังคมไทยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์อันมีคุณค่าและทำ
คุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ

6.2 ภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ตาม สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2560) พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ
พ.ศ. 2547 หมวดที่ 1 มาตรา 8 กำหนดให้ภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ 8 ประการ ดังต่อไปนี้

1. แสวงหาจริงเพื่อสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ บนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น
ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล

2. ผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม สำนึกในความเป็นไทย มีความรักและผูกพันต่อ
ท้องถิ่นอีกทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน เพื่อช่วยให้คนในท้องถิ่นรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง
การผลิตบัณฑิตดังกล่าว จะต้องให้มีจำนวนและคุณภาพสอดคล้องกับแผนการผลิตบัณฑิตของ
ประเทศ โดยมีคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ คือ

1. มีทัศนคติที่ดีและถูกต้อง คือ มีความรู้ ความเข้าใจต่อชาติ บ้านเมือง ยึดมั่นใน
ศาสนา มั่นคงในสถาบันพระมหากษัตริย์และมีความเอื้ออาทรต่อครอบครัวและชุมชนของตน

2. พื้นฐานชีวิตที่มั่นคงเข้มแข็ง คือ รู้จักแยกแยะสิ่งที่ผิด-ชอบ สิ่งที่ดี-ชั่ว-ดี ปฏิบัติแต่สิ่ง
ที่ถูกต้อง สิ่งที่ดีงาม ปฏิเสธสิ่งที่ผิด สิ่งที่ไม่ดี และช่วยกันสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง

3. มีงานทำ มีอาชีพ คือ สร้างให้เด็กและเยาวชนรักงาน สู้งานทำงานสำเร็จ มีงาน
ทำ สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัว

4. เป็นพลเมืองดี มีระเบียบวินัย คือ สำนึกในหน้าที่ของทุกคนในการเป็นพลเมืองดี
ส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสทำหน้าที่พลเมืองดี คือ เห็นอะไรที่จะทำเพื่อบ้านเมืองได้ก็ทำด้วยความ
มีน้ำใจและความเอื้ออาทร

3. เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในคุณค่า ความสำนึก และความภูมิใจในวัฒนธรรมของ
ท้องถิ่นและของชาติ

4. เรียนรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนาและนักการเมืองท้องถิ่น
ให้มีจิตสำนึกประชาธิปไตย คุณธรรม จริยธรรม และความสามารถในการบริหารงานพัฒนาชุมชน
และท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

5. เสริมสร้างความเข้มแข็งของวิชาชีพครู ผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา
ให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง

6. ประสานความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรอื่นทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

7. ศึกษาและแสวงหาแนวทางพัฒนาเทคโนโลยีพื้นฐานและเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น รวมถึงการแสวงหาแนวทางเพื่อส่งเสริมให้เกิดการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

8. ศึกษา วิจัย ส่งเสริมและสืบสานโครงการอันเนื่องมาจากแนวพระราชดำริในการปฏิบัติภารกิจของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

6.3 กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย

ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทยมีจำนวน 38 แห่งและสามารถจำแนกออกเป็นกลุ่มตามเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (2560) ดังต่อไปนี้จำนวน 5 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มรัตนโกสินทร์ (กรุงเทพมหานคร)

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (มร.พน.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2435
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (มบส.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2439
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (มสน.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2480
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม (มจษ.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2483
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี (มธ.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2491

2. กลุ่มภาคกลาง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี (มรภ.พบ.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2469
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (มรว.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2475
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา (มรภ.อย.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2475
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี (มรภท.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2479
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ (มรร.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2485
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม (มรภน.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2497
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง (มร.มจ.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2497
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (มรภ.รพ.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2515
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี (มรภ.กจ.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2516

3. กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา (มรภ.นม.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2478
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (มรภ.มค.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2498
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร (มรภ.สน.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2507
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ (มรภ.บร.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2514
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ (มรภ.สร.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2516
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย (มรภ.ล.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2516
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ (มรภ.ชย.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2537
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ (มรภ.ศก.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2540
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด (มรภ.รอ.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2540

4. กลุ่มภาคเหนือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (มรภ.ชม.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2467
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ (มรภ.พช.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2514
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ (มรภ.นว.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2475
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิจิตรสงคราม (มรภ.พส.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2476
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ (มรภ.อ.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2479
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (มรภ.ชร.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2512
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง (มรภ.ลป.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2514
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร (มรภ.กพ.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2516

5. กลุ่มภาคใต้

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา (มรภ.สข.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2462
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา (มรย.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2477
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต (มรภ.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2515
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี (มรส.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2516
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช (มร.นศ.)	จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2500

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ และได้โน้มนำพระราชโบายด้านการศึกษาในการเป็นสถาบันการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นในสังคม โดยบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏ ตามพระราชโบายด้านการศึกษา ควรมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 4 ประการ 1) มีทัศนคติที่ดี และถูกต้อง คือ มีความรู้ ความเข้าใจต่อชาติ บ้านเมือง ยึดมั่นในศาสนา มั่นคงในสถาบันพระมหากษัตริย์

และมีความเอื้ออาทรต่อครอบครัวและชุมชนของตน 2) พื้นฐานชีวิตที่มั่นคงเข้มแข็ง คือรู้จักแยกแยะสิ่งที่ผิด-ชอบ สิ่งที่ดี-ชั่ว-ปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีที่ชอบ สิ่งที่ดีงาม ปฏิเสธสิ่งที่ผิด สิ่งที่ไม่ดี และช่วยกันสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง 3) มีงานทำ มีอาชีพ คือ สร้างให้เด็กและเยาวชนรักงาน สู้งานทำงานสำเร็จ มีงานทำ สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัว และ 4) เป็นพลเมืองดี มีระเบียบวินัย คือ สำนึกในหน้าที่ของทุกคนในการเป็นพลเมืองดี ส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสทำหน้าที่พลเมืองดี คือ เห็นอะไรที่จะทำเพื่อบ้านเมืองได้ก็ทำด้วยความมีน้ำใจและความเอื้ออาทร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในครั้งนี้

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยในประเทศ

7.1.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมือง

วินิจ ภาเจริญ (2561: 148) ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ วัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ 1) ศึกษาสำรวจคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของนักศึกษาแม่โจ้ 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ผลการศึกษาพบว่า 1) นักศึกษามีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยในภาพรวมที่ระดับมาก เพื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักศึกษามีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านคุณลักษณะพื้นฐาน รองลงคือ ด้านการเมืองการปกครองในสังคมประชาธิปไตย ด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านความรู้และทักษะ ด้านเศรษฐกิจ 2) เปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีกับตัวแปรพื้นฐานจะพบว่า มีตัวแปรที่สามารถจำแนกความแตกต่างกันของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ เพศ ภูมิภาค ชนชั้น และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเท่านั้น ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ได้แก่ 1) ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเวทีประชุม สัมมนาหรือกิจกรรมทางวิชาการและทำกิจกรรมร่วมกัน 2) ควรจัดให้มีการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตยทุกภาคการเรียน 3) ควรเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงเรียน วัด ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับพลเมืองให้เห็นว่าองค์กรเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาพลเมือง

กัมปนาท บริบูรณ์ และคณะ (2559: 158) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความเป็นพลเมืองของนิสิตหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาการรับรู้ความเป็นพลเมืองของนิสิตหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมนิสิตมีการรับรู้ความเป็นพลเมืองอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกตามรายด้านของความเป็นพลเมืองปรากฏว่านิสิตมีการรับรู้ระดับมากในสองด้าน คือความรับผิดชอบต่อสังคมและด้านการเคารพและยอมรับความแตกต่าง สำหรับด้านอิสรภาพและพึ่งพาตนเองและด้านความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วม นิสิตมีการรับรู้ระดับปานกลาง

สัญญาศรณ์ สวัสดิ์โรสง และคณะ (2558: 10-11) ได้ทำการวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติที่มีผลต่อทักษะความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการบวนการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อทักษะความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัย 2) ศึกษาความแตกต่างของการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยที่เหมาะสมคือ การเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (Active Learning) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการเตรียมการ (P) ขั้นการนำไปปฏิบัติ (A) ขั้นการสะท้อนประสบการณ์ (R) ขั้นการประเมินผล (E) หรือเรียกว่า P.A.R.E. Process 2) คะแนนทักษะความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษากลุ่มที่เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติมากกว่านักศึกษากลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังพบว่าองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยคือ ทักษะการคิด การเคารพกติกา การเคารพสิทธิผู้อื่น ความรับผิดชอบต่อสังคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ เคารพความแตกต่างและรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน

นิรมล ตูจันดา และคณะ (2558: 25) ได้ทำการวิจัยเรื่องอนาคตภาพหลักสูตรพลเมืองศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2555-2565) วัตถุประสงค์ในการวิจัยคือเพื่อศึกษาอนาคตภาพหลักสูตรพลเมืองระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2555-2565) ผลการวิจัยพบว่า อนาคตภาพหลักสูตรพลเมืองศึกษาโดยสรุปดังนี้ในด้านปรัชญาของหลักสูตรเน้นการศึกษาเพื่อการดำรงชีวิตร่วมกันอย่างมีคุณภาพ ด้านคุณลักษณะผู้เรียนเป็นผู้มีจิตสำนึกในเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ มีเสรีภาพ มีจิตสาธารณะ ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่มีวัฒนธรรมประชาธิปไตย ด้านรูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร สร้างพลเมืองให้มีภาวะผู้นำมีจิตสาธารณะต่อการแก้ปัญหาสังคม ด้านสาระการเรียนรู้ จัดสาระการเรียนรู้ให้เหมาะสมแต่ละระดับชั้น เข้าใจการเมืองท้องถิ่น สภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นจัดการศึกษาเรียนรู้ รูปแบบโครงการ โครงการ ในระดับครอบครัว โรงเรียน สังคม ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดกิจกรรมเพื่อสังคมในรูปแบบการให้ และอาสาช่วยเหลือสังคม ด้านสื่อที่สนับสนุนการเรียนรู้ มุ่งใช้ข่าวเหตุการณ์สถานการณ์จริงของสังคม ด้านการวัดและประเมินผล จากการมีส่วนร่วม การปฏิบัติในชีวิตจริง

กนกรวรรณ อุ๋นใจ (2558: 40) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเสริมความเป็นพลเมือง สำหรับเยาวชนไทยด้านความรับผิดชอบ วัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้าง ความเป็นพลเมืองสำหรับเยาวชนไทยด้านความรับผิดชอบ ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับการพัฒนาหลักสูตร ในด้านการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง พบว่า ชุมชนต้องการให้ชุมชน สงบเรียบร้อย คนในชุมชนเป็นคนดี ต้องการพัฒนาให้ชุมชนเจริญขึ้น ความเป็นพลเมืองที่มี ความรับผิดชอบ ประกอบด้วย ความรับผิดชอบส่วนบุคคลและความรับผิดชอบต่อผู้อื่น และพบ แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพสูงรูปแบบหนึ่งคือ การเรียนรู้ด้วย การรับใช้สังคมเชื่อมโยงกับหลักสูตรในระบบและการสอนในชั้นเรียน กระบวนการเรียนรู้ด้วยการรับ ใช้สังคม มีองค์ประกอบ 5 ชั้นได้แก่ ชั้นที่ 1 การรวบรวมข้อมูล ชั้นที่ 2 การวางแผน ชั้นที่ 3 การกระทำ ชั้นที่ 4 การสะท้อน ชั้นที่ 5 การแสดงผลการเผยแพร่

ภัสยกร เลาสวัสดิกุล (2557: 136-139) ได้ศึกษากลยุทธ์การบริหารสถาบันอุดมศึกษา เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนิสิตนักศึกษา มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่ พึงประสงค์ของการบริหารสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนิสิตนักศึกษา 2) วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของการบริหารสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสร้าง ความเป็นพลเมืองของนิสิตนักศึกษาและ 3) พัฒนากลยุทธ์การบริหารสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสร้าง ความเป็นพลเมืองของนิสิตนักศึกษา ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารสถาบัน อุดมศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนิสิตนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณา รายด้านพบว่าด้านความรอบรู้ในประชาธิปไตย มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันสูงที่สุด 2) จุดแข็งของ การบริหารสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนิสิตนักศึกษา คือ มีส่วนร่วมใน ประชาธิปไตย และมีความรอบรู้ในประชาธิปไตย ส่วนจุดอ่อนคือ ทักษะทางประชาธิปไตย โอกาสของ การบริหารสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนิสิตนักศึกษา คือ สภาพเทคโนโลยี ส่วนภาวะคุกคาม คือนโยบายรัฐ สภาพเศรษฐกิจ และสภาพสังคม 3) กลยุทธ์การบริหารสถาบัน อุดมศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนิสิตศึกษามี 3 กลยุทธ์หลักคือ 1) ปฏิรูปการบริหาร สถาบันอุดมศึกษาเพื่อสร้างทักษะทางประชาธิปไตยของนิสิตนักศึกษา 2) ปฏิรูปการบริหาร สถาบันอุดมศึกษาเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในประชาธิปไตยของนิสิตนักศึกษา 3) ปฏิรูปการบริหาร สถาบันอุดมศึกษาเพื่อสร้างความรอบรู้ในประชาธิปไตยของนิสิตนักศึกษา

ธัญชัช วิภัติภูมิประเทศ (2556: ก) ทำการศึกษาเรื่อง ความเป็นพลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ วัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อสำรวจความ ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ และเพื่อเปรียบเทียบ ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์จำแนกตามปัจจัย ส่วนบุคคล และปัจจัยด้านครอบครัว ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษามีความเป็นพลเมืองในระบอบ

ประชาธิปไตยในภาพรวมที่ระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักศึกษามีความเป็นพลเมืองด้านการเคารพกติกาสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่นและด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

2) ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามเพศ ภูมิภาค ความสำเร็จ คณะ ชั้นปี และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

ศุภรัตน์ รัตนมูขัย (2556: 2) ได้ศึกษา การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมกับการสร้างความเป็นพลเมืองใส่ใจสังคม วัตถุประสงค์ในการศึกษา 1) สำรององค์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม 2) สำรองผลการจัดการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมที่มีต่อการเป็นพลเมืองใส่ใจสังคม ผลการวิจัยพบว่า ความหมายพลเมืองใส่ใจสังคม หมายถึง ประชาชนที่มีคุณลักษณะเข้าใจถึงหน้าที่และการกระทำการด้วยความรับผิดชอบต่อในการช่วยพัฒนาชุมชนสังคม ตระหนักในปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น เป็นผู้ที่มีความเชื่อและความเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมในแนวทางประชาธิปไตย จากกรณีศึกษาวิชาและหลักสูตรให้นิสิตพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ใส่ใจสังคม ที่ใช้แนวการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม ที่ให้นิสิตได้ทำกิจกรรมอาสาสมัครจากกรณีตัวอย่างที่เป็นตัวแบบ 3 รายวิชา พบว่ามีแนวโน้มการสร้างให้ผู้เรียนเกิดสำนึกของความเป็นพลเมืองที่ใส่ใจสังคม สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาควรมีวิชาที่สอนเรื่อง การศึกษาสู่ความเป็นพลเมือง (Civic Education) เป็นวิชาพื้นฐานเพื่อปูพื้นฐานของการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีการเตรียมความพร้อมของผู้สอนโดยการจัดอบรมการเรียนรู้อย่างตื่นตัว และใช้แนวทางการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีประสบการณ์จากสถานการณ์ปัญหาทางสังคมโดยการคิดจัดทำโครงการพัฒนาต่าง ๆ ซึ่งสัดส่วนเวลาที่เหมาะสมระหว่างการเรียนในห้องเรียนต่อการฝึกปฏิบัติ/การให้บริการ คือ 30: 70 ซึ่งจะช่วยให้เกิดประสิทธิผลการเรียนรู้ที่เปลี่ยนวิถีคิดและพฤติกรรมอย่างแท้จริง

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2555: 29-31) ได้ศึกษาความเป็นพลเมืองในประเทศไทย จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง 1) การจัดทำตัวชี้วัดความเป็นพลเมืองที่เหมาะสมกับสังคมไทย ศึกษาประเด็นความสำคัญที่แสดงถึงคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองในทัศนะของประชาชนชาวไทย และ ศึกษาการมีอยู่ของความเป็นพลเมืองของประชาชนชาวไทย ผลการศึกษาพบว่า คุณสมบัติของการ เป็นพลเมืองที่ประชาชนให้ความสำคัญสูงสุด 5 อันดับแรก คือ การทำงานแบบสุจริต การมีความ ภูมิใจในการเป็นคนไทย การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเต็มใจที่จะเสียภาษี และการปฏิบัติตามกฎหมาย สิ่งที่แตกต่างกันของระหว่างคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์กับคุณสมบัติที่มี อยู่จริงของความเป็นพลเมือง คือ การสามารถวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง การศึกษานี้ยังทำให้เกิดตัวชี้วัดที่แสดงคุณสมบัติของความเป็น พลเมืองที่มีอยู่ในสังคมไทย สามารถแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ ตัวชี้วัดความเป็นพลเมืองในด้านที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม ด้านที่เน้นชุมชน และด้านการเน้นเรื่องอิสรภาพ

และความคิดที่ก้าวหน้า นอกจากนี้ เมื่อศึกษาถึงขั้นความสัมพันธ์ในรายการของคุณสมบัติของการเป็นพลเมืองที่ประชาชนมี พบว่าประชาชน ในแต่ละภาคมีความแตกต่างกันในคุณสมบัติของการเป็นพลเมือง โดยผู้ที่คิดว่า ตนเอง มีคุณสมบัติความเป็นพลเมืองในด้านวิถีวัฒนธรรมมากที่สุดคือผู้ที่อาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมาคือ ภาคกลาง ส่วนผู้ที่คิดว่าตนเองมีคุณสมบัติทางด้านชุมชน มากที่สุด คือ ผู้ที่อาศัยในภาคกลาง และสุดท้าย ผู้ที่คิดว่าตนเองมีคุณสมบัติของความเป็นพลเมือง ด้านความมีอิสรภาพและความก้าวหน้ามากที่สุด คือ ภาคกลาง รองลงมา คือ กรุงเทพมหานคร ดังนั้น การจะเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของประชาชนชาวไทยให้มีมากขึ้นนั้นจะต้องขึ้นอยู่กับบริบทของ พื้นที่และลักษณะของประชากรในพื้นที่ด้วย เพื่อที่จะทำให้การพัฒนาความเป็นพลเมืองมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

นิรมล ตูจันดา (2558: 1-2) ทำการศึกษาเรื่อง อนาคตภาพหลักสูตรพลเมืองศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2555-2565) วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอนาคตภาพหลักสูตรพลเมืองศึกษาระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2555-2565) ด้วยกระบวนการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) ผลการศึกษาได้ร่างภาพอนาคตหลักสูตรพลเมืองศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2555-2565) (ฉบับร่าง) การศึกษาพบว่า ในด้านปรัชญาของหลักสูตร เน้นการศึกษาเพื่อการดำรงชีวิตร่วมกันอย่างมีคุณภาพเพื่อพัฒนาจริยธรรมบุคคล การสร้างความเป็นพลเมืองที่มีวัฒนธรรมประชาธิปไตยให้สอดคล้องกับบริบทสังคม ก้าวสู่ความเป็นพลเมืองไทย พลเมืองอาเซียน และพลโลก ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

ธัญชัช วิภัติภูมิประเทศ (2555: ก) เรื่องผลของการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในวิชา GE138 การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง ที่มีต่อความตระหนักในความเป็นพลเมืองของนักศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบระดับความตระหนักในความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในวิชา GE138 การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง ก่อนและหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาที่ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีระดับความตระหนักในความเป็นพลเมืองในภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการพึ่งตนเองและรับผิดชอบตนเอง ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น ด้านการเคารพความแตกต่าง ด้านการเคารพหลักความเสมอภาค ด้านการเคารพกติกา/กฎหมาย และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม หลังการเรียนรู้อีกสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

7.1.2 งานวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมนักศึกษา

อัจฉราวรรณ จันทร์เพ็ญศรี (2558: 164-179) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนำเสนอรูปแบบความร่วมมือระหว่างงานวิชาการและงานกิจการนิสิตนักศึกษาเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย วัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิต

นักศึกษา ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา บทบาทความร่วมมือระหว่างงานวิชาการและงานกิจการนิสิต นักศึกษา เพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย นำเสนอรูปแบบความร่วมมือระหว่างงาน วิชาการและงานกิจการนิสิตนักศึกษา เพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา และจัดทำ ข้อเสนอเชิงนโยบายการนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้สำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตมี 4 รายการ ประกอบด้วย 1) มีความเป็นพลเมืองไทยและพลเมือง โลก มีทักษะอาชีพ ความเป็นผู้นำ และทักษะชีวิต มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม มีศักยภาพในการเรียนรู้และความคิด 2) สภาพปัจจุบัน ปัญหา รูปแบบความร่วมมือระหว่างงาน วิชาการและงานกิจการนิสิตนักศึกษา เพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย พบว่า มี 3 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นด้านนโยบาย ประเด็นด้านการบริหารจัดการความร่วมมือระหว่างงาน วิชาการและงานกิจการนิสิตนักศึกษาและประเด็นด้านงานหลักสูตร การเรียนการสอนและกิจกรรม นิสิต 3. รูปแบบความร่วมมือระหว่างงานวิชาการและงานกิจการนิสิตนักศึกษา เพื่อพัฒนานิสิต นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย หรือ ACSA Model ประกอบด้วย 3.1 คุณลักษณะที่เหมาะสมของ นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา 4 คุณลักษณะ หรือ GOAL ประกอบด้วย 1)มีความเป็นพลเมือง ไทยและพลเมืองโลก 2) มีทักษะอาชีพ ความเป็นผู้นำและทักษะชีวิต 3) มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อ ตนเองและสังคมและ 4) มีศักยภาพในการเรียนรู้และความคิด 3.2 กลไกความร่วมมือ คือ 1) การเตรียมการ 2) การวางแผนอย่างมีโครงสร้าง 3) การนำไปปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ 4) การประเมินผล 3.3 แนวทางการพัฒนานิสิตนักศึกษา 3 ลักษณะ คือ 1) พัฒนาผ่านรายวิชา 2) พัฒนาผ่านการพัฒนา ตนเอง 3) พัฒนาผ่านการเรียนรู้เชิงบริการ 4) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ประกอบด้วย 1) นโยบาย 2)มอบหมายผู้รับผิดชอบ 3) สิ่งสนับสนุน

จตุรวัฒน์ ผนังรัมย์ (2557:45-49) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา ของนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปีการศึกษา 2556 วัตถุประสงค์ในการวิจัย 1) เพื่อศึกษาสภาพกิจกรรมนักศึกษาที่ตอบสนองความต้องการและความสนใจ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี 2) เพื่อศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมและความเพียงพอของกิจกรรม นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี 3) เพื่อศึกษาประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรม นักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ประโยชน์ระดับปานกลาง กิจกรรมชมรมนักศึกษาตอบสนองความต้องการและความสนใจและชมรมที่นักศึกษามีส่วนร่วม ในกิจกรรมมากที่สุดคือ ชมรมอนุรักษ์สภาพแวดล้อม และชมรมแบดมินตัน 2) กิจกรรมชมรม นักศึกษามีความเพียงพอกับความต้องการในการทำกิจกรรมนักศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเข้าร่วม กิจกรรมนักศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่เวลาเรียนเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้นักศึกษาไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม และการได้รับข้อมูลข่าวสารของกิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยจากสื่อออนไลน์ นักศึกษาสามารถ เข้าถึงได้มากที่สุด 3) การเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมนักศึกษาพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ได้ประโยชน์

จากการเข้าร่วมกิจกรรมชมรมนักศึกษาอยู่ในระดับมาก 4) การบริการ ของงานกิจกรรมนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 5) ปัญหาสำคัญที่ทำให้นักศึกษาไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม คือ ความเหนื่อยล้าจากการเรียน สถานที่ทำกิจกรรมไม่เอื้ออำนวย กิจกรรมไม่น่าสนใจ ค่าใช้จ่ายการดำเนินกิจกรรมมาก

วัลย์ทิพย์ เปรมทวีธินโชต (2557: 189) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาลักษณะของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษากับคุณลักษณะด้านจิตอาสาของนิสิตนักศึกษา วัตถุประสงค์ในการศึกษา 1) เพื่อศึกษาระดับของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาของนิสิตนักศึกษา 2) เพื่อศึกษาระดับของคุณลักษณะด้านจิตอาสาของนิสิตนักศึกษา 3) เพื่อศึกษาลักษณะของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษากับคุณลักษณะด้านจิตอาสาของนิสิตนักศึกษา ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มากที่สุดคือ ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์หรืออาสาพัฒนาชุมชน โดยอยู่ในระดับมากรองลงมาคือ ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านกีฬา ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านจริยธรรม และระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ 2) ระดับคุณลักษณะด้านจิตอาสา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มากที่สุดคือ ระดับคุณลักษณะจิตอาสาด้านการช่วยเหลือผู้อื่น อยู่ในระดับมากรองลงมาคือ ระดับคุณลักษณะจิตอาสาด้านความมุ่งมั่นพัฒนา อยู่ในระดับปานกลาง และระดับคุณลักษณะจิตอาสาด้านการเสียสละต่อสังคมอยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ 3) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาอย่างจริงจังในลักษณะที่มีการทุ่มเทแรงกาย แรงใจ เข้าไปมีส่วนร่วมในการคิด แก้ไข พัฒนา และลงมือปฏิบัติ จะทำให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสามากขึ้นได้

7.1.3 งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ

เนตรดาว ใจจันทร์ และคณะ (2560: 194) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการพิพาทเชิงสร้างสรรค์เพื่อเสริมความเป็นพลเมืองในประชาคมอาเซียนสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย วัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานความเป็นพลเมืองในประชาคมอาเซียน 2) เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการพิพาทเชิงสร้างสรรค์ 3) เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดการจัดกิจกรรมความเป็นพลเมืองในประชาคมอาเซียนควรจัดกิจกรรมเน้นบูรณาการการเรียนรู้อยู่ร่วมกันในสังคมที่หลากหลาย สร้างทักษะ ความรู้ เน้นการฝึกปฏิบัติจริง พัฒนาทักษะต่าง ๆ ในศตวรรษที่ 21 ทั้งทักษะการสื่อสาร ทักษะแก้ปัญหา ทักษะชีวิต ทักษะการใช้เทคโนโลยี ส่งเสริมคุณลักษณะความรับผิดชอบ ลักษณะสำคัญของความเป็นพลเมืองในประชาคมอาเซียน คือ 1) มีความรู้เกี่ยวกับประเทศตนเอง เกี่ยวกับประเทศต่าง ๆ ในอาเซียน ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต

สภาพภูมิประเทศ ความเชื่อและการดำรงชีวิตของประเทศในอาเซียน และอัตลักษณ์ร่วมกันของอาเซียน

2) มีทักษะต่าง ๆ 3) มีเจตคติในเรื่องความสามัคคี มีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ ทิศทางการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในประชาคมอาเซียน มีการบูรณาการองค์ความรู้และเรียนรู้ตลอดชีวิตแบบไร้พรมแดน มุ่งเน้นการสื่อสารและความร่วมมือพัฒนาที่ยั่งยืน การร่วมมือกันในการสร้างและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนร่วมกันในประชาคมอาเซียน เรียนรู้จากสังคม ปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้ที่สำเร็จในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในประชาคมอาเซียน ผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการเตรียมการ การเป็นต้นแบบการจัดกิจกรรม ให้คำแนะนำ กระตุ้นการคิด 2. รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการพิพาทเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองในประชาคมอาเซียน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาของรูปแบบ 2) แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบกิจกรรม 3) หลักการ 4) วัตถุประสงค์ 5) การวัดและประเมินผล 6) กระบวนการจัดกิจกรรม 7) โครงสร้างและเนื้อหา รูปแบบกิจกรรม โดยมีกระบวนการ 5 ขั้นตอน (PCDCD) ได้แก่ ขั้นที่ 1 ให้กรณีศึกษาหรือปัญหา (Problem Based) ขั้นที่ 2 การค้นหาข้อมูลด้วยตนเอง (Concurrence Seeking) ขั้นที่ 3 การอภิปรายในบทบาทฝ่ายเสนอและฝ่ายค้าน (Debate) ขั้นที่ 4 การสลับบทบาทอีกครั้งหนึ่ง (Change positions) ขั้นที่ 5 การร่วมกันสรุปเป็นคำตอบ (Draw conclusion) ผลการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบกิจกรรมมีความเหมาะสมในระดับมากและมีความสอดคล้องในทุกองค์ประกอบ และผลการทดลองนำร่อง พบว่า มีความเหมาะสมนำไปใช้จัดกิจกรรมได้ 3. นักเรียนมีความเป็นพลเมืองในประชาคมอาเซียนหลังร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนร่วมกิจกรรมตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น โดย 1) นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ .01 2) นักเรียนมีทักษะความเป็นพลเมืองในประชาคมอาเซียนหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ .01 3) นักเรียนมีเจตคติต่อการร่วมกิจกรรมตามรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ .01 4. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนตามรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นในระดับมาก

นุชรัตน์ นุชประยูร (2559: 173) ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อตนเอง สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี การศึกษารั้วนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อตนเอง สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ผลการศึกษาพบว่า 1) รูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อตนเอง สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ที่พัฒนาขึ้นมีชื่อเรียกว่า “PGARR Model” ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 เสนอสถานการณ์จูงใจ (Situation persuasion) ขั้นที่ 2 กำหนดเป้าหมายดำเนินการ (Goals determination) ขั้นที่ 3 เสริมสร้างด้วยการปฏิบัติ (Action enhancement) ขั้นที่ 4 เสนอความคิดเห็นสะท้อนกลับ

(Reflection provision) และขั้นที่ 5 สำนึกรับผิดชอบต่อตนเอง (Self-responsibility awareness) 2) ค่าเฉลี่ยคะแนนของคะแนนที่เกิดขึ้นระหว่างการใช้รูปแบบการสอนด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) มีแนวโน้มของพัฒนาการความรับผิดชอบต่อตนเองของผู้เรียนสูงขึ้น โดยพิจารณาผลคะแนนจากการทดลองใช้รูปแบบการสอน จำนวน 5 ครั้ง พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนจากรูปแบบการสอน พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.21

นารท ศรีละโพธิ์ (2558: 134-136) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามรูปแบบข้ามทฤษฎีเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามรูปแบบข้ามทฤษฎีเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตและ 2) ศึกษาผลการใช้รูปแบบข้ามทฤษฎีเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ผลการศึกษาพบว่า 1) รูปแบบการเรียนการสอนตามรูปแบบข้ามทฤษฎีเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่พัฒนาขึ้นมีทั้งหมด 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นกระตุ้นความคิด 2) ขั้นพิจารณาบทบาทหน้าที่ 3) ขั้นสร้างการมีส่วนร่วม 4) ขั้นแสดงผลรวมความรู้ 5) ขั้นก้าวสู่การพัฒนาและ 6) ขั้นประเมินค่าการเปลี่ยนแปลง 2) ภาพรวมของการแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองในการเรียน ความรับผิดชอบต่ออาจารย์และความรับผิดชอบต่อเพื่อนหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 3) กลุ่มตัวอย่างที่มีพื้นฐานระดับความรับผิดชอบต่อตนเองในการเรียน ความรับผิดชอบต่ออาจารย์ และความรับผิดชอบต่อเพื่อน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 4) กลุ่มตัวอย่างที่มีพื้นฐานระดับความรับผิดชอบต่อตนเองในการเรียน ความรับผิดชอบต่ออาจารย์ และความรับผิดชอบต่อเพื่อน หลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประพิมพ์พรรณ สุวรรณภูฏ (2557: 196) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของเด็กและเยาวชนไทย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของเด็กและเยาวชนไทย โดยใช้ทฤษฎีแอนดราโกจี แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และแนวคิดความเป็นพลเมืองโลก 2) เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบกิจกรรมที่ได้พัฒนาขึ้น และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการนำรูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้นไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า 1.องค์ประกอบรูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของเด็กและเยาวชนไทยมีองค์ประกอบ คือ 1) หลักการที่ใช้ คือ การสร้างบรรยากาศ

ที่เป็นมิตร การเรียนรู้ประเด็นปัญหาระดับโลก การใช้สื่อที่หลากหลาย การมีส่วนร่วม และการเรียนรู้ร่วมกัน 2) วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของเด็กและเยาวชนไทย 3) กระบวนการ 7 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น (2) การถาม-ตอบ (3) การเข้าใจปัญหา (4) การค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม (5) การวางแผน (6) การปฏิบัติ และ (7) การทบทวน และ 4) ผลที่ได้รับ ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติและนำไปใช้กับผู้อื่นต่อไป

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของเด็กและเยาวชนไทย พบว่า หลังเข้าร่วมกิจกรรมผู้เรียนมีความรู้การเป็นพลเมืองโลกเพิ่มขึ้นทุกด้าน ด้านความรู้ความเป็นพลเมืองโลกผู้เรียนมีผลการเรียนรู้มากที่สุดเกี่ยวกับการยึดหลักสันติภาพ และขจัดความขัดแย้ง ด้านทักษะความเป็นพลเมืองโลกผู้เรียนมีผลการเรียนรู้มากที่สุดเกี่ยวกับการเคารพตนเองและสิ่งต่าง ๆ และด้านเจตคติความเป็นพลเมืองโลกผู้เรียนมีผลการเรียนรู้มากที่สุดเกี่ยวกับการพร้อมรับความแตกต่าง สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ

3. ผลการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำรูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของเด็กและเยาวชนไทยไปใช้ ได้แก่ ผู้เรียน ผู้สอน เนื้อหา ระยะเวลา กิจกรรม การเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้

อัญชญา สุขสมจิต (2556: 144-148) ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนด้วยหลักการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมโดยใช้คอมพิวเตอร์สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันในการทำโครงการเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ วัตถุประสงค์งานศึกษาเพื่อ 1. ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการเรียนการสอนด้วยหลักการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคม โดยใช้คอมพิวเตอร์สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันในการทำโครงการเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ 2. พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนด้วยหลักการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคม โดยใช้คอมพิวเตอร์สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันในการทำโครงการเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ 3. ศึกษาผลของการใช้การเรียนการสอนด้วยการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคม โดยใช้คอมพิวเตอร์สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันในการทำโครงการเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ และ 4. นำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนด้วยหลักการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคม โดยใช้คอมพิวเตอร์สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันในการทำโครงการเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ ผลการศึกษาพบว่า 1. รูปแบบการเรียนการสอนด้วยหลักการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคม โดยใช้คอมพิวเตอร์สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันในการทำโครงการเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบคือ 1.เป้าหมาย 2.วิธีการเรียนด้วยกิจกรรมรับใช้สังคมร่วมกับโครงการ 3. บทบาท

ผู้เรียน 4. บทบาทผู้สอน 5. ระบบการจัดการเรียนการสอน CSCL และ 6. การประเมินผลตามสภาพจริง 2. ขั้นตอนการเรียนการสอนด้วยหลักการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคม โดยใช้คอมพิวเตอร์สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันในการทำโครงการเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏประกอบด้วย 3 ระยะ 3. ผลของการจัดการเรียนการสอนโดยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีจิตสำนึกสาธารณะหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 4. ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่าร่วบค้ประกอบและขั้นตอนในการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนฯ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

พูนภัทธา พูลผล (2554: 226-227) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเตรียมผู้เรียนสู่ความเป็นพลเมืองโลก วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเตรียมผู้เรียนสู่ความเป็นพลเมืองโลกและเพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเตรียมผู้เรียนสู่ความเป็นพลเมืองโลก ผลการศึกษาสรุปว่ารูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเป็นพลเมืองโลกประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการคือ 1) หลักการและวัตถุประสงค์ 2) โครงสร้างและแนวคิด 3) ขั้นตอนการปฏิบัติและปัจจัยความสำเร็จ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) หลักสูตรต้องมุ่งเน้นการบูรณาการมีทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยการเรียนรู้เพื่อการพัฒนามนุษย์ให้มีการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก 2) กระบวนการสอนและการเรียนรู้: ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ควบคู่ไปกับการเรียนรู้โดยการสะท้อนการสนทนาและการสอบถามความร่วมมือ 3) การนิเทศประจำอย่างสม่ำเสมอโดยผ่านกระบวนการตรวจสอบระหว่างผู้บริหารโรงเรียนและครูเพื่อสะท้อนผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนแต่ละคน 4) การวัดและประเมินผลเชิงคุณภาพเพื่อประเมินความสามารถและจริยธรรมที่ดีพร้อมด้วยรายละเอียดเพื่ออธิบายการพัฒนาและการปรับปรุงและเตรียมการสำหรับการเรียนรู้ในอนาคตและ 5) การใช้เทคโนโลยีในการศึกษาโดยใช้สื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือในการค้นคว้า การสร้างการเรียนรู้และเพื่อความรู้ตลอดจนการบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนที่ใช้ชีวิต อย่างเปิดกว้างเต็มใจที่จะฟังด้วยความเห็นอกเห็นใจเข้าใจวัฒนธรรมและความคาดหวังของผู้อื่นใช้ประโยชน์จากความรู้ในการติดต่อสื่อสารโต้ตอบและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในโลกที่หลากหลาย

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Annette (2005: 326-340) ได้ศึกษาถึงคุณลักษณะการสร้างความเป็นพลเมืองและการเรียนรู้ด้วย การบริการสังคมสำหรับพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในระดับอุดมศึกษา โดยได้ศึกษา กรอบแนวคิดของความเป็นพลเมืองบนพื้นฐานแนวคิดของการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองและ การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของโปรแกรมของรัฐบาลพรรค

แรงงาน ซึ่งพิจารณาถึงความสำคัญของการบ่มเพาะจริยธรรมความเป็นพลเมืองจากการมีส่วนร่วมทางการ เมือง ซึ่งจากการวิจัยพบว่าการเรียนรู้แบบบริการสังคมนั้นเชื่อมโยงต่อคุณลักษณะทางการศึกษา สามารถนำไปสู่การพัฒนาจริยธรรมทางพลเมืองหรือความรับผิดชอบต่อสังคมและการเรียนรู้ด้วยการ บริการสังคมได้สร้างเสริมโอกาสทางการเรียนรู้ให้แก่บัณฑิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาจริยธรรมความเป็นพลเมืองในรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

Osler and Starkey (2006: 2) ได้ศึกษานโยบายและการปฏิบัติของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองคุณภาพในระบอบประชาธิปไตยระหว่างปี 1995-2005 โดยใช้การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาถึงบทบาทของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองคุณภาพในระบอบประชาธิปไตยในการตอบสนองต่อความท้าทายทางการเมือง จุดยืนของการพัฒนานโยบายระดับชาติทั้งในบริบทของทวีปยุโรป และนานาชาติ 2) สัมภาษณ์ความก้าวหน้าเกี่ยวกับความคิดเห็นทางด้านมนุษยชนในระดับนานาชาติภายใต้ทฤษฎีของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองคุณภาพในระบอบประชาธิปไตยในโรงเรียนของประเทศอังกฤษ ตั้งแต่ปี 1995 โดยศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมของนักเรียนเพื่อความเป็นพลเมือง ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศอังกฤษ ตั้งแต่ปี 1995 โดยศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมของนักเรียนเพื่อความเป็นพลเมือง ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศอังกฤษ เพื่อเสนอแนะแนวทางในการทำงานวิจัยต่อไป ซึ่งผลของการวิจัยพบว่าในปัจจุบันมีเครื่องมือในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองคุณภาพในระบอบประชาธิปไตยในโรงเรียน ได้แก่ 1. นโยบายหลักสูตร 2. ข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน 3. หลักสูตรการบูรณาการการเรียนรู้ 4. กิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน 5. ภาวะผู้นำและ 6. การรับรู้ของครู โดยแก่นของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองคุณภาพในระบอบประชาธิปไตยนั้นไม่ใช่แค่เพียงการออกเสียง แต่เป็นการพัฒนาการมีส่วนร่วมและการปฏิสัมพันธ์กับชุมชน

Myers (2007: 1) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองสำหรับครูในโปรตุเกส ประเทศบราซิลและไทรอนโต ประเทศแคนาดา มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1. เพื่อศึกษาทัศนคติทางการปฏิบัติงานของครูในระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งอาจจะเกิดจากการเมืองการปกครองหรือความเคลื่อนไหวของสังคม 2. เพื่อศึกษาความซับซ้อนของทิศทางและช่องว่างระหว่างบทบาทของครูในฐานะที่เป็นพลเมืองและนักวิชาการเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในแต่ละบริบทของสังคม โดยศึกษาจากบริบทที่แตกต่างเพื่อที่จะเข้าใจถึงพฤติกรรมของครูในชั้นเรียนจากการศึกษาพบว่า ครูไทรอนโตประเทศแคนาดาใช้วิธีการเรียนการสอนทางตรงเป็นหลักในการสอน โครงสร้างการจัดการเรียนการสอน และรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนน้อย แต่ทั้งนี้ไม่ได้ส่งผลต่อการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน และการมีส่วนร่วมของนักเรียนในชั้นเรียนลดน้อยลง นอกจากนี้พบว่ามีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายมาจากการสนับสนุนจากภาครัฐ

ความต้องการของสังคม และการปฏิรูปโครงสร้างอำนาจทางการเมือง ข้อค้นพบสนับสนุนให้เกิดความเชื่อว่าการจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานของครูมีความเกี่ยวข้องกับการเมือง ซึ่งการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็นและสามารถโต้แย้งกันได้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับครูในการกำหนดวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง เป็นการพัฒนาในการจัดการเรียนการสอนรวมถึงศาสตร์ด้านการสอนและหลักสูตร สำหรับกิจกรรมของครูดังกล่าว การจัดการศึกษามีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองและทักษะการใช้ชีวิตในสังคม ซึ่งรูปแบบกิจกรรมนี้จะเป็นแนวทางในการสร้างประชาธิปไตยให้เข้มแข็งได้

Martin and Chido (2007: Abstract) ได้ทำการวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกา เรื่อง นักเรียนในชนบทมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี วัตถุประสงค์ของการวิจัยมี 3 ประการคือ 1. เพื่อศึกษามุมมองของนักเรียนในชนบทเกี่ยวกับคุณลักษณะพลเมืองดี 2. เพื่อศึกษาว่านักเรียนชนบทจะเข้าร่วมกิจกรรมประเภทที่เชื่อมโยงกับการเป็นพลเมืองดีหรือไม่ 3. เพื่อศึกษาว่านักเรียนในชนบทจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดในอีก 10 ปีข้างหน้า วิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะพลเมืองดีที่มีความสำคัญที่สุดใความคิดของนักเรียน คือ การช่วยเหลือผู้อื่น การแสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดี คือ การช่วยเหลือผู้อื่น นักเรียนบางส่วนตอบไม่ได้ว่าอีก 10 ปีข้างหน้าจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมใด นักเรียนบางส่วนตอบว่า ได้รับการว่าจ้างให้ทำงาน

Siguake (2011: 69-86) ทำการวิจัยเรื่อง คนรุ่นหนุ่มสาว ความเป็นพลเมือง และการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในประเทศซิมบับเว วัตถุประสงค์งานวิจัยมี 3 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง 2. เพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนต่อประเด็นความเป็นพลเมือง 3. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกิจกรรมด้านความเป็นพลเมืองทั้งในโรงเรียนและในชนบท ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีระดับความรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองค่อนข้างต่ำ นักเรียนมีเจตคติที่เป็นลบต่อหน่วยงานรัฐบาล กลุ่มสิทธิสตรี กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้อพยพและระบบการเมือง

Komalasari (2012: 246-251) ทำการวิจัยในประเทศอินโดนีเซียเรื่อง ผลจากการเรียนแบบอิงบริบทในวิชาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่มีต่อการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียน วัตถุประสงค์ในการวิจัยมี 2 ประการ คือ 1. เพื่ออธิบายเงื่อนไขของการเรียนรู้เชิงบริบทในการศึกษาความเป็นพลเมืองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น 2. เพื่ออธิบายผลกระทบของการเรียนรู้เชิงบริบทในการศึกษาความเป็นพลเมืองที่มีต่อการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียน ผลจากการวิจัยพบว่าการเรียนรู้อิงบริบทในการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับคุณลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในหมู่เกาะชวาตะวันตก

Nogueira and Moreira (2012: 1179-1183) ทำการวิจัยในประเทศโปรตุเกสเรื่อง การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง การรับรู้ของนักเรียนโปรตุเกส วัตถุประสงค์ในการวิจัยมี 3 ประการคือ 1. เพื่อวิเคราะห์ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง 2. เพื่อระบุความสัมพันธ์ที่นักเรียนให้เหตุผลเกี่ยวกับชั้นเรียนพลเมืองศึกษา 3. เพื่อเข้าใจการจัดการ ชั้นเรียนจากมุมมองของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความเข้าใจว่าชั้นเรียนการศึกษา เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองจะทำให้เกิดการมีค่านิยมที่ดี เช่น ความรับผิดชอบ ความเท่าเทียม ความสามัคคี นักเรียนมีความพอใจที่จะเรียนการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ครูผู้สอนใช้เวลา ส่วนใหญ่ในชั้นเรียนแก้ปัญหาด้านพฤติกรรม

จากงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบกิจกรรม นักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่ามีองค์ประกอบที่เสริมสร้าง ความเป็นพลเมืองสำคัญหลายประการได้แก่ 1) กิจกรรม/โครงการที่เสริมสร้างความเป็นพลเมือง 2) รูปแบบการเรียนการสอนในห้องเรียน 3) เครือข่ายในการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง เช่น สถาบัน ครอบครัว สถาบันการศึกษา ชุมชน/สังคม เป็นต้น 4) ความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมือง 5) กระบวนการในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองโดยเฉพาะในเรื่องการลงมือปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการ 6) การมีสภาพแวดล้อมที่ดี การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร ต่อการเรียนรู้ 7) การสร้างแรงจูงใจในการเป็นพลเมืองที่ดี 8) การมีเจตคติที่ดีและมีความตระหนักรู้ ในเรื่องความเป็นพลเมือง เป็นต้น ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ให้เกิดขึ้นในสังคม

8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

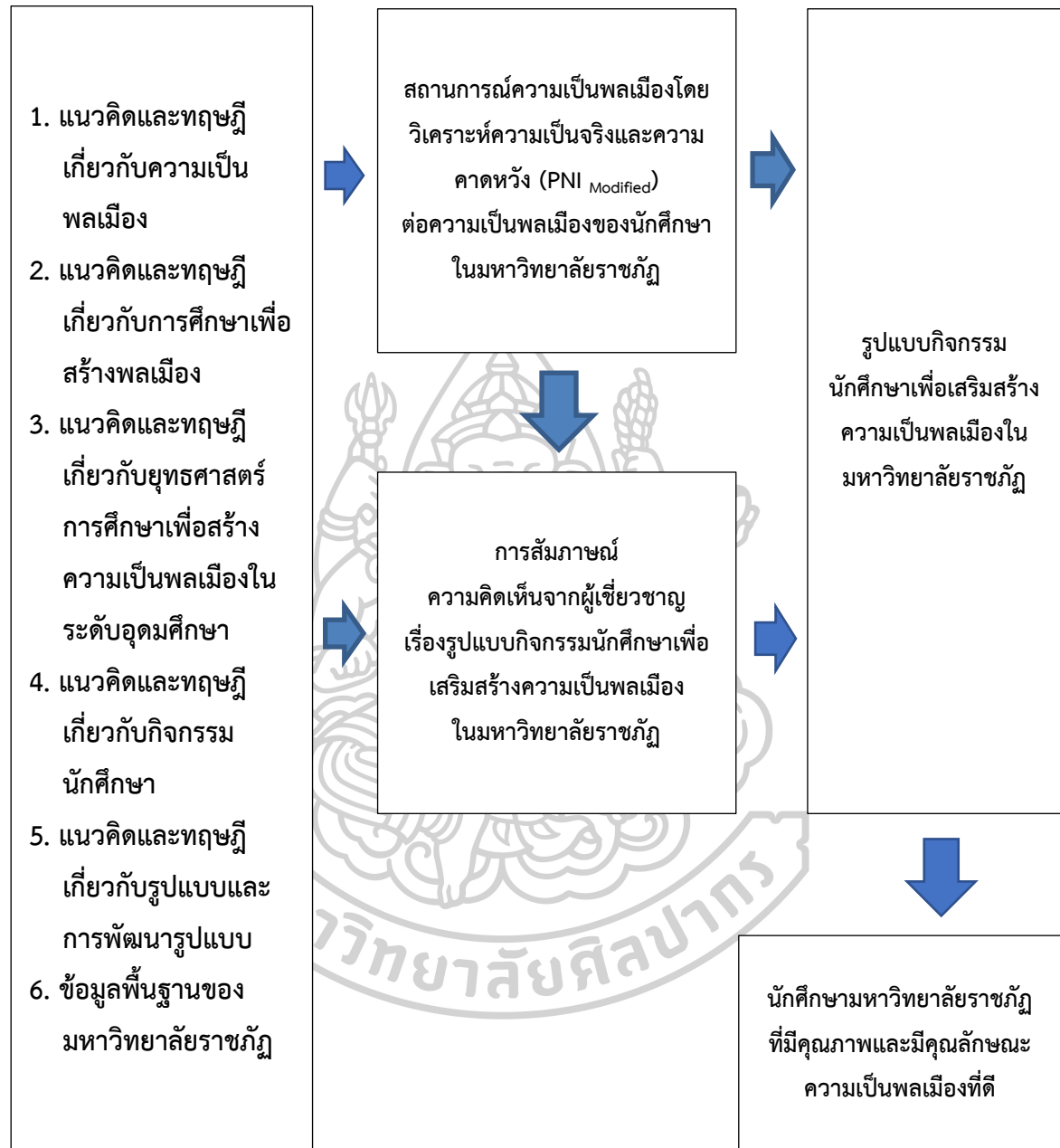
จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีประเทศต่าง ๆ ในโลกทั้งประเทศที่พัฒนาและประเทศที่กำลังพัฒนาให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเป็น พลเมือง เพราะการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองเป็นกระบวนการการพัฒนาคอนอย่างหนึ่งซึ่งเป็น รากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศตามระบอบประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน ประเทศไทยเป็นประเทศ หนึ่งที่สำคัญกับการพัฒนาคนสะท้อนได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 เป็นต้นมาที่เน้นการพัฒนาคนเป็นสำคัญ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ 12

ในการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นการมุ่งเน้นการพัฒนาคนโดยการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งตามพระราชบัญญัติของรัชกาลที่ 10 นั้นมหาวิทยาลัย ราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่สำคัญในการพัฒนาประเทศและการพัฒนาท้องถิ่นเป็นสำคัญ

โดยจากแนวคิดทฤษฎีในเรื่องความเป็นพลเมืองได้มีการสังเคราะห์คุณลักษณะพลเมืองจากนักคิดทั้ง 10 ท่าน โดยมีคุณลักษณะพลเมืองที่สำคัญที่สรุปได้คือ 1.ความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง 2.ความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น 3. การเคารพกฎหมาย/ กติกาสังคมในสังคม และ 4. การเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้เป็นคุณลักษณะที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการงานวิจัยเพื่อศึกษาสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับหลักของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองและแนวคิดยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระดับอุดมศึกษาที่เน้นกระบวนการที่พัฒนาคนให้เกิดความเป็นพลเมืองโดยมีกระบวนการที่สำคัญคือ การให้ความรู้เน้นในเรื่องการคิดวิเคราะห์และการเชื่อมโยงกับการใช้กิจกรรมโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมจริงลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการเป็นพลเมืองอย่างแท้จริง โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา จะไม่เน้นการสอนด้วยการ บรรยาย แต่เน้นการทำกิจกรรม การลงมือปฏิบัติ โดยเชื่อมโยงการเรียนรู้กับประสบการณ์จริงในวิถีชีวิต ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ความเป็นพลเมือง ผ่านการเข้าไปมีส่วนร่วมจริงลงมือปฏิบัติจริง จึงทำให้เห็นว่ากิจกรรมนักศึกษานั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งในเสริมสร้างพัฒนาให้เกิดความเป็นพลเมือง สอดคล้องกับแนวคิดกิจกรรมนักศึกษา ที่จัดขึ้นเพื่อสนับสนุนให้นักศึกษาได้เพิ่มพูนความรู้ ส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ และส่งเสริมความเป็นพลเมืองให้แก่นักศึกษาผ่านการทำกิจกรรม

นอกจากนี้จากงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองพบว่าองค์ประกอบที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองสำคัญหลายประการได้แก่ 1) การจัดกิจกรรม/ โครงการที่เสริมสร้างความเป็นพลเมือง 2) รูปแบบการเรียนการสอนในห้องเรียน 3) เครือข่ายในการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา ชุมชน/สังคม เป็นต้น 4) ความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมือง 5) กระบวนการในการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง โดยเฉพาะในเรื่องการลงมือปฏิบัติและการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการ 6) การมีสภาพแวดล้อมที่ดี การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรต่อการเรียนรู้ 7) การสร้างแรงจูงใจในการเป็นพลเมืองที่ดี 8) การมีเจตคติที่ดีและมีความตระหนักรู้ในเรื่องความเป็นพลเมือง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างองค์ประกอบของรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

จึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีการดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Methods) ระหว่างการวิจัยเชิง ปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น หรือ (PNI Modified) และใช้การวิจัยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประเมินและรับรองรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อพัฒนาแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การดำเนินการวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้วางแผนกำหนดขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากแบบสำรวจมีรายละเอียดการดำเนินงานในขั้นตอนนี้ดังต่อไปนี้

- 1.1 การศึกษากรอบแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง
- 1.2 สร้างแบบสอบถามสำรวจศึกษาสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ
- 1.3 ตรวจสอบเครื่องมือด้วย ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence: IOC)
- 1.4 นำเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง
- 1.5 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสำรวจ

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร(Population) ในศึกษาสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 474,955 คน (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2559)

ประชากร

นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ในสังกัดคณะกรรมการการอุดมศึกษาในประเทศไทย จำนวน 38 แห่งซึ่งได้แก่

ตารางที่ 3 จำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ประจำปี 2560

มหาวิทยาลัยราชภัฏ	จำนวนนักศึกษา (คน)
1. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม	5,736
2. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	15,100
3. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี	10,677
4. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	16,904
5. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	38,239
6. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์	10,695
7. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา	5,277
8. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	7,816
9. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม	17,370
10. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี	5,557
11. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง	8,776
12. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	12,376
13. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์	7,627
14. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	10,057
15. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ	4,959
16. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา	17,225
17. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	14,063
18. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	10,595
19. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ	11,364

ตารางที่ 3 จำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ประจำปี 2560 (ต่อ)

มหาวิทยาลัยราชภัฏ	จำนวนนักศึกษา (คน)
20. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี	22,374
21. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	15,137
22. มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด	8,027
23. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย	10,823
24. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี	22,631
25. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร	9,996
26. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	20,702
27. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย	17,818
28. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง	8,759
29. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์	9,246
30. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม	14,508
31. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร	8,116
32. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์	6,840
33. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์	9,857
34. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	18,200
35. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต	9,916
36. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช	9,798
37. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา	13,197
38. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	8,597
รวม	474,955

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ปี 2559

กลุ่มตัวอย่าง

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้จากเปิดตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970: 607-610) จากประชากรจำนวน **474,955** คน ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ จำนวน 384 คน แต่เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูลผู้วิจัยและผลการศึกษาที่น่าเชื่อถือผู้วิจัยกำหนดให้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 400 คน

วิธีการเลือกตัวอย่าง

วิธีการเลือกตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษานักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ โดยจากข้อมูลของเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏได้แบ่งกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏออกเป็น 5 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 จำนวนมหาวิทยาลัยราชภัฏจำแนกตามกลุ่มเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏ

กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ	จำนวน/แห่ง
1. กลุ่มรัตนโกสินทร์	<ol style="list-style-type: none"> 1. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร 3. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี 4. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา 5. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
2. กลุ่มภาคกลาง	<ol style="list-style-type: none"> 1. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา 3. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี 4. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม 5. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี 6. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง 7. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี 8. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ 9. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
3. กลุ่มภาคใต้	<ol style="list-style-type: none"> 1. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต 3. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช 4. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา 5. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
4. กลุ่มภาคเหนือ	<ol style="list-style-type: none"> 1. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 3. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง 4. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

ตารางที่ 4 จำนวนมหาวิทยาลัยราชภัฏจำแนกตามกลุ่มเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏ (ต่อ)

กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ	จำนวน/แห่ง
	5. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม 6. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร 7. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ 8. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
5. กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา 3. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ 4. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ 5. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ 6. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 7. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 8. มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด 9. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 10. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี 11. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ต่อจากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยการเริ่ม คัดเลือกจากมหาวิทยาลัยราชภัฏที่นักศึกษาได้รับรางวัลพระราชทานระดับอุดมศึกษา ประจำปี พ.ศ. 2559 ในแต่ละกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 5 กลุ่ม และสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนกับขนาด (Probability proportional to size sampling) โดยเลือกจำนวนตัวอย่างจากจำนวนประชากรของแต่ละมหาวิทยาลัยราชภัฏ คณะ และชั้นปี จากมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 5 แห่ง

ตารางที่ 5 จำนวนประชากรและขนาดตัวอย่างจำแนกของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

มหาวิทยาลัยราชภัฏ	ชั้นปีที่ 1		ชั้นปีที่ 2		ชั้นปีที่ 3		ชั้นปีที่ 4		จำนวนประชากร (คน)	จำนวนตัวอย่าง (คน)
	ประชากร (คน)	ตัวอย่าง (คน)	ประชากร (คน)	ตัวอย่าง (คน)	ประชากร (คน)	ตัวอย่าง (คน)	ประชากร (คน)	ตัวอย่าง (คน)		
1. กลุ่มรัตนโกสินทร์										
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา									16,904	104
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	2,394	15	2,021	12	1,699	11	2,828	17	8,942	55
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม	781	5	777	5	545	3	858	5	2,961	18
คณะวิทยาการจัดการ	176	1	236	2	210	1	227	2	949	6
คณะครุศาสตร์	803	5	1,029	6	791	5	1,434	9	4,052	25
2. กลุ่มภาคกลาง										
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี									5,557	34
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	927	6	800	5	793	5	667	4	3,187	20
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม	78	0	93	0	100	1	97	1	368	2
คณะวิทยาการจัดการ	89	1	82	0	37	0	35	0	243	1
คณะครุศาสตร์	348	2	409	3	389	2	722	5	1,868	11

ตารางที่ 5 จำนวนประชากรและขนาดตัวอย่างจำแนกของมหาวิทยาลัยราชภัฏ (ต่อ)

มหาวิทยาลัยราชภัฏ	ชั้นปีที่ 1		ชั้นปีที่ 2		ชั้นปีที่ 3		ชั้นปีที่ 4		จำนวนประชากร (คน)	จำนวนตัวอย่าง (คน)
	ประชากร (คน)	ตัวอย่าง (คน)	ประชากร (คน)	ตัวอย่าง (คน)	ประชากร (คน)	ตัวอย่าง (คน)	ประชากร (คน)	ตัวอย่าง (คน)		
3. กลุ่มภาคใต้										
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี										
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	3,236	20	2,570	16	2,220	14	2,321	14	18,200	112
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม	910	6	679	4	589	4	711	4	10,347	64
คณะวิทยาการจัดการ	692	4	679	4	630	4	687	4	2,889	18
คณะครุศาสตร์	388	3	364	2	354	2	1,170	7	2,688	16
4. กลุ่มภาคเหนือ										
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม										
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	2,670	17	2,523	16	1,872	12	1,951	12	14,508	89
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม	675	4	627	4	573	4	555	3	9,289	57
คณะวิทยาการจัดการ	241	1	275	2	245	2	171	1	2,430	15
คณะครุศาสตร์	400	2	404	3	334	2	629	4	932	6
									1,857	11

ตารางที่ 5 จำนวนประชากรและขนาดตัวอย่างจำแนกของมหาวิทยาลัยราชภัฏ (ต่อ)

มหาวิทยาลัยราชภัฏ	ชั้นปีที่ 1		ชั้นปีที่ 2		ชั้นปีที่ 3		ชั้นปีที่ 4		จำนวนประชากร (คน)	จำนวนตัวอย่าง (คน)
	ประชากร (คน)	ตัวอย่าง (คน)	ประชากร (คน)	ตัวอย่าง (คน)	ประชากร (คน)	ตัวอย่าง (คน)	ประชากร (คน)	ตัวอย่าง (คน)		
5. กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ										
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร										
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	1,072	6	1,040	6	938	6	939	6	9,996	61
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม	859	5	908	6	708	4	786	5	3,989	24
คณะวิทยาการจัดการ	116	1	147	1	106	1	100	0	3,261	20
คณะครุศาสตร์	391	2	265	2	495	3	1,125	7	469	3
รวมทั้งหมด									2,276	14
									65,165	400

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณในชั้นตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ชนิดปลายเปิดและปลายปิด โดยมีรายละเอียดคือ

1. สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

แบบสอบถามแต่ละชุดมี 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปี คณะ ภูมิภาค

ตอนที่ 2 สถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ที่มีการตอบสนองคู่ (Dual - response) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง 2) ความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น 3) การเคารพกฎหมาย/กติกาสังคมในสังคม 4) การเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยมีความหมายของมาตราประมาณค่า ดังนี้

5 หมายถึง มีสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองที่เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองที่เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองที่เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองที่เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองที่เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 การจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาสถานการณ์ความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีลักษณะเป็นการจัดลำดับความสำคัญ 3 อันดับในแต่ละด้านของความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง 2) ความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น

3) การเคารพกฎหมาย/กติกาสังคมในสังคม 4) การเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

ตอนที่ 4 **ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม**เกี่ยวกับการพัฒนาสถานการณ์ความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัย การพัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในขั้นตอนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อทราบถึงสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษากรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้วยการวิเคราะห์เอกสาร (Document Research)

2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร มาสร้างเครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามเพื่อสำรวจสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (Construct validity) ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) ความชัดเจนของข้อความ ความเหมาะสมและความสอดคล้องของข้อความและวัตถุประสงค์โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาคัดเลือกเฉพาะข้อรายการ (Item) ที่มีค่า IOC เท่ากับ .05 ขึ้นไป ซึ่งหมายถึงข้อรายการนั้นมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาที่ต้องการวิจัย ส่วนข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า .05 พิจารณาปรับปรุงหรือตัดทิ้ง โดยมีการกำหนดความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

- +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการวิจัย
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการวิจัย
- 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการวิจัย

ขั้นตอนต่อมาคือ การรวบรวมแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญได้ลงความคิดเห็นแล้วมาวิเคราะห์ความเหมาะสมและสอดคล้องของเครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการศึกษาสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยใช้สูตรของโรวินลลีและแฮมเบลตัน (อ้างถึงในศิริชัย กาญจนวาสี, 2552: 223) ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC แทน	ดัชนีความสอดคล้องที่มีค่าอยู่ระหว่าง -1 ถึง +1
	$\sum R$ แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

การแปลความค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC)

ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .05-1.00 คัดเลือกไว้ใช้ได้

ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า .05 นำไปพิจารณาปรับปรุงหรือตัดทิ้ง

5. นำแบบสอบถามที่ประกอบด้วยข้อคำถามที่ได้จากการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องในข้อ 4 ไปสร้างแบบสอบถาม แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาและให้คำแนะนำ

6. นำแบบสอบถามที่ได้ไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มทดลอง นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยทดลองวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ในส่วน สถานการณ์ความเป็นพลเมือง โดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbarch's alpha coefficient)

การตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับได้ความเชื่อมั่น (Reliability: r) ของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.98 และจำแนกความเชื่อมั่นในแต่ละตอน ดังนี้

ความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง จำนวน 12 ข้อ ค่าความเชื่อมั่น 0.98

ความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา จำนวน 12 ข้อ ค่าความเชื่อมั่น 0.98

การเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม จำนวน 11 ข้อ ค่าความเชื่อมั่น 0.98

การเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล จำนวน 12 ข้อ ค่าความเชื่อมั่น 0.98

7. นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

8. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

- 1.1 ผู้วิจัยทำหนังสือคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือจากสถาบันอุดมศึกษาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม
- 1.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการส่งแบบสอบถามไปยังสถาบันอุดมศึกษา
- 1.3 เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้จากการเก็บข้อมูล
- 1.4 คัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล
- 1.5 นำแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้ทำการคัดเลือกแล้วมาจัดระเบียบข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเพื่อทำให้ทราบถึงสถานการณ์ความเป็นพลเมือง โดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบจากแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา
2. นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้
 - 2.1 ข้อมูลในแบบสอบถามในตอนต้นที่ 1 มีลักษณะแบบสอบถามแบบปลายปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)
 - 2.2 ข้อมูลแบบสอบถามตอนต้นที่ 2 เป็นการประเมินสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้
 - 1) วิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แปลผลข้อมูลตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1977: 179-187) ดังนี้
 - ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง ผลการประเมินสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวังที่อยู่ในระดับมากที่สุด
 - ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง ผลการประเมินสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวังที่อยู่ในระดับมาก
 - ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง ผลการประเมินสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวังที่อยู่ในระดับปานกลาง
 - ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง ผลการประเมินสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวังที่อยู่ในระดับน้อย
 - ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง ผลการประเมินสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวังที่อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2) วิเคราะห์หาสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยใช้ดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็นหรือ Modified Priority Need Index (PNI Modified) เพื่อระบุความต้องการจำเป็นจากสูตร PNI Modified (สุวิมล ว่องวานิช, 2550: 275-279) เป็นวิธีหาความแตกต่างของสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวัง แล้วหารด้วยสถานการณ์ความเป็นจริง ทั้งนี้เพื่อควบคุมขนาดของความคาดหวังให้อยู่ในช่วงพิสัยที่ไม่มากเกินไปโดยมีสูตรในการคำนวณดังนี้

$$PNI_{\text{modified}} = (I - D) / D$$

เมื่อ PNI หมายถึง ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น
 I หมายถึง ค่าเฉลี่ยของความคาดหวัง
 D หมายถึง ค่าเฉลี่ยของสถานการณ์ความเป็นจริง

3) ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 3 วิเคราะห์การจัดลำดับความสำคัญของความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยวิเคราะห์ความถี่ (frequencies) และค่าร้อยละ (percentage)

4) ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 4 แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ชนิดปลายเปิดวิเคราะห์สาระและสังเคราะห์ข้อมูลโดยเรียบเรียงนำเสนอข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ในรูปแบบวิธีพรรณนา (description)

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานักวิชาการด้านการสร้างความเป็นพลเมือง
 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษาโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information)

เป็นผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองและผู้เชี่ยวชาญเรื่องกิจกรรมนักศึกษา จำนวน 10 ท่านซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องกับความเป็นพลเมือง โดยมีเกณฑ์ในการเลือกผู้เชียวชาญดังนี้
 - 1.1 เป็นผู้สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป
 - 1.2 เป็นผู้กลุ่มนักวิชาการและผู้เกี่ยวข้องกับเรื่องความเป็นพลเมือง
 - 1.3 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการทำวิจัยหรือศึกษาในเรื่องความเป็นพลเมือง

2. ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการจัดกิจกรรมนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยมีเกณฑ์ในการเลือกผู้เชี่ยวชาญดังนี้

- 2.1 เป็นผู้สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป
- 2.2 เป็นผู้มีความประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับเรื่องการจัดกิจกรรมนักศึกษาตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป
- 2.3 เป็นผู้มีความประสบการณ์เกี่ยวกับการทำวิจัยหรือศึกษาในการจัดกิจกรรมนักศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยขั้นตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือแบบสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structure Interview or Formal Interview) ในการเก็บข้อมูลเชิงลึก ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องกับ การจัดการศึกษานักวิชาการด้านการสร้างความเป็นพลเมืองหรือกิจกรรมนักศึกษา ซึ่งผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวทางการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นแนวคำถามที่ผ่านการถ่วงน้ำหนักและพิจารณาแล้วว่าสามารถตอบโจทย์การวิจัยได้ชัดเจนและครอบคลุมที่สุด ประกอบด้วย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
2. ข้อมูลสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เนื้อหารายละเอียดประกอบด้วย
 - 2.1 ปัจจุบันนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองในแต่ละด้านต่อไปนี้อย่างไรและอยู่ในระดับไหน
 - 2.2 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏควรเป็นอย่างไร
 - 2.3 ปัจจัย/เงื่อนไขใดบ้างที่มีผลต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ
 - 2.4 มหาวิทยาลัยราชภัฏควรมีบทบาทในการขับเคลื่อนเสริมสร้างให้นักศึกษามีความเป็นพลเมืองอย่างไร
 - 2.5 มหาวิทยาลัยราชภัฏได้จัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองอย่างไรบ้าง
 - 2.6 มหาวิทยาลัยราชภัฏมีแผนการเสริมสร้างการจัดกิจกรรมนักศึกษาที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองอย่างไรบ้าง และมีผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรมอย่างไรบ้าง
 - 2.7 กิจกรรมนักศึกษาที่สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF : HED) ช่วยเสริมสร้างความเป็นพลเมืองได้อย่างไร
 - 2.8 การดำเนินการ/วิธีการ/กระบวนการในการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏประกอบด้วย

1.9 ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

1.10 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

3. ข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินการ/วิธีการ/กระบวนการในการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นอย่างไร

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือแบบสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured Interview or Formal Interview) ในการเก็บข้อมูลเชิงลึก (In-depth Interview) มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารจากเอกสาร ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารขั้นต้นและเอกสารชั้นรอง โดยที่เอกสารขั้นต้นคือ เอกสารที่เป็นข้อมูลหรือหลักฐานโดยตรง ถือเป็นต้นฉบับ เช่น จดหมายเหตุ บันทึก ประกาศหรือกฎหมาย ส่วนเอกสารชั้นรอง คือ ข้อมูลหลักฐานที่ไม่ได้มาโดยตรงจากเหตุการณ์ เช่น มีคนรวบรวมไว้แล้วทำการวิเคราะห์ เสนอ หรืออ้างอิง การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารถือเป็นวิธีหลักของการวิจัย เพราะข้อมูลเอกสารจะให้ภาพที่ต้องการศึกษา และสภาพแวดล้อมหรือบริบทที่ปรากฏการณ์นั้นเกิดขึ้น เช่น วิธีการขั้นตอนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง

2. นำข้อมูลจากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารในขั้นที่ 1 มาสังเคราะห์และออกแบบในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อใช้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองและผู้เชี่ยวชาญเรื่องกิจกรรมนักศึกษา จำนวน 10 ท่าน

3. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไข

5. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

6. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลในเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ (Validity and Reliability) โดยใช้หลักการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) คือการได้ข้อมูลจากหลากหลายฝ่าย หรือหลายวิธีในการรวบรวมข้อมูลในเรื่องเดียวกัน ซึ่งเป็นการตรวจสอบว่าข้อมูล

ที่ได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ โดยการสอบถามผู้ให้ข้อมูล ในเรื่องที่เป็นประเด็นเดียวกันพร้อมกับสังเกต พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ของกรณีศึกษา จนกระทั่งได้รับความคิดเห็นนั้นออกมาตามที่คนในสังคมนั้น เข้าใจและรู้สึก โดยงานวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบเวลา สถานที่และการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งบุคคล กล่าวคือ ถ้าผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนหรือต่างกันหรือไม่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลที่เป็นเอกสาร ได้แก่ กิจกรรมที่เสริมสร้างความ เป็นพลเมือง หรือรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาที่เสริมสร้างความเป็นพลเมือง

2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (ภาคสนาม) แบบมีโครงสร้าง คือการสัมภาษณ์ แบบเป็นทางการ โดยกำหนดประเด็นคำถามสำคัญไว้ล่วงหน้า เป็นประเด็นคำถามจากบริบท เกี่ยวข้องกับรายละเอียดต่าง ๆ โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 ผู้วิจัยทำหนังสือถึงคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากรเพื่อออกหนังสือ ขอความร่วมมือถึงสถาบันอุดมศึกษาของรัฐบาล ในสังกัดคณะกรรมการการอุดมศึกษา

2.2 ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง

2.3 ทำการตรวจสอบข้อมูลและคัดเลือกแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ที่สมบูรณ์เพื่อนำไป วิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยการวิเคราะห์และ สังเคราะห์สาระสำคัญที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลในวิธีต่าง ๆ ทั้งจากเอกสารและจาก การสัมภาษณ์แล้วนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดนั้นมาทำการวิเคราะห์สาระ สร้างข้อสรุป และเรียบเรียง นำเสนอข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ในรูปแบบวิธีพรรณนา (Description) เพื่อนำไปสังเคราะห์โครงร่าง หรือยกกร่างรูปแบบต่อไป โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การถอดความบันทึกเสียงของการสัมภาษณ์ออกมาเป็นภาษาเขียนด้วยผู้วิจัยรวมทั้ง ทวนความกับเสียงบันทึกเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการถอดความและศึกษาทำความเข้าใจเพื่อ ทำการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการจัดประเด็นความคิด วิเคราะห์ ประเด็นสำคัญแล้วเขียนพรรณนา

2. วิเคราะห์/สังเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยนำเสนอในรูปการบรรยายเป็น ความเรียง และนำไปรวบรวมจัดหมู่ใหม่ตามกรอบเค้าโครงที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

3.1 นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างรูปแบบจำลองกิจกรรมนักศึกษาที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยสังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ รวมถึงความรู้ทฤษฎีความเป็นพลเมือง แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง แนวคิดยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในระดับอุดมศึกษา แนวคิดกิจกรรมนิสิต/นักศึกษา แนวคิดรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาบูรณาการเข้ากัน

3.2 นำรูปแบบจำลองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินและรับรองรูปแบบ (ปณิตา วรรณพิรุณ, 2555: 153)

3.3 สังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วสรุปกันและปรับปรุงรูปแบบให้สอดคล้องกับความคิดเห็น จนได้รูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประชากรเป็น ผู้ทรงคุณวุฒิ ในเรื่องความเป็นพลเมืองและผู้เชี่ยวชาญในเรื่องกิจกรรมนักศึกษา จำนวน 5 ท่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องความเป็นพลเมือง โดยมีตำแหน่งในระดับผู้บริหารองค์กร หรือมีตำแหน่งทางวิชาการระดับ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป หรือเป็นผู้มีชื่อเสียงในเรื่องความเป็นพลเมืองในประเทศไทย

2. เป็นผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในเรื่องการจัดกิจกรรมนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยมีตำแหน่งทางวิชาการระดับ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป หรือผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องกิจกรรมนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาหรือผู้มีชื่อเสียงในเรื่องกิจกรรมนักศึกษาในประเทศไทย

3. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านความเป็นพลเมืองและการจัดกิจกรรมนักศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในชั้นตอนที่ 3 คือ แบบประเมินรูปแบบการวิจัย ลักษณะเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อรองรับต้นแบบการวิจัยเพื่อนำไปใช้ แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นการประเมินความเหมาะสมเกี่ยวกับรายละเอียดของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองและรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นแบบรับรองสำหรับประเมินรูปแบบที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นเอง ซึ่งเป็นลักษณะคำถามแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) โดยใช้มาตราประเมินค่าตามแบบ ของลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale) ที่มีระดับของการประเมิน 5 ระดับได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 72-74) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังต่อไปนี้

มากที่สุด	คิดเป็นคะแนน	5	คะแนน
มาก	คิดเป็นคะแนน	4	คะแนน
ปานกลาง	คิดเป็นคะแนน	3	คะแนน
น้อย	คิดเป็นคะแนน	2	คะแนน
น้อยที่สุด	คิดเป็นคะแนน	1	คะแนน

ตอนที่ 2 เป็นข้อวิพากษ์และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างแบบรับรองต้นแบบการวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

- นำรูปแบบจำลองกิจกรรมนักศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่ร่างจากการสังเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยสังเคราะห์เข้ากับความรู้ความเข้าใจเรื่องความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระดับอุดมศึกษาและกิจกรรมนักศึกษา ที่ได้จากการทบทวนเอกสาร ตำรา วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาบูรณาการเข้ากับกรอบแนวคิด มาจัดลำดับข้อคำถามสร้างเป็นแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาและตรวจสอบความเหมาะสมในการนำไปใช้

- นำแบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อการประเมินรูปแบบที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 5 ท่าน ประเมินและรับรองรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองใน

มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยมีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ รวมทั้งนำหลักแนวคิดของ Stufflebeam และคณะ มาใช้ในการประเมินรูปแบบประกอบด้วยมาตรฐาน 4 ด้าน (สุวิมล ว่องวานิช, 2549: 54-56) โดยมีดังนี้

1. มาตรฐานความเป็นไปได้การนำไปปฏิบัติจริง (Feasibility Standards)
2. มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (Utility Standards)
3. มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards)
4. มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy Standards)

การตรวจสอบข้อมูล

สำหรับวิธีการหาคุณภาพของแบบประเมินรูปแบบใช้วิธีการตรวจสอบความเที่ยงตรง ด้านเนื้อหา (Content Validity) และภาษาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่มีเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องความเป็นพลเมืองและเป็นผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในเรื่องกิจกรรมนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา การตรวจสอบว่าแบบประเมินรูปแบบมีความครบถ้วนสมบูรณ์ครอบคลุมเนื้อหาหรือไม่ รวมถึงการพิจารณาความเป็นปรนัย (Objectivity) ในความชัดเจนของข้อคำถามและคำตอบว่าเข้าใจตรงกันหรือไม่ซึ่งในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเนื้อหาใช้การตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) เช่นเดียวกับแบบสอบถามโดยผลการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินรูปแบบได้ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่า 1.0

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรับรองต้นแบบการวิจัย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการนำแบบประเมินรับรองการวิจัยไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ประเมินและรับรองรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยประเมินจากแบบรับรองรูปแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ รับรองความเป็นไปได้ในการนำไปใช้และนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อเสนอต่อไป

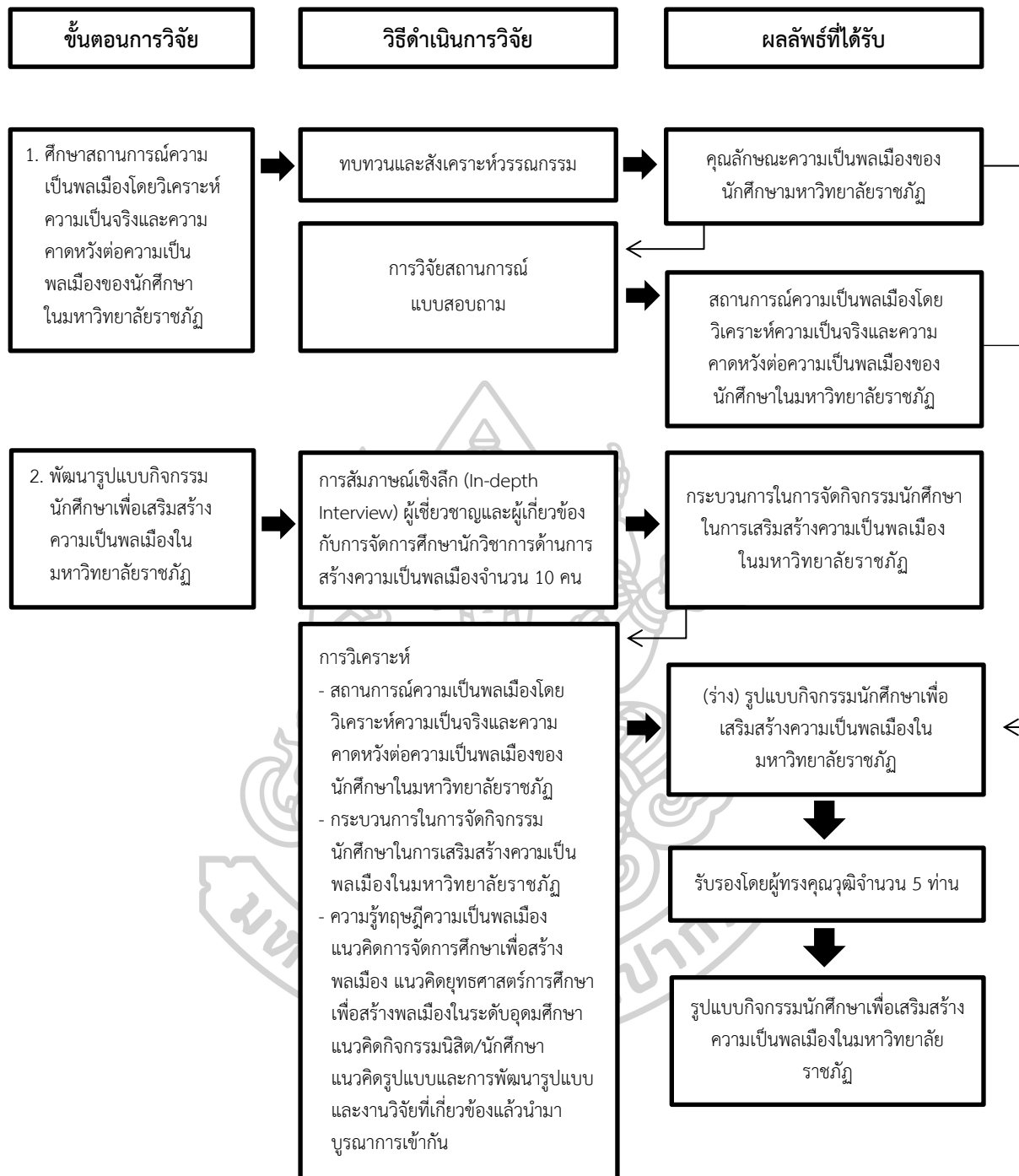
การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นการรับรองต้นแบบการวิจัย โดยนำต้นแบบการวิจัยไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ประเมินความเป็นไปได้ในการนำเสนอรูปแบบ ใช้วิธีกำหนดน้ำหนักคะแนนเป็น 5 ระดับ ตามแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในภาพรวมและจำแนกตามรายข้อคำถามใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลตามแนวคิดของ Best (1977: 179-187) ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.50 - 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.50 - 4.49	หมายถึง	มาก
คะแนนเฉลี่ย	2.50 - 3.49	หมายถึง	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.50 - 2.49	หมายถึง	น้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.49	หมายถึง	น้อยที่สุด

หลังจากนั้นจึงมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งแบบประเมินทุกข้อได้ค่ามากกว่า 3.50 ถือว่ารับรองรูปแบบใช้ได้

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย 2) พัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ตามลำดับดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาด้านสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 2 ผลการศึกษาระบบการในการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อสร้างรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ขั้นตอนที่ 3 ผลการพัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาด้านสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

เป็นวิจัยเชิงปริมาณ มีรายละเอียดแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สถานการณ์ความเป็นพลเมือง โดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การจัดลำดับความสำคัญของสถานการณ์การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏโดยใช้แบบการเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูล (Priority Needs Index :PNI)

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์การจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ในตอนนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นนักศึกษา นักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลในการประเมินสถานการณ์ความเป็นพลเมือง

สภาพทั่วไป	จำนวน (N = 400)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	181	45.25
หญิง	219	54.75
รวม	400	100.0
อายุ		
ต่ำกว่า 17 ปี	9	2.25
17 – 19 ปี	196	49.00
20 – 22 ปี	190	47.50
23 – 25 ปี	5	1.25
รวม	400	100.00
ชั้นปี		
ชั้นปีที่ 1	107	26.75
ชั้นปีที่ 2	98	24.50
ชั้นปีที่ 3	85	21.25
ชั้นปีที่ 4 ขึ้นไป	110	27.50
รวม	400	100.00
คณะ		
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	219	54.75
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม	73	18.25
คณะวิทยาการจัดการ	32	8.00
คณะครุศาสตร์	76	19.00
รวม	400	100.00

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลในการประเมินสถานการณ์ความเป็นพลเมือง (ต่อ)

สภาพทั่วไป	จำนวน (N = 400)	ร้อยละ
ภูมิภาค		
กรุงเทพฯ	11	2.75
ภาคกลาง	112	28.00
ภาคใต้	114	28.50
ภาคเหนือ	96	24.00
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	67	16.75
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นสถานภาพส่วนบุคคลของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ดังนี้ นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 54.75 อายุอยู่ในช่วง 17-19 ปี มากที่สุด จำนวน 196 คิดเป็นร้อยละ 49.00 ชั้นปีที่กำลังศึกษา คือชั้นปีที่ 4 ขึ้นไปมากที่สุด จำนวน 110 คิดเป็นร้อยละ 27.50 ขณะที่นักศึกษาส่วนใหญ่สังกัดคือ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 54.75 และภูมิลำเนาของนักศึกษาอยู่ที่ภาคใต้มากที่สุดจำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 28.50

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สถานการณ์ความเป็นพลเมือง โดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ในตอนนี้เป็นารวิเคราะห์ความเป็นจริง และความคาดหวังต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยจำแนกเป็นรายด้าน และภาพรวมทั้ง 4 ด้าน ซึ่งได้แก่ 1.ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง 2.ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น / จิตอาสา 3.ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม 4. ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสถานการณ์ความเป็นพลเมือง โดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง

ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง	ความเป็นจริง				ความคาดหวัง			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ที่ตนเองได้รับมอบหมายเสมอ	3.77	.78	มาก	5	4.52	.60	มากที่สุด	6
รู้สึกภาคภูมิใจในตนเองและคิดว่าตนเองเป็นคนที่มีคุณค่า	3.90	.81	มาก	2	4.53	.61	มากที่สุด	5
สามารถปฏิบัติหน้าที่การงานของตนเองให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทำงานกลุ่มกับเพื่อน ๆ และทำงานที่ได้รับมอบหมายออกมาได้อย่างดี เป็นต้น	3.77	.80	มาก	5	4.50	.62	มาก	7
สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาได้เสมอ	3.68	.83	มาก	7	4.45	.61	มาก	9
สามารถยอมรับผลของการกระทำของตนเองทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย	3.86	.86	มาก	3	4.50	.65	มาก	7
พึ่งตนเองและรับผิดชอบต่อตนเองได้	3.94	.87	มาก	1	4.55	.63	มากที่สุด	3
มีความขยันหมั่นเพียร และอดทนในการทำงาน	3.79	.81	มาก	4	4.54	.62	มากที่สุด	4
มีระเบียบ วินัย เช่น เข้าเรียนได้ตรงเวลา ส่งงานตามกำหนดที่อาจารย์สั่ง เป็นต้น	3.77	.91	มาก	5	4.49	.66	มาก	8
มีความซื่อสัตย์ สุจริต เช่น ไม่ทุจริตในการสอบ ไม่ลอกผลงานของเพื่อนหรือคนอื่น	3.67	.84	มาก	8	4.59	.59	มากที่สุด	1
เป็นผู้มีความรู้และสามารถ เข้าใจในสังคมของชนรวมทั้งสังคมโลก	3.71	.83	มาก	6	4.43	.65	มาก	10
สามารถรักษาสีทิวทัศน์ของธรรมชาติของตนเอง เช่น การแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ การเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ เป็นต้น	3.70	.91	มาก	5	4.40	.72	มาก	11
มีความตระหนักว่าการกระทำของตัวเองส่งผลกระทบต่อส่วนรวม	3.68	.90	มาก	7	4.56	.66	มากที่สุด	2
รวม	3.77	.60	มาก	-	4.51	.42	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 7 พบว่าสถานการณ์ความเป็นจริงความเป็นผลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = .60) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักศึกษามีความเป็นผลเมืองด้านพึงตนเองและรับผิดชอบตนเองได้มากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = .87) รองลงมาคือ รู้สึกภาคภูมิใจในตนเองและคิดว่าตนเองเป็นคนที่มีความค่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = .81) และลำดับสุดท้ายคือ สามารถยอมรับผลของการกระทำของตนเองทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = .86)

ในส่วนของสถานการณ์ความคาดหวัง ความเป็นผลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = .42) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักศึกษาคาดหวังต่อความเป็นผลเมืองด้านพึงตนเองและรับผิดชอบตนเองได้มากที่สุด มีความซื่อสัตย์ สุจริต เช่น ไม่ทุจริตในการสอบ ไม่ลอกผลงานของเพื่อนหรือคนอื่น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = .59) รองลงมาคือ มีความตระหนักว่าการกระทำของตัวเองส่งผลกระทบต่อส่วนรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = .66) และลำดับสุดท้ายคือ พึงตนเองและรับผิดชอบต่อตนเองได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = .63)

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสถานการณ์ความเป็นผลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา

ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา	ความเป็นจริง				ความคาดหวัง			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
สามารถเสียสละเวลาทำงานและให้ความร่วมมือเพื่อส่วนรวม	3.92	.74	มาก	2	4.52	.61	มากที่สุด	5
ช่วยเหลือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง อาจารย์ด้วยความเต็มใจ	4.15	.81	มาก	1	4.64	.59	มากที่สุด	1
เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว	3.92	.85	มาก	2	4.54	.66	มากที่สุด	4
อาสาทำงาน ช่วยเหลือผู้อื่นที่ได้รับความเดือดร้อนด้วยความเต็มใจ	3.89	.83	มาก	3	4.55	.62	มากที่สุด	3
สามารถปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น แต่งกายให้ถูกต้องตามกาลเทศะ เป็นต้น	3.87	.86	มาก	4	4.56	.65	มากที่สุด	2

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา (ต่อ)

ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา	ความเป็นจริง				ความคาดหวัง			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
สนใจดูแลทรัพย์สินสมบัติสาธารณะ	3.76	.82	มาก	7	4.44	.66	มาก	9
ร่วมกิจกรรมในมหาวิทยาลัย/สังคม/ท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ	3.64	.89	มาก	8	4.45	.68	มาก	8
มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในท้องถิ่น เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้งกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน การเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของท้องถิ่น เป็นต้น	3.78	.93	มาก	6	4.45	.73	มาก	8
มีเจตคติที่ดีในกิจกรรมทางการเมือง เช่น การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมทางกิจกรรมทางการเมืองเป็นสิ่งที่ดีต่อสังคม/ท้องถิ่นและมีความสำคัญอย่างมาก เป็นต้น	3.76	.86	มาก	7	4.45	.68	มาก	8
ตระหนักว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของท้องถิ่น/สังคม	3.84	.87	มาก	5	4.49	.64	มาก	6
เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของท้องถิ่น/สังคมด้วยความกระตือรือร้น	3.76	.90	มาก	7	4.48	.68	มาก	7
สามารถเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและอุปนิสัยการบริโภค ให้เอื้อต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	3.78	.84	มาก	6	4.48	.67	มาก	7
รวม	3.84	.61	มาก	-	4.50	.47	มาก	-

จากตารางที่ 8 พบว่าสถานการณ์ความเป็นจริงความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น / จิตอาสา โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = .61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักศึกษามีความเป็นพลเมืองด้านการช่วยเหลือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง อาจารย์ด้วยความเต็มใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = .81) รองลงมาคือ เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = .85) สามารถเสียสละเวลาทำงานและให้ความร่วมมือเพื่อส่วนรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = .74) และอาสาทำงาน ช่วยเหลือผู้อื่นที่ได้รับความเดือดร้อนด้วยความเต็มใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = .83)

ในส่วนของการคาดการณ์ความคาดหวังความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น / จิตอาสา โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = .47) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักศึกษามีความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองด้านช่วยเหลือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง อาจารย์ด้วยความเต็มใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = .59) รองลงมาคือ สามารถปฏิบัติตนตามขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น แต่งกายให้ถูกต้องตามกาลเทศะ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = .65) และ อาสาทำงานช่วยเหลือผู้อื่นที่ได้รับความเดือดร้อนด้วยความเต็มใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = .62)

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม

ด้านการเคารพกฎหมาย/ กติกาสังคม	ความเป็นจริง				ความคาดหวัง			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
รู้จักปฏิบัติหน้าที่ของตน ใช้สิทธิภายในขอบเขตของกฎหมาย	3.93	.80	มาก	3	4.54	.60	มากที่สุด	4
ปฏิบัติตามค่านิยม วัฒนธรรม และเคารพสถาบันที่ตนอยู่	3.91	.83	มาก	5	4.55	.59	มากที่สุด	3
มีความรู้ความเข้าใจในหลักกฎหมายทั่วไป	3.70	.94	มาก	10	4.45	.70	มาก	7
เคารพกฎระเบียบ/กติกาของมหาวิทยาลัย	3.92	.84	มาก	4	4.56	.62	มากที่สุด	2
ไม่ละเมิดกฎหมายหรือกติกาสังคม	4.03	.84	มาก	2	4.64	.59	มากที่สุด	1
ไม่ใช้กำลังในการแก้ไข้ปัญหาและยอมรับผลที่กระทำตามกฎหมาย	4.06	.85	มาก	1	4.54	.61	มากที่สุด	4
ปฏิบัติตามกติกาในการทำกิจกรรมกลุ่มเสมอ	3.90	.84	มาก	6	4.55	.64	มากที่สุด	3
แต่งกายถูกต้องตามระเบียบของมหาวิทยาลัย	3.89	.85	มาก	7	4.53	.67	มากที่สุด	5
ปฏิบัติตามกฎจราจรอยู่เสมอ	3.82	.86	มาก	8	4.53	.62	มากที่สุด	5
มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการปกครองของประเทศ รวมทั้งกลไกของรัฐบริบททางการเมืองและสังคม	3.73	.90	มาก	9	4.43	.69	มาก	8
เข้าใจและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย	3.90	.80	มาก	6	4.51	.66	มากที่สุด	6
รวม	3.89	.63	มาก	-	4.53	.47	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 9 พบว่าสถานการณ์ความเป็นจริงความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = .63) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักศึกษามีความเป็นพลเมือง ด้านการไม่ใช้กำลังในการแก้ไขปัญหาและยอมรับผลที่กระทำตามกฎหมาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = .85) รองลงมาคือ ไม่ละเมิดกฎหมายหรือกติกาสังคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = .84) และรู้จักปฏิบัติหน้าที่ของตน ใช้สิทธิภายในขอบเขตของกฎหมาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = .80)

ในส่วนของสถานการณ์ความคาดหวังความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = .47) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักศึกษามีความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองด้านไม่ละเมิดกฎหมายหรือกติกาสังคม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = .59) รองลงมาคือ เคารพกฎระเบียบ/กติกาของมหาวิทยาลัย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = .62) และปฏิบัติตามกติกาในการทำกิจกรรมกลุ่มเสมอ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = .64) ปฏิบัติงานตามค่านิยม วัฒนธรรม และเคารพสถาบันที่ตนอยู่ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = .59)

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล	ความเป็นจริง				ความคาดหวัง			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
มีความเข้าใจและเคารพสิทธิผู้อื่น	4.07	.79	มาก	1	4.59	.59	มากที่สุด	4
มีความเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคลและความหลากหลายของบุคคล	3.96	.85	มาก	7	4.61	.58	มากที่สุด	2
มีความเข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมที่ต่างกััน	3.94	.85	มาก	8	4.58	.60	มากที่สุด	5
สร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นเสมอ	3.92	.84	มาก	9	4.59	.59	มากที่สุด	4
เห็นคุณค่าของทุกคนว่าเท่าเทียมกันโดยปราศจากการแบ่งแยก	4.03	.84	มาก	3	4.60	.62	มากที่สุด	3
เข้าใจและเต็มใจที่จะเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่น	3.96	.84	มาก	7	4.55	.62	มากที่สุด	6
รู้จักให้เกียรติผู้อื่น/ไม่ละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของส่วนรวม	4.04	.84	มาก	2	4.61	.60	มากที่สุด	2

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล	ความเป็นจริง				ความคาดหวัง			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
ยอมรับและปรับตัวเพื่อให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข	4.02	.83	มาก	4	4.63	.58	มากที่สุด	1
ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่นด้วยความเข้าใจและไม่บังคับให้คนอื่นคิดเหมือนตนเอง	4.01	.78	มาก	5	4.61	.55	มากที่สุด	2
เรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสิทธิเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ	3.89	.85	มาก	10	4.54	.59	มากที่สุด	7
สามารถร่วมมือและมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมแม้ว่าจะมีความขัดแย้งกันบ้างก็ตาม	3.94	.83	มาก	8	4.61	.58	มากที่สุด	2
รวม	3.98	.64	มาก	-	4.59	.43	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 10 พบว่าสถานการณ์ความเป็นจริงความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = .64) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักศึกษามีความเป็นพลเมืองด้านมีความเข้าใจและเคารพสิทธิผู้อื่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = .79) รองลงมาคือ รู้จักให้เกียรติผู้อื่น/ไม่ละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของส่วนรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = .84) และเห็นคุณค่าของทุกคนว่าเท่าเทียมกันโดยปราศจากการแบ่งแยก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = .84)

ในส่วนของสถานการณ์ความคาดหวังความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้าน การเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = .43) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักศึกษามีความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองด้านยอมรับและปรับตัวเพื่อให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = .58) รองลงมาคือมีความเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคลและความหลากหลายของบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = .58) รู้จักให้เกียรติผู้อื่น/ไม่ละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของส่วนรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = .60) ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่นด้วยความเข้าใจและไม่บังคับให้คนอื่นคิดเหมือนตนเอง อยู่ในระดับ

มากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = .55) สามารถร่วมมือและมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมแม้ว่าจะมีความขัดแย้งกันบ้างก็ตาม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = .58) และเห็นคุณค่าของทุกคนว่าเท่าเทียมกันโดยปราศจากการแบ่งแยก อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = .62)

**ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การจัดลำดับความสำคัญสถานการณ์การเสริมสร้างความ
เป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยใช้แบบการเรียงลำดับความสำคัญของ
ข้อมูล (Priority Needs Index : PNI)**

ตารางที่ 11 การจัดลำดับความสำคัญสถานการณ์การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาใน
มหาวิทยาลัยราชภัฏด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง

ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง	ค่าเฉลี่ย ความเป็น จริง	ค่าเฉลี่ย ความ คาดหวัง	PNI	ลำดับ
มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ที่ตนเองได้รับมอบหมาย เสมอ	3.77	4.52	.20	3
รู้สึกภาคภูมิใจในตนเองและคิดว่าตนเองเป็นคนที่มี คุณค่า	3.90	4.53	.16	6
สามารถปฏิบัติหน้าที่การงานของตนเองให้ลุล่วงไป อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทำงานกลุ่มกับเพื่อน ๆ และทำงานที่ได้รับมอบหมายออกมาได้อย่างดี เป็นต้น	3.77	4.50	.19	4
สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาได้เสมอ	3.68	4.45	.20	3
สามารถยอมรับผลของการกระทำของตนเองทั้งที่ เป็นผลดีและผลเสีย	3.86	4.50	.17	5
พึงตนเองและรับผิดชอบต่อตนเองได้	3.94	4.55	.15	7
มีความขยันหมั่นเพียร และอดทนในการทำงาน	3.79	4.54	.20	3
มีระเบียบ วินัย เช่น เข้าเรียนได้ตรงเวลา ส่งงาน ตามกำหนดที่อาจารย์สั่ง เป็นต้น	3.77	4.49	.19	4
มีความซื่อสัตย์ สุจริต เช่น ไม่ทุจริตในการสอบ ไม่ลอกผลงานของเพื่อนหรือคนอื่น	3.67	4.59	.25	1

ตารางที่ 11 การจัดลำดับความสำคัญสถานการณ์การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง (ต่อ)

ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง	ค่าเฉลี่ย ความเป็น จริง	ค่าเฉลี่ย ความ คาดหวัง	PNI	ลำดับ
เป็นผู้มีความรู้และสามารถ เข้าใจในสังคมของตน รวมทั้งสังคมโลก	3.71	4.43	.19	4
สามารถรักษาสีทิวทัศน์ของธรรมชาติของตนเอง เช่น การแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ การเสนอเรื่องราวร้อง ทุกข์ เป็นต้น	3.70	4.40	.19	4
มีความตระหนักรู้ว่าการกระทำของตัวเองส่งผล กระทบต่อส่วนรวม	3.68	4.56	.24	2
รวม	3.77	4.51	.20	-

จากตารางที่ 11 พบว่าความเป็นพลเมืองในด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง ที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยภาพรวมมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) เท่ากับ .20 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความซื่อสัตย์ สุจริต เช่น ไม่ทุจริตในการสอบ ไม่ลอกผลงานของเพื่อนหรือคนอื่น มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (.25) รองลงมาคือ มีความตระหนักรู้ว่าการกระทำของตัวเองส่งผลกระทบต่อส่วนรวม (.24) และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมายเสมอ สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาได้เสมอ มีความขยันหมั่นเพียรอดทนในการทำงาน (.20) เป็นอันดับที่ 3

ตารางที่ 12 การจัดลำดับความสำคัญสถานการณ์การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา

ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา	ค่าเฉลี่ยความเป็นจริง	ค่าเฉลี่ยความคาดหวัง	PNI	ลำดับ
สามารถเสียสละเวลาทำงานและให้ความร่วมมือเพื่อส่วนรวม	3.92	4.52	.15	6
ช่วยเหลือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง อาจารย์ด้วยความเต็มใจ	4.15	4.64	.12	7
เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว	3.92	4.54	.16	5
อาสาทำงาน ช่วยเหลือผู้อื่นที่ได้รับความเดือดร้อนด้วยความเต็มใจ	3.89	4.55	.17	4
สามารถปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น แต่งกายให้ถูกต้องตามกาลเทศะ เป็นต้น	3.87	4.56	.18	3
สนใจดูแลทรัพย์สินสมบัติสาธารณะ	3.76	4.44	.18	3
ร่วมกิจกรรมในมหาวิทยาลัย/สังคม/ท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ	3.64	4.45	.22	1
มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในท้องถิ่น เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้งกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน การเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของท้องถิ่น เป็นต้น	3.78	4.45	.18	3
มีเจตคติที่ดีในกิจกรรมทางการเมือง เช่น การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมทางกิจกรรมทางการเมืองเป็นสิ่งที่ดีต่อสังคม/ท้องถิ่น และมีความสำคัญอย่างมาก เป็นต้น	3.76	4.45	.18	3
ตระหนักว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของท้องถิ่น/สังคม	3.84	4.49	.17	4
เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของท้องถิ่น/ สังคม ความกระตือรือร้น	3.76	4.48	.19	2

ตารางที่ 12 การจัดลำดับความสำคัญสถานการณ์การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา(ต่อ)

ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา	ค่าเฉลี่ยความเป็นจริง	ค่าเฉลี่ยความคาดหวัง	PNI	ลำดับ
สามารถเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและอุปนิสัย การบริโภค ให้เอื้อต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	3.78	4.48	.19	2
รวม	3.84	4.50	.17	-

จากตารางที่ 12 พบว่าความเป็นพลเมืองในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา ที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยภาพรวมมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) เท่ากับ .17 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การร่วมกิจกรรมในมหาวิทยาลัย/สังคม/ท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (.22) รองลงมาคือ เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของท้องถิ่น/สังคม ความกระตือรือร้นและสามารถเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและอุปนิสัย การบริโภค ให้เอื้อต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (.19) และสามารถปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น แต่งกายให้ถูกต้องตามกาลเทศะ และสนใจดูแลทรัพย์สินสมบัติสาธารณะ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในท้องถิ่น เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้งกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน การเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของท้องถิ่น และมีเจตคติที่ดีในกิจกรรมทางการเมือง เช่น การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมทางกิจกรรมทางการเมืองเป็นสิ่งที่ดีต่อสังคม/ท้องถิ่นและมีความสำคัญอย่างมาก (.18) เป็นอันดับที่ 3

ตารางที่ 13 การจัดลำดับความสำคัญสถานการณ์การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม

ด้านการเคารพกฎหมาย/ กติกาสังคม	ค่าเฉลี่ยความ เป็นจริง	ค่าเฉลี่ยความ คาดหวัง	PNI	ลำดับ
รู้จักปฏิบัติหน้าที่ของตน ใช้สิทธิภายในขอบเขต ของกฎหมาย	3.93	4.54	.16	4
ปฏิบัติตามค่านิยม วัฒนธรรม และเคารพ สถาบันที่ตนอยู่	3.91	4.55	.16	4
มีความรู้ความเข้าใจในหลักกฎหมายทั่วไป	3.70	4.45	.20	1
เคารพกฎระเบียบ/กติกาสังคมของมหาวิทยาลัย	3.92	4.56	.16	4
ไม่ละเมิดกฎหมายหรือกติกาสังคม	4.03	4.64	.15	5
ไม่ใช้กำลังในการแก้ไขปัญหาและยอมรับผลที่ กระทำตามกฎหมาย	4.06	4.54	.12	6
ปฏิบัติตามกติกาสังคมในการทำกิจกรรมกลุ่มเสมอ	3.90	4.55	.17	3
แต่งกายถูกต้องตามระเบียบของมหาวิทยาลัย	3.89	4.53	.16	4
ปฏิบัติตามกฎจราจรอยู่เสมอ	3.82	4.53	.19	2
มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการ ปกครองของประเทศ รวมทั้งกลไกของรัฐ บริบททางการเมืองและสังคม	3.73	4.43	.19	2
เข้าใจและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี ของไทย	3.90	4.51	.16	4
รวม	3.89	4.53	.16	-

จากตารางที่ 13 พบว่าความเป็นพลเมืองในด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคมที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยภาพรวมมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) เท่ากับ .16 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การมีความรู้ความเข้าใจในหลักกฎหมายทั่วไป มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (.20) รองลงมาคือ ปฏิบัติตามกฎหมายจราจรอยู่เสมอและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการปกครองของประเทศ รวมทั้งกลไกของรัฐ บริบททางการเมืองและสังคม (.19) และ ปฏิบัติตามกติกาสังคมในการทำกิจกรรมกลุ่มเสมอ (.17) เป็นอันดับที่ 3

ตารางที่ 14 การจัดลำดับความสำคัญสถานการณ์การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล	ค่าเฉลี่ยความเป็นจริง	ค่าเฉลี่ยความคาดหวัง	PNI	ลำดับ
มีความเข้าใจและเคารพสิทธิผู้อื่น	4.07	4.59	.13	5
มีความเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคลและความหลากหลายของบุคคล	3.96	4.61	.16	2
มีความเข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน	3.94	4.58	.16	2
สร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นเสมอ	3.92	4.59	.17	1
เห็นคุณค่าของทุกคนว่าเท่าเทียมกันโดยปราศจากการแบ่งแยก	4.03	4.60	.14	4
ให้ความเคารพผู้อื่นในการแสดงความคิดเห็น	4.00	4.59	.15	3
เข้าใจและเต็มใจที่จะเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่น	3.96	4.55	.15	3
รู้จักให้เกียรติผู้อื่น/ไม่ละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของส่วนรวม	4.04	4.61	.14	4
ยอมรับและปรับตัวเพื่อให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข	4.02	4.63	.15	3
ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่นด้วยความเข้าใจและไม่บังคับให้คนอื่นคิดเหมือนตนเอง	4.01	4.61	.15	3
เรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสิทธิเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ	3.89	4.54	.17	1
สามารถร่วมมือและมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมแม้ว่าจะมีความขัดแย้งกันบ้างก็ตาม	3.94	4.61	.17	1
รวม	3.98	4.59	.15	-

จากตารางที่ 14 พบว่าความเป็นพลเมืองในด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยภาพรวมมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) เท่ากับ .15 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นเสมอและเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสิทธิเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและสามารถร่วมมือและมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมแม้ว่าจะมีความขัดแย้งกันบ้างก็ตาม มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (.17) รองลงมาคือมีความเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคลและความหลากหลายของบุคคลและมีความเข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน (.16) และการให้ความเคารพผู้อื่นในการแสดงความคิดเห็นและเข้าใจและเต็มใจที่จะเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่นและยอมรับและปรับตัวเพื่อให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่นด้วยความเข้าใจและไม่บังคับให้คนอื่นคิดเหมือนตนเอง (.15) เป็นอันดับที่ 3

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์การจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

ในตอนนี้เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์การจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์การจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง

ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง	ลำดับที่ 1		ลำดับที่ 2		ลำดับที่ 3	
	N	%	N	%	N	%
มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ที่ตนเองได้รับมอบหมายเสมอ	110	27.50	36	9.00	31	7.75
รู้สึกภาคภูมิใจในตนเองและคิดว่าตนเองเป็นคนที่มีคุณค่า	44	11.00	29	7.25	20	5.00
สามารถปฏิบัติหน้าที่การงานของตนเองให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทำงานกลุ่มกับเพื่อน ๆ และทำงานที่ได้รับมอบหมายออกมาได้อย่างดี เป็นต้น	24	6.00	34	8.50	32	8.00
สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาได้เสมอ	47	11.75	58	14.50	41	10.25

ตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์การจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง (ต่อ)

ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง	ลำดับที่ 1		ลำดับที่ 2		ลำดับที่ 3	
	N	%	N	%	N	%
สามารถยอมรับผลของการกระทำของตนเองทั้งที่เป็น ผลดีและผลเสีย	13	3.25	30	7.50	24	6.00
พึ่งตนเองและรับผิดชอบตนเองได้	30	7.50	58	14.50	35	8.75
มีความขยันหมั่นเพียร และอดทนในการทำงาน	18	4.50	35	8.75	34	8.50
มีระเบียบ วินัย เช่น เข้าเรียนได้ตรงเวลา ส่งงานตาม กำหนดที่อาจารย์สั่ง เป็นต้น	17	4.25	34	8.50	28	7.00
มีความซื่อสัตย์ สุจริต เช่น ไม่ทุจริตในการสอบ ไม่ลอกผลงานของเพื่อนหรือคนอื่น	50	12.50	42	10.50	53	13.25
เป็นผู้มีความรู้และสามารถ เข้าใจในสังคมของตน รวมทั้งสังคมโลก	10	2.50	7	1.75	26	6.50
สามารถรักษาสิทธิอันชอบธรรมของตนเอง เช่น การแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ การเสนอเรื่องราว ร้องทุกข์ เป็นต้น	15	3.75	18	4.50	28	7.00
มีความตระหนักว่าการกระทำของตัวเองส่งผลกระทบต่อ ส่วนรวม	29	6.00	20	5.00	44	11.00

จากตารางที่ 15 ผลการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง ในลำดับที่ 1 พบว่า ข้อคำถาม มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ที่ตนเองได้รับมอบหมายเสมอ มีนักศึกษาเลือกมากที่สุด (ร้อยละ 27.50) รองลงมาคือ มีความซื่อสัตย์ สุจริต เช่น ไม่ทุจริตในการสอบ ไม่ลอกผลงานของเพื่อนหรือคนอื่นและ สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาได้เสมอ (ร้อยละ 12.50 และ ร้อยละ 11.75 ตามลำดับ)

ตารางที่ 16 ผลการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัย
ราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา

ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมใน การพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา	ลำดับที่ 1		ลำดับที่ 2		ลำดับที่ 3	
	N	%	N	%	N	%
สามารถเสียสละเวลาทำงานและให้ความร่วมมือเพื่อ ส่วนรวม	97	24.25	50	12.50	39	9.75
ช่วยเหลือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง อาจารย์ด้วยความเต็มใจ	108	27.00	52	13.00	26	6.50
เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว	53	13.25	42	10.50	48	12.00
อาสาทำงาน ช่วยเหลือผู้อื่นที่ได้รับความเดือดร้อน ด้วยความเต็มใจ	29	7.25	43	10.75	28	7.00
สามารถปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น แต่งกายให้ถูกต้องตามกาลเทศะ เป็นต้น	23	5.75	53	13.25	27	6.75
สนใจดูแลทรัพย์สินบัติสาธารณะ	13	3.25	43	10.75	28	7.00
ร่วมกิจกรรมในมหาวิทยาลัย/สังคม/ท้องถิ่นอย่าง สม่ำเสมอ	19	4.75	31	7.75	24	6.00
มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในท้องถิ่น เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้งกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน การเข้าไปมี ส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของท้องถิ่น เป็นต้น	19	4.75	24	6.00	33	8.25
มีเจตคติที่ดีในกิจกรรมทางการเมือง เช่น การออกไป ใช้สิทธิเลือกตั้งหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมทางกิจกรรม ทางการเมืองเป็นสิ่งที่ดีต่อสังคม/ท้องถิ่นและม ีความสำคัญอย่างมาก เป็นต้น	17	4.25	24	6.00	39	9.75
ตระหนักว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของท้องถิ่น/สังคม	11	2.75	21	5.25	62	15.50
เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งทีดี งามของท้องถิ่น/สังคม ความกระตือรือร้น	5	1.25	8	2.00	31	7.75
สามารถเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและอุปนิสัย การบริโภค ให้เอื้อต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	5	12.5	7	1.75	16	4.00

จากตารางที่ 16 ผลการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา ในลำดับที่ 1 พบว่า ข้อคำถามช่วยเหลือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง อาจารย์ด้วยความเต็มใจ มีนักศึกษาเลือกมากที่สุด (ร้อยละ 27.00) รองลงมาคือ สามารถเสียสละเวลาทำงานและให้ความร่วมมือเพื่อส่วนรวม และเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว (ร้อยละ 24.25 และ 13.25 ตามลำดับ)

ตารางที่ 17 ผลการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม

ด้านการเคารพกฎหมาย/ กติกาสังคม	ลำดับที่ 1		ลำดับที่ 2		ลำดับที่ 3	
	N	%	N	%	N	%
รู้จักปฏิบัติหน้าที่ของตน ใช้สิทธิภายในขอบเขตของกฎหมาย	96	24.00	43	10.75	39	9.75
ปฏิบัติตามค่านิยม วัฒนธรรม และเคารพสถาบันที่ตนอยู่	46	11.50	46	11.50	23	5.75
มีความรู้ความเข้าใจในหลักกฎหมายทั่วไป	46	11.50	28	7.00	45	11.25
เคารพกฎระเบียบ/กติกาของมหาวิทยาลัย	53	13.25	51	12.75	31	7.75
ไม่ละเมิดกฎหมายหรือกติกาสังคม	45	11.25	52	13.00	42	10.50
ไม่ใช้กำลังในการแก้ไขปัญหาและยอมรับผลที่กระทำตามกฎหมาย	14	3.50	40	10.00	30	7.50
ปฏิบัติตามกติกาในการทำกิจกรรมกลุ่มเสมอ	11	2.75	30	7.50	22	5.50
แต่งกายถูกต้องตามระเบียบของมหาวิทยาลัย	24	6.00	40	10.00	42	10.50
ปฏิบัติตามกฎจราจรอยู่เสมอ	21	5.25	32	8.00	34	8.50
มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการปกครองของประเทศ รวมทั้งกลไกของรัฐ บริบททางการเมืองและสังคม	28	7.00	29	7.25	48	12.00
เข้าใจและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย	17	4.25	11	2.75	44	11.00

จากตารางที่ 17 ผลการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคมในลำดับที่ 1 พบว่า ข้อคำถามรู้จักปฏิบัติหน้าที่ของตน ใช้สิทธิภายในขอบเขตของกฎหมาย มีนักศึกษาเลือกมากที่สุด (ร้อยละ 24.00)

รองลงมาคือเคารพกฎระเบียบ/กติกาสังคมมหาวิทยาลัยและปฏิบัติงานตามค่านิยม วัฒนธรรม และเคารพสถาบันที่ตนอยู่, มีความรู้ความเข้าใจในหลักกฎหมายทั่วไป (ร้อยละ 13.25 และ 11.50 ตามลำดับ)

ตารางที่ 18 ผลการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล	ลำดับที่ 1		ลำดับที่ 2		ลำดับที่ 3	
	N	%	N	%	N	%
มีความเข้าใจและเคารพสิทธิผู้อื่น	152	38.00	34	8.50	25	6.25
มีความเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคลและความหลากหลายของบุคคล	50	12.50	58	14.50	25	6.25
มีความเข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน	44	11.00	49	12.25	44	11.00
สร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นเสมอ	38	9.50	70	17.50	32	8.00
เห็นคุณค่าของทุกคนว่าเท่าเทียมกันโดยปราศจากการแบ่งแยก	28	7.00	45	11.25	32	8.00
ให้ความเคารพผู้อื่นในการแสดงความคิดเห็น	13	3.25	37	9.25	35	8.75
เข้าใจและเต็มใจที่จะเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่น	8	2.00	27	6.75	30	7.50
รู้จักให้เกียรติผู้อื่น/ไม่ละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของส่วนรวม	12	3.00	23	5.75	40	10.00
ยอมรับและปรับตัวเพื่อให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข	15	3.75	16	4.00	36	9.00
ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่นด้วยความเข้าใจและไม่บังคับให้คนอื่นคิดเหมือนตนเอง	20	5.00	17	4.25	36	9.00
เรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสิทธิเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ	12	3.00	16	4.00	23	5.75
สามารถร่วมมือและมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมแม้ว่าจะมีความขัดแย้งกันบ้างก็ตาม	6	1.50	9	2.25	39	9.75

จากตารางที่ 18 ผลการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ในลำดับที่ 1 พบว่า ข้อคำถามมีความเข้าใจและเคารพสิทธิผู้อื่น มีนักศึกษาเลือกมากที่สุด (ร้อยละ 38.00) รองลงมาคือมีความเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคลและความหลากหลายของบุคคลและมีความเข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน (ร้อยละ 12.50 และ 11.00 ตามลำดับ)

สรุปผลการวิเคราะห์สถานการณ์ความเป็นพลเมือง โดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่าสถานการณ์ความเป็นจริงความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$) สถานการณ์ความคาดหวังความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$) และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) เท่ากับ .17 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความเป็นพลเมืองในด้านความรับผิดชอบตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง มีค่าลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (.20) รองลงมาเป็นด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (.17) ลำดับที่สามคือความเป็นพลเมืองในด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาในสังคม ที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการ (.16) และความเป็นพลเมืองในด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (.15)

ในส่วนผลการวิเคราะห์การจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏลำดับที่ 1 พบว่าความเป็นพลเมืองในด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล พบว่าข้อคำถามมีความเข้าใจและเคารพสิทธิผู้อื่น มีนักศึกษาเลือกมากที่สุด (ร้อยละ 38.00) รองลงมาคือ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเองพบว่า ข้อคำถามมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ที่ตนเองได้รับมอบหมายเสมอ มีนักศึกษาเลือกมากที่สุด (ร้อยละ 27.50) ถัดมาคือด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา พบว่า ข้อคำถามช่วยเหลือพ่อแม่ ผู้ปกครอง อาจารย์ด้วยความเต็มใจ มีนักศึกษาเลือกมากที่สุด (ร้อยละ 27.00) และ ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาในสังคม พบว่าข้อคำถามรู้จักปฏิบัติหน้าที่ของตนใช้สิทธิภายในขอบเขตของกฎหมาย มีนักศึกษาเลือกมากที่สุด (ร้อยละ 24.00)

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

1. ควรมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองแก่นักศึกษาภายในมหาวิทยาลัยอย่างทั่วถึง ได้แก่ กิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคมภายในมหาวิทยาลัยและสังคมรอบ ๆ มหาวิทยาลัย สร้างความดีในท้องถิ่น โดยการให้การช่วยเหลือชาวบ้านที่ประสบภัยพิบัติหรือสามารถอาสาทำงานเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นที่ได้รับความเดือดร้อนด้วยความเต็มใจกิจกรรมในด้านการเคารพกฎหมาย โดยสนับสนุนให้นักศึกษามีความเป็นพลเมืองโดยเฉพาะในด้านการเคารพกฎ ระเบียบ ทั้งในมหาวิทยาลัยและในสังคม

2. ควรมีการพัฒนาเสริมสร้างนักศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองในด้าน ความรับผิดชอบต่อตัวเอง ด้านการช่วยเหลือสังคม ด้านการเคารพกฎหมายการยอมรับ กติกาในสังคมและการเคารพความหลากหลายในสังคมเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม

3. มหาวิทยาลัยควรมีการสร้างสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นแหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน พื้นที่การทำกิจกรรม เพื่อให้นักศึกษาได้ตระหนักถึงความเป็นพลเมือง และควรมีการจัดกิจกรรมที่สนุกสนานเพื่อสามารถดึงดูดนักศึกษาให้เข้าร่วมกิจกรรม และให้นักศึกษาทุกคณะในมหาวิทยาลัยร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ของนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัย และควรเป็นกิจกรรมที่เพื่อประโยชน์ให้แก่ชุมชนหรือควรมีการจัดกิจกรรมจิตอาสาเพิ่มมากขึ้น

4. มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้มากกว่านี้

5. ควรส่งเสริมการให้ความรู้ในเรื่องความเป็นพลเมืองโดยอาจารย์ควรจัดกิจกรรมเวทีการเสวนาเรื่องหน้าที่พลเมืองให้แก่ักศึกษาทุกชั้นปีหรือควรมีการจัดการเสวนาย่อยให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นตลอดจนมีพื้นที่ให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่สนใจ

6. มหาวิทยาลัยควรมีการจัดการเรียนการสอนโดยสอดแทรกเรื่องความเป็นพลเมืองในรายวิชาต่าง ๆ

7. ควรมีการส่งเสริมหรือมีการจัดกิจกรรมตามความสนใจของนักศึกษา โดยเปิดโอกาสให้เข้าร่วมโดยสมัครใจ

8. ควรมีการสนับสนุนให้อาจารย์ได้รับการอบรมในเรื่องความเป็นพลเมืองเพราะอาจารย์หรือครูมีบทบาทที่สำคัญในการสอนความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพรวมทั้งคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักศึกษา

9. ควรมีการส่งเสริมให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อตัวเองให้มากขึ้น โดยปลูกฝังให้นักศึกษารู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนเอง ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว มีการส่งเสริมด้านคุณธรรม และจริยธรรมให้กับนักศึกษาโดยสามารถนำไปในชีวิตประจำวัน และควรมีการส่งเสริมในด้านการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเรียนในภายในห้องเรียนและสังคมภายนอกห้องเรียน เช่น ชุมชน สังคมรอบมหาวิทยาลัย เป็นต้น

10. ควรมีการส่งเสริมให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยควรเสริมสร้างทั้งการให้ความรู้และการสร้างให้นักศึกษามีจิตสำนึกที่ดีและพฤติกรรมที่ดีในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ควรเสริมสร้างในด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และดูแลเอาใจใส่สังคมท้องถิ่นตัวเองให้มากขึ้น

11. ควรมีการส่งเสริมให้นักศึกษา มีความเคารพความแตกต่างหลากหลายและสิทธิซึ่งกันและกัน

12. ควรมีการส่งเสริมการเคารพกฎระเบียบในสังคม เช่น การแต่งกายสุภาพเรียบร้อย กฎระเบียบของกฎหมายวิทยาลัย ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบวินัยของสังคมรักษากฎระเบียบของมหาวิทยาลัย ปฏิบัติตามกฎหมายข้อห้ามต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 2 ผลการศึกษากระบวนการในการจัดกิจกรรมนักศึกษาในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อสร้างรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาและเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ
เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาเรื่องคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในปัจจุบันของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในด้านต่าง ๆ

มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง

จากการวิจัยพบว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าปัจจุบันนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองในด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง ในระดับที่ควรเสริมสร้างอย่างมาก กล่าวคือนักศึกษาส่วนใหญ่มีความรับผิดชอบต่อตนเองหรืองานที่ตนเองได้รับมอบหมายทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนน้อย พฤติกรรมการเข้าเรียนไม่ตรงเวลา การส่งงานไม่ตรงต่อเวลาที่กำหนด การพึ่งพาเพื่อนในการทำงานและส่งงานและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งเรื่องเรียนและเรื่องอื่น ๆ ที่เข้ามาเพราะยังขาดความมั่นใจกลัวการผิดพลาด ความซื่อสัตย์ สุจริต เช่นไม่การไม่ทุจริตในการสอบ ไม่ลอกผลงานเพื่อน เป็นต้น สะท้อนให้เห็นถึงการขาดความรับผิดชอบต่อซึ่งเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของนักศึกษา ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเกือบทุกสถาบันการศึกษา เพราะการศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้นเป็นลักษณะการศึกษาที่นักศึกษาจะมีความเป็นอิสระมากในการเรียนจึงจำเป็นต้องอาศัยความตั้งใจ การรู้จักควบคุมตนเองอย่างมากเพื่อให้การศึกษาในระดับนี้ประสบความสำเร็จ รวมทั้งในปัจจุบันสิ่งช่วยจากสื่อสังคมโซเชียลมีเดีย สภาพแวดล้อมที่นักศึกษาอยู่เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อนักศึกษาโดยเฉพาะกลุ่มเพื่อน รุ่นพี่ สิ่งช่วยรอบตัวนักศึกษาอาจมีผลทำให้เกิดความหันเหไม่ในทิศทางอื่น ๆ ไม่ไปในทิศทางที่ควรจะเป็น จึงทำให้นักศึกษาขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและในหน้าที่ของตนเอง ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ นักศึกษายังไม่มีความเข้มแข็งต่อการรับผิดชอบต่อตนเองไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ รู้จักแต่สิทธิของตนเองมากกว่าหน้าที่ควรทำ”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

“นักศึกษามองในตนเองรับผิดชอบตนเองในขอบข่ายน้อยไปนิดหนึ่ง มองด้านความรับผิดชอบแคบไปหน่อย บางเรื่องกว้างไปอิทธิพลจาก สื่อโซเชียลมีเดีย เช่น ในด้านเรื่องผลประโยชน์ต่าง ๆ หรือพฤติกรรมอะไรบางอย่างที่มีผลต่อการตัดสินใจ ดูแต่เรื่องภายนอกไม่มองมาสู่ตนเอง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3)

“นักศึกษามีความรับผิดชอบตนเองบ้างแต่มีบางส่วนที่ยังขาดความรับผิดชอบเพราะการเรียนมหาวิทยาลัยเป็นการที่นักศึกษาต้องรู้จักควบคุมตัวเองเป็นส่วนใหญ่ อาจารย์ไม่ได้เหมือนอาจารย์ตอนเรียนมัธยมที่มีนั่งเช็คชื่อ และเนื่องจากสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ เพื่อนใหม่ ที่เขาต้องปรับตัว จึงเกิดปัญหาในเรื่องการควบคุมตัวเอง ปัญหาด้านอื่น ๆ ก็ตามมา”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5)

“จากการที่ผมได้ทำวิจัยเรื่องความเป็นพลเมืองในนักศึกษานั้นพบว่า นักศึกษายังขาดเรื่องความรับผิดชอบต่อตนเองและรับผิดชอบต่อหน้าที่อยู่ ต้องพึ่งพาเพื่อน ๆ ตลอดเวลาในการเรียน และในเรื่องการส่งงานยังไม่ตรงเวลาที่กำหนด”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7)

“นักศึกษาบางส่วนยังคงขาดความรับผิดชอบต่อตนเอง โดยแสดงให้เห็นผ่านการเข้าชั้นเรียนและการรับผิดชอบงานตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งในกลุ่มนี้จะต้องใช้มาตรการที่เข้มงวดในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กปฏิบัติตามหน้าที่ที่ควรจะเป็น”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9)

“นักศึกษายังไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาได้ เนื่องจากยังขาดความมั่นใจ กลัวความผิดพลาดต้องรับผิดชอบไม่ได้ถูกฝึกให้กล้าแสดงความสามารถอย่างกล้าหาญ”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 10)

เนื่องจากความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเองนั้นเป็นพื้นฐานสำคัญในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในกับนักศึกษาอย่างยิ่งเพราะเป็นลักษณะนิสัยพื้นฐานที่จะสามารถสร้างความมั่นใจให้กับตนเองและสามารถต่อยอดกับนิสัยด้านอื่น ๆ เช่น การรับผิดชอบต่อเพื่อนคนรอบ ๆ ตัวหรือชุมชนสังคมในระดับที่กว้างมากขึ้น

1.2 ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา

จากการวิจัยพบว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าปัจจุบันนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ มีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา ในระดับที่ควรจำเป็นต้องเสริมสร้างอย่างมาก เนื่องด้วยมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีพันธกิจที่สำคัญคือการพัฒนาท้องถิ่น ในประเด็นนี้จึงมีความสำคัญอย่างมากต่อนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยทางมหาวิทยาลัยราชภัฏได้มีการรณรงค์ให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาท้องถิ่น /จิตอาสามากขึ้น แต่ทั้งนี้การเข้าร่วมกิจกรรมหรือการมีส่วนร่วมในการสร้างกิจกรรมนั้นยังคงจำกัดอยู่ในเฉพาะกลุ่มนักศึกษาที่ทำกิจกรรมนักศึกษา ผู้นำชมรมต่าง ๆ เท่านั้น ขณะที่นักศึกษาทั่วไปมักจะทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสาผ่านการกระตุ้นของอาจารย์ ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“มองว่าภาพรวมในเรื่องความสำคัญต่อการรับผิดชอบต่อสังคมและการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ตระหนักในเรื่องนี้แต่การทำกิจกรรมเหล่านี้ยังคงอยู่ในกลุ่มเด็กที่เป็นเด็กกิจกรรมเท่านั้น อยากให้ในอนาคตนักศึกษาให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มาก ๆ โดยเฉพาะในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาท้องถิ่นเป็นสำคัญ”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

“นักศึกษาส่วนใหญ่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นเด็กที่มีจิตอาสาในการทำงานเพื่อสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มของเด็กกิจกรรม ผู้นำชมรมต่าง ๆ นักศึกษากลุ่มที่จะเป็นผู้คิดกิจกรรม โครงการและดำเนินงานกิจกรรม เพื่อสังคมได้ด้วยตัวเอง ขณะที่นักศึกษาโดยทั่วไป การทำจิตอาสาจะต้องผ่านการกระตุ้นจากคณาจารย์และบุคลากรนักศึกษาจึงจะเกิดการเข้าร่วมกิจกรรม แต่โดยส่วนใหญ่แล้วนักศึกษาจะถูกบังคับโดยอ้อมให้ทำกิจกรรมจิตอาสาผ่านการเก็บชั่วโมงกิจกรรม ที่จะต้องใช้เป็นส่วนหนึ่งในการประกอบการพิจารณาเข้าร่วมรับพระราชทานปริญญาบัตรของทางมหาวิทยาลัย ขณะเดียวกันกลุ่มนักศึกษาที่กู้ยืม กยศ กรอ จะต้องทำชั่วโมงจิตอาสาต่อนักศึกษาปกติทั่วไปที่ไม่ได้กู้ยืม เพราะในการกู้ยืมจะกำหนดการทำจิตอาสาเป็นจำนวนชั่วโมงที่ตายตัว และด้วยการบังคับทางอ้อม ลักษณะที่นักศึกษาราชภัฏจึงมีการทำกิจกรรมจิตอาสาเป็นจำนวนมาก”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9)

“ในด้านการพัฒนาท้องถิ่นนักศึกษาจะให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรมจิตอาสา ซึ่งนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏมีกิจกรรมส่วนใหญ่สอดคล้องกับความต้องการท้องถิ่น ทำให้มีอุปนิสัยบางประการที่ทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม แต่ด้วยพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมจะเกิดกับ

นักศึกษาที่ทำกิจกรรมมาตั้งแต่มัธยมหรือกลุ่มนักศึกษาที่เป็นผู้นำทางกิจกรรมหรือเด็กกิจกรรมมีผลทำให้นักศึกษามีฐานคิดการทำกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา แต่นักศึกษาที่ไม่เคยผ่านกิจกรรมอาสาจะไม่ค่อยอยากเข้าร่วมกิจกรรมและไม่มีความตระหนักต่อการทำประโยชน์เพื่อส่วนร่วมเท่าใดนัก”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 10)

ถึงอย่างไรก็ตามในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสายังคงเป็นด้านที่ควรได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดขึ้นแต่ทั้งนี้ยังมีลักษณะบางประการที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมได้ก็คือ นักศึกษามีความเป็นปัจเจกสูงคือให้ความสำคัญและสนใจเรื่องที่มีผลกระทบต่อตนเองเป็นหลักโดยไม่ได้สนใจหรือให้ความสำคัญกับสังคม/ท้องถิ่นรอบตัว ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“นักศึกษาในมหาวิทยาลัยมีความกระตือรือร้นสนใจน้อยในกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม เนื่องจากนักศึกษาที่นี้มีความเป็นปัจเจกสูง จึงทำให้มีความร่วมมือกันมีในระดับน้อย”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1)

“นักศึกษามักมองว่าปัญหาสังคมไม่เกี่ยวกับตนเอง ตัวเองไม่ใช่สาเหตุของปัญหา จึงไม่คิดที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมที่จะแก้ไขปัญหา (ท้องถิ่น/ชุมชน/ สังคม) มองว่าเป็นหน้าที่ของรัฐบาลคนอื่น ๆ ให้มาแก้ปัญหา ขาดความเสียสละที่จะทำงานเพื่อส่วนร่วมมองว่าสิ่งเหล่านี้ยังคงเป็นเรื่องไกลตัวไม่เกี่ยวข้องกับตนเอง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7)

“นักศึกษายังไม่ค่อยรู้จักกฎกติกาการอยู่ในสังคมที่ดีเท่าที่ควร เป็นเทรนวัฒนธรรมของเจนเนอร์เรชั่น Z เขามีรูปแบบเฉพาะตัว มีโลกส่วนตัวสูงเกิดจากระบบ ซึ่งได้รับอิทธิพลจาก เทคโนโลยี และสื่อต่าง ๆ สมาร์ทโฟน ทำให้แยกตัวออกจากสังคม ปฏิสัมพันธ์ ลดการผ่านสื่อสารกันและกันลง ความเป็นมนุษย์ลดลง คนจะรู้สึกว่าจะเข้ามาในมหาวิทยาลัยความรู้สึกผูกพันมนุษย์และองค์กรไม่มีพลังเหมือนสมัยก่อน แสดงออกมาเป็นความไม่รับผิดชอบต่อสังคม”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 6)

การที่ไม่มีแรงจูงใจในการเข้าไปมีส่วนร่วม การไม่เข้าใจว่าการที่เรารับผิดชอบสังคมรอบ ๆ ตัวเราจะทำให้เกิดประโยชน์อย่างไร และทำเพื่ออะไร รวมทั้งการขาดผู้นำที่มีจำนวนมากพอที่จะเป็นแรงกระตุ้นในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม สภาพแวดล้อมเพื่อนหรือรุ่นพี่ที่ไม่มีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นแต่ทั้งนี้สาเหตุหลักอีกประการที่สำคัญคือการที่มหาวิทยาลัยกับชุมชนนั้นแยกตัวออกจากกันโดยขาดการเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน โดยอยู่แบบโดดเดี่ยวไม่มีความสัมพันธ์และพึ่งพากัน ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ระบบการศึกษาของเรานั้นไม่ให้ได้เด็กเชื่อมโยงกับชุมชน เรียนแค่เรียนเพื่อให้ได้คะแนนเยอะเพื่อให้อ่านออกเขียนได้ตามครู ถ้าเด็กได้คะแนนเยอะ ครูพอใจ ครูจะต่อยอดให้ว่าเธอได้คะแนนดีจะเรียนต่อมหาวิทยาลัยถ้าได้เรียนต่อได้งานดี ได้เงินเยอะ ชีวิตเธอจะสบาย ทำให้เห็นว่าเราจะไม่รู้อะไรกับสังคมเลย เพราะเราจะรู้แค่ความต้องการของตัวเองตามที่ครูสอน เราจะไม่รู้จักชุมชนไม่รู้เรื่องกฎหมาย”

“การที่มหาวิทยาลัยแยกตัวเองออกจากชุมชน ไม่เอาเรื่องชุมชนเอามาให้เด็กเรียนรู้ ชุมชนมีอะไรเกิดขึ้น ข่าวปลาตายในแม่น้ำใครทราบบ้าง เพราะฉะนั้นเราต้องเอาประสบการณ์ของเด็กออกมาแลกเปลี่ยนกันและนำไปสู่เป้าหมายของการศึกษา เพื่อพัฒนาการให้เกิด ปัญญาคือเป้าหมายปลายทาง ของเด็ก ไม่ใช่คะแนน ปัญญาเกิดจากการบูรณาการจากทุกศาสตร์ไม่จำเป็นต้องเฉพาะทางใดทางหนึ่ง กฎหมาย วินัย ชุมชน รัฐศาสตร์ การใช้เจ้าเศรษฐกิจศาสตร์ เราไม่เคยทำ ถ้าเราเข้าใจภาพใหญ่ภาพรวม เด็กก็จะเข้าใจ”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4)

“นักศึกษาอาจจะยังไม่เข้าใจถึงความสำคัญของการทำกิจกรรมด้านนี้ เลยไม่มีแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนี้ นักศึกษามักใฝ่รู้เฉพาะทางสาขาเท่านั้น เพียงเพื่อประโยชน์ส่วนตัวเท่านั้น มุ่งเรียนแบบนี้เนื่องจากสถานศึกษานั้นแยกออกจากชุมชน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5)

1.3 ด้านการเคารพกฎหมาย/ กติกาในสังคม

จากการวิจัยพบว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าปัจจุบันนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ มีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองในด้านการเคารพกฎหมาย/ กติกาในระดับที่ควรเสริมสร้าง กล่าวคือมีความเคารพกฎหมาย/กติกาสังคมที่มีผลบังคับและบทลงโทษที่ชัดเจน แต่ควรได้รับการส่งเสริมในด้านที่ นักศึกษาปฏิบัติตามในส่วนของกฎหมายหรือกติกาอื่น ๆ ที่ไม่มีบทลงโทษที่ชัดเจนก็ยังคงมีการฝ่าฝืนกันเกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ในด้านการเคารพกฎหมายกติกาในสังคมในทุกที่เป็นคล้ายกันคือ เคารพกฎหมาย เพราะกฎหมายมีบทลงโทษ แต่กติกาสังคมไม่มีบทลงโทษ เขาจะกลัวเฉพาะที่มีบทลงโทษ ถ้าไม่มีจะมองเมินไปหมด เพราะฉะนั้นกติกาสังคมบางเรื่องเขาก็จะละเมิด เช่น การส่งเสียงดัง จอดรถกลางถนน หรือทิ้งขยะไม่เป็นที่ เป็นต้น”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3)

“โดยรวม ๆ นักศึกษาเคารพกฎหมาย/กติกาดี แต่มีบ้างที่ไม่ทำตามกติกาในห้องเรียน เช่น ชอบเล่น smart phone ในเวลาเรียน แต่หากตัวเองทำผิดเมื่อไหร่โดยเฉพาะในห้องเรียน ก็มักจะมองว่าตัวเองไม่ผิด ไม่ยอมรับผลของการละเมิดกติกา ไม่ยอมรับการลงโทษเช่นกัน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7)

แต่อย่างไรก็ตามการไม่สนใจกฎหมายหรือกติกาในสังคมเป็นเพราะไม่มีความรู้ความเข้าใจในตัวกฎหมายหรือกติกาในสังคม ว่าการเกิดขึ้นของกฎหรือกติกาเกิดขึ้นได้อย่างไรและมีไว้เพื่ออะไร จึงแสดงออกมาผ่านพฤติกรรมที่เห็นได้ในสังคม ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“มหาวิทยาลัยนี้ยากให้มหาวิทยาลัยมีความสะอาดร่มรื่นสวยงาม มีเจ้าหน้าที่ทำความสะอาดเริ่มตี 4 มีเจ้าหน้าที่อยู่ตลอดเวลาในการทำความสะอาด แต่ทำไมจึงสู้แรงนักศึกษาไม่ได้ เพราะกินไหนทั้งนั้น เดี๋ยวรู้สิว่า เขาจ่ายค่าเทอมมาแล้ว ไม่ใช่หน้าที่เรา เพราะเราจ้างคนเก็บขยะมาแล้ว ไม่ได้คิดว่าเป็นพี่น้องกันช่วยเหลือกัน ส่วนมากก็จะเป็นแบบนี้ ความเป็นพลเมืองในยุคนี้ไม่รู้ กติกาสังคมเอาตัวเองเป็นหลัก มองว่าไม่ใช่หน้าที่”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 6)

“ยังมีนักศึกษาบางกลุ่มโดยเฉพาะนักศึกษาหัวก้าวหน้าที่พยายามลุกขึ้นมาตั้งคำถามกับกฎกติกาที่ตนเองต้องเผชิญอยู่ เช่น การแต่งกายตามเครื่องแบบ การทำกิจกรรมจิตอาสา เป็นต้น”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9)

“เรื่องการเคารพกติกาของสังคมอาจกล่าวได้ว่านักศึกษาในปัจจุบันไม่ค่อยยอมรับในกติกาในสังคม เพราะเขามีความคิดว่าการออกกฎกติกานั้น ๆ เขาไม่ได้มีส่วนร่วม เคยมีนักศึกษากล่าวว่า” ยุคสมัยได้เปลี่ยนไปแล้วอาจารย์ ทำไมคนร่างกฎกติกาถึงไม่เคยถามพวกผมบ้าง ? ส่วนในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละชุมชน นักศึกษาให้ความสำคัญน้อยมากอาจกล่าวได้ว่าไม่สนใจเพราะไม่รู้คุณค่า และมองว่าเป็นเรื่องล้าสมัย”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 10)

นอกจากนี้ยังมีพฤติกรรมการเลียนแบบจากสภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษาไม่ว่าจะเป็นครอบครัวหรือกลุ่มเพื่อนที่ไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องกฎหมายหรือกติกาสังคมเพราะนักศึกษาเป็นช่วงที่สภาพแวดล้อมโดยเฉพาะเพื่อนนั้นมีอิทธิพลสำคัญอย่างมาก และเพื่อความสะดวกสบายในการใช้ชีวิต ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ยังไม่มีความเข้มแข็ง ต่อกฎหมายและกติกาสังคม เพราะสภาพแวดล้อมที่ไม่เป็นตัวอย่างที่ดีโดยเฉพาะครอบครัวและเพื่อน ๆ ได้รับอิทธิพลเห็นแบบอย่างมา รวมทั้งไม่สนใจในเรื่องสิทธิภายในขอบเขตของกฎหมาย และยังไม่รับผิดชอบและเคารพต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมควรให้ความสำคัญและตระหนัก”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

“ภาพรวมเด็กยังไม่ค่อยมีระเบียบวินัยในเรื่องการเคารพกฎระเบียบ กติกาสังคม บางครั้งทำเพื่อความสะดวกสบายไม่คำนึงถึงผลที่ตามมา กติกาสังคมเจตคติ-ทัศนคติค่อนข้างระดับต่ำ โดยเฉพาะเรื่องการแต่งกาย ไม่ค่อยถูกระเบียบ”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1)

1.4 ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

จากการวิจัยพบว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าปัจจุบันนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ มีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองในด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล กล่าวคือมีการยอมรับความแตกต่างภายนอกในสังคมมหาวิทยาลัยมีมากขึ้น เช่น คนพิการ เพศที่ 3 ชชาติพันธุ์อื่น ๆ เป็นต้น ด้วยเหตุปัจจัยการพัฒนาด้านเทคโนโลยีในปัจจุบันที่มีการพัฒนาให้ความรู้สามารถเข้าถึงได้ทั่วถึงและเห็นความแตกต่างของคนในแต่ละสังคม วัฒนธรรมในสังคมโลกมากขึ้นจึงทำให้นักศึกษามีความรับรู้ที่หลากหลาย เปิดกว้างการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลมากยิ่งขึ้น จะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“มีความชัดเจนในเรื่องการเคารพสิทธิของผู้อื่น และการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลในระดับที่ดี เช่น คนพิการ เพศที่สาม เป็นต้น เพราะเนื่องจาก ปัจจุบันนี้มหาวิทยาลัยได้มีการพัฒนาในด้านเทคโนโลยีโดยเฉพาะด้านการสื่อสารมากขึ้นทำให้นักศึกษาเข้าใจในความต่าง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1)

“นักศึกษามีความเคารพผู้อื่นมีมากขึ้นเพราะมีกิจกรรมกระตุ้นให้เขาพบกับความหลากหลายมากขึ้นพอทำอะไรก็คิดถึงผู้อื่นมากขึ้น การยอมรับความแตกต่างมีมากขึ้น มีการยอมรับคนที่ด้อยกว่าหรือเหนือกว่ามากขึ้น สามารถร่วมทำงานได้มากขึ้น”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3)

“เนื่องจากมหาวิทยาลัยนี้ในพื้นที่ที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์เป็นพื้นฐาน นักศึกษาจึงไม่มีการละเมิดสิทธิหรือมีความรู้สึกแปลกแยกจากเพื่อนที่เป็นชาติพันธุ์อื่น ๆ ส่วนในเรื่องความแตกต่างระหว่างเพศ นักศึกษามีความเคารพและยอมรับในความแตกต่างที่ปรากฏ”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9)

แต่ประเด็นของความแตกต่างในการแสดงความคิดเห็นยังคงปรากฏว่าการไม่ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างกันทั้งนี้ นักศึกษามองว่าความแตกต่างด้านความคิดเป็นการอุปสรรคสำคัญในการทำงานให้ประสบความสำเร็จได้ นอกจากนี้การปลูกฝังให้นักศึกษาเชื่อฟังแต่ผู้ที่อาวุโสกว่าโดยไม่แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างหรือหลากหลายนั้น อาจเป็นกระบวนการหล่อหลอมที่ทำให้นักศึกษาไม่ชอบความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“หากในเรื่องการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกันระหว่างนักศึกษาก็คงมีปัญหาการไม่ยอมรับความคิดเห็นผู้อื่น (รุ่นพี่รุ่นน้อง) ละเมิดสิทธิผู้อื่น เช่น การบังคับให้มีการรับน้องไม่รับฟังความคิดเห็นของรุ่นน้อง รุ่นน้องต้องทำตามรุ่นพี่ทุกอย่าง หากใครไม่ร่วมรับน้องจะไม่รับรุ่นเหมือนเพื่อน ๆ ที่เข้ารับน้อง เป็นต้น”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7)

“นักศึกษายังไม่เข้มแข็งในเรื่องการเคารพสิทธิของผู้อื่นบางครั้ง ในสังคมไทยยังไม่ให้ความสำคัญและยอมรับความแตกต่างของบุคคลโดยเฉพาะในเรื่องการคิดที่แตกต่างหลากหลาย โดยเฉพาะในสถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษายังไม่เปิดโอกาสในเรื่องการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างมากนัก”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

ในเรื่องความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิ เสรีภาพพบว่านักศึกษายังมีความรู้น้อยมาก ทำให้ไม่เข้าใจในเรื่องของสิทธิและเสรีภาพการไม่สนใจและละเลยในเรื่องเหล่านี้จึงทำให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเช่น การละเมิดสิทธิผู้อื่น การไม่เคารพสิทธิเสรีภาพ เป็นต้น ซึ่งความรู้

ความเข้าใจเป็นพื้นฐานที่สำคัญอย่างมาก ในการสร้างเรื่องความเป็นพลเมือง หากนักศึกษามีความรู้ความเข้าใจก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกมาในทางที่ดี ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ในประเด็นเรื่องสิทธิและเสรีภาพ นักศึกษาในปัจจุบันเข้าใจในเรื่องอย่างไม่ต้องสงสัย หากเราจะสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับนักศึกษา ต้องสร้างความเข้าใจเรื่องสิทธิก่อน และต้องให้เขาเข้าใจสิทธิของตนเอง และยอมรับสิทธิของผู้อื่น”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 10)

จากผลการศึกษาเรื่องคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในปัจจุบันของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 4 ด้าน ซึ่งประกอบไปด้วย

1) ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้หน้าที่ตนเอง นักศึกษาต้องได้รับการส่งเสริมอย่างมากเพราะจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญพบปัญหาที่เกิดจากการที่นักศึกษาไม่รับผิดชอบต่อตนเอง/รู้หน้าที่ตนเองอยู่เสมอ เช่น การไม่เข้าเรียนตรงต่อเวลา การไม่ส่งงานที่ตรงต่อเวลา และการไม่ซื่อสัตย์สุจริต เช่น ไม่ทุจริตในการสอบ ไม่ลอกผลงานเพื่อน เป็นต้น เพราะความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเองนั้นเป็นพื้นฐานสำคัญในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาเพราะเป็นลักษณะนิสัยพื้นฐานที่จะสามารถสร้างความรับผิดชอบต่อตนเองเพื่อจะให้เกิดความมั่นใจในตนเองว่าสามารถจัดการตนเองและรู้หน้าที่ตนเองได้ดีและเมื่อทำได้ดีก็จะสามารถไปช่วยเหลือคนอื่น ๆ หรือคนในสังคมได้

2) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา เป็นคุณลักษณะที่นักศึกษาควรได้รับเสริมสร้างอย่างมากเพราะยังพบว่านักศึกษายังขาดความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในสังคมหรือการพัฒนาท้องถิ่นและมีจิตอาสาในปริมาณที่น้อยและยังจำกัดอยู่ในเฉพาะกลุ่มนักศึกษาที่ทำกิจกรรมนักศึกษา ผู้นำชมรมเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากชีวิตในมหาวิทยาลัยของนักศึกษา สามารถจัดการชีวิตตนเองได้อย่างอิสระ ทำให้นักศึกษามีความเป็นปัจเจกสูง คือให้ความสำคัญและสนใจเรื่องที่มีผลกระทบต่อตนเองเป็นหลักโดยไม่ได้สนใจหรือให้ความสำคัญกับสังคม นอกจากนี้นักศึกษาไม่มีแรงจูงใจในการเข้าไปมีส่วนร่วม การไม่เข้าใจว่าการที่เรารับผิดชอบต่อสังคมรอบ ๆ ตัวเราจะทำให้เกิดประโยชน์อย่างไร รวมทั้งการขาดผู้นำที่มีจำนวนมากพอที่จะเป็นแรงกระตุ้นในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม อีกประการที่สำคัญคือ การที่มหาวิทยาลัยกับชุมชนนั้นแยกตัวออกจากกันโดยขาดการเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน โดยอยู่แบบโดดเดี่ยวไม่มีความสัมพันธ์และพึ่งพากันจึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับชุมชนจึงไม่เกิดขึ้น

3) ด้านการเคารพกฎหมาย/ กติกาในสังคมของนักศึกษาอยู่ในระดับที่ควรเสริมสร้าง กล่าวคือมีความเคารพกฎหมาย/กติกาสังคมที่มีผลบังคับและบทลงโทษที่ชัดเจน แต่ควรได้รับการส่งเสริมในด้านที่ นักศึกษาปฏิบัติตามในส่วนของกฎหมายหรือกติกาอื่น ๆ ที่ไม่มีบทลงโทษที่ชัดเจนก็ยังคงมีการฝ่าฝืนกันเกิดขึ้น สาเหตุจากการไม่มีความรู้ความเข้าใจในตัวกฎหมายหรือกติกาในสังคม ว่าการเกิดขึ้นของกฎหมายหรือกติกาเกิดขึ้นได้อย่างไร มีประโยชน์อย่างไร รวมถึงการที่สภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษา เช่น ในครอบครัว เพื่อน นั้นไม่ให้ความสำคัญในเรื่องการเคารพกฎหมาย/ กติกาในสังคมด้วยจึงทำให้มีผลต่อพฤติกรรมของนักศึกษาในทางที่ควรได้รับการพัฒนาเช่นกัน

4) ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล นักศึกษามีการยอมรับความแตกต่างภายนอก ในสังคมมหาวิทยาลัยมีมากขึ้น เช่น คนพิการ เพศที่ 3 ชาติพันธุ์อื่น ๆ เป็นต้น ได้รับการยอมรับมากขึ้น ด้วยเหตุปัจจัยการพัฒนาด้านเทคโนโลยีในสามารถเข้าถึงได้ทั่วถึงและเห็นความแตกต่างของคนในแต่ละสังคม แต่ในเรื่องการแสดงความคิดเห็นยังคงปรากฏว่าการไม่ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างกันทั้งนี้ นักศึกษามองว่าความแตกต่างด้านความคิดเป็นการอุปสรรคสำคัญและไม่พร้อมจะเปิดใจรับฟังโดยเฉพาะในการทำงานร่วมกันมักเกิดปัญหาในการถกเถียงแบ่งฝ่ายเสมอ ในเรื่องความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิ เสรีภาพพบว่านักศึกษายังมีความรู้ค่อนข้างน้อย ทำให้ไม่เข้าใจในเรื่องของสิทธิและเสรีภาพ เกิดการละเลยทำให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเช่น การละเมิดสิทธิผู้อื่น การไม่เคารพสิทธิเสรีภาพ เป็นต้น ซึ่งความรู้ความเข้าใจเป็นพื้นฐานที่สำคัญอย่างมาก ในการสร้างเรื่องความเป็นพลเมือง หากนักศึกษามีความรู้ความเข้าใจก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกมาในทางที่ดี

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏที่พึงประสงค์

2.1 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีความโดดเด่น

จากการวิจัยพบว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏที่โดดเด่นได้แก่

1. การเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่าง เนื่องจากในสังคมมหาวิทยาลัยนักศึกษาส่วนใหญ่จะมีความเป็นปัจเจกในตัวเอง คือมีความเป็นส่วนตัว สนใจและรักษาสีตนเองและละเมิดสิทธิผู้อื่น การมาอยู่รวมกันในมหาวิทยาลัยจึงมีการเคารพในเรื่องสิทธิของตนเองและผู้อื่นเสมอ ในเรื่องการยอมรับความแตกต่างหลากหลาย เห็นได้จากในสังคมมหาวิทยาลัยมีการยอมรับความแตกต่างมากขึ้น เช่น คนพิการ เพศที่ 3 ชาติพันธุ์อื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่งของพื้นฐานความเป็นพลเมือง กล่าวคือการที่นักศึกษาในปัจจุบัน

มีการเคารพสิทธิผู้อื่นและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลมีผลมาจากหลายปัจจัยไม่ว่าจะเป็น การพัฒนาด้านเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้เกิดการเปิดโลกทัศน์และสามารถติดต่อสื่อสารหากัน ได้อย่างเร็วรวดเร็วและทั่วถึง จึงทำให้ได้เรียนรู้และได้เห็นสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั่วโลก ในเรื่องการเคารพ สิทธิของผู้อื่น ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ นักศึกษาในมหาวิทยาลัยมีคุณลักษณะความโดดเด่นในเรื่องการเคารพสิทธิ ความ เท่าเทียม สะท้อนให้เห็นได้จากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ใน มหาวิทยาลัย ถ้ามีความแตกต่างเกิดขึ้นเด็ก จะให้ความสนใจและให้ความสำคัญอย่างมาก”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1)

“ นักศึกษามีความเป็นคนที่เคารพสิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น เป็นบุคคลที่ มีเหตุผล ใจกว้าง และรับฟังความคิดเห็นของคนบุคคลอื่นเสมอ ต้องเป็นบุคคลที่มีความกระตือรือร้น ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของชุมชน และสังคม”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 10)

2. การเคารพกฎหมายในสังคม ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่จะเกรงกลัวต่อบทลงโทษ ที่รุนแรงและอาจมีผลต่อตัวนักศึกษาเองหรือไม่ก็ในเรื่องการเรียนของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย เพราะกฎหมายนั้นมีบทลงโทษที่ชัดเจนระบุไว้ จึงทำให้นักศึกษามีการเคารพกฎหมายในสังคม ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ นักศึกษานั้นมักมีความโดดเด่นในเรื่องการเคารพกฎหมายในสังคม ซึ่งเห็นได้ ชัดเจนเพราะกลัวบทลงโทษที่ชัดเจนและรุนแรงทำให้นักศึกษาอาจเกิดปัญหาที่ตามมาได้ และ อาจเดือดร้อนถึงผู้ปกครองได้นักศึกษาจึงมีความระมัดระวังอย่างมากที่จะไม่ละเมิดกฎหมาย”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

2.2 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏที่ควรมีส่งเสริม

จากการวิจัยพบว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยที่ควรมีส่งเสริมในการวิจัยครั้งนี้มีอยู่ 4 ประการคือได้แก่

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง/หน้าที่ของตนเองนั้นรวมถึงความมีระเบียบวินัย ความอดทน ต่อสิ่งที่รับผิดชอบนับได้ว่าเป็นพื้นฐานสำคัญที่สุดต่อการดำเนินชีวิตในสังคมและเป็นพื้นฐานสำคัญของความเป็นพลเมืองของนักศึกษา มีความสำคัญอย่างมากต่อ การพัฒนาตนเอง

สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความมั่นใจในตัวเองในการดำเนินชีวิตเพราะนักศึกษาสามารถรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง ซึ่งจากสัมภาษณ์พบว่าผู้เชี่ยวชาญมักพบเจอปัญหาที่เกิดจากสาเหตุการไม่รับผิดชอบต่อตนเองของนักศึกษา จึงทำให้เกิดปัญหาไม่ว่าจะเป็นปัญหาในการเรียนหรือการใช้ชีวิตในสังคม ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“คุณลักษณะที่นักศึกษาควรปรับปรุงคือ ความรับผิดชอบต่อตนเองไม่ว่าจะเป็นความเป็นระเบียบวินัย ความอดทน รู้จักแต่สิทธิไม่รู้จักหน้าที่ โดยมีพื้นฐานมากจากสถาบันครอบครัวส่งเสริมให้เป็นแบบนั้น แต่นอกจากครอบครัวไหนให้ความสำคัญก็จะทำให้เด็กรู้จักทั้งสิทธิและหน้าที่ของตนเอง แต่ส่วนมากในบางครั้งคือ พ่อแม่ ส่วนใหญ่เลี้ยงลูกโดย ทุ่มเท เกิดจากสมัยก่อนขาดแคลนเลยทุ่มให้กับลูกมากเกินไปจนบางครั้งเด็กไม่รู้ว่ามีแค่ไหน เด็กเรียกร้องทุกอย่างเหมาะสมเรื่องการเรียกร้องสิทธิ ควรให้รางวัลโดยมีอะไรแลกเปลี่ยน ทำให้ส่งผลต่อสถานศึกษาเวลาอายุก็จะเรียกร้องต่าง ๆ ไม่รู้จักหน้าที่ตนเอง พ่อแม่บางครอบครัวไม่ได้คำนึงว่าถ้าไม่อยู่ลูกจะอยู่อย่างไร สมัยนี้ตามทำงานต่าง ๆ โรงแรม โรงงาน ร้านอาหารมักจ้างแรงงานพม่า เด็กไทยส่วนใหญ่เรียกร้องค่าตอบแทนสูง แต่งานต้องสบาย พฤติกรรมเด็กไทยถูกสะสมพฤติกรรมมากตั้งแต่สถาบันครอบครัว”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

“นักศึกษาควรที่จะมีความรับผิดชอบต่อตัวเองและหน้าที่มาก่อน เป็นอันดับแรก เพราะปัญหาในปัจจุบันคือนักศึกษาไม่รู้หน้าที่ของตนเองจึงเกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา มากมายทำให้นักศึกษาไม่สามารถประสบความสำเร็จในการเรียนได้ หากเขาตระหนักรู้ในเรื่องนี้ก็จะเป็นอย่างยิ่ง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5)

2. ความรับผิดชอบต่อสังคม/ท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่พันธกิจที่สำคัญคือการพัฒนาท้องถิ่นจากสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับสังคมรอบตนเองหรือมีความสนใจในระดับน้อย โดยในปัจจุบันยังไม่ค่อยปรากฏการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างชัดเจน ทำให้ผู้เชี่ยวชาญมีความกังวลในประเด็นนี้เพราะถ้าหากขาดการใส่ใจในการรับผิดชอบต่อสังคม/ท้องถิ่นก็จะทำให้เกิดขึ้นของความเป็นพลเมืองนั้นก็ยากขึ้น เพราะการมีความรับผิดชอบต่อสังคม/ท้องถิ่นนั้นจะให้นักศึกษาคำนึงถึงบุคคลรอบ ๆ ตัวของนักศึกษาเองมากขึ้น ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กับคนรอบ ๆ ตัวทำให้มีความรู้สึกผูกพันและมีส่วนร่วมกับสังคมมากขึ้น สิ่งเหล่านี้เป็นหัวใจสำคัญของการเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมและเป็นพลเมืองที่ในสังคมทุกสังคม ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“การพัฒนาเรื่องด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา ทำอย่างไรให้เขาเป็นคนที่รับรู้ มีเจตคติที่แก้ไขปัญหาร่วมกันจากพลเมืองที่รับผิดชอบต่อสังคม เป็นการเป็นคนที่มีความรับผิดชอบซึ่งจากประสบการณ์ที่เห็น นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อสังคม/ท้องถิ่นในระดับที่น้อย ได้แก่ เรื่องความกระตือรือร้นแก้ไขปัญหาลังคม เพราะเด็กส่วนใหญ่ยังไม่สนใจถ้าไม่เกี่ยวข้องกับตนเอง คล้ายทฤษฎีแดคสอง คือ แดคไม่โตคไม่ลุกหนีหาที่ร่ม คือไม่สนใจ ถ้าไม่เกิดปัญหาที่ตนเอง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1)

“หลายอันดีขึ้น ขาดความตระหนักในหน้าที่ที่มีต่อสังคม ความมั่นใจในการแสดงออกทางสังคมว่าควรที่มีส่วนร่วมอย่างไร”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3)

“สำหรับนักศึกษา เมื่อไหร่ที่ใช้ อิสรภาพมักจะมาพร้อมกับความรับผิดชอบต่อความเป็นอิสระต้องไม่ละเมิดผู้อื่นคุณต้องรับผิดชอบต่อคนอื่นต่อสังคมก่อนโดยเฉพาะในความเป็นมนุษย์กับสังคม สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความรับผิดชอบต่อสังคมชุมชน แต่การให้เขารู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมต้องปัญญาอ่านออกเขียนได้ไม่พอมีความรู้อย่างเดียวไม่พอ ต้องมี กระบวนการทางความคิดเพื่อคนอื่น”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4)

“นักศึกษาควรสนใจสังคม สนใจปัญหาสังคม เริ่มจากปัญหาท้องถิ่นตนเอง เนื่องจาก ราชภัฏเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้นคุณลมบัตริร่วมคือ คนที่ตระหนักปัญหาท้องถิ่น เพราะภารกิจหลักของราชภัฏเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ควรมีความเป็นผู้ที่ตระหนักในปัญหาท้องถิ่นและคิดการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เป็นประเด็นสาธารณะอันนี้คุณลักษณะที่ 1 ความเป็นพลเมืองต้องรู้ว่าตัวเองอยู่ส่วนไหนของสังคม ไม่ใช่ว่านักศึกษามหาวิทยาลัย เป็นนักศึกษาในฐานะพลเมืองไม่ใช่แค่นักศึกษา ตระหนักว่าเป็นพลเมืองของชุมชนสังคมท้องถิ่นของชาติรวมทั้งพลเมืองของโลกคือรู้ความเป็นไปของโลกรู้ปัญหาความเป็นไปของโลก ซึ่งแตกต่างจากพลเมืองทั่วไป คือสนใจปัญหาของโลก ที่แตกต่างกันออกไป เป็นพลเมืองในช่วงชั้นของสังคมในระดับท้องถิ่น ชุมชน ท้องถิ่น ชาติ โลก ต้องรอบรู้กว้าง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5)

“นักศึกษาควรมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างมาก เพราะจากการเห็นปัญหาในปัจจุบันนักศึกษาขาดคุณลักษณะในเรื่องนี้ จึงควรมีการเสริมสร้าง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7)

“ถ้าเขาเป็นนักศึกษาที่ดีเขาก็จะเป็นพลเมืองที่ดีเอง ไม่ต้องไม่มองข้างนอก มองข้างในถ้าเราปฏิบัติหน้าที่ของเราให้ดีแล้วมันต้องเป็นพลเมืองที่ดีด้วย ไม่ต้องเรียกร้องสิทธิคนอื่น เราต้องทำหน้าที่ก่อนถึงได้สิทธิตรงนั้นมา ยังไม่ได้ทำหน้าที่อะไรเรียกร้องมาแล้ว”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 8)

“นักศึกษาควรเป็นบุคลากรที่มุ่งมั่นรับใช้ท้องถิ่น ตระหนักรู้และเข้าใจท้องถิ่น เนื่องจากเป็นนักศึกษาที่อยู่ใกล้ชิดท้องถิ่นของตนมากที่สุด ดังนั้นการเป็นพลังให้ท้องถิ่นขับเคลื่อนไปข้างหน้าจึงเป็นจุดเน้นสำคัญของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9)

“มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ตนเองและสังคม ต้องเป็นบุคคลที่เคารพกฎหมาย ต้องเป็นบุคคลที่มีเหตุผล ใจกว้าง และรับฟังความคิดเห็นของคนบุคคลอื่นเสมอ ต้องเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิตประจำวัน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 10)

3. ภาวะเบียบ กติกาในสังคม กล่าวคือ การเสริมสร้างในนักศึกษาเคารพกฎระเบียบของทางมหาวิทยาลัยหรือกฎระเบียบของสังคมที่ตนอยู่ ซึ่งเป็นกติกาในสังคมแต่กฎระเบียบกติกาเหล่านี้อาจไม่ได้มีบทลงโทษที่รุนแรงเทียบเท่ากับกฎหมายในสังคมแต่นักศึกษาก็ควรให้ความสำคัญและเคารพ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นกลไกการควบคุมสังคมอีกอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญการไม่ไปละเมิดหรือการไม่ฝ่าฝืนทำให้เกิดความวุ่นวายต่อผู้อื่น ย่อมทำให้เกิดความไม่สงบสุขในสังคมนั้น ดังนั้นสิ่งเหล่านี้เป็นคุณสมบัติพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันในสังคมและเป็นคุณลักษณะสำคัญของความเป็นพลเมือง ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“นักศึกษาควรปรับปรุงในเรื่อง มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ตนเองและสังคม ต้องเป็นบุคคลที่เคารพกฎหมาย/กติกาในสังคม ต้องเป็นบุคคลที่มีเหตุผล ใจกว้าง และรับฟังความคิดเห็นของคนบุคคลอื่นเสมอ ต้องเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิตประจำวัน ต้องเป็นบุคคลที่มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไข

ปัญหาของชุมชนและสังคม และต้องเป็นบุคคลที่มีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมือง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 10)

“คุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่นักศึกษาควรปรับปรุงเป็นคือ 1. ควรมีการปฏิบัติตามกฎระเบียบของมหาวิทยาลัย 2. มีความภูมิใจในวิชาชีพ สาขาที่ตนเรียน 3. เคารพความเท่าเทียม เพราะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัย”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1)

4. การพัฒนาทักษะในด้านการแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมเพราะการแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ นั้นควรต้องมีเหตุและผล รวมทั้งยอมรับความคิดเห็นผู้อื่นที่มีความแตกต่าง โดยไม่แสดงความไม่พอใจหรือความโกรธและสามารถควบคุมอารมณ์ สติของตนเอง ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน โดยอยู่บนพื้นฐานในเรื่องการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย ทั้งนี้เพื่อพัฒนาในนักศึกษามีการคิด การแสดงออก โดยสามารถวิเคราะห์อย่างมีระบบ ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ต้องการสร้างการเปลี่ยนแปลงเพราะนักศึกษานั้นเป็นกลุ่มที่มีเวลาเยอะ ชุดความรู้ที่ครูอาจารย์เยอะมากมายแต่ต้องเป็นครูที่เข้าใจเชื่อมโยงกับสังคมเป็นไม่ใช่แค่สอนหนังสือ เคยเจออาจารย์ไม่แค่สอนเปิดตำรา อย่างเดียว นักศึกษาควรมีการถกเถียงความรู้กัน นักศึกษาต้องสร้างความเปลี่ยนแปลงได้ โลกเปิดมีอินเทอร์เน็ตสามารถหาความรู้ได้โลกไม่แคบ ไม่ตอบสนองเอาคะแนน คะแนนเป็นแค่ส่วนหนึ่ง ความคิดความอ่านต้องมองไปข้างหน้า โลกที่เราจะไปได้มันเป็นวิชาปีที่ 1 ควรไปต่อได้ต้องเชื่อมโยงและสร้างการเปลี่ยนแปลงสังคม”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4)

“การฝึกให้นักศึกษามีความคิดในเชิงวิพากษ์ เพื่อการตั้งคำถามที่เป็นพื้นฐาน การผลิตอันจะนำสังคมไปสู่สังคมที่ดีกว่าที่เป็น เนื่องจากระบบการศึกษาปัจจุบันโดยเฉพาะในระดับก่อนอุดมศึกษาเป็นระบบการศึกษาที่ไม่ฝึกให้ตั้งคำถาม ดังนั้นในระบบอุดมศึกษาจึงควรเป็นจุดเปลี่ยนเพื่อให้นักศึกษาเกิดความตระหนักรู้ในระบบความคิดในเชิงวิพากษ์ ที่เป็นพื้นฐานของพลเมืองที่ก้าวหน้า”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9)

จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีความโดดเด่นคือ การเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างภายนอกในสังคม มหาวิทยาลัยมีมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่ม คนพิการ เพศที่ 3 ชาติพันธุ์อื่น ๆ เป็นต้น และการเคารพกฎหมายในสังคม ซึ่งเกิดจากการที่นักศึกษาส่วนใหญ่จะเกรงกลัวต่อบทลงโทษที่รุนแรงและชัดเจน

ส่วนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏที่ควรมีส่งเสริมขึ้นจากการการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในครั้งนี้พบว่า ประกอบไปด้วยคุณลักษณะดังต่อไปนี้ประการแรกคือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง/หน้าที่ของตนเอง ประการที่สองคือ ความรับผิดชอบต่อสังคม/ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา ประการที่สามคือกฎระเบียบ กติกาในสังคมและประการที่สี่คือการพัฒนาทักษะในด้านการแสดงความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง

ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้มีความสอดคล้องกับ ผลการวิเคราะห์สถานการณ์ความเป็นพลเมือง โดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความเป็นพลเมืองในด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง มีค่าลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (.20) เพราะเป็นพื้นฐานสำคัญของความเป็นพลเมืองที่สุดที่นักศึกษาควรมีต่อตนเองเพื่อสามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมได้ รองลงมาเป็นด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (.17) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพราะคือ พันธกิจที่สำคัญคือการพัฒนาท้องถิ่นโดยนักศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับสังคมรอบตนเอง จึงต้องมีการส่งเสริมให้เกิดขึ้นเพราะทำให้นักศึกษามีความรู้สึกร่วมกันและมีส่วนร่วมกับสังคมมากขึ้น สิ่งเหล่านี้เป็นหัวใจสำคัญของการเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมและเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมทุกสังคม ลำดับที่สามคือความเป็นพลเมืองในด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาในสังคม ที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการ (.16) โดยเฉพาะในเรื่องการเสริมสร้างในนักศึกษาเคารพกฎระเบียบของทางมหาวิทยาลัยหรือกฎระเบียบของสังคมที่ตนเองอยู่ เพราะกติกาเหล่านี้มักไม่ได้มีบทลงโทษที่รุนแรงเทียบเท่ากับกฎหมายในสังคม แต่สิ่งเหล่านี้เป็นกลไกการควบคุมสังคมอีกอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญ และเป็นคุณลักษณะสำคัญของความเป็นพลเมือง และความเป็นพลเมืองในด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (.15) ในประเด็นการพัฒนาทักษะในด้านการแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมเพราะการแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก ในการพัฒนาทั้งความคิดตนเองและพัฒนาสังคม แต่ในการแสดงความคิดเห็นนั้นควรต้องมีเหตุและผล รวมทั้งยอมรับความคิดเห็นผู้อื่นที่มีที่แตกต่างจากตนเองอย่างสงบ

ตอนที่ 3 ปัจจัย/เงื่อนไขใดที่มีผลต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ

ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษาปัจจัย/เงื่อนไขสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบไปด้วยสิ่งที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. การส่งเสริมจากสถาบันครอบครัว ในการปลูกฝังเรื่องความเป็นพลเมือง โดยสถาบันครอบครัวคือกลุ่มผู้ทำหน้าที่สำคัญในการขัดเกลาทางสังคมของนักศึกษาเป็นสถาบันที่สัมพันธ์ ใกล้ชิดที่สุดของนักศึกษา คือกลุ่มผู้ทำหน้าที่สำคัญในการขัดเกลาทางสังคมของนักศึกษา เป็นสถาบันพื้นฐานในการปลูกฝังจิตสำนึก พฤติกรรมความเป็นพลเมืองให้กับนักศึกษา โดยมีวิธีการส่งเสริมดังต่อไปนี้

1.1 การปลูกฝังและการสื่อสารในเรื่องระเบียบวินัยและความรับผิดชอบในชีวิตประจำวัน เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างมากที่ครอบครัวควรให้ความสำคัญเพราะครอบครัวเป็นสถาบันหลักที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์อย่างยิ่งและเป็นพื้นฐานลักษณะนิสัยของแต่ละคน จึงควรใส่ใจตั้งแต่แรกเกิดเป็นการบ่มเพาะกระบวนการคิด พฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา ล้วนมีอิทธิพลต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาอย่างมาก จากสภาพสังคมในปัจจุบัน เพราะเป็นสถาบันพื้นฐานที่สำคัญในปลูกฝังและสั่งสอนให้นักศึกษาเป็นพลเมือง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

“สถาบันครอบครัวหากไม่สื่อสารหรือการปลูกฝังในเรื่องวินัย ตั้งแต่เวลาไหน นอนเวลาไหน ร้องเท้าวางตรงไหน ไม่ได้ฝึกแต่เด็กเล็กซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานความเป็นพลเมือง การเกิดขึ้นของการบ่มเพาะทางการเรียนรู้ในด้านเหล่านี้ไม่มี ในเรื่องการใช้เงิน เด็กไทยอยากได้โน่นนี่ ขอพ่อแม่เลย ต่างจากเด็กฝรั่งคือ อยากได้อะไรต้องทำงาน อดออมเอา ทำงานบ้านเช่น ตัดหญ้า ล้างรถ เป็นงานเพิ่ม สะสมขวดพลาสติก เพื่อขายและยอดกระปุก หรือเพื่อหารายได้เสริมเพื่อซื้อของ เป็นการฝึกการอดออม อดทน รอความอดุสาหะ เพราะฉะนั้น ทักษะทางสังคม ด้านเศรษฐศาสตร์ ไม่มี เรื่องวินัยก็ไม่มี และเด็กสามารถช่วยเหลือพ่อแม่ได้”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4)

“ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษาประกอบไปด้วย 2 ส่วนที่สำคัญคือ ด้านครอบครัว มีบทบาทหน้าที่ในการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีโรงเรียน

มหาวิทยาลัย มีส่วนช่วยได้ โดยเน้นการสอนกิจกรรมโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (problem based learning) ให้อัศจรรย์คิด ทำเพื่อช่วยแก้ปัญหาให้สังคมโดยเริ่มจากตัวเอง ปลุกจิตสำนึกพลเมือง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7)

1.2 การสร้างการมีส่วนร่วมภายในครอบครัว เป็นกระบวนการขั้นตอนที่สามารถสร้างคุณลักษณะพลเมืองที่ดีในเรื่องการเคารพสิทธิ เสรีภาพ ความแตกต่างหลากหลาย และพื้นฐานสำคัญของกระบวนการสร้างความประชาธิปไตยในสังคม เพราะได้มีการร่วมกันคิดร่วมกันทำในสิ่งต่าง ๆ โดยไม่ได้เกิดจากใครคนใดคนหนึ่งนั้นทำให้เกิดความรู้สึกร่วมกัน การเป็นเจ้าของร่วมกันก่อให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งครอบครัวไทยส่วนใหญ่มักมีลักษณะการสั่งให้ทำหรือไม่ให้ทำสิ่งใด ๆ มากกว่าการมีส่วนร่วมในการคิดร่วมกัน โดยวิธีการสำคัญคือ ให้สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีส่วนร่วมในการคิดวางแผน ลงมือทำรวมถึงการพูดคุยหลังการทำการกิจกรรมรวมกันว่าเกิดผลดีหรือไม่และควรปรับปรุงอย่างไร แนวทางนี้มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาสมาชิกในครอบครัวให้เป็นสมาชิกที่มีคุณภาพและสามารถเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“การร่วมคิดร่วมทำ วันหยุดเราทำอะไรดี อะไรควรทำ เป็นการสร้างการมีส่วนร่วม แต่ครอบครัวไทยปัจจุบันไม่มี การไปเที่ยวควรเอาลูกไปทุกทีเพื่อให้เขาเกิดทักษะต่าง ๆ เช่น คนที่ทำงานในนี้เอาลูกมาอยู่ในสังคมผู้ใหญ่ ก่อให้เกิดสัมพันธกับผู้ใหญ่ได้ดี ทำให้เกิดการเรียนรู้ไปในตัวเอง สมองเด็กพัฒนาเติบโตเต็มที่ถึง 6 ขวบ เท่านั้น การดูแลเด็กปฐมวัยต้องใส่ใจให้ดี เราไม่เคยส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดีให้กับลูกหลานเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีในอนาคต”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4)

2. การส่งเสริมจากสถาบันการศึกษาในเรื่องความเป็นพลเมือง ซึ่งสถาบันการศึกษาเป็นสถาบันที่มีหน้าที่พัฒนานักศึกษาโดยการให้ความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ นักศึกษาจะได้รับการพัฒนาตนเอง รวมทั้งหล่อหลอมความคิด ทักษะคิด และพฤติกรรมนักศึกษาให้สามารถเป็นพลังและกำลังหลักในการพัฒนาประเทศต่อไป ดังนั้นสถาบันการศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดพลเมืองในสังคม ซึ่งประกอบไปด้วยแนวทางการส่งเสริมต่อไปนี้

2.1 การสร้างการเรียนรู้และการสร้างความเข้าใจในกฎระเบียบในสถาบันการศึกษา ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะสถาบันการศึกษาเป็นสังคมที่ใหญ่ขึ้นกว่าสาขาคณะครอบครัวประกอบไปด้วยสมาชิกมากขึ้นและย่อมต้องมีกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ควบคุมพฤติกรรมสมาชิกในสังคมเพื่อให้อยู่อย่างสงบสุข การสร้างการเรียนรู้และการสร้างความเข้าใจในกฎระเบียบต่าง ๆ นั้นจะทำให้สมาชิกอยู่ในสังคมอย่างสงบสุขเพราะมีความรู้และเข้าใจอย่างมีเหตุและผล ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความเป็นพลเมืองในเรื่องกฎหมาย/กติกาสังคมอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ในส่วนของสถาบันการศึกษาคือ โรงเรียน ก็คาดหวังให้ที่บ้านเตรียมตัวมา คนมักโจมตีกระทรวงศึกษาธิการเรื่องนี้ ถามว่าโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาฝึกความมีระเบียบวินัย เด็กใหม่ ในบ้านเปรียบเสมือนประเทศหนึ่ง พอไปโรงเรียน เด็กต้องมาเริ่มใหม่ครูต้องมีฝึกใหม่ ต้องมาฝึกกันใหม่มันเลยเกิดขึ้นได้ซ้ำ ครูก็ได้แต่สั่ง ๆ โดยที่เด็กไม่ได้เรียนรู้ว่าทำไมต้องมีกฎระเบียบนี้ เพราะอะไรต้องทำ กฎเหล่านี้ลอยมาจากใหม่เด็กไม่รู้เลยต่อต้าน ไม่เข้าใจจากหัวใจ มันไม่เข้าถึงหัวใจ ทำไม ทำไม ต้องดีเพียงแค่นี้ทำตามครู ไม่เคยถกเถียงหรือคุยกันเลย ถ้าอนุบาลมาคุยกัน เช่น ถ้าหนูมาสายจะเป็นอย่างไร อธิบายเหตุผล เพื่อนเล่น กินขนม ถ้ามาไวก็จะได้เล่น กับเพื่อน แล้วหนูคิดว่าอย่างไร ห้ามตำหนิ ผู้ใหญ่ก็ไม่ชอบเด็กก็เหมือนกัน ทำไมไม่ถามเหตุผลสักหน่อย ระเบียบวินัยเหล่านี้ ต้องเกิดจากการเรียนรู้ โรงเรียนไม่ทำและไม่ได้สอน ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องเศรษฐศาสตร์ การออม ความเป็นชุมชน ครอบครัวมาเชื่อมโยงได้ พ่อแม่ทำงานอะไร ได้เงินเท่าไร ลูกควรรู้พ่อแม่เหนื่อยแค่ไหน ลูกถึงจะได้เข้าใจเรื่องการใช้เงิน สิ่งเหล่านี้ไม่เคยคุยกัน เด็กเป็นเด็กผู้ใหญ่คือผู้ใหญ่แยกกัน แต่ถ้าได้พูดคุยกันก็จะทำให้สามารถทำให้เด็กและผู้ใหญ่สามารถอยู่ร่วมกันได้ เด็กสมองเติบโตมาก ตั้งแต่ในท้อง เขาจะรับรู้ทุกอย่าง แต่เราไม่ใส่ข้อมูลในส่วนที่ควร ใส่เข้าไป เราไปคิดแบบผู้ใหญ่ทำแบบผู้ใหญ่ที่ผิดพลาด เราไม่คิดแบบมนุษย์ควรจะเป็น”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4)

“การที่มหาวิทยาลัยนั้นมีขนบธรรมเนียมของมหาวิทยาลัยที่ค่อนข้างอนุรักษ์นิยม คือยังคงยึดติดกับรูปแบบการทำงานแบบเดิมไม่เปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาให้ทันกับยุคสมัยก็จะเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างมากในการพัฒนาความเป็นพลเมือง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9)

2.2 การจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับการสร้างความเป็นพลเมือง ซึ่งปัจจุบันไม่ปรากฏให้เห็นชัดเจนในการเสริมสร้างในเรื่องความเป็นพลเมืองในเนื้อหาของหลักสูตร อาจเป็นผลพวงมาจากนโยบายทั้งจากรัฐบาลและนโยบายของมหาวิทยาลัย ที่ยังไม่ชัดเจนในเรื่องการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับนักศึกษา เพราะหลักสูตรนั้นมีความสำคัญกับนักศึกษาโดยตรง หลักสูตรจะเป็นตัวกำหนด บ่งบอกว่าคุณศึกษาค่าจะได้รับความรู้ด้านใดบ้างจากการศึกษาในสถาบันการศึกษา ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“เนื้อหาหลักสูตรไม่เปิดโอกาสให้มีส่วนรับผิดชอบต่อสังคม สร้างสำนึกสาธารณะกับนักศึกษา รับผิดชอบและตระหนักซึ่งเป็นพื้นฐานของความเป็นพลเมือง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5)

“แนวทางในการจัดทำหลักสูตรที่ไม่มุ่งผลิตบัณฑิตเพื่อรับใช้ท้องถิ่นหรือเป็นพลเมืองที่ดีของท้องถิ่น เนื่องจากท้องถิ่นกับสถาบันการศึกษามีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันและกัน ทั้งนี้ในส่วนของความสัมพันธ์สามารถนำมาสร้างเป็นองค์ความรู้เพื่อให้เป็นประโยชน์ซึ่งกันและกันได้ แต่ในปัจจุบันนั้นยังไม่เห็นชัดเจน หากแต่มีการจัดทำก็จะเป็นผลดีอย่างยิ่ง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9)

2.3 การสนับสนุนด้านงบประมาณจากสถาบันการศึกษา สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการดำเนินการจัดกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัย คือ การมีงบประมาณสำหรับการดำเนินการจัดกิจกรรมให้เกิดขึ้น ทั้งนี้มหาวิทยาลัยต้องมีการวางแผนและให้ความสำคัญในเรื่องการส่งเสริมความเป็นพลเมือง และดำเนินการจัดสรรงบประมาณให้แก่ เช่น หลักสูตร ฝ่ายกิจกรรมนักศึกษา เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองมีขั้นตอนการดำเนินงานหลายขั้นตอนต้องมีการวางแผนการทำงานรวมทั้งในด้านงบประมาณ เป็นสิ่งสำคัญที่มหาวิทยาลัยควรมีการจัดสรรและส่งเสริมต้องมีการกำหนดวางแผนให้ชัดเจนก่อนถึงจะได้รับงบประมาณ ที่นำมาจัดกิจกรรมเพื่อ จึงทำให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยนั้นให้ความสำคัญในเรื่องความเป็นพลเมือง เพราะถ้าขาดการจัดสรรงบประมาณการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองอาจเกิดขึ้นได้ช้า”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3)

2.4 การจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมือง ในการจัดกิจกรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองเพราะเป็นการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำหรือการปฏิบัติจริง ซึ่งการจัดกิจกรรมนั้นจะประกอบไปด้วยขั้นตอนหลาย ๆ ขั้นตอน ทำให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจและเห็นความสำคัญในเรื่องความเป็นพลเมืองมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“การจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมสำหรับพัฒนานักศึกษาเพราะการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่ให้ความรู้ในเรื่องพลเมืองให้นักศึกษา ส่วนกิจกรรมนักศึกษาช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ให้นักศึกษาเกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองรับผิดชอบต่อหน้าที่ การแสดงออกกล้าพูดในสิ่งที่ควรพูด ความรับผิดชอบต่อสังคม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันและกัน ดังนั้นกิจกรรมเชิงบูรณาการควรเกิดขึ้นในการพัฒนาพลเมืองเพราะสมัยก่อนกิจกรรมต่างที่เกิดขึ้นนั้นแยกส่วนกันเป็น

แห่ง ๆ ทำให้เด็กเบื่อ ทำให้เด็กเกิดความสุขเพื่อจะได้ตั้งใจให้เด็กอยากเข้าร่วมกิจกรรมเป็นปัจจัยสำคัญ อีกเงื่อนไขคือควรมีใบรายงานผลการเรียนที่รับรองว่าเด็กนักศึกษาผ่านกิจกรรมเสริมสร้างความเป็นพลเมืองมาแล้ว อันนี้อาจเป็นเงื่อนไขที่สำคัญ เช่น จะต้องผ่านสัก 4 กิจกรรม เป็นต้น ไม่งั้นไม่จบ เงื่อนไขเหล่านี้ผูกโยงกับที่ปรึกษาด้วยชมรมกับกิจกรรมให้มี ส่วนร่วม มีลิติตัดสินว่าจบได้ไหม สิ่งเหล่านี้ได้ทั้ง 1 นักศึกษาได้ประโยชน์ 2 สร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองได้ 3 อาจารย์ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานักศึกษา เกิดความรับผิดชอบ เอื้ออาทรต่อนักศึกษาเข้าใจนักศึกษามากขึ้นทำให้ครบรอบด้าน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3)

“การมีกิจกรรมเสริมหรือแรงสนับสนุนน่าจะทุ่มเทให้เกิดขึ้นเพราะเป็นการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำของนักศึกษา รวมทั้งทัศนคติของอาจารย์และผู้บริหารน่าจะเอื้อ บางครั้งไม่มีความเข้าใจในเรื่องเหล่านี้”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5)

2.5 การเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้สอน อาจารย์ผู้สอนนั้นมีความใกล้ชิดโดยตรงกับนักศึกษารวมทั้งมีอิทธิพลทั้งด้านความคิด ทัศนคติของนักศึกษา โดยจะเป็นผู้ชี้นำความคิดของนักศึกษาต่อสิ่งรอบ ๆ ตัว การพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษานั้น ผู้สอนต้องมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทจากอาจารย์ผู้ให้ความรู้ในห้องเรียนผ่านการสื่อสารฝ่ายเดียว ไม่เน้นการมีส่วนร่วมในการเรียนในชั้นเรียน นักศึกษาเป็นเพียงแค่ผู้ฟังโดยไม่กระตุ้นความคิดให้นักศึกษาฝึกการคิดวิเคราะห์ ต้องเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้ให้คำแนะนำและเป็นคนที่กระตุ้นให้นักศึกษาฝึกคิดวิเคราะห์รู้จักวิพากษ์วิจารณ์ด้วยหลักการและเหตุผล กล้าแสดงออก รวมทั้งเปิดใจรับความคิดเห็นที่แตกต่างของนักศึกษาสิ่งเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานไปสู่ความเป็นพลเมืองของนักศึกษา ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ภาวะผู้นำของอาจารย์ในการกระตุ้นให้นักศึกษาคิดและแสดงออก ถ้าผู้สอนไม่มีสิ่งเหล่านี้ นักศึกษาไม่สามารถศึกษาเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมืองได้”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5)

“การจัดการเรียนการสอน พยายามเน้นรูปแบบใหม่เรียนแบบสู่การปฏิบัติเลือกการจดบันทึก เอาเข้าเวปตัดต่อ ได้สิ่งที่อาจารย์บรรยายอยู่ในเวป เด็กมีทักษะมากกว่านี้ สิ่งที่อาจารย์มาพูดได้รู้หมดถ้าเป็นแบบนี้มหาวิทยาลัยล่มสลาย อาจารย์ต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ให้คำแนะนำให้

นักศึกษา อันนี้ที่นี้พยายามเปลี่ยน ระบบระเบียบบางอย่างก็ควรเปลี่ยนไป เช่นการสอบอย่างเคร่งครัด การสอบในห้องไม่ควรทำให้ เป็นการสั่งงาน/การบ้าน เราต้องออกข้อสอบในเชิงวิเคราะห์สังเคราะห์ จะรู้ได้เลย ไม่สามารถลอกกันได้แค่กลับไปทำของตัวเองยังลำบากเลย”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 6)

“การจัดระดับความล้มพันธ์ระหว่างคณาจารย์กับศิษย์ที่มีลักษณะสูง-ต่ำจึงทำให้ การเรียนรู้เป็นการเรียนรู้ที่ถ่ายทอดจากผู้สอนอย่างเดียวเพราะนักศึกษาไม่กล้าคิดกล้าแสดงออก”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9)

3. สังคม/ชุมชน/ท้องถิ่น ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่อุดมไปด้วยทรัพยากรที่สำคัญ หลากหลาย เป็นเสมือนสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อตัวนักศึกษา ซึ่งชุมชน/ท้องถิ่นสามารถส่งเสริม และกระตุ้นให้นักศึกษาสนใจและสร้างความตระหนักให้กับนักศึกษาในเรื่องพลเมือง โดยผ่านการทำ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนได้จัดขึ้นไม่ว่าจะเป็น การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน สิ่งเหล่านี้ทำให้นักศึกษามีความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมือง

3.1 การมีส่วนร่วมของสังคม/ชุมชน/ท้องถิ่นกับมหาวิทยาลัย คือการให้สังคม/ชุมชน/ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางกิจกรรมต่าง ๆ บูรณาการร่วมกับสังคม/ชุมชน/ท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการให้นักศึกษารับทราบปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมนอก มหาวิทยาลัยโดยเปิด โอกาสให้แสดงความคิดเห็นและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาและลงมือปฏิบัติ ทั้งนี้จะก่อให้เกิด ความเข้าใจและเรียนรู้วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมของสังคม/ชุมชน/ท้องถิ่นของตนเอง เกิดความรักความผูกพันเกิดสำนึกรักชุมชนและความหวงแหนความเป็นเจ้าของซึ่งเป็นลักษณะ พื้นฐานของคุณลักษณะพลเมืองด้านความรับผิดชอบสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“นอกจากนี้แล้วนั้นชุมชนท้องถิ่นควรจะเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมความเป็น พลเมืองให้เกิดขึ้นกับเด็ก ๆ ในท้องถิ่นของตนได้ เพราะชุมชนมีความใกล้ชิดครอบครัวและเป็นสังคม ที่ครอบครัวต้องอาศัยร่วมกัน หากมีการจัดกิจกรรมเกิดขึ้นย่อมมีส่งผลต่อเด็ก ๆ ชุมชนนั้น เปรียบเสมือนการเรียนรู้นอกห้องเรียนที่พร้อมไปด้วยทรัพยากรต่าง ๆ ที่จะทำให้เด็ก ๆ สามารถ เรียนรู้และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ผ่านการลงมือทำไปพร้อม ๆ กัน หากชุมชนสามารถช่วยเหลือในเรื่องนี้ได้ก็ จะทำให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

“ปริญาอยู่ที่หมู่บ้านสังคม ชุมชน ไม่ได้อยู่ในห้องเรียน เด็กได้เรียนรู้เข้าใจเป็น การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในตัวเอง การไปเรียนในห้อง จะนำไปใช้ชุมชนเป็นแกนสำคัญ ถึงแม้ จะเรียนเก่งแค่ไหนอย่าทิ้งความเป็นพลเมืองเป็นตัวเสริมสร้างไม่ใช่สร้างปัญหา”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5)

“สถาบันการศึกษาร่วมมือกับชุมชนและท้องถิ่นรอบ ๆ สถาบันการศึกษา ถือได้ ว่ามีผลต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองให้กับนักศึกษาอย่างมากเพราะเป็นส่วนที่จะทำให้นักศึกษา ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในการเรียนรู้ควบคู่กับชุมชน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 10)

3.2 การสร้างความเข้าใจระหว่างสังคม/ชุมชน/ท้องถิ่นกับสถาบันการศึกษา กล่าวคือ เป็นจุดเริ่มต้นการสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันของสังคม/ชุมชน/ท้องถิ่นกับสถาบันการศึกษา ซึ่งในปัจจุบันนี้มักแยกตัวออกจากกันไม่มีความเชื่อมโยงเพราะแต่ละส่วนนั้นมองไม่เห็นคุณค่าซึ่งกัน และกัน ซึ่งในความเป็นจริงนั้น สถาบันการศึกษากับสังคม/ชุมชน/ท้องถิ่นต้องเชื่อมโยงกันเพื่อช่วย พัฒนากันและกัน ไม่ว่าจะพัฒนาให้สถาบันการศึกษาเป็นสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น อย่างแท้จริงและร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม/ชุมชน/ท้องถิ่นนั้น ๆ สิ่งเหล่านี้จะช่วยก่อให้เกิด การพัฒนาอย่างยั่งยืนในสังคม ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ปัญหาหลักเรื่องหนึ่งคือ ครูถูกผลิตและหล่อหลอมมาอย่างไร ไม่เข้าใจ การปกครองท้องถิ่นว่ามีบทบาทอย่างไร สัมพันธ์อย่างไร ถึงทำให้เขาแปลกแยกจากชุมชน ถูกผลิต ออกมาให้รับใช้โครงสร้างพื้นฐาน เขตการพื้นที่การศึกษา ไม่ให้รับใช้ท้องถิ่น เห็นได้ว่าเวลาสร้าง ภาคประชาสังคมภาคครูเข้ามามีส่วนร่วมน้อยสิ่งเหล่านี้ก็จะทำให้การถ่ายทอดในเรื่องท้องถิ่นหรือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในท้องถิ่นของนักศึกษาน้อยลง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5)

4. รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญอย่างมาก ในการช่วยกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ การได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในเรื่องการพัฒนา ความเป็นพลเมืองจึงเป็นเรื่องที่สร้างความชัดเจนให้เกิดขึ้นในการพัฒนาคนในประเทศให้มีคุณภาพ เพื่ออยู่ในสังคมประชาธิปไตยอย่างสงบสุขและยั่งยืน

4.1 การกำหนดนโยบาย/แผนกลยุทธ์ในการพัฒนาเรื่องความเป็นพลเมืองให้ชัดเจน โดยเฉพาะการมีนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องการส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นในสังคม จะทำให้ทุกภาคส่วนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหันมาให้ความสำคัญ รวมถึงการนำไปปฏิบัติให้เกิดผล ทั้งนี้สถาบันการศึกษาเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ต้องมีนโยบายที่สอดคล้องกับทางรัฐบาล จึงทำให้เกิดการส่งเสริมหรือให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ชัดเจน ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“เริ่มตั้งแต่ต้นนโยบายของทางรัฐบาลไม่มีนโยบายส่งเสริมให้ชัดเจน ทั้ง ๆ ที่ทุกคนทราบถึงประโยชน์ของความเป็นพลเมืองแต่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญถึงการออกมาเป็นนโยบายในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างจริงจัง เพราะไม่มีการกำหนดที่ชัดเจนจึงทำให้นโยบายของหน่วยงานต่าง ๆ จึงไม่เกิดขึ้น ตลอดจนสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยก็จะมีนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองจึงผลเป็นทอด ๆ ต่อกันมา”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

4.2 โครงสร้างการบริหารงาน ซึ่งในแต่ละหน่วยงานนั้นมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ในแต่ละที่ บางหน่วยงานมีรูปแบบโครงสร้างการบริหารงานที่ซับซ้อน ทำให้เกิดความสับสนและความล่าช้าในการดำเนินงานของกิจกรรมนักศึกษา สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษา ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“โครงสร้างการบริหารงานที่ต่างกันเป็นกลไกสำคัญที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาความเป็นพลเมืองเพราะในการจัดกิจกรรมหรือการส่งเสริมความเป็นพลเมืองจำเป็นต้องใช้กิจกรรมกระบวนการในการขออนุมัติ จึงทำให้มีผลต่อการส่งเสริมความเป็นพลเมือง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1)

4.3 ขั้นตอนการเบิกจ่ายงบประมาณ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองเพราะในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นนั้น ต้องมีการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วม เช่น กิจกรรมที่ให้นักศึกษาได้ลงพื้นที่ การเชิญวิทยากร กิจกรรมที่ต้องลงมือซ่อมแซมฟื้นฟูสถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น จึงจำเป็นต้องใช้งบประมาณเพื่อการขับเคลื่อนในดำเนินงานอย่างเร่งด่วนแต่มักจะเจอกับขั้นตอนในการเบิกจ่ายงบประมาณที่ซับซ้อนและล่าช้าทำให้ไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ของกิจกรรม ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษา ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“เนื่องจากระบบการบริหารงานแบบราชการที่ไม่คล่องตัว มีขั้นตอนหลายอย่างไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการขออนุมัติโครงการหรือขั้นตอนการเบิกจ่ายทำให้ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมความเป็นพลเมืองนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ไม่มาก รวมทั้งการไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องการพัฒนาความเป็นพลเมืองก็เป็น ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่ไม่ได้รับความสำคัญในองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งสถาบันการศึกษา”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดคือ ปัจจัย/เงื่อนไขที่มีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษาซึ่งในแต่ละส่วนนั้นมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมกับนักศึกษาอย่างมากต่อการมีคุณลักษณะ พฤติกรรมต่าง ๆ ที่จะเป็พื้นฐานสำคัญในการเป็นพลเมืองที่ดีต่อสังคมไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญอย่างมากในการเริ่มต้นการสร้างคนให้เป็นเด็กที่มีคุณภาพ สถาบันการศึกษา เป็นสถาบันที่สำคัญที่ให้ความรู้และเข้าใจในการเรียนรู้สังคมของเด็กและกลมกลืนให้ความรู้ด้านต่าง ๆ สังคม/ชุมชน/ท้องถิ่นที่พร้อมไปด้วยทรัพยากรเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้พร้อมกับการลงมือทำเพื่อเกิดการเรียนรู้และเข้าใจความเป็นพลเมืองอย่างแท้จริง และรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เป็นฝ่ายที่สนับสนุนให้เกิดความเป็นพลเมืองโดยการออกนโยบายการสนับสนุนให้ชัดเจนการมีโครงสร้างการบริหารงานที่ไม่ซับซ้อน ขั้นตอนการเบิกจ่ายงบประมาณสะดวก ทั้งหมดนี้คือ ปัจจัย/เงื่อนไขที่มีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษาให้เกิดขึ้นในสังคมอย่างยั่งยืน

ตอนที่ 4 บทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏในการเสริมสร้างให้นักศึกษามีความเป็นพลเมือง

จากการวิจัยพบว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าบทบาทของมหาวิทยาลัยในการเสริมสร้างให้นักศึกษามีความเป็นพลเมืองควรประกอบไปด้วยหลายด้านดังต่อไปนี้

1. ด้านนโยบายของมหาวิทยาลัย ในเรื่องการเสริมสร้างให้นักศึกษามีความเป็นพลเมือง เป็นสิ่งที่มีบทบาทสำคัญและจะเป็นส่วนก่อให้เกิดการขับเคลื่อนเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้กับนักศึกษาได้อย่างชัดเจนโดยประกอบไปด้วยรายละเอียดที่สำคัญดังต่อไปนี้

1.1 ผู้นำ/ผู้บริหารมหาวิทยาลัย ควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพลเมืองอย่างลึกซึ้งรวมทั้งต้องให้ความสำคัญในการนำเรื่องความเป็นพลเมืองมาปลูกฝังให้เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยรวมทั้งนักศึกษา บุคลากรทั้งไปในมหาวิทยาลัยเพราะผู้นำ/ผู้บริหารมีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจในการกำหนดสิ่งต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัยควรต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้กับนักศึกษาด้วยเพราะเป็นตัวกำหนดทิศทาง การวางแผน การทำงานของทุกฝ่ายในมหาวิทยาลัยว่าจะดำเนินทิศทางไปแนวทางใด เพราะถ้าหากไม่มีความสนใจหรือไม่ให้ความสำคัญแล้วการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองย่อมไม่เกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“สิ่งที่สำคัญประการหนึ่งของการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระดับอุดมศึกษานั้น การที่มีวิสัยทัศน์ของผู้บริหารเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะเป็นตัวกำหนดการทิศทางการทำงานด้านต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5)

1.2 แผนและกลยุทธ์ในการดำเนินงาน จากการศึกษาพบว่า มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ยังไม่มีแผนและกลยุทธ์ในเรื่องความเป็นพลเมืองอย่างชัดเจน จึงทำให้ยังไม่มีบทบาทชัดเจนในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองเกิดขึ้น ซึ่งมหาวิทยาลัยต้องมีแผนและกลยุทธ์ที่จะส่งเสริมความเป็นพลเมืองแก่นักศึกษาให้ชัดเจน เช่น การวางแผนการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างลักษณะนิสัยให้เด็กมีความเป็นพลเมืองในทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่เรื่องกิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมที่เสริมสร้างทักษะชีวิตในคริสต์ศักราชที่ 21 เป็นต้น เพราะแผน/กลยุทธ์เป็นการวางแผน แนวทางที่จะนำพาสถาบันไปสู่เป้าหมายที่กำหนดตามที่มุ่งหวังไว้ อย่างประสิทธิภาพตามกระบวนการที่วางไว้ ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“นโยบาย แผนและกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในเรื่องความเป็นพลเมือง และควรต้องมีการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างลักษณะนิสัยให้เด็กมีความเป็นพลเมืองในทุกด้าน ตั้งแต่ เช่น จิตอาสาและทุก ๆ เรื่อง กิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะชีวิตใน ที่คริสต์ศักราช 21 ทักษะอาชีพที่ 21 เพราะมันมีหลายเรื่องที่เปลี่ยนแปลงไป ห้องเรียนใน คริสต์ศักราชที่ 21 ควรพัฒนาให้ได้”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

1.3 การจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงาน บทบาทของมหาวิทยาลัยในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาคือการจัดสรรงบประมาณในแต่ละปีให้มีเพื่อใช้ในการดำเนินงานกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ซึ่งมหาวิทยาลัยต้องมีการกำหนดนโยบายให้ชัดเจนในเรื่องความเป็นพลเมือง ทั้งนี้เป็นการช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษาได้มีโอกาสในการจัดกิจกรรมที่มีประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและพัฒนามหาวิทยาลัย ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“และสุดท้ายควรมีการจัดสรรงบประมาณมหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญอย่างมาก เพราะถ้าขาดการสนับสนุนในเรื่องการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองอาจไม่เกิดขึ้น หรืออาจเกิดขึ้นได้ช้า การจัดสรรงบประมาณให้เป็นบทบาทที่มหาวิทยาลัยควรตระหนักและให้ความสำคัญ

โดยการให้คณะ หลักสูตร ฝ่ายต่าง ๆ วางแผนการเสริมสร้างโดยเสนอเป็นรูปแบบกิจกรรมพร้อมทั้งเขียนงบประมาณที่จำเป็นต้องใช้เพื่อเสนอแก่ผู้บริหารมหาวิทยาลัยทุกปี”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

2. ด้านการเรียนการสอน

2.1 หลักสูตรที่เสริมสร้างความเป็นพลเมือง เป็นสิ่งที่มีผลต่อนักศึกษาโดยตรงเพราะหลักสูตรแนวทางการกำหนดแนวทางในการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักศึกษา ทั้งนี้ควรมีการบรรจุเนื้อหาในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้ชัดเจนไม่ว่าจะอยู่ในเนื้อหาหลักที่ต้องเรียนเรื่องความเป็นพลเมืองหรือแม้แต่กิจกรรมที่นักศึกษาต้องเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยกับสังคม/ท้องถิ่นรอบ ๆ มหาวิทยาลัย เพื่อได้มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงพัฒนาซึ่งกันและกัน โดยผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะกิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมการสร้างความรู้ความเข้าใจในท้องถิ่นเพื่อให้กลับมารับใช้ท้องถิ่นหรือกิจกรรมการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม/ท้องถิ่น เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“มหาวิทยาลัยควรตระหนักในเรื่องการสร้างหลักสูตรหรือกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาตัวนักศึกษาให้กลับมารับใช้พัฒนาท้องถิ่นของตน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาสังคม/ท้องถิ่นของตนเองและแนวทางหลักมหาวิทยาลัยราชภัฏ คือมหาวิทยาลัยแห่งการพัฒนาท้องถิ่นซึ่งท้องถิ่นเป็นส่วนสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นในสังคม”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9)

“มหาวิทยาลัยต้องมีการกำหนดเนื้อหาในหลักสูตรที่ต้องมีวิชาความเป็นพลเมืองหรือกิจกรรมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองเพราะถ้าไม่มีมันแสดงให้เห็นถึงความไม่ให้ความสำคัญเนื่องจากเรื่องนี้เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมาก หากมองในระยะยาวการที่มหาวิทยาลัยผลิตบัณฑิตในกับสังคมควรเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพและมีคุณลักษณะพลเมืองที่ดีของสังคม การที่เนื้อหาในหลักสูตรกำหนดไว้มันแสดงให้เห็นถึงทิศทางที่ดีในการพัฒนานักศึกษาให้มีความเป็นพลเมือง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 10)

2.2 วิธีการสอนในห้องเรียนของผู้สอน เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมากต่อการเสริมสร้างให้นักศึกษามีความเป็นพลเมือง เพราะอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ที่จะถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจโดยตรงกับนักศึกษา ดังนั้นตัวผู้สอนเองนั้นควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมืองอย่างลึกซึ้งและควรมีทัศนคติที่ดีและเปิดรับความคิดเห็นที่แตกต่างของนักศึกษาด้วยไม่ชี้นำ ฝึกให้เด็กรู้จักคิดวิเคราะห์ จะมีส่วนผลักดันให้นักศึกษาเข้าใจและสนใจมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้การสร้างบรรยากาศในห้องเรียน

เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ส่งเสริมให้นักศึกษาได้เปิดโอกาสตนเองได้แสดงออก รู้จักคิดวิเคราะห์มากขึ้น ผู้สอนสามารถกระตุ้นนักศึกษาโดยการสามารถนำเหตุการณ์หรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม มาร่วมกันเสวนาเพื่อให้เกิดการคิด และสร้างการมีส่วนร่วมในห้องเรียนพร้อมทั้งสอดแทรกความเป็นพลเมืองเข้าไปในการเรียนการสอน ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ปรับทัศนคติของอาจารย์ มหาวิทยาลัยเป็นเป้าหมายของความ เป็นพลเมือง ต้องการอะไร แกนความเป็นพลเมืองที่สำคัญ ไม่ใช่มุ่งผลิตเอกด้านโน้นนี่นั่น ยิงเรียนยิงขาดความเป็นพลเมืองยิ่งสูญเสียการสอนไม่ใช่ให้ความรู้เท่านั้นแต่ต้องสอนความเป็นพลเมืองด้วย เด็กจะเข้าใจ ทัศนคติของอาจารย์ไป เช่น ครูที่มีความเป็นประชาธิปไตยแต่ไม่ได้สอนประชาธิปไตยก็เรียนรู้ได้ คือการเป็นตัวอย่างที่ดี ถ้าพิมพ์ผิดไปออกมาก็ผิด ควรให้ความสำคัญกับแม่พิมพ์ด้วย”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5)

2.3 ด้านรายวิชาความเป็นพลเมืองควรมีรายวิชาบังคับพร้อมด้วยการมีกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองประกอบกันเพื่อ จะทำให้นักศึกษาได้มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ก่อให้เกิดเกิดความตระหนักในเรื่องความเป็นพลเมือง โดยการให้ความรู้ควบคู่กับกิจกรรมที่เสริมสร้าง ความเป็นพลเมือง จะทำให้นักศึกษาได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนไม่ใช่การนั่งเรียนแคในห้องเรียน เท่านั้น จึงทำให้ควรมีในทุกระดับมหาวิทยาลัยเพราะเป็นการปูพื้นฐานที่สำคัญให้กับนักศึกษาในเรื่อง ความเป็นพลเมือง ซึ่งเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่สำคัญ ดังจะเห็นได้จากการ สัมภาษณ์

“ควรมีวิชาที่ชัดเจนหรือวิชาบังคับ ในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้น เพราะมหาวิทยาลัยเป็นสถานศึกษาที่สถาบันชั้นสูงที่จะส่งให้นักศึกษาไปสู่ตลาดแรงงาน ควรทำ โครงการให้เด็กแต่ละคนคิดว่าจะทำอะไรแล้วใช้ การทำโครงการเพื่อสะท้อนความคิดเห็น เป็นการเปิด โอกาสให้เด็กเรียนรู้และบ่มเพาะนิสัยความเป็นพลเมือง โครงการควรมีทั้ง บวกและลบเพื่อได้เรียนรู้ ทักษะรอบด้าน นักศึกษาควรหากรณีตัวอย่างเอง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

“การเปิดสอนวิชา การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในรายวิชาศึกษาทั่วไป โดยเน้น ความคิดมากกว่าความรู้ การท่องจำ โดยเน้นให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน กิจกรรมโครงการเป็นฐานเพื่อฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาในฐานะพลเมืองของสังคม โดยให้ลงชุมชน ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย เพื่อเรียนรู้ปัญหาจริง ๆ หากจุดเชื่อมโยงกับตัวเองว่าสาเหตุของปัญหาเกิด จากตนเองทางตรงและทางอ้อมอย่างไร แล้วคิดหาทางแก้ไขปัญหาโดยทำเป็นโครงการ”

“หากนักศึกษาที่ไม่ได้ลงเรียนวิชาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองอื่น ๆ วิชาแกนสามารถทำได้โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองได้ เช่น การตกลงกติการ่วมกันในระดับเรียน (ฝึกการยอมรับความคิดเห็น) นอกจากนี้มหาวิทยาลัยควรจัดโครงการกิจกรรมให้นักศึกษาทุกคณะได้เข้าร่วม เป็นการปลูกจิตสำนึกพลเมือง เช่น โครงการพัฒนาชุมชนบริการวิชาการ โดยนำความรู้ที่มีไปช่วยแก้ปัญหาชุมชน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7)

2.4 ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมนักศึกษา กิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา และควรเกิดจากความสนใจของนักศึกษาอย่างแท้จริง เพราะกิจกรรมเป็นการเรียนรู้นอกห้องเรียนผ่านการเรียนรู้ที่ได้รับประสบการณ์ตรงจากหลายทาง ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาดูงาน เข้าค่าย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้และมีประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมถือได้ว่าเป็นตัวแปรสำคัญในการทำให้เด็กได้เข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมืองได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งควรมีการสนับสนุนให้มากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ควรมีกิจกรรมที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาของบ้านเมือง เช่น ใกล้เคียงตั้งควรมีผู้สมัครเข้ามาพูด เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจ กระบวนการขับเคลื่อนต้องเลือกช่วงเวลาที่เหมาะสม เป็นต้น เช่นในมีการจัดกิจกรรมให้เด็กนักศึกษาฟังผู้สมัครแถลงนโยบาย หรือเป็นกิจกรรมของสถานศึกษา สิ่งเหล่านี้เสริมสร้างความเป็นพลเมือง ควรใช้วิธีการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมผสมกัน

มหาวิทยาลัยในปัจจุบัน เน้นออกระเบียบข้อบังคับส่วนใหญ่ ถ้าเปลี่ยนใหม่ให้นักศึกษาเป็นพลเมืองคือให้มีสภาตุลาการ ลูกขุนของ มหาวิทยาลัยให้ตัดสินความผิดนักศึกษาด้วยกัน โดยไม่ต้องออกระเบียบข้อบังคับใด เป็นการฝึกเด็กไปในตัวทำให้เกิดความตระหนักในการเป็นพลเมืองในเด็กได้ฝึก เด็กเป็การออกแต่กฎหมาย ระเบียบต่าง ๆ เพราะนอกจากการเป็นนักศึกษาต้องมีหน้าที่หลักเรื่องการเรียนแล้วต้องมารับความกดดันเรื่องกตระเบียบ อาจทำให้เด็กขาดการพัฒนาการทางด้านอารมณ์ได้”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3)

“มหาวิทยาลัยควรมีกิจกรรมนักศึกษาเพื่อการสร้างพลเมืองประกอบกัน แต่กิจกรรมนักศึกษานั้นควรมีการผลักดันให้นักศึกษามีบทบาทและเป็นผู้ดำเนินการทำกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้กำหนดกิจกรรมนักศึกษา”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9)

3. ด้านจัดสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง

3.1 การมีพื้นที่/ลานกิจกรรม เป็นการที่มหาวิทยาลัยได้จัดสภาพแวดล้อมที่เสริมสร้างให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ เพราะสภาพแวดล้อมเป็นสิ่งที่มียุทธพลอย่างมากต่อตัวนักศึกษา เป็นสิ่งที่โอบล้อมนักศึกษากระตุ้นให้มีความรู้สึกที่อยากเรียนรู้ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การจัดพื้นที่ให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เขาสนใจอย่างสร้างสรรค์ โดยการได้ความรู้ความสามารถ การได้กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ เป็นการพัฒนาตัวนักศึกษาเองและพื้นฐานสำคัญในการสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“มหาวิทยาลัยควรมีพื้นที่ให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมอื่น ๆ อย่างสร้างสรรค์ เป็นพื้นที่ที่สามารถรวมนักศึกษาที่มีเวลาว่างจากการเรียนได้แสดงออกความรู้ความสามารถของนักศึกษา ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนานักศึกษาให้มีความกล้าแสดงออก การเข้าสังคมและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9)

3.2 แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ในมหาวิทยาลัยนั้นนอกจากการเรียนในห้องเรียนแล้วนั้น นอกห้องเรียนยังมีแหล่งให้ได้ศึกษาเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นชุมชนรอบ ๆ มหาวิทยาลัย ห้องสมุด ล้วนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ควรมี และควรมีความทันสมัย สามารถพัฒนาให้นักศึกษามีความสนใจเข้าไปมีส่วนร่วม ลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้น เป็นการกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความตื่นตัวในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“มหาวิทยาลัยควรตระหนักถึงบทบาทอย่างหนึ่งที่สำคัญคือ การจัดสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ไม่ว่าจะเป็นอาคารเรียน ห้องสมุด หรือแหล่งพื้นที่ที่ทำกิจกรรมต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นการสนับสนุนให้นักศึกษากระตุ้นในการที่จะกล้าแสดงออกและอำนวยความสะดวกให้นักศึกษา ได้แสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 6)

4. ด้านเครือข่ายความสัมพันธ์และความร่วมมือ

4.1 เครือข่ายกับการมีส่วนร่วมกับสถาบันการศึกษา เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองให้กับนักศึกษา ซึ่งได้แก่ สถาบันครอบครัว สังคม/ชุมชน/ท้องถิ่น สื่อมวลชน การได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเครือข่าย ซึ่งถือได้ว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญของนักศึกษาโดยกลุ่มเครือข่ายจะมีองค์ความรู้ซึ่งเป็นองค์ความรู้จากประสบการณ์โดยตรงและแตกต่างจากในห้องเรียนนำมาแลกเปลี่ยน

เรียนรู้กันและกัน จะทำให้นักศึกษาได้เกิดความรู้ความเข้าใจจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่สถาบัน การศึกษาต้องมีการเชื่อมโยงระหว่างตนเองกับกลุ่มเครือข่ายเหล่านี้ เพื่อจะได้ร่วมกันพัฒนาท้องถิ่น ของตนเองและเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“การเปิดพื้นที่ให้ชุมชน/ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานักศึกษา เพื่อให้ สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชนถือได้ว่าเป็นเชื่อมโยงองค์ความรู้ซึ่งกันและกันได้”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9)

“มหาวิทยาลัยควรมีเชื่อมโยงกับครอบครัว ชุมชน/ท้องถิ่นหรือแม้แต่สื่อมวลชน ไม่แยกตัวเองออกโดดเดี่ยวทั้งนี้เพื่อจะพัฒนาให้เป็นมหาวิทยาลัยแห่งการพัฒนาท้องถิ่น เพราะใน กลุ่มนี้มีความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ หลากหลายที่ต่างจากในตำราเรียน การได้แลกเปลี่ยนความรู้กัน การเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสถาบันการศึกษานั้นถือได้ว่าเป็นการประสานผลประโยชน์ที่ดีและ เป็นการกระตุ้นส่งเสริมให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของสิ่งรอบ ๆ ตัวนักศึกษาเองเป็นการเสริมสร้าง ความเป็นพลเมืองให้กับนักศึกษาได้”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 10)

สำหรับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้นักศึกษา นั้นประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ ด้านนโยบาย ด้านการเรียนการสอน ด้านการจัด สภาพแวดล้อม และด้านเครือข่ายความสัมพันธ์และความร่วมมือซึ่งมีบทบาทสำคัญในการผลักดัน ส่งเสริมพัฒนานักศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองอย่างยิ่ง ทั้งนี้เป็นบทบาทที่มหาวิทยาลัยสามารถจัดการ ให้เกิดขึ้นได้หากมหาวิทยาลัยเล็งเห็นและให้ความสำคัญในเรื่องความเป็นพลเมือง ซึ่งเป็นพื้นฐาน สำคัญในการพัฒนาสังคมให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืน

ตอนที่ 5 กิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

มหาวิทยาลัยราชภัฏได้มีการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ให้เกิดขึ้นภายในสถาบันการศึกษา แต่จะมีลักษณะในการจัดคือจะสอดแทรกตามกิจกรรมหลักของ มหาวิทยาลัยตามมาตรฐานที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กำหนดไว้ทั้งนี้กิจกรรมยังไม่ค่อย มีลักษณะกิจกรรมที่โดดเด่นเน้นในเรื่องความเป็นพลเมืองโดยตรงจะเป็นกิจกรรมเชิงการบูรณาการ ซึ่งสามารถแบ่งเป็นประเภทกิจกรรมได้ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคม คือ กิจกรรมมีลักษณะที่ผู้เข้าร่วมนั้นมีความประสงค์อยากเข้าไปช่วยเหลือ พัฒนาสังคมอื่น ๆ ให้ดีขึ้นด้วยการเสียสละเวลาและใช้แรงเพื่อช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของสังคม กิจกรรมจิตอาสาเพื่อสังคมนั้นทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว เป็นกิจกรรมที่ทุกมหาวิทยาลัยจัดขึ้นทั้งนี้ลักษณะกิจกรรมส่วนใหญ่คือการไปออกค่ายอาสาช่วยเหลือพื้นที่ต่าง ๆ ที่ต้องการการช่วยเหลือ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ยังเป็นพื้นฐานที่สำคัญอย่างมากต่อการพัฒนานักศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองอย่างยิ่งโดยเฉพาะในเรื่องการรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม/ชุมชน ท้องถิ่น รวมถึงนักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติเกือบทุกขั้นตอน รวมทั้งการได้ทำงานร่วมกับชุมชน เป็นการได้แสดงออกถึงพลังที่ได้ลงมือทำทำให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมือง ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“จากกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยได้จัดขึ้นเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองให้กับนักศึกษา ได้แก่ กิจกรรมจิตอาสา เป็นกิจกรรมที่ส่วนใหญ่จะเน้นไปช่วยเหลือพัฒนาแก่กลุ่มคนหรือชุมชนที่ห่างไกลหรือกลุ่มคนที่ต้องการความช่วยเหลือ โดยกิจกรรมนี้จะก่อให้เกิดการที่เราเป็นส่วนหนึ่งของสังคมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนใด ๆ ถือว่าเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้กับนักศึกษาในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนร่วมอย่างมาก”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

“จากประสบการณ์มหาวิทยาลัยได้จัดกิจกรรมตามแผนงานที่กำหนดที่เช่น โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ต้นกล้าความหวัง (สร้างฝายชะลอน้ำ) เป็นการฝึกสร้างความรู้รับผิดชอบต่อสังคมพัฒนาท้องถิ่น และกิจกรรมจิตอาสา (งานถวายพระเพลิงพระบรมศพ) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7)

“ทางมหาวิทยาลัยมีการจัดการเปิดพื้นที่ให้นักศึกษามีโอกาสได้แสดงออก เช่น มีการเปิดถนนคนเดินให้นักศึกษาทดลองมาเป็นผู้ประกอบการและใช้พื้นที่ในการระดมทุนทำกิจกรรมจิตอาสาต่าง ๆ มีกิจกรรมโดยการสนับสนุนงบประมาณให้กับกลุ่มนักศึกษาได้ออกค่ายอาสา ทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9)

2. กิจกรรมศิลปะและดนตรี คือกิจกรรมที่ทำให้นักศึกษาได้แสดงออกทางความรู้ความสามารถ การคิดสร้างสรรค์ที่แตกต่างหลากหลาย และสามารถก่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคลในแต่ละคนซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความเป็นพลเมืองในเรื่อง การเคารพสิทธิ เสรีภาพความแตกต่างหลากหลายในสังคม ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“กิจกรรมศิลปะดนตรี กิจกรรมเหล่านี้มักเป็นกิจกรรมเน้นความคิดสร้างสรรค์ มักจะมีรูปแบบที่แตกต่างหลากหลาย การทำกิจกรรมเหล่านี้ทำให้เกิดการยอมรับความแตกต่างและเข้าใจ สิทธิ เสรีภาพของแต่ละคนได้อย่างชัดเจน

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

“กิจกรรมนักศึกษาที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองจะประกอบไปด้วยประเภทกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมทางดนตรี ศิลปะ โดยการแสดงออกของกิจกรรมเหล่านี้เป็นการแสดงออกทางความคิดเห็นที่สร้างสรรค์ แต่ก็ต้องมีระเบียบในการแสดงออกที่เหมาะสม นอกจากนี้กิจกรรมเหล่านี้หากเสร็จสิ้นกิจกรรมนั้นนักศึกษาต้องทราบว่าทำเสร็จแล้วต้องเก็บกวาดให้เรียบร้อย”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3)

3. กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย กิจกรรมที่สร้างให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการเลือกตั้งนายกสโมสรมหาวิทยาลัย การเลือกตั้งนายกชมรม เป็นต้น ซึ่งกระบวนการ การเรียนรู้มีลักษณะเหมือนการเลือกตั้งในระบบประชาธิปไตยในสังคม นอกจากนี้กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยยังทำให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายจราจรที่นักศึกษาต้องเจอในชีวิตประจำวันและนอกจากนี้ กิจกรรมนี้ยังสร้างให้นักศึกษาเกิดการยอมรับความแตกต่างทางด้านความคิดเห็นของนักศึกษาแต่ละคนในการแสดงออกถึงความเข้าใจทางด้านประชาธิปไตยเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาในเรื่องประชาธิปไตย และได้ใช้สิทธิแบบประชาธิปไตยที่เห็นได้ชัดเจนคือ กิจกรรมการเลือกตั้งนายกสโมสรมหาวิทยาลัย กิจกรรมรณรงค์การไปเลือกตั้ง เป็นต้น”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

“กิจกรรมในมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการส่งเสริมประชาธิปไตยนั้นมีกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการเลือกตั้งนายกสโมสรมหาวิทยาลัย กิจกรรมการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเคารพกฎหมายจราจรและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในกิจกรรมเหล่านี้ยังสามารถช่วยพัฒนานักศึกษาในด้านการเคารพความแตกต่างเพราะภายในกิจกรรมจะมีการร่วมการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ประกอบกัน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7)

4. กิจกรรมกีฬาและนันทนาการเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะที่นักศึกษาได้ฝึกการเคารพ กติกาในการแข่งขันร่วมทั้งการได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น ร่วมทั้งการทำหน้าที่ตนเองให้ดีที่สุดเพราะเป็นส่วนหนึ่งของทีม กิจกรรมเหล่านี้เป็นพื้นฐานในการสร้างวินัยให้เกิดขึ้นกับตนเองซึ่งเป็นลักษณะสำคัญ อย่างมากของความเป็นพลเมือง ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“มหาวิทยาลัยเรามีแผนในการจัดกิจกรรมสำหรับนักศึกษาโดยมีความสอดคล้องกับ คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ และกรอบมาตรฐานคุณวุฒิซึ่งสิ่งเหล่านี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง โดยแบ่งรูปแบบกิจกรรมที่สำคัญต่าง ๆ ในแต่ละปี เช่น ปีที่ 1 เน้นเรื่องการเรียนรู้กิจกรรม เช่น โครงการปลอดภัยต้อนรับน้องใหม่ ซึ่งในแต่ละกิจกรรมมีความ สอดคล้องกับการเรียนรู้ในแต่ละชั้นปีเพื่อพัฒนาเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์และเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม (ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1)

“กิจกรรมทางการกีฬาเป็นกิจกรรมที่ต้องมีการเคารพกติกา ทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ ทำหน้าที่ตนเองได้ดีกิจกรรมนี้จะเสริมสร้างหรือ กิจกรรมเชิงบูรณาการต่าง ๆ ตามเทศกาล จะทำให้ เขามีกระบวนการคิดให้สอดคล้องความเป็นพลเมืองมากขึ้น”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3)

5. กิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมและเทศกาลวันสำคัญต่าง ๆ กิจกรรมที่ได้เข้าไปมี ส่วนร่วมกับสังคม ชุมชน/ท้องถิ่นเพื่อสืบสานประเพณีไทยและอนุรักษ์วัฒนธรรมในชุมชน ซึ่งเป็น กิจกรรมที่ต้องเกิดขึ้นโดยการที่มหาวิทยาลัยเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นการสร้างความสัมพันธ์ให้นักศึกษา ได้เรียนรู้เข้าใจชุมชนมากยิ่งขึ้นรวมทั้งเกิดความรักความผูกพันกับสังคม ชุมชน/ท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ กิจกรรมวันลอยกระทง วันเข้าพรรษา วันสงกรานต์ เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมส่วนมากเป็นกิจกรรมที่เกิดตามเทศกาล ต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยร่วมกับชุมชนรอบ ๆ มหาวิทยาลัยจัดขึ้น เช่น กิจกรรมการแห่เทียนพรรษา กิจกรรมลอยกระทง กิจกรรมวันสำคัญต่าง วันพ่อและวันแม่ เป็นต้น โดยกิจกรรมเหล่านี้มหาวิทยาลัย ได้ส่งนักศึกษาและบุคลากรเข้าไปร่วมช่วยเหลือ ทั้งด้านการวางแผน การดำเนินงานด้วย”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 10)

6. กิจกรรมบริการวิชาการเพื่อพัฒนาท้องถิ่นเป็นกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยได้นำความรู้ ที่มีไปช่วยเหลือและเสริมสร้างให้ท้องถิ่นได้มีการพัฒนาดีขึ้นเป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับ มหาวิทยาลัย ได้แก่ กิจกรรมการช่วยเหลือจัดการชุมชน เรื่องเป็นขยะ ความเป็นระเบียบวินัย

การจรรยาบรรณ เป็นต้น เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้มหาวิทยาลัยนั้นเป็นมหาวิทยาลัยของท้องถิ่น ทั้งนี้รวมถึงบุคลากร นักศึกษาได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมก่อให้เกิดจิตสำนึกในการรักสังคม ชุมชน/ท้องถิ่น เป็นพื้นฐานสำคัญของความเป็นพลเมืองเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“กิจกรรมที่การศึกษาปัญหาท้องถิ่น เราหลุดจากความเป็นพลเมืองเราหลุดจากชุมชน คือเราหลุดจากชุมชน ท้องถิ่นเริ่มปัญหาใกล้ ๆ ก่อน มันจะดึงตัวนักศึกษาว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ไม่ใช่แยกออกมากลายเป็นพลเมืองที่แปลกแยก เช่นรอบมหาวิทยาลัยมักสร้างปัญหา นักศึกษาคิดว่าตนเองเป็นแค่คนในระบบโรงงานผลิต ดังนั้นมหาวิทยาลัยควรดูแลชุมชนใกล้ มหาวิทยาลัยสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะการจัดการชุมชน เรื่องเป็นขยะ ความเป็นระเบียบวินัย การจรรยาบรรณ เป็นต้น ทำให้เห็นว่านักศึกษากับอาจารย์ควรสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างชุมชนต้นแบบ ซึ่งมันไม่มีในมหาวิทยาลัยไทย เช่น ถ้ามหาวิทยาลัยราชภัฏสักที่จะประกาศว่าชุมชนรอบ ๆ ราชภัฏจะเป็นชุมชนในการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง บทบาทของอาจารย์นักศึกษาร่วมกันทำ ก็สามารทำได้ ได้เรียนรู้ร่วมกัน ดีกว่านั่งเรียนในห้องเรียนอีก”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5)

“มหาวิทยาลัยมีการจัดกิจกรรมให้นักศึกษาได้ใช้ความรู้ความสามารถที่ตนได้ศึกษาอยู่ เข้าไปเรียนรู้ร่วมกับชุมชนในการพัฒนาในด้านที่นักศึกษาถนัด รวมทั้งป้องกันและแก้ไขปัญหาของชุมชนและสังคม เป็นการสร้างความตระหนักรู้เรื่องคุณธรรมจริยธรรม โดยกิจกรรมเหล่านี้ เป็นกิจกรรมเชิงการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 10)

สำหรับกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่ได้จัดขึ้น กิจกรรมที่จัดขึ้นส่วนมากจะสอดคล้องตามกิจกรรมหลักของมหาวิทยาลัยตามมาตรฐานที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนดไว้ ไม่ได้เน้นในเรื่องความเป็นพลเมืองโดยตรงจะเป็นกิจกรรมเชิงการบูรณาการซึ่งได้แก่ กิจกรรมจิตอาสาเพื่อสังคมเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม เข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขพัฒนาสังคมซึ่งเป็นกิจกรรมที่ดี มีประโยชน์และเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม กิจกรรมศิลปะ/ดนตรี เป็นกิจกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถของนักศึกษาซึ่งย่อมมีการแสดงออกที่แตกต่างหลากหลาย กิจกรรมเหล่านี้สามารถก่อให้เกิดการเรียนรู้ และเข้าใจในความแตกต่างของคนในแต่ละคนซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญในความเป็นพลเมืองในเรื่อง การเคารพสิทธิ เสรีภาพความแตกต่างหลากหลายที่มีในทุกสังคม กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยเป็นกิจกรรมที่ให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยซึ่งเป็นระบบการปกครอง

ที่ต้องการมีพลเมือง กิจกรรมนี้ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้กิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับพลเมืองไม่ว่าจะเป็น การมีส่วนร่วม การเลือกตั้ง กฎหมายต่าง ๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งล้วนแต่เป็นสิ่งสำคัญในการสร้าง ความเป็นพลเมืองทั้งสิ้น กิจกรรมกีฬา/นันทนาการเป็นกิจกรรมที่สามารถฝึกให้นักศึกษา เคารพกติกา ในการแข่งขัน ทั้งการได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น ร่วมทั้งการทำหน้าที่ตนเองให้ดีที่สุดซึ่งเป็นคุณสมบัติ สำคัญของพลเมืองที่ควรมี กิจกรรมกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรม/เทศกาลวันสำคัญต่าง ๆ และกิจกรรม บริการวิชาการเพื่อพัฒนาท้องถิ่นเป็นกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยและชุมชนเชื่อมโยงกันโดยการนำความรู้ ของชุมชนและมหาวิทยาลัยมาแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และเป็นกิจกรรมที่ฝึกให้นักศึกษา ได้ทำงานร่วมกับชุมชนซึ่งเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้นักศึกษาเรียนรู้และเข้าใจในชุมชนของ ตนเองทำให้เกิดความรักความห่วงหาพันชุมชนและเป็นพื้นฐานความเป็นพลเมืองที่ดีของชุมชน

ตอนที่ 6 แผนการเสริมสร้างการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง

สำหรับแผนการเสริมสร้างการจัดกิจกรรมความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ยังไม่มีปรากฏที่ชัดเจนในเรื่องการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองโดยเฉพาะ แต่สอดแทรกอยู่ในส่วนของ แผนการจัดกิจกรรมนักศึกษาในแต่ละปีและรายวิชาพื้นฐานทั่วไป โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

6.1 แผนในการจัดกิจกรรมนักศึกษา ที่มหาวิทยาลัยต้องทำขึ้นในแต่ละปีจะประกอบ ไปด้วยกิจกรรมที่จะจัดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ตามมาตราฐานที่สำนักงานอุดมศึกษากำหนด เช่น กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ กิจกรรมเสริมสร้างอัตลักษณ์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัย ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะมีส่วนเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้กับนักศึกษา ไม่ว่าจะเป็น สร้งความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม การเคารพกฎกติกา การเคารพสิทธิเสรีภาพ โดยจะแบ่งประเภทของกิจกรรมตามเป้าหมายที่จัดขึ้นดังต่อไปนี้

6.1.1 กิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อเสริมสร้างให้นักศึกษามีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับการเป็นบัณฑิตที่ดีมีคุณภาพในสังคม โดยมี หลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้กำหนดขึ้น 5 ประการได้แก่ 1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2. ด้านความรู้ 3. ด้านทักษะทางปัญญา 4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและ ความรับผิดชอบ 5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลขและด้านทักษะพิสัย ทั้งนี้ในแต่ละมหาวิทยาลัย สามารถนำไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมได้ ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“มหาวิทยาลัยได้มีแผนการส่งเสริมวินัยนักศึกษาของกองกิจการนักศึกษา ตามสอดคล้องกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เรื่องการพัฒนาการมีระเบียบวินัย ความกล้าหาญทางจริยธรรม เป็นโครงการชั้นปีที่ 1 ได้แก่ โครงการปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่ ปฐมนิเทศหอพักนักศึกษา ปฐมนิเทศ กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา

2. มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นโครงการชั้นปีที่ 2 ได้แก่โครงการส่งเสริมวินัยนักศึกษาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ตอน สมุดออมสุข เป็นต้น

3. มีความรอบรู้ในวิชาการและวิชาชีพ ตระหนักในคุณค่าแห่งศิลปะและคุณค่าความเป็นไทย เป็นโครงการชั้นปีที่ 3 ได้แก่โครงการ สร้างเสริมทักษะชีวิตและวินัยลดปัญหาอาชญากรรม

4. มีความคิดสร้างสรรค์และคิดอย่างเป็นระบบ มีจิตสาธารณะ เป็นโครงการชั้นปีที่ 4 ได้แก่โครงการมหาวิทยาลัยสีขาว”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1)

“ยังไม่มีแผนที่ส่งเสริมแต่เป็นการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองสามารถเกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยได้จัดขึ้น เช่น กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมการเลือกตั้ง หรือจะเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นตามตัวชี้วัดที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้กำหนดด้วย”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

“มหาวิทยาลัยมีแผนการส่งเสริมจิตสำนึกและความตระหนักในการรับผิดชอบต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น โดยสอดคล้องตามคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ กิจกรรมให้ความสำคัญกับคุณธรรมจริยธรรมใน กลุ่มคนที่มีอายุระหว่าง 15 ปี - 40 ปี นอกจากนี้ยังให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของปัญหาชุมชนท้องถิ่น สังคมและโลก”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 10)

6.1.2 กิจกรรมเสริมสร้างอัตลักษณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย ในมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งนั้นมีเอกลักษณ์ต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน ที่ให้ความสำคัญในการผลิตบัณฑิตออกมาเพื่อรับใช้สังคม โดยกิจกรรมเสริมสร้างอัตลักษณ์นี้จะเกิดขึ้นเพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ของแต่ละมหาวิทยาลัยให้มีความชัดเจนและทำให้สังคมได้รับทราบถึงอัตลักษณ์ในแต่ละที่ ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีกิจกรรมที่เสริมสร้างอัตลักษณ์ของนักศึกษาและมหาวิทยาลัยแต่ละมหาวิทยาลัยอยู่แล้วซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ก็เสริมสร้างความเป็นพลเมืองด้วยการตรงต่อเวลา การรับผิดชอบที่ดูแลน้องด้วย ทำให้เด็กมีความเป็นพลเมือง แต่บางกิจกรรมมีความซ้ำมากไม่รักษาเวลาเช่น การแสดงต่าง ๆ ซ้ำ แต่หลัง ๆ ดีขึ้น ทำให้เด็กรู้จักเวลาในการจัดการต่าง ๆ แผนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพบว่ามีวางแผนแต่ละปี และมีบอก ปัจจัยนำเชื่อว่าเกิดอะไรขึ้น

แต่ไม่ได้บอกผลที่ได้รับ แต่ไม่เป็นไร แผนหลายแผนดีมาก และบางอันค่อนข้างกระชั้นชิดมีกิจกรรม เยอะมากเกินไปทำให้นักศึกษาวุ่นวายมาก ควรปรับกิจกรรมให้เป็นช่วง ๆ ควรมีการกระจาย และมีเป้าหมายที่แน่นอนว่าแต่ละปีทำอะไรให้ชัดเจน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3)

6.1.3 กิจกรรมบริการวิชาการ/ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมที่สำคัญของ มหาวิทยาลัยโดยนำศาสตร์ความรู้ทางวิชาการที่มหาวิทยาลัยมีไปบริการแก่สังคม/ชุมชน/ท้องถิ่น ในลักษณะต่าง ๆ ตามถนัดของมหาวิทยาลัย ในส่วนของกิจกรรมการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเป็น กิจกรรมที่มหาวิทยาลัยเข้าไปรักษา สืบสาน พัฒนา สิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ของสังคม/ชุมชน/ท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ เข้าใจ และมีส่วนร่วมในเรื่องศิลปวัฒนธรรม ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ในส่วนของกิจกรรมเสริมหลักสูตร นั้นพยายามให้นักศึกษาออกไปชุมชน รับผิดชอบสังคม ในระยะหลังกิจกรรมเหล่านี้หายไปเป็นเวลานาน ทางมหาวิทยาลัยมีการพัฒนาขึ้น โดยบูรณาการกับ วิจัยและบริการวิชาการผนวกรวม ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม วิจัยท้องถิ่น มหาวิทยาลัยได้พยายามหาพื้นที่ที่จะทำ โดยเน้นการไปทำวิจัยที่ศูนย์ต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย เป็นพื้นที่ในการเข้าไปทำงานวิจัย ทำตามภารกิจคือมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น โดยมีหลักการ สำคัญ 3 ประการได้แก่ 1 คุณคือใครคุณรักแห่งอย่างไร เวลาเราลงไปท้องถิ่น เราต้องค้นหาว่าคือ ใครรักแห่งอย่างไร ใช้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทำไมคนสุพรรณรักท้องถิ่นเพราะเรารู้ข้อมูลท้องถิ่น มีตำนาน รู้ประวัติศาสตร์จะรักผูกพัน 2. ในชุมชนนี้มีทุนความรู้อะไรให้นักศึกษาและชุมชนร่วมกัน ค้นหาปราชญ์ชาวบ้าน อาหาร เป็นต้น 3. ในบรรดาทุนความรู้เราจะเพิ่มมูลค่าอย่างไร พื้นที่ต่าง ๆ ในนักศึกษาลงบูรณาการเรียนการสอนอาจารย์ด้วย เช่น สมุทรสงครามเราเป็นต้นแบบ เราอยากให้นักศึกษาพยายามซึมซับต้องเปิดโลกในกว้างสู่การปฏิบัติจริง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 6)

6.2 การกำหนดรายวิชาที่ต้องศึกษาในหลักสูตร ซึ่งคือวิชาความเป็นพลเมืองหรือวิชา อื่น ๆ ที่มีเรื่องพลเมืองในเนื้อหา โดยส่วนมากจะนำมาสอนในกลุ่มวิชาการศึกษาพื้นฐานทั่วไปซึ่งเป็น วิชาที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองโดยตรง เป็นการให้ความรู้คู่กับการทำกิจกรรม เสริมในชั้นเรียนประกอบกัน ซึ่งเป็นส่วนส่งเสริมให้เกิดความเป็นพลเมืองกับนักศึกษา ดังจะเห็น ได้จากการสัมภาษณ์

“ไม่มีแผนการส่งเสริมการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่ชัดเจนที่เห็นชัดมากที่สุดที่มีคือการวางแผนในหลักสูตรให้นักศึกษาได้เรียนวิชาความเป็นพลเมือง ทั้งนี้หากนักศึกษาได้เรียนก็ถือได้ว่าเป็นการเสริมสร้างให้นักศึกษามีความเป็นพลเมืองมากขึ้น อีกทั้งในรายวิชาประกอบไปด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่นักศึกษาต้องลงมือทำด้วยตนเองซึ่งเป็นการเสริมสร้างความ เป็นพลเมืองอย่างหนึ่ง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5)

6.3 ผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรมในการเสริมสร้างการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง

ในการศึกษาครั้งนี้ผลสัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองจะอยู่ในส่วนของแผนในการจัดกิจกรรมนักศึกษาของมหาวิทยาลัยและรายวิชาพลเมืองหรือวิชาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพลเมือง ซึ่งทั้งสองส่วนนี้มีความสำคัญอย่างมากต่อนักศึกษาโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แผนในการจัดกิจกรรมนักศึกษา โดยมหาวิทยาลัยยังไม่มีแผนที่ชัดเจนในเรื่องการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองโดยเฉพาะ แต่สอดแทรกอยู่ในส่วนของเนื้อหาของแผนการจัดกิจกรรมนักศึกษาในแต่ละปี ที่มหาวิทยาลัยต้องทำขึ้น จะประกอบไปด้วยกิจกรรมนักศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์ตามมาตรฐานที่สำนักงานอุดมศึกษากำหนด เช่น กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ กิจกรรมเสริมสร้างอัตลักษณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย กิจกรรมบริการวิชาการ กิจกรรมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะมีส่วนเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้กับนักศึกษา เพราะเนื่องจากกิจกรรมเหล่านี้จะมีเนื้อหาในการสร้างความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม การเคารพกฎ กติกา การเคารพสิทธิเสรีภาพ การเคารพความแตกต่างหลากหลาย โดยจะแบ่งประเภทของกิจกรรมตามเป้าหมายที่จัดขึ้น ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ในด้านผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรมในเรื่องการทำกิจกรรมนักศึกษาตามแผนที่กำหนดได้แก่กิจกรรม การเลือกตั้งนายกสโมสรนักศึกษา ในการเลือกตั้ง นักศึกษาได้รู้จักการออกเสียงและได้รู้ การเลือกผู้แทนตามวิถีประชาธิปไตย เป็นต้น”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

“การได้ทำกิจกรรมที่วางแผนขึ้น ผ่านการปฏิบัติจริง นักศึกษาได้เข้าสู่สังคมและโลกแห่งความจริงมหาวิทยาลัยไม่สามารถปิดประตูร่วมมหาวิทยาลัยได้เราต้องออกไปสู่สังคม ทำให้เขาเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนและการวิจัย และสู่บริการวิชาการสู่สังคมสิ่งเหล่านี้ทำให้เราได้รางวัลในการจดสิทธิบัตรต่าง ๆ มากมาย”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 6)

“ทุกปี มีแผนโครงการต้นกล้าความหวัง สร้างฝายปลูกป่า จัดเฉพาะนักศึกษาปีที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ ชุมชนได้รับการพัฒนา ฝาย ป่า นอกจากนี้มีโครงการบริการวิชาการแต่ละหลักสูตร มีให้นักศึกษาทาสีอาคารให้ชุมชน ซ่อมสายไฟชำรุด ผลสัมฤทธิ์ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น มีความปลอดภัย”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7)

“ในมหาวิทยาลัยราชภัฏได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการกับนักศึกษากลุ่มเล็ก ๆ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการตั้งคำถามและพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองจนสามารถเกิดเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในการผลักดันต่อผู้บริหารมหาวิทยาลัย เช่น กรณีการเปิด-ปิดประตูมหาวิทยาลัย การแต่งกายของนักศึกษาข้ามเพศ เป็นต้น”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9)

2. การกำหนดรายวิชาที่ต้องศึกษาในหลักสูตร ในบางมหาวิทยาลัยนั้นจะมีการกำหนดให้นักศึกษาในได้เรียนในรายวิชา ซึ่งคือวิชาความเป็นพลเมืองหรือวิชาอื่น ๆ ที่มีเรื่องพลเมืองในเนื้อหา โดยส่วนมากจะนำมาสอนในกลุ่มวิชาการศึกษาพื้นฐานทั่วไปซึ่งเป็นวิชาที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองโดยตรง เป็นการให้ความรู้คู่กับการทำกิจกรรมเสริมในชั้นเรียน ประกอบกันเป็นส่วนส่งเสริมให้เกิดความเป็นพลเมืองกับนักศึกษา ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“มีการเรียนการสอนวิชาความเป็นพลเมือง เป็นการส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ชัดเจนในมหาวิทยาลัยที่สุด โดยการให้ความรู้กับนักศึกษาจะปูพื้นฐานให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมือง ผลสัมฤทธิ์ที่เคยเห็นคือ เด็กที่ได้เรียนวิชาความเป็นพลเมืองมีความรู้ความเข้าใจความเข้าใจชัดเจนกว่านักศึกษาที่ไม่ได้เรียนเวลาให้แสดงความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ ความหลากหลายหรือเรื่องเกี่ยวกับประชาธิปไตยนักศึกษาเหล่านี้ทำได้ดีกว่าอย่างชัดเจน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

6.4 กระบวนการในการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

กระบวนการที่สำคัญในการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง
ในมหาวิทยาลัยราชภัฏจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญพบว่าประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบหลัก
ดังต่อไปนี้

1. การสร้างความตระหนักในความเป็นพลเมือง

1.1 การให้ความรู้เรื่องความเป็นพลเมือง เป็นพื้นฐานแรกสู่การสร้างความ
ตระหนักในความเป็นพลเมืองเพราะการให้ความรู้เป็นแนวทางที่สำคัญที่ทำให้เกิดความเข้าใจ
ในเรื่องความเป็นพลเมืองมากขึ้น และหากเกิดความรู้ความเข้าใจก็จะเกิดความใส่ใจและมีปฏิกิริยา
การตอบสนองที่ดีและถูกต้องนำมาซึ่งการเกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีตามมา ดังจะเห็น
ได้จากการสัมภาษณ์

“การใช้การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
โดยไม่ชี้หน้าเพราะจะได้คิดเอง ใช้การคิดวิเคราะห์ในการสร้างคนให้เป็นมีความเป็นพลเมืองคนจะมี
ความฉลาด มีความตระหนักรู้ สร้างตนเองได้ การพัฒนาประเทศก็จะเกิดขึ้น จึงทำให้เห็นว่าเราต้อง
สร้างเด็กนั้นมีความฉลาดทางปัญญาให้เกิดการเติบโตทางความคิดที่ดีและสร้างสรรค์ หากเด็กเกิด
ปัญญาแล้วเขาก็จะต้องยึดโยงกับสังคม ชุมชนที่เขาอยู่ด้วย อย่าแยกโรงเรียน ออกจากชุมชน สถาบัน
ออกจากชุมชนสถาบันการศึกษา ถูกแยกออกจากชุมชน ใครจะทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ พ่อแม่ ครู
เพื่อให้ทำหน้าที่ทางสังคม”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4)

“รูปแบบที่ 1 เสริมสร้างการให้ความรู้ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้โดยตรง
ในชั้นเรียนหรือการส่งเสริมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนโดยผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ
ทั้งในมหาวิทยาลัยหรือนอกมหาวิทยาลัย ในหัวข้อเรื่องความเป็นพลเมืองในมิติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง
การรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม รวมทั้งการเคารพสิทธิ เสรีภาพ การเคารพกฎหมายควรเป็น
สิ่งที่นักศึกษาควรที่จะได้เข้าใจก่อน เพื่อก่อให้เกิดการสร้างความรู้ก่อนวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้
เกิดความเข้าใจก่อนทั้งนี้มีความสำคัญอย่างมากกับนักศึกษา อย่าลืมว่าการเริ่มต้นเสนอกิจกรรม/
โครงการนั้นมาจากการพัฒนาระบบความคิดของนักศึกษา ก่อนแล้วนำมาแปลงเป็นกิจกรรม/
โครงการการแก้ไขปัญหา”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5)

“การสร้างความตระหนักโดยการให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรม นักศึกษาเป็นการเริ่มต้นที่ดีในการจัดกิจกรรมนักศึกษา เพราะเมื่อตระหนักถึงความสำคัญของ กิจกรรมแล้วก็จะมีแนวโน้มหรือทิศทาง การเข้าร่วมและมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 10)

1.2 การสร้างสำนึกความเป็นพลเมือง ให้เกิดขึ้นเป็นพื้นฐานอีกประการที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการตระหนักรู้ เป็นการสร้างความรู้สึกให้นักศึกษารู้สึกร่วมความรับผิดชอบต่อ สถานการณ์ต่าง ๆ ให้ความรู้รื้อร่อนหา โดยวิธีการที่สำคัญคือ การสร้างให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ ถึงความสำคัญของการมีสำนึกความเป็นพลเมืองว่ามีประโยชน์อย่างไรต่อตัวนักศึกษาเองและสังคม รอบตัวนักศึกษา รวมทั้งให้นักศึกษาได้เข้าไปสัมผัสโดยการมีส่วนร่วมกับสังคม/ชุมชน/ท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นการสร้างความรู้สึที่เกิดขึ้นจากจิตใจสิ่งเหล่านี้จะมีผลในระยะยาว และมีความยั่งยืน ดังจะเห็นได้ จากการสัมภาษณ์

“สิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่เราไม่เข้าใจ และไม่ให้ความสำคัญนั้นคือ การมีสำนึกพลเมือง เรามักใช้ความเป็นพลเมืองเป็นส่วนใหญ่ ทำให้มีคำว่าสำนึกให้เกิดขึ้นเป็น จุดเริ่มต้นที่สำคัญ สำนึกการอยู่ร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการเริ่มต้นต้องใช้จิตใจเข้าไป ทำความรู้จักกับเรื่องพลเมืองก่อน แล้วจึงจะทำให้เรื่องการสร้าง ทศนคติและพฤติกรรมความเป็น พลเมืองเกิดตามมา”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 8)

“ต้องให้นักศึกษารู้สึกรื้อร่อนหา กับสถานการณ์ทางสังคมที่ตนเองเผชิญอยู่ คือการให้นักศึกษาได้ตระหนักถึงสังคม และพัฒนาให้นักศึกษารู้สึกว่าตนเองเป็นพลังสำคัญที่จะ พัฒนาท้องถิ่นไปสู่จุดสถานการณ์ทางเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ซึ่งที่กล่าวมาจะเกิดไม่ได้เลยถ้า นักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏไม่รู้สึกรื้อร่อนหาทางสังคม”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9)

1.3 การสร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมโดยการบอกเล่าที่มาของกิจกรรม หรือความสำคัญของปัญหา เป็นการที่บอกถึงความเป็นมาและบอกเล่าเรื่องราวของการเกิดขึ้นของ กิจกรรมโดยชัดเจนว่ากิจกรรมนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร ทำให้ถึงต้องเกิดกิจกรรม เพื่อให้ นักศึกษามีความ เข้าใจ รวมทั้งให้นักศึกษามีความเข้าใจถึงปัญหาและหนทาง การแก้ไข ปัญหา การได้ทราบถึงที่มาของ กิจกรรมนี้ทำให้นักศึกษามีความรู้ การความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ โดยในขั้นตอนนี้

กลุ่มเครือข่าย เช่น ครอบครัว ชุมชน สื่อมวลชน เข้ามามีส่วนร่วมด้วยในการช่วยส่งเสริมและกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ ก็จะทำให้นักศึกษาเกิดความตื่นตัวอยากเข้าร่วมกิจกรรมมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“สำหรับเครื่องมือในการใช้ในการทำกิจกรรมนักศึกษาที่สำคัญคือ การสร้างให้นักศึกษาเกิดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมก่อน คือการบอกถึงความสำคัญหรือที่มาของกิจกรรม และขาดไม่ได้คือการบอกวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมในครั้งนี้”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1)

“ ขั้นตอนแรกสุดคือ บอกที่มาหรือความสำคัญของปัญหาให้นักศึกษาทราบเพื่อจะ让他รู้ว่าการทำกิจกรรมนี้เกิดขึ้นด้วยสาเหตุใดก่อน นี่อาจเกิดเป็นแรงจูงใจให้นักศึกษาที่มีความเข้าใจเข้าร่วมกิจกรรมนี้”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

“การทราบที่มาและความสำคัญของปัญหาเป็นสิ่งสำคัญของการจัดกิจกรรม เป็นการบอกหลักการและเหตุผลที่จัดทำกิจกรรมนี้ผ่านตัวหนังสือที่สื่อให้นักศึกษาสามารถเข้าใจได้ง่าย การเขียนในส่วนนี้ต้องเขียนถึงความสัมพันธ์ของการสิ่ง ต่าง ๆ เชื่อมโยงให้นักศึกษามองเห็นภาพและความสำคัญของการจัดกิจกรรมนี้ พร้อมทั้งชี้แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 10)

2. วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของกิจกรรม ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่การกำหนดผลชี้แนะแนวทางของการทำกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นอย่างชัดเจนว่าจะมีเป้าหมายอย่างไร โดยการกล่าวถึงวัตถุประสงค์จะทำให้ผู้สนใจสามารถทราบถึงหัวใจหลักของงานกิจกรรมโดยผ่านข้อความที่สั้นและกะทัดรัด และสามารถอ่านให้เข้าใจในเวลาอันจำกัด ในการกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายกิจกรรมสามารถนำในส่วนนี้มาเป็นเกณฑ์ในการประมาณว่ากิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นประสบความสำเร็จหรือไม่ได้ด้วยอีกทาง ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ขั้นที่สองมีความสำคัญในการสร้างวิธีการดำเนินการกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองนั้น การได้แจ้งวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของกิจกรรม ให้นักศึกษาได้ทราบก่อนเพื่อให้เกิดแรงจูงใจหรือความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

“วัตถุประสงค์และเป้าหมายกิจกรรมเป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างมากคือเป็นการดูวิธีการแก้ไข้ปัญหาที่ได้วิเคราะห์จากโครงสร้างปัญหาที่เกิดและได้แปลงวิธีการนี้ออกมาเป็นผล ผลงานของแต่ละวิธีการคือเป้าหมายสำคัญที่จะทำให้เกิดขึ้นในกิจกรรมนี้”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5)

“การชี้แจงให้นักศึกษาได้ทราบถึงวัตถุประสงค์สำคัญของกิจกรรมที่จะจัดขึ้นก่อนทำให้นักศึกษาได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจ สามารถนำข้อมูลข่าวสารไปใช้ในการตัดสินใจในการเข้าร่วมกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยได้จัดขึ้น”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9)

3. กระบวนการในการดำเนินกิจกรรมเป็นขั้นตอนการปฏิบัติที่สำคัญที่จะเสริมสร้างให้นักศึกษามีความเป็นพลเมือง โดยประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอนที่สำคัญได้แก่

3.1 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมือง เนื่องจากสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อนักศึกษาในการพัฒนาตนเอง สภาพแวดล้อมในที่นี้ประกอบไปด้วยหลายส่วนไม่ว่าจะเป็นอาคารสถานที่หรือการมีพื้นที่ให้นักศึกษาสามารถทำกิจกรรมหรือการจัดเวทีเสวนาเพื่อแสดงความคิดเห็น การสร้างสถานที่การเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านวิชาการ การเรียนการสอนในห้องเรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา นโยบายของผู้บริหาร กลุ่มเพื่อน เป็นต้น ล้วนเป็นตัวกระตุ้นให้นักศึกษาได้เข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมือง ในการดำเนินกิจกรรมนักศึกษานั้น การสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีจะทำให้นักศึกษารู้สึกผ่อนคลาย สามารถเสริมสร้างการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาให้เกิดขึ้นได้ ทั้งนี้เป็นการปูพื้นฐานสำคัญในการทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“การสร้างสภาพแวดล้อมในภายในมหาวิทยาลัยเป็นสถานที่ที่น่าเรียนรู้ และสามารถกระตุ้นให้นักศึกษาสนใจที่จะเรียนรู้การมีพื้นที่ให้นักศึกษาได้เรียนรู้นอกห้องเรียนหรือการมีห้องสมุดที่เป็นแหล่งเรียนรู้และให้ความรู้ที่ครบวงจรควรเป็นสิ่งแรกที่ต้องคำนึงถึงในเรื่องการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัย”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3)

“ในส่วนของสภาพแวดล้อมของสถาบันการศึกษานั้นก็มีความสำคัญอย่างมากในการช่วยเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นเพราะหากทางสภาพแวดล้อมดี จะทำให้นักศึกษามีทัศนคติและพฤติกรรมที่ดีตามมาเช่นกัน ทางสถาบันการศึกษาควรมีการจัดสภาพแวดล้อมในที่นี้ประกอบไปด้วยไม่ว่าจะเป็น นโยบายการบริหาร สภาพแวดล้อมในห้องเรียน สภาพแวดล้อมรอบ ๆ มหาวิทยาลัย พื้นที่ทำกิจกรรมต่าง ๆ ของนักศึกษา สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญอย่างมากและมองข้ามไปไม่ได้และมีผลต่อความผูกพันทางใจของนักศึกษาต่อสถาบันเช่นเดียวกัน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 10)

3.2 การได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเครือข่าย เช่น สถาบันครอบครัว ชุมชนรอบ ๆ มหาวิทยาลัย สื่อมวลชน หน่วยงานราชการ ในการสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันทั้งช่วยกันออกแบบกิจกรรมเสริมสร้างความเป็นพลเมือง การที่กลุ่มเครือข่ายเข้ามามีส่วนในการช่วยกันออกแบบกิจกรรม นักศึกษาถือได้ว่าเป็นการได้รับโอกาสในการร่วมแบ่งปันประสบการณ์ของนักศึกษาที่สำคัญเพราะจะทำให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในท้องถิ่นของตนเองมากขึ้นรวมถึงทราบปัญหาที่เกิดขึ้นว่ามีสาเหตุอย่างไร ทั้งนี้ข้อมูลบางอย่างซึ่งมีความสำคัญอย่างมากของท้องถิ่นอาจเป็นสิ่งที่นักศึกษาไม่เคยรับรู้มาก่อนและก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ รักหวงแหนท้องถิ่นมากขึ้น การได้นำกลุ่มเครือข่ายเข้ามาช่วยเสริมนี้จะทำให้การดำเนินกิจกรรมนักศึกษามีความสำคัญมากยิ่งขึ้นเพราะเป็นการร่วมมือจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ในการนี้กลุ่มเครือข่ายควรได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมนักศึกษา รวมทั้งเป็นผู้ประเมินผลที่ได้รับจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นด้วย ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“นอกจากนี้คือการมีส่วนร่วมของกลุ่มเครือข่ายโดยเฉพาะสถาบันครอบครัว ชุมชนรอบ ๆ มหาวิทยาลัย และสื่อมวลชน ที่ควรมีบทบาทช่วยในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้กับนักศึกษา”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

“ฉะนั้น คนเป็นผลผลิตของการศึกษา ที่นี้การศึกษามองในภาพสังคมคือ ห้องเรียนใหญ่ที่สุด แต่เราทำให้เรียนในห้องเรียนเท่านั้น เพราะฉะนั้นถ้าเราไม่เอาชุมชนเข้ามาในห้องเรียนเด็กก็จะไม่รู้จักชุมชน ถ้าเราไม่พูดปัญหาสังคมข้างนอกเขาก็จะไม่รู้จัก เขาก็จะรู้เพียงว่าเรียนตามที่ครูสั่ง ครูก็ไม่รู้ ครูก็เอาตำราเก่าโบราณเข้ามา ทำให้รากฐานของ กระบวนการทางความคิดก็จะ เป็นแบบเดิม ๆ กระบวนการทางความคิดหรือวิธีคิดเป็นเรื่องใหญ่ ความคิดเป็นนายของการกระทำ ถ้าต้องการเปลี่ยนแปลงเด็กต้อง shape วิธีคิดให้ถูกทาง ถ้าออกไปไปสู่ห้องเรียนใหญ่ของสังคม ก็จะเจอปัญหาเพราะถ้าทำผิดคือติดคุก

จุดมุ่งหมายของการศึกษาคือเกิด ปัญญาตัวนี้ทำให้เกิดปัญญาใหญ่ นวัตกรรมนักประดิษฐ์ สายวิทยาศาสตร์ ทุกอย่างทีกล่าวมาคือวิทยาศาสตร์ห้องเรียนจึงควรเป็น ห้องทดลองไม่ใช่คุก ทุกวิชาต้องเป็นห้องทดลอง การเรียนสายสังคมก็สามารถมีห้องทดลองได้ โดยทางวิทยาศาสตร์เอามาทดลองแต่ทางสายสังคมคือการถกเถียง มีโจทย์ในการแก้ไข แก้อย่างไร เราจะทำอย่างไร การทำให้เห็นว่าเราต้องสร้างเด็กต้องให้เกิด ปัญญาให้เกิดการเติบโตทางความคิด เพื่อให้เกิดปัญญา ปัญญาของเขาจะต้องยึดโยงกับสังคม ชุมชนที่เขาอยู่ด้วย อย่าแยก โรงเรียน ออกจากชุมชน สถาบันออกจากชุมชนสถาบันการศึกษา ถูกแยกออกจากชุมชน ใครจะทำให้เกิด ปฏิสัมพันธ์ พ่อแม่ ครู เพื่อให้ทำหน้าที่ทางสังคม”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4)

“มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่ต้องการ เพราะไม่สามารถที่จะอยู่อย่างโดดเดี่ยวในสังคมได้ สิ่งที่เราทำคือพยายามเชื่อมโลกเชื่อมสังคม ให้มหาวิทยาลัยเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 6)

“การทำให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องท้องถิ่นที่ตนเอง การนำ ประวัติศาสตร์ความรู้ของชุมชนมาถ่ายทอด นั้นก่อให้เกิดความรู้รักผูกพันและรักห่วงแหนท้องถิ่นของ ตนเอง การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองจะตามมาได้ง่ายเพราะเกิดความรู้สึกรักว่าท้องถิ่นของเรามีค่า และน่าภาคภูมิใจ”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 8)

“การฝึกให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อท้องถิ่นที่ตนเองอยู่อาศัยรวมทั้ง การสร้างจิตสำนึกให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคม”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9)

“การเสริมสร้างให้นักศึกษามีกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะความเป็น พลเมืองในชุมชน/ท้องถิ่น เช่น การฝึกความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น การฝึกการเข้าร่วมกิจกรรม ที่เป็นจิตอาสา เพื่อให้นักศึกษาได้รู้จักการเสียสละและช่วยเหลือสังคม การทำงานเหล่านี้ อาจเต็มไปด้วยวิธีการคิดและวิธีการทำงานที่มีความแตกต่างหลากหลายกันไป ถือได้ว่าเป็นการฝึกให้นักศึกษามีการเคารพในเรื่องสิทธิและเสรีภาพทั้งของตนเองและผู้อื่นไปพร้อม ๆ กัน เป็นแนวทางเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของทางมหาวิทยาลัยที่ควรส่งเสริมอย่างยิ่ง ทั้งนี้การฝึกให้

เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับ ครอบครัว ชุมชน เป็นการทำกิจกรรมเพื่อสังคมของนักศึกษาจะทำให้ ได้มีการร่วมคิดร่วมทำเชิงบูรณาการก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่าย”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 10)

3.3 กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมือง อย่างแท้จริงผ่านทางกิจกรรมนักศึกษา การเข้าไปมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเพราะการเข้าไปมีส่วนร่วมถือได้ว่าเป็นกระบวนการขับเคลื่อนให้การทำกิจกรรมนั้นประสบความสำเร็จ โดยขั้นตอนการเข้าไปมีส่วนร่วมคือ 1)กระบวนการวางแผนกิจกรรม 2)การเตรียมกิจกรรม 3)การดำเนินงานกิจกรรม 4)การสรุปผลกิจกรรม และ5)การประเมินผลกิจกรรม นั้นเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความรู้ที่ยั่งยืนซึ่งสิ่งนี้สำคัญอย่างมากในการดำเนินกิจกรรมนักศึกษา ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ทั้งนี้จากการปฏิบัติกิจกรรมมาทั้งหมดการเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นพื้นฐานในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การสำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยต้องอาศัยการแสดงความคิดเห็นของนักศึกษาถึงจะสามารถนำมาจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อตอบสนองการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ส่วนวิธีการส่งเสริมความเป็นพลเมืองนั้นเน้นขั้นตอนที่การทำตามวิธีการ วงจรการบริหารงานคุณภาพ (Plan Do Check Act) ในการดำเนินงานในการเขียนโครงการและลงมือปฏิบัตินอกจากนี้ยังมีรูปแบบวิธีการอื่นเสริมได้แก่ การเขียนแผนที่ความคิด (Mind Map), การวิเคราะห์สภาพต่าง ๆ ในปัจจุบัน (Swot Analysis), กลยุทธ์ที่เกิดจากการวิเคราะห์สภาพต่าง ๆ ในปัจจุบัน (Tow Matrix), แนวคิดการบริหารจัดการ(4 M) เป็นต้น หากจะให้สรุปง่าย ๆ คือ ขั้นตอนการดำเนินงานในการทำโครงการมี 3 ขั้นตอนคือ 1. ให้ข้อมูล 2. ปัญหาและอุปสรรคในอดีต 3. ระดมความคิด”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1)

“ขั้นตอนที่สอง คือ กระบวนการของรูปแบบสิ่งที่สำคัญคือการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในที่นี้คือการที่นักศึกษาเองมีส่วนร่วมกับการทำกิจกรรมทุก ๆ ขั้นตอน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

“เมื่อหลายปีที่แล้วสถาบันเราได้จัดโครงการเยาวชนพลเมือง เอาเด็กจากต่างจังหวัดทั่วประเทศเข้าร่วม เด็ก ๆ มาจากครอบครัวที่แตกต่างกัน บางครอบครัวมีปัญหาการคัดเลือกโดยจากเรียงความเด็กมัธยม จากห้าหัวข้อ ที่กำหนด และเป็นโครงการสามปีติดต่อกัน

โดยหลังจากกลับมาต้องเขียนงานส่งเพื่อจะได้เข้าร่วมโครงการต่อ ตอนแรกในระดับจังหวัดได้เข้าไปเยี่ยมชม องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้เรียนรู้เรื่องชุมชนให้หมด เป็นเรื่องใกล้ตัว โดยครูนั้นส่วนมากมักมีอคติกับกลุ่มคนทำงานส่วนนี้ แต่กลุ่มเหล่านี้สามารถเข้ามาช่วยเหลือปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชนเราเพราะมีงบประมาณให้เราแก้ไข เราต้องใช้ ทักษะทางสังคมเพื่อพัฒนาสังคมของเรา และเพื่อให้เขามาช่วยเราให้ได้ ต่อมาในระดับภูมิภาค ในแต่ละภูมิภาค ครั้งแรกเด็กไม่เคยออกจากพื้นที่เลยให้คุณครูพา ปรากฏว่า ครูอยากเข้าร่วมโครงการต่ออีก เพราะโครงการคืออยากให้เด็กได้เปลี่ยนแนวคิด ยกตัวอย่างง่าย ๆ คือ ให้เด็กได้พัก โรงแรมห้าดาว และต้องเข้าพักด้วยตนเอง โดยใช้การ์ด เข้าห้อง ต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้เห็นโลกนี้มีเรื่องอีกเยอะให้ต้องเรียนรู้ ผ่านการลงมือทำ อาจารย์ที่มาก็เช่นเดียวกัน ปัญหาที่ทุกคนมักพบอีกอย่าง คืออ่างน้ำ ไม่มีชั้นใช้วิธีนี้ทำให้รู้ว่าครูรู้แบบเดิมไม่ได้ ทุกอย่างต้องเรียนรู้ไม่ใช่ห้องสั่งสอน แค่อันแรกก็เป็นคนใหม่ จนมาถึงกรุงเทพมหานครให้คุณครูพามาอีกครั้ง กิจกรรมคือการพาไปวังสวนผักกาด ศาลรัฐธรรมนูญ ไปเยี่ยมชมและพูดคุยกับหัวหน้าเจ้าของ พาไป คณะกรรมการการเลือกตั้ง ทำให้เด็กเจอของจริง ทำให้เด็กเห็นว่า ในห้องเรียนนั้นธรรมดาไปเลย และโครงการต่อมาครั้งที่สามระดับพลเมือง (citizen) คุณครูไม่ต้องมา เด็กมาคนเดียว เด็กจะเป็นอิสระและต้องซื้อผลิตภัณฑ์ต่อค่าใช้จ่ายเพราะทางสถาบันเรา ออกค่าใช้จ่ายให้หมด จากโครงการนี้เด็กสามารถเขียนโครงการขอทุนจากองค์กรต่าง ๆ ในจังหวัด ตัวอย่างเช่น ขอทุนปลูกผัก 8,000 บาท เด็กจากจังหวัดสุรินทร์ซึ่งเป็น ชายแดนก็พลิกชีวิตและมีความเป็นผู้นำสูงหลังจากการเข้าร่วมโครงการนี้ เด็กคนเดียวกลายเป็นทำให้โรงเรียนพัฒนาขึ้นเพราะเด็กมาสัมผัสประสบการณ์จริง รวมทั้งคุณครูมาด้วยได้พบเจอ อะไรใหม่ ๆ และเด็กกลับไป ครูให้พูดหน้าเสาธง พอเขากลับไปการเรียนที่โรงเรียนง่าย ๆ เพราะมีอะไรใหญ่รอเราอยู่ ทำให้เด็กและครูเข้าใจมากขึ้น อยากเรียนมากขึ้น เด็กทุกคนบอกว่าถ้าไม่ผ่านโครงการนี้ ไม่คิดว่าจะจบมอหก”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4)

“การให้นักศึกษาได้เข้าไปมีส่วนร่วมในปฏิบัติจริง เข้าสู่สังคม เราไม่สามารถปิดประตูรั้วมหาวิทยาลัยได้เราต้องออกไปสู่สังคม ทำให้เขาเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนและการวิจัย และสู่บริการวิชาการสู่สังคม เราได้รางวัลในการจดสิทธิบัตรต่าง ๆ มากมาย และการจัดการเรียนการสอน พยายามเน้นรูปแบบใหม่คือ การเรียนรู้โดยผ่านการลงมือทำ”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 6)

“ในความคิดเห็นคิดว่า การให้นักศึกษาลงมือปฏิบัติ ฝึกให้ได้คิดว่าในกิจกรรมแนวทางการเรียนรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้นโดยการสำรวจปัญหาชุมชนภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7)

“สร้างการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ
อย่างมากเพราะจะทำให้ได้รับรู้ถึงปัญหาที่เกิดจากการทำกิจกรรมและช่วยกันแก้ไขปัญหาทางออก
ร่วมกันก่อให้เกิดความเห็นอกเห็นใจกัน และเข้าใจกันมากขึ้น”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 10)

3.4 ทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นการสร้างกระบวนการเชื่อมโยงความคิดเป็น
ทักษะที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองโดยเฉพาะในยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุค
แห่งโลกของการสื่อสารที่เต็มไปด้วยข้อมูลต่าง ๆ มากมายให้เราสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ซึ่งข้อมูล
ข่าวสารเหล่านี้มีทั้งประโยชน์และโทษ การใช้ทักษะคิดวิเคราะห์/การสร้างกระบวนการเชื่อมโยง
ความคิดเป็นเสมือนตัวกรองในการรับข้อมูลโดย กระบวนการเหล่านี้จะเกิดขึ้นจากการฝึกฝนจาก
ทักษะด้านต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้จากการเห็น การเข้าไปมีส่วนร่วมใน การปฏิบัติจริง
ผ่านกิจกรรม ทักษะการคิดวิเคราะห์ สามารถนำไปใช้ได้หากเวลาเกิดเหตุการณ์หนึ่งขึ้นหรือปัญหานั้น
การคิดวิเคราะห์จะยังไม่ด่วนสรุปสาเหตุของเหตุการณ์นั้น ๆ ว่าเกิดจากสาเหตุอะไรแต่จะมี
การทบทวนและการค้นหาสาเหตุของการเกิดขึ้นของเหตุการณ์หรือปัญหานั้นก่อนอย่างมีขั้นตอน
ซึ่งทักษะเหล่านี้จะทำให้ติดตัวนักศึกษาไปและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทักษะนี้
ทำให้นักศึกษาเกิดการยอมรับความคิดเห็นที่ความแตกต่าง โดยไม่รีบด่วนสรุปว่าความคิดเห็นนั้นผิด
เป็นคุณลักษณะที่สำคัญของความเป็นพลเมืองในเรื่องการเคารพสิทธิเสรีภาพ ความแตกต่าง
หลากหลาย ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“อีกกระบวนการที่สำคัญคือการได้ขบคิดและวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ และเรียนรู้
การเชื่อมโยงของปัญหาต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดผลกระทบในสังคม”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

“การใช้กระบวนการ วงจรการบริหารงานคุณภาพ (Plan Do Check Act)
ให้เด็กออกแบบกิจกรรมโครงการ ทั้งบวกและลบให้เห็นผลกระทบเพื่อให้เกิดความตระหนัก ให้เด็ก
ได้ปฏิบัติจริงควรทำกิจกรรมในชุมชน การมีส่วนร่วมการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในนโยบาย
สาธารณะ พลเมืองต้องตระหนักว่าในฐานะผู้มีสิทธิออกเสียง ไม่ใช่แค่ ฟังตามนโยบาย อีกวิธีคือ
ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถ
นำมาใช้ได้ในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้กับนักศึกษา ซึ่ง ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพคือ
การร่วมมือ ร่วมใจกันของกลุ่มหรือหน่วยงานการศึกษาที่เกี่ยวข้องในการเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
ผ่านการวางแผน การมีแนวคิดร่วมกัน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จนเกิดเป็นวัฒนธรรม
หรือชุมชนของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในโรงเรียน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3)

“การที่นักศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิด และการวิเคราะห์ มีความชัดเจนในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการทำกิจกรรม/โครงการหนึ่ง ทั้งนี้เป็นการทำให้เรารู้จักคิดและค้นหาคำตอบพร้อมทั้งฝึกการเชื่อมโยงสาเหตุของปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และสามารถแก้ไขปัญหาโดยไม่บ่นแต่ลุกขึ้นมาแก้ไขปัญหา ประชาชนเขียนนโยบายแล้วให้รัฐทำตามนโยบาย จะประสบความสำเร็จมากกว่า การจัดทำธรรมนูญชุมชน ไม่รอนโยบายภาครัฐถือได้ว่ามีความสำคัญอย่างมากเพราะมันมาจากความต้องการของคนในชุมชน และเป็นการส่งเสริมความเป็นพลเมือง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5)

“อาจารย์ยึดแนวทางการจัดกิจกรรมตามคู่มือ การจัดการเรียนการสอนวิชาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ของ อาจารย์ปริญญา เทวานิมิตกุล ซึ่งเน้นในเรื่องดังต่อไปนี้ โดยการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้สำคัญและอาจารย์เป็นผู้จัดกระบวนการการเรียนรู้ หากเข้าใจในกระบวนการนี้การบรรยายเป็นแค่กิจกรรมหนึ่งเท่านั้น ในการพาผู้เรียนไปสู่ ผลลัพธ์การเรียนรู้ เค้โครงการจัดการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองประกอบไปด้วย แนวทางการเรียนรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม (Problem-Based Learning) และการทำโครงการทำโครงการงาน (Project-Based Learning) เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยหรือปัญหาสังคมรอบ ๆ ตัวนักศึกษา โดยเริ่มจาก การสัมผัสปัญหา-การวิเคราะห์ปัญหา-การหาสาเหตุของปัญหาและเชื่อมโยงเข้ากับตัวนักศึกษาเอง-การเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นผ่านการทำกิจกรรม การลงมือทำกิจกรรม การนำเสนอผลที่ได้จากกิจกรรม การสรุปการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมนั้น”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7)

“กระบวนการของการดำเนินการเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ นักศึกษามีความเป็นพลเมือง กระบวนการที่มีความสำคัญที่ใช้ส่วนใหญ่ได้แก่ การส่งเสริมให้นักศึกษารู้จักการคิดแบบวิเคราะห์ให้เป็นหากพบเจอปัญหาในขณะที่ทำกิจกรรม การฝึกให้นักศึกษาตั้งคำถามกับปรากฏการณ์ในท้องถิ่นที่ตนเองอยู่อาศัยรวมทั้งรู้จักวิเคราะห์สาเหตุและเชื่อมโยงความคิดสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น นำไปสู่ความคิดเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ หรือการเชื่อมโยงเพื่อแก้ไขปัญหา”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9)

3.5 การเสริมความรู้ในเรื่องพลเมืองให้มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น ทั้งนี้ในการดำเนินกิจกรรมนักศึกษาในบางครั้งการให้ความรู้กับนักศึกษาในเรื่องต่าง ๆ ที่เสริมสร้างความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นมีความจำเป็นอย่างยิ่ง แต่การให้ความรู้นั้นไม่ใช่รูปแบบการให้ความรู้ในแบบเดิมที่อาจารย์สื่อสารกับนักศึกษาทางเดียว แต่อาจเป็นการให้นักศึกษา

ช่วยกันคิด ค้นคว้ามาก่อนและมานำเสนอกันนั้นเป็นรูปแบบที่น่าสนใจ โดยการที่นักศึกษาได้เข้ามามีส่วนในการคิดนั้นจะทำก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตัวนักศึกษาเอง ซึ่งรูปแบบการเสริมความรู้ให้แบบนี้ อาจารย์จะมีหน้าที่เป็นเพียงผู้จัดกระบวนการเรียนรู้เท่านั้น ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ในระหว่างการทำกิจกรรมเราสามารถใส่ความรู้เรื่องความเป็นพลเมืองไปด้วยในแต่ละขั้นตอนได้เพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้มากขึ้น เพิ่มเติมในเรื่องการเลือกตั้งต่าง ๆ เข้าไปไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งในมหาวิทยาลัย หรือการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศเพื่อเพิ่มความรู้ในเรื่องการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หากมีเนื้อหาในเรื่องความรู้ต่าง ๆ ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมือง เช่น ประชาธิปไตยคืออะไร ให้เป็นการบ้านให้นักศึกษาไปศึกษาค้นคว้าและนำกลับมาพูดคุยในครั้งต่อไป”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7)

“การพัฒนาความรู้ในเรื่องแนวคิดทางสังคมในการพัฒนาให้ท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ภายใต้การคิดวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9)

3.6 การสรุปทบทวนเรียนโดยการสะท้อนการเรียนรู้ (Reflection) เป็นสิ่งที่ช่วยให้นักศึกษาที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมได้เกิดเรียนรู้จากกิจกรรมได้ดีขึ้น เพราะเป็นการสะท้อนผลการเรียนรู้ทันทีหลังจากที่ทำกิจกรรม ว่าเกิดอะไรขึ้นบ้าง โดยผ่านการพูด การเขียน โดยกระบวนการนี้เป็นกระบวนการสะท้อนการเรียนรู้ในระดับแรกเริ่ม จากการทำกิจกรรมที่ผ่านมาว่าได้พบเจอและมีความคิดเห็นอย่างไร ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการทำกิจกรรม ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“นอกจากนี้ยังต้องมีการสรุปการเรียนรู้ (Reflection) ในทุกครั้งที่ทำกิจกรรม โดยเน้นผลที่ได้รับจากการเรียนรู้ในครั้งนี้ โดยการแลกเปลี่ยนในกลุ่มย่อยและนำเสนอหน้าห้อง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7)

“การฝึกที่จะรับฟังผู้อื่นอย่างให้เกียรติในการทำกิจกรรมนักศึกษามีกระบวนการหลาย ๆ ขั้นตอนประกอบกัน โดยในขั้นตอนการสรุปทบทวนเรียนโดยการสะท้อนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ โดยประกอบไปด้วยความคิดเห็นที่หลากหลายหลังจากการทำกิจกรรม

เป็นการฝึกให้นักศึกษาได้รู้จักรับฟังความต่างที่ไม่เหมือนตนเอง และนำไปพัฒนาในทางที่ดีขึ้น รวมทั้งการไม่ใช้กำลังในการตัดสินคนที่ต่างจากตน เป็นหนทางที่สำคัญในการพัฒนาและเสริมสร้างความ เป็นพลเมือง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 10)

4. การประเมินผลที่ได้รับจากกิจกรรมและการนำผลที่ได้ไปปฏิบัติและนำไปใช้กับผู้อื่นต่อไป เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับให้ได้ทราบว่าการจัดกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้น ประสบความสำเร็จหรือไม่และมีอะไรที่ควรปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้นจากเดิมซึ่งถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างมาก โดยการประเมินนี้ต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้เช่นกัน นอกจากนี้ผลที่ได้สามารถนำไปวิเคราะห์ว่าเกิดประโยชน์กับผู้อื่นกลุ่มใดบ้างและเขามีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ซึ่งถือได้ว่าเป็นการแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการทำกิจกรรมในครั้งนี้ ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“สิ่งสำคัญอีกประการคือ การประเมินกิจกรรมเพื่อให้ทราบถึงผลที่ได้รับจากการทำกิจกรรมที่ผ่านมาพร้อมทั้งแนวทางการแก้ไขและปรับปรุงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมนั้น ๆ”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1)

“ขั้นตอนที่สามคือ ผลการประเมินผลที่ได้รับจากกิจกรรมที่ได้จัดขึ้นในส่วนนี้เป็นส่วนที่มีความสำคัญเช่นกันเพราะจะได้มีการวิเคราะห์แนวทางการจัดกิจกรรมที่เกิดขึ้น รวมทั้งการนำผลที่ได้รับไปปฏิบัติและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับผู้อื่นด้วย”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

“การประเมินและผลที่ได้รับจากกิจกรรมเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการทำกิจกรรมไม่ว่าจะประเมินด้วยแบบสอบถามหรือการสังเกตสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์และพัฒนาในการดำเนินการกิจกรรมครั้งต่อไป”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3)

“การประเมินผลที่ได้รับ เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการแก้ไขปัญหาควรมาจากท้องถิ่นหลายอย่างมาจากภาคพลเมืองไม่ได้รอการแก้ไขจากภาครัฐ เช่น ปัญหาขยะอุปติเหตุ ปัญหาสิ่งแวดล้อม”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5)

“การประเมินตนเอง ว่ามีความเป็นพลเมืองมากน้อยเพียงใด ถ้าหากข้อไหนน้อยแล้ว น้อยเพราะอะไรมีการพัฒนาตนเองอย่างไร การทำกิจกรรมเหล่านี้ฝึกให้นักศึกษามีความเป็นพลเมือง ทั้ง 6 ด้าน โดยผ่านเขียนกิจกรรมให้ชัดเจนในประมวลลงแผนการสอน มคอ. 3”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7)

“การประเมินผลของการจัดกิจกรรมเพื่อให้สะท้อนคิดปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ระหว่างการจัดกิจกรรม เพื่อแก้ไขในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9)

“การนำผลที่ได้ใช้กับผู้อื่นต่อไปซึ่งเป็นขั้นตอนที่เปรียบเสมือนปลายทางที่สำคัญของ การทำกิจกรรมเพราะเป็นการวิเคราะห์และเชื่อมโยงสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรมนั้น”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 10)

จากที่กล่าวมา แผนการเสริมสร้างการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง มหาวิทยาลัยยังไม่มีแผนที่ชัดเจน แต่สอดแทรกอยู่ในส่วนของเนื้อหาของแผนการจัดกิจกรรมนักศึกษา ในแต่ละปี ประกอบไปด้วยกิจกรรมนักศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์ตามมาตรฐานที่สำนักงานอุดมศึกษา กำหนด เช่น กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ กิจกรรมเสริมสร้างอัตลักษณ์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัย กิจกรรมบริการวิชาการ กิจกรรมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม กิจกรรม ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะมีส่วนเสริมสร้างความเป็น พลเมืองให้กับนักศึกษา เพราะเนื่องจากกิจกรรมเหล่านี้จะมีเนื้อหาในการสร้างความรับผิดชอบต่อ ตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม การเคารพกฎกติกา การเคารพสิทธิเสรีภาพ การเคารพความแตกต่าง หลากหลาย โดยจะแบ่งประเภทของกิจกรรมตามเป้าหมายที่จัดขึ้น นอกจากนี้ในบางมหาวิทยาลัยนั้น จะมีการกำหนดรายวิชา ซึ่งคือวิชาความเป็นพลเมืองหรือวิชาอื่น ๆ ที่มีเรื่องพลเมืองในเนื้อหา โดยส่วนมากจะนำมาสอนในกลุ่มวิชาการศึกษาพื้นฐานทั่วไปซึ่งเป็นวิชาที่ให้ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองโดยตรง เป็นการให้ความรู้คู่กับการทำกิจกรรมเสริมในชั้นเรียนประกอบกัน เป็นส่วนส่งเสริมให้เกิดความเป็นพลเมืองกับนักศึกษา

สำหรับในด้านผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรมในการเสริมสร้างการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อ เสริมสร้างความเป็นพลเมือง ในส่วนของแผนในการจัดกิจกรรมนักศึกษานั้นประกอบไปด้วยกิจกรรม ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการเลือกตั้งนายกสโมสรนักศึกษา ทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้วิถีทางแบบ ประชาธิปไตยในสังคม กิจกรรมโครงการต้นกล้าความหวัง สร้างฝายปลูกป่าเป็นกิจกรรมที่ได้ระบุไว้ในแผนทุกปี จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านความเป็นพลเมืองและกิจกรรมนักศึกษาพบว่า

เป็นกิจกรรมที่ทำให้นักศึกษาได้เข้าไปในชุมชนมีการพัฒนาฝ่ายและป่าให้กับชุมชนทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ทั้งการวางแผนการทำกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อนร่วมกิจกรรมที่มาจากหลากหลายคณะ โครงการเยาวชนพลเมือง ก่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจชุมชน สังคมที่ตนเองอยู่เพื่อจะได้รู้หน้าที่ที่ตนจะปฏิบัติ เรียนรู้สิ่งใหม่รอบตัว เป็นต้น

ในส่วนของ กระบวนการในการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ นั้นประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบหลักซึ่งได้แก่ องค์ประกอบแรกคือ การสร้างความตระหนักในความเป็นพลเมืองซึ่งเป็นสิ่งแรกๆที่ควรเกิดขึ้นเพราะเป็นการสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งให้เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษาอย่างถ่องแท้ในเรื่องความเป็นพลเมืองและเป็นการสร้างพื้นฐานที่มีความมั่นคงต่อความคิดและจิตใจของนักศึกษาเอง สิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองตามมา โดยภายในกระบวนการสร้างความตระหนักในความเป็นพลเมืองจะประกอบไปด้วย 3 วิธีการที่สามารถทำได้โดยการที่สถาบันการศึกษาเสริมสร้างให้นักศึกษา คือการมีความรู้ในเรื่องความเป็นพลเมืองอย่างเข้าใจ ต่อมาคือการสร้างสำนึกพลเมืองซึ่งจะเกิดหลังจากที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องความเป็นพลเมืองเป็นพื้นฐานอีกประการที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการตระหนักรู้ เป็นการสร้างความรู้สึกให้นักศึกษารู้สึกร่วมความรับผิดชอบต่อสถานการณ์ต่าง ๆ และการได้ทราบถึง ที่มาของกิจกรรมหรือความสำคัญของปัญหา ทำให้นักศึกษาได้ทราบที่มาที่ไปของกิจกรรม ประโยชน์ต่างในการทำกิจกรรมการได้ทราบถึงที่มาของกิจกรรมนี้ ทำให้นักศึกษามีความรู้ การความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม องค์ประกอบที่สองคือ มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของกิจกรรมเป็นสิ่งที่กำหนดผล ชี้แนะแนวทางของการทำกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นอย่างชัดเจนว่าจะมีเป้าหมายอย่างไร หากเข้าร่วมกิจกรรมจะได้รับประโยชน์อะไร ซึ่งจะทราบถึงหัวใจหลักของกิจกรรมนี้จึงทำให้นักศึกษาเกิดความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ต่อมาคือ องค์ประกอบที่สามที่มีความสำคัญอย่างมาก คือ กระบวนการในการดำเนินกิจกรรมซึ่งประกอบไปด้วย 6 กระบวนการ ได้แก่ ในการดำเนินการจัดกิจกรรมสิ่งแรกคือต้องมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกกระตือรือร้นในการอยากเข้าร่วม เนื่องจากสภาพแวดล้อมเป็นสิ่งที่มียุทธพลต่อนักศึกษาอย่างมาก และการที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีจะทำให้นักศึกษารู้สึกผ่อนคลายและเปิดรับการเรียนรู้มากขึ้น โดยการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน ไม่ว่าจะเป็นการเปิดพื้นที่ให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ หรือการเปิดพื้นที่ของชุมชนรอบ ๆ มหาวิทยาลัยเพื่อให้นักศึกษาเข้าไปศึกษาหาความรู้และร่วมพัฒนา ก็จะเป็นส่วนช่วยผลักดันให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้มากขึ้นนอกจากนี้การได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเครือข่ายซึ่งเป็นกลุ่มคนที่รายล้อมนักศึกษาและมีอิทธิพลกับนักศึกษา การที่กลุ่มเหล่านี้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองถือว่าเป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์อย่างมากกับนักศึกษา โดยเป็นการได้รับโอกาสในการร่วมแบ่งปันประสบการณ์ของนักศึกษาที่สำคัญเพราะจะทำให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ

ในท้องถิ่นของตนเองมากขึ้นรวมถึงทราบปัญหาที่เกิดขึ้นว่ามีสาเหตุอย่างไร ทั้งนี้ข้อมูลบางอย่างซึ่งมีความสำคัญอย่างมากของท้องถิ่นอาจเป็นสิ่งที่นักศึกษาไม่เคยรับรู้มาก่อนและก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ รักหวงแหนท้องถิ่นมากขึ้น ต่อมาคือ กระบวนการมีส่วนร่วมซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นพื้นฐานในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การสำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยต้องอาศัยการแสดงความคิดเห็นของนักศึกษาถึงจะสามารถนำมาจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อตอบสนองการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ส่วนวิธีการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองนั้นเน้นขั้นตอนที่การทำตามวิธีการ วงจรการบริหารงานคุณภาพ (Plan Do Check Act) ในการดำเนินงาน กระบวนการมีส่วนร่วมคือการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในที่นี่คือการที่นักศึกษาเองมีส่วนร่วมกับการทำกิจกรรมทุก ๆ ขั้นตอน การให้นักศึกษาได้เข้าไปมีส่วนร่วมในปฏิบัติจริง ทำให้เขาเรียนรู้ ผ่านกิจกรรม การเรียนการสอนและการวิจัย และสู่บริการวิชาการสู่สังคม การเรียนรู้โดยผ่านการลงมือทำ กระบวนการทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นกระบวนการที่สำคัญอีกกระบวนการหนึ่งในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้กับนักศึกษา เพราะเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ และเป็นเสมือนตัวกรองในการรับรู้ข้อมูล การใช้ทักษะต่าง ๆ ในการประมวลผลข้อมูลจากการได้รับรู้ เพื่อนำมาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างรอบคอบและ การสรุปบทเรียนโดยการสะท้อนการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ช่วยให้นักศึกษาที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมได้เกิดเรียนรู้จากกิจกรรมได้ดีขึ้น เพราะเป็นการสะท้อนผลการเรียนรู้ทันทีหลังจากที่ทำกิจกรรม และองค์ประกอบที่สี่ คือ การประเมินผลจากกิจกรรมและการนำผลที่ได้ไปปฏิบัติและนำไปใช้กับผู้อื่นต่อไป เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับให้ได้ทราบว่า การจัดกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นประสบความสำเร็จหรือไม่และมีอะไรที่ควรปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น ซึ่งองค์ประกอบทุกกระบวนการที่กล่าวมานี้มีส่วนสำคัญอย่างมากในการพัฒนานักศึกษามีความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้น

ตอนที่ 7 กิจกรรมนักศึกษาที่สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ (TQF: HEd) เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง

การจัดกิจกรรมตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF: HEd) สามารถช่วยเสริมสร้างความเป็นพลเมืองได้ โดยในแต่ละองค์ประกอบ มีส่วนสัมพันธ์กับการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองและเป็นพื้นฐานสำคัญในการเสริมสร้างให้นักศึกษาสามารถพัฒนาตนเองให้มีความเป็นพลเมืองในสังคม โดยตามมาตรฐานคุณวุฒิประกอบไปด้วยองค์ประกอบทั้ง 5 ด้านที่สำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ด้านคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การพัฒนานิสัยในการประพฤติอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และด้วยความรับผิดชอบทั้งในส่วนตนและส่วนรวม ความสามารถในการปรับวิถีชีวิตใน ความขัดแย้งทางค่านิยม การพัฒนานิสัยและการปฏิบัติตนตามศีลธรรม ทั้งในเรื่องส่วนตัวและสังคม

ด้านความรู้ หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจ การนึกคิดและการนำเสนอข้อมูล การวิเคราะห์และจำแนกข้อเท็จจริงในหลักการ ทฤษฎี ตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้

ด้านทักษะทางปัญญาหมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และใช้ความรู้ ความเข้าใจในแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และกระบวนการต่าง ๆ ในการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน

ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบหมายถึง ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม การแสดงถึงภาวะผู้นำ ความรับผิดชอบ ต่อตนเองและสังคม ความสามารถในการวางแผนและรับผิดชอบ ในการเรียนรู้ของตนเอง

ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศหมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข ความสามารถในการใช้เทคนิคทางคณิตศาสตร์และสถิติ ความสามารถในการสื่อสารทั้งการพูด การเขียน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

จากความหมายทั้ง 5 ด้านมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกับการสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในเรื่อง ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่าง ซึ่งจากการประกอบไปศึกษาพบว่าในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านคุณธรรมจริยธรรม คือการพัฒนาให้นักศึกษาให้มีพฤติกรรมที่มีคุณธรรมจริยธรรม ทั้งต่อตนเองและสังคมโดยสอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ในเรื่องการเป็นพื้นฐาน ในการดำเนินชีวิตโดยการสร้างให้คนเป็นคนดีมีระเบียบวินัยต่อตนเอง รู้จักหน้าที่ของตนเอง การมีคุณธรรมจริยธรรมทำให้นักศึกษามีจิตใจที่ดี คิดทำสิ่งที่มีประโยชน์ต่อสังคม ไม่ละเมิดกฏกติกา สังคมเคารพความแตกต่างหลากหลายในสังคมและมองสังคมเป็นส่วนหนึ่งของตนเองซึ่งเป็นรากฐาน การสร้างให้นักศึกษามีจิตอาสาต่อสังคมสิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อการมีสังคมที่สงบสุข ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ด้านคุณธรรมจริยธรรม นอกเหนือจากเรื่องความรับผิดชอบต่อตนเองแล้วนั้นคุณธรรม จริยธรรมก็เป็นสิ่งสำคัญที่มีผลการต่ออยู่ร่วมกันของคนในสังคมอย่างมากเพราะหากขาดในเรื่องนี้ไป การอยู่ร่วมกันของสังคมนั้นต้องเกิดปัญหา สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานในการเคารพเรื่องสิทธิเสรีภาพ ความแตกต่างหลากหลายซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของความเป็นพลเมือง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

“กิจกรรมนักศึกษาในภาพรวมเป็นการช่วยเสริมสร้าง ไม่ว่าคุณธรรมจริยธรรมต่างก็ เป็นส่วนหนึ่งของความเป็นพลเมืองเพราะเป็นคุณธรรมพื้นฐานในการเป็นพลเมืองที่ดีและ ในการพัฒนานักศึกษา กิจกรรมนักศึกษาต้องอาศัยจุดนี้ด้วยเป็นกรอบในการจัดกิจกรรม เป็นส่วนชี้นำให้นักศึกษาพัฒนาตามกรอบ ทำให้เห็นว่ากิจกรรมตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ นี้ค่อนข้างทำได้ดี”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3)

“กิจกรรมที่จะจัดขึ้นตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับชาตินั้น สามารถสรุปได้ว่า กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับด้านคุณธรรมจริยธรรม สามารถช่วยพัฒนาความมีวินัย เคารพกฎ ทำโครงการ ที่สะท้อนถึงการมีจิตสาธารณะเพื่อแก้ปัญหาให้ชุมชน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7)

2. ด้านความรู้ การที่นักศึกษามีความรู้และสามารถทำความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ได้โดยใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์และการค้นคว้าอย่างลึกซึ้งก่อนการตัดสินใจต่าง ๆ ถือได้ว่าเป็น คุณลักษณะพื้นฐานความเป็นพลเมืองของนักศึกษาเพราะในปัจจุบันสังคมเต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสาร มากมาย การมีความรู้ทำให้นักศึกษาจะไม่หลงเชื่ออะไรโดยไม่ได้ไตร่ตรอง ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ สามารถเป็นพื้นฐานในเรื่องการเคารพสิทธิ เสรีภาพความแตกต่างหลากหลาย นอกจากนี้ด้านความรู้ ยังเป็นกระบวนการให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ นอกห้องเรียนได้ไม่จำกัดโดยเฉพาะในการหา ความรู้กับชุมชน/ท้องถิ่น ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ด้านความรู้เป็นพื้นฐานสำคัญอย่างมากที่จะทำให้นักศึกษามีกระบวนการแสวงหา คำตอบในเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัวนักศึกษา ทำให้นักศึกษาไม่รีบตัดสินใจอะไรโดยปราศจาก กระบวนการค้นหาคำตอบ”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5)

ด้านความรู้ นักศึกษาต้องหาความรู้เพิ่มทั้งในและนอกชั้นเรียน โดยลงพื้นที่เพื่อหา ประสบการณ์ตรงและสำรวจชุมชนก่อนทำโครงการเพื่อการสำรวจและบันทึกข้อมูลมาทำรายงาน

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7)

3. ด้านทักษะทางปัญญา นักศึกษาสามารถคิดและวิเคราะห์แก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะต่อตนเองหรือสังคมได้อย่างดี ไม่ว่าจะเหตุการณ์นั้นจะเกิดขึ้นเมื่อใดก็ตามสิ่งเหล่านี้ทำให้นักศึกษามีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคมอย่างดี ไม่เว้นปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วที่เผชิญหน้ากับปัญหา มีความรับผิดชอบซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของความเป็นพลเมืองในด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง และรับผิดชอบต่อสังคม ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ด้านทักษะทางปัญญาเป็นเรื่องที่มีความสำคัญในการดำเนินชีวิตอย่างยิ่งโดยเฉพาะ การสร้างพลเมืองที่ดีในสังคมจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีทักษะด้านปัญญาเพื่อที่จะใช้ในการรับมือหรือ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5)

“ด้านทักษะทางปัญญา ตามกิจกรรมการเรียนรู้จากปัญหาเป็นฐาน โครงการฝึก นักศึกษาคิดวิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุปัญหา ตัวเอง ทั้งทางตรงและทางอ้อม นำเสนอการแก้ไข ปัญหาชุมชน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7)

4. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ เป็นพื้นฐานสำคัญของ คุณลักษณะความเป็นพลเมืองเพราะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบนั้นจะเกิดขึ้น เมื่อได้ทำงานเป็นทีมหรือทำงานที่ประกอบไปด้วยสมาชิกหลายคนจึงทำให้ต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนี้การทำงานกลุ่มนั้นจำเป็นต้องมีกฎกติกา ในกลุ่มที่ต้องเคารพรวมทั้งความแตกต่างหลากหลายทางด้านความคิดเห็นในการร่วมกันทำงาน ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาคือคุณลักษณะที่สำคัญของความเป็นพลเมืองทั้งสิ้น ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ มีส่วนช่วยให้นักศึกษามีทักษะ ความเป็นพลเมืองอย่างมากซึ่งได้แก่ในเรื่องแรกคือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและ ความรับผิดชอบ ในที่นี้เป็นการรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่นซึ่งทั้งสองส่วนอยู่ในคุณลักษณะสำคัญของความเป็นพลเมืองและเป็นพื้นฐานในการทำงานด้านอื่น ๆ ต่อไป

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

“ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างคนฝึกให้นักศึกษามีความรับผิดชอบ การทำงานกลุ่ม ช่วยให้มีความสัมพันธ์ ฝึกการเคารพความแตกต่างในด้านความคิดเห็นในการทำงานกลุ่ม”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7)

“กิจกรรมตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติช่วยให้เกิดการกระตุ้น นักศึกษาให้เป็นพลเมืองได้ โดยสร้างความเป็นพลเมืองแบบรับผิดชอบและพลเมืองแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะในด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบในการทำงาน เนื่องจากกรอบ มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ เป็นกิจกรรมที่หลักสูตรเป็นผู้จัดกรอบทิศทางเป็นหลัก ที่เป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่มุ่งเน้นความเปลี่ยนแปลง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9)

5. ด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

เป็นทักษะสำคัญที่นักศึกษาควรมีในยุคปัจจุบันอย่างยิ่งเพราะเป็นยุคแห่งข้อมูล ข่าวสาร การวิเคราะห์เชิงตัวเลขถือได้ว่าเป็นกระบวนการฝึกการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุและผล และฝึกการถ่ายทอดความรู้ที่ได้มาผ่านการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้นักศึกษามีความกล้าที่จะ แสดงออกอย่างมีเหตุและผล ซึ่งถือได้ว่าเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างพลเมืองให้เกิดขึ้นในสังคม ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ด้านทักษะสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร นักศึกษาสามารถนำเสนอผลงาน ในการแก้ปัญหาสู่สาธารณะชนได้”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7)

“เนื่องจากสังคมในยุคนี้เป็นยุคของเทคโนโลยีข่าวสารจึงเป็นประเด็นที่สำคัญ อย่างมากในการสร้างพลเมืองให้เกิดขึ้นท่ามกลาง สงครามแห่งข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้น โดยปัญหาที่ เกิดขึ้นในสังคมที่ผ่านมาในเรื่องความขัดแย้งในสังคมเกิดจากการได้รับข้อมูลข่าวสารและหลงเชื่อ อย่างรวดเร็วโดยไม่ได้คิดวิเคราะห์ให้ ซึ่งด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศเป็นทักษะที่จะฝึกให้นักศึกษาได้มีขั้นตอนการรับข้อมูลได้รอบคอบขึ้นและไม่หลงเชื่ออะไร ง่าย ๆ”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 10)

จากรายละเอียดของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติทั้ง 5 ด้าน มีส่วนในการสำคัญเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นในสังคม ทั้งนี้เป็นแนวทางการพัฒนานักศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้มีความเป็นพลเมือง ได้แก่ ในเรื่องการเสริมสร้าง ด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นการพัฒนานิสัยและพฤติกรรมทั้งของนักศึกษาและพฤติกรรมที่มีต่อสังคมซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความเป็นพลเมืองให้มีคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเองและคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา รวมถึงการพัฒนา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบเป็นความสามารถในการทำงานกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านความคิดความสามารถ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองและกระบวนการเรียนรู้การทำงานด้วยตนเองเป็นพื้นฐานในการสร้างพลเมืองในด้านการเคารพกฎหมาย กติกาในสังคมและการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

นอกจากนี้การพัฒนาในด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญาและด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศนั้น มีส่วนช่วยในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในเกิดขึ้นโดยเป็นพื้นฐานให้นักศึกษารู้จักวิธีการคิด วิเคราะห์อย่างมีเหตุและผล รวมทั้งไม่รีบตัดสินใจอะไรก่อนรับรู้ข้อมูลให้แน่ชัดก่อน ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ควรเสริมสร้างให้เกิดกับพลเมืองในยุคปัจจุบันที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นการพัฒนาในเรื่องการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลให้เกิดสังคมอย่างยั่งยืน

ตอนที่ 8 ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ในการดำเนินงานกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏย่อมพบปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญคือ

1. **สถาบันครอบครัว** ซึ่งเป็นสถาบันที่มีความสำคัญอย่างมากต่อตัวนักศึกษาและมีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมต่อสังคม การที่สถาบันครอบครัวไม่มีการปลูกฝัง การสื่อสารในเรื่องระเบียบวินัยซึ่งเป็นพื้นฐานในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตั้งแต่ภายในบ้านจึงทำให้ตัวนักศึกษาไม่เข้าใจและไม่มีพื้นฐานของความเป็นพลเมืองเกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“มันเริ่มมาจากการที่เราไม่ได้ให้ความสำคัญในการสร้างพลเมืองโดยหากจะเริ่มก็ต้องแต่ครอบครัว ที่ไม่ได้ปลูกฝังในเรื่องความเป็นพลเมืองให้ในครอบครัว เพราะเด็กมักถูกสอนให้เชื่อในสิ่งที่ผู้ใหญ่พูดโดยไม่ฟังเหตุผลหรือมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ใด ๆ เด็กเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยซึ่งหากถ้ามีพื้นฐานที่ดีในครอบครัวก็จะมีส่วนที่สำคัญให้เด็กสามารถพัฒนาตนเองเป็นพลเมืองที่ดีได้

ซึ่งมหาวิทยาลัยควรมีนโยบายมหาวิทยาลัย งบประมาณการใช้จ่ายที่สนับสนุน อาจารย์ผู้สอนและ
ตัวหลักสูตรให้ความสำคัญในเรื่องผลเมืองก็จะไม่ใช่เรื่องยากที่จะพัฒนา”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 10)

2. สถาบันการศึกษา เป็นสถาบันที่มีหน้าที่สำคัญในการให้ความรู้อันเป็นประโยชน์ต่อ
นักศึกษาจึงเป็นสถาบันที่อิทธิพลสำคัญต่อนักศึกษาเช่นกัน สถาบันการศึกษานั้นประกอบไปด้วย
ส่วนต่าง ๆ ที่จะขับเคลื่อนการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง

2.1 นโยบายของผู้บริหาร เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนานักศึกษา
ในมหาวิทยาลัย เพราะกำหนดแนวทางการพัฒนาไปในทิศทางที่ควรจะเป็น ซึ่งในปัจจุบันนี้ยังไม่มี
ความชัดเจนในการให้ความสำคัญในเรื่องความเป็นผลเมือง จึงทำให้กระบวนการต่าง ๆ ไม่ว่าจะ
หลักสูตร การเรียนการสอน กิจกรรมนักศึกษา ภายในมหาวิทยาลัยยังไม่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน
ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“เริ่มตั้งแต่ตัวนักศึกษาเอง อาจารย์และผู้บริหารว่าให้ความสำคัญกับความเป็น
ผลเมืองมากน้อยแค่ไหนและการเห็นความสำคัญของระเบียบวินัยของสถานศึกษา ผู้บริหารและ
ผู้สอนได้ออกแบบและเห็นความสำคัญกับเรื่องนี้หรือไม่ สังคมและสมาคมเครือข่ายต่าง ๆ
ให้ความสำคัญและร่วมกันวางแผน ติดตามการดำเนินการ ประเมินผล”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

“ผู้บริหาร ต้องมีวิสัยทัศน์ในเรื่องความเป็นผลเมืองเท่านั้น ต้องสร้างคุณภาพ
ความเป็นผลเมืองผู้บริหารบางคนไม่เข้าใจ ผู้บริหารราชภัฏไม่มีใครส่งเสริมความเป็นผลเมืองเลย
มีความเข้าใจหรือไม่ ถ้าไม่เข้าใจก็ไม่สามารถส่งเสริมได้ อาจารย์แต่ละคนสามารถทำได้ในการเสริมสร้าง
ความเป็นผลเมือง อาจารย์ต้องสอนหนังสือและสอนคนไปด้วยกัน คนสอนคนได้ก็จะมีแนวคิด
การพัฒนาความเป็นผลเมือง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5)

2.2 งบประมาณ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการช่วยขับเคลื่อนให้เกิดการทำกิจกรรม
นักศึกษา ปัญหาและอุปสรรคในปัจจุบันคือ ขาดการสนับสนุนในด้านงบประมาณเรื่องความเป็น
ผลเมืองโดยตรง จึงทำให้มหาวิทยาลัยควรมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนเพื่อสามารถนำมาจัดสรร
งบประมาณในเรื่องความเป็นผลเมืองให้มากขึ้น เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความเป็นผลเมือง
ได้อีกประการ ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“งบประมาณในการทำกิจกรรมนักศึกษา ที่ผ่านมาบางช่วงที่ผ่านมา ให้เงินเต็มที่ บางช่วงไม่มีเลย ควรมีความคงที่ให้ชัดเจนในการให้นักศึกษา ดูว่าถ้ามีกิจกรรมใดควรมากน้อย พิจารณาตามความเป็นจริง ไม่ใช่ให้เขียนมาก่อนแล้วค่อยพิจารณา ประเด็นนี้น่าจะมีกิจกรรมให้เงิน นักศึกษาส่วนหนึ่ง หาเองส่วนหนึ่ง แต่ก่อนไปหาเพิ่มเติมต้องทำอะไรให้ถูกต้อง เช่น การหาเงิน โดยการเล่นละคร อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3)

2.3 โครงสร้างหลักสูตร ที่ใช้ในการสอน อาจารย์ผู้สอน รูปแบบการเรียนการสอน ความสัมพันธ์ทางวิชาการระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา โดยในปัจจุบันนี้มีลักษณะการเรียนการสอน ในห้องเรียนจะเป็นไปในรูปแบบ การสื่อสารทางเดียวคืออาจารย์เป็นผู้ให้ความรู้ส่วนนักศึกษา เป็นผู้ฟังโดยไม่มีการโต้ตอบหรือแสดงความคิดเห็น อาจารย์จะสอนให้จำและทำตามสิ่งที่สอน โดยไม่ต้องคำถามกับความรู้ที่ได้รับ การสอนแนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองนั้น สิ่งสำคัญคือ การเรียนการสอนที่ไม่ครอบงำความคิดของนักศึกษาว่าต้องไปในทิศทางที่อาจารย์กำหนด พร้อมกระตุ้นให้นักศึกษาสามารถคิดและวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมีวิจารณญาณ รวมทั้งตัวหลักสูตรที่ควรมุ่งเน้นผลิตบัณฑิตสู่สังคม/ท้องถิ่น ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

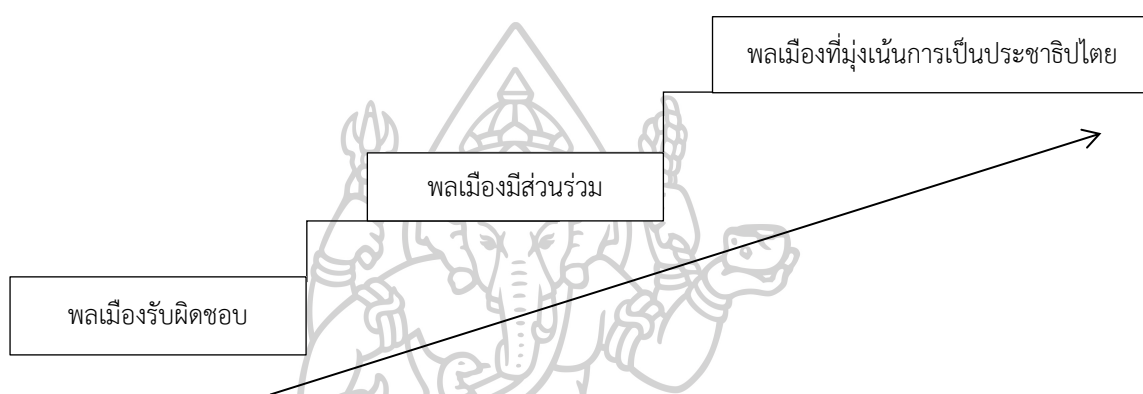
“วิชาการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง(Civic Education)ไม่ได้เป็นวิชาบังคับนักศึกษา อาจไม่ได้รับการพัฒนา เสริมสร้างความเป็นพลเมืองอย่างทั่วถึง (บางคนอาจไม่ได้เรียนวิชานี้) นอกจากนี้การจัดกิจกรรมของมหาวิทยาลัย โครงการ ไม่ได้เป็นการบังคับ นักศึกษาที่สมัครใจเข้าร่วม มีแค่ส่วนหนึ่งและหลายวิชายังเน้นการจดมากกว่าการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม ผู้สอนยังมีบทบาทแบบเดิม คือเน้นการสอนแบบท่องจำมากกว่าที่จะเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ (Facilitator)”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7)

2.4 สภาพแวดล้อม การสร้างสภาพแวดล้อมให้ส่งเสริมการเรียนรู้ในเรื่องความเป็นพลเมือง เป็นสิ่งที่มีผลต่อการเรียนรู้เรื่องพลเมืองอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้นอกห้องเรียน แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัย การเปิดพื้นที่ให้นักศึกษาได้มีการแสดงออกทางความคิด ซึ่งในปัจจุบันมหาวิทยาลัยยังไม่มีส่งเสริมในเรื่องนี้เพราะต้องผ่านกระบวนการขั้นตอน การขออนุญาตใช้พื้นที่ ที่ต้องใช้เวลาและหากไม่มีแผนหรือกิจกรรมอื่น ๆ รองรับอาจไม่ได้รับการอนุญาต จึงทำให้นักศึกษาไม่ได้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องความเป็นพลเมืองอย่างเต็มที่ ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ 1. มหาวิทยาลัยมองข้ามบทบาทหน้าที่สำคัญของตนเองในฐานะมหาวิทยาลัย เพื่อท้องถิ่นแต่มีกิจกรรมหรือสาขาหลักสูตรวิชาใดบ้างที่ทำงานเพื่อท้องถิ่นและเห็นผลอย่างจริงจัง

2. การที่มหาวิทยาลัยราชภัฏมิชอบแบบจารีตที่สืบต่อมาจากวิทยาลัยครู ซึ่งไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนานักศึกษาให้มีความคิดเชิงวิพากษ์ที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างพลเมืองที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงโดยมหาวิทยาลัยยังไม่เปิดพื้นที่ในการแสดงออกทางความคิดให้กับนักศึกษาเท่าที่ควร การส่งเสริมเอื้ออำนวยในส่วนการเรียนรู้นอกห้องเรียนยังไม่เพียงพอจึงทำให้การพัฒนาการความเป็นพลเมืองนั้นเกิดได้ช้า”

ภาพที่ 3 การพัฒนาการความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัย

“การพัฒนาการความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยที่ควรเกิดขึ้นโดยเริ่มจากการเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ตนเองให้ดีพร้อมแล้วจึงพัฒนาไปสู่การเป็นการเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม/ชุมชนของตนเอง และถึงตรงนี้การพัฒนาไปสู่การอยากมีสังคม/ชุมชนที่ดี มีการปกครองที่ดีมีคุณภาพที่ดีสู่ความเป็นพลเมืองที่มุ่งเน้นการเป็นประชาธิปไตยเพื่อพัฒนาสู่สังคมที่น่าอยู่อย่างยั่งยืนและเป็นพลเมืองในสังคมที่มีคุณภาพ”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9)

2.5 ความเป็นผู้นำนักศึกษาเพื่อสามารถการกระตุ้นให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในการทำให้นักศึกษาอื่น ๆ มาเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง เนื่องจากความเป็นผู้นำนักศึกษา มีบทบาทสำคัญต่อการคิดริเริ่มกิจกรรมต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัยรวมทั้งการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน รวมทั้งเป็นกำลังสำคัญในการทำงานเป็นทีม พร้อมทั้งสามารถชักจูงให้นักศึกษาคณะอื่น ๆ เกิดความร่วมมือในการทำกิจกรรมนักศึกษา ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“การเสริมสร้างภาวะผู้นำให้กับนักศึกษาเพื่อเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมของนักศึกษา จำเป็นต้องมีการกระตุ้นให้เด็กมีส่วนร่วมในทุก ๆ ส่วนทุกกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้น ทั้งนี้หากนักศึกษาได้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองก็จะทำให้กระตุ้นความเป็นพลเมืองของนักศึกษา”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1)

“ขาดผู้นำนักศึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษา ที่เชี่ยวชาญในการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ทำปีนี้ปีหน้า เปลี่ยน นักศึกษาและอาจารย์เช่นกัน ทำให้ไม่เกิดความต่อเนื่องในกิจกรรมนั้น ทำไปสัก ปีจะรู้ว่าควรทำอะไรให้นักศึกษาพัฒนาขึ้นแต่เกิดปัญหาเลยเปลี่ยนไม่ทำกิจกรรมหรือเป็นที่ปรึกษาต่อ และการที่ให้เด็กมีความเป็นผู้นำโดยนำกิจกรรมที่เด็กทำไป ใบรายงานผลการเรียน (Transcript) นั้นควรมีเพราะจะทำให้เด็กเห็นความสำคัญ”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3)

3. เครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งประกอบไปด้วย ชุมชน/ท้องถิ่น รอบมหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานภาครัฐ ข้าราชการหน่วยงานเอกชน ที่เข้ามาสนับสนุนช่วยในการจัดกิจกรรมนักศึกษานั้น ยังไม่มีเข้าใจและเห็นความสำคัญความเป็นพลเมือง

3.1 การขาดการมีส่วนร่วมของเครือข่าย ซึ่งกลุ่มเครือข่ายไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานกิจกรรมนักศึกษาไม่ให้ความสำคัญในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นอย่างจริงจัง ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ความใส่ใจหรือการให้ความสำคัญในเรื่องการจัดกิจกรรมพลเมืองเป็นเรื่องที่สำคัญ เนื่องในการทำงานเป็นปัญหามาก เพราะในกระบวนการหรือขั้นตอนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองมีขั้นตอนการดำเนินงานหลายขั้นตอนต้องมีการวางแผนการทำงานก่อน เพื่อให้ให้นักศึกษาได้เตรียมตัวในการเข้าร่วม เช่น กิจกรรมจิตอาสา (การบริจาคเลือด) ต้องมีการบอกล่วงหน้าก่อนเพราะการบริจาคเลือดบางครั้งต้องมีการเตรียมตัว”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1)

“ในสังคมคือรัฐ ถูกปกครองด้วยระบอบการเมือง มีสองแบบคือ ประชาธิปไตย กับ เผด็จการเราจะสร้างคนให้รับกับอะไร เมืองไทย บอกประชาธิปไตยแต่รูปแบบการไปนั้นเป็นแบบเผด็จการ มันตีกรอบให้เราเดินชอยแคบ ๆ คิดแคบ ๆ ไม่มีเรื่องสังคมในหัว มีแต่เรื่องวินัยเท่านั้น เรื่องตัวเองเองอย่างเดียวปัจจัยนำเข้าก็ผิด ระยะทางมันไม่มี คุณก็จะไม่ได้พลเมือง เพราะความเป็น

พลเมืองต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ท่องแท้ที่จะไปมีส่วนร่วมคิดทำร่วมกำหนด และต้องมีการมีส่วนร่วมด้วย ถ้ามว่าคนที่มีส่วนร่วมอย่างไร ไม่ได้ถูกบ่มเพาะไม่ได้กระตุ้นให้เด็กให้ใช้สมองคิด มีปัญหาที่สามารถดูแลตนเอง เรียนจบแล้วยังไม่คิดทำอะไร ขาดความได้ความกลับมา ทำให้เห็นภาพที่ต้องการให้มอง เมื่อไม่มีความรู้ความคิดความอ่านอะไรเลยไม่ค้นพบอะไรเลย จะเข้าร่วมอะไรได้ คุณก็จะได้เป็นผู้ตาม รัฐบาลมาสั่งก็ตาม พ่อวันหนึ่งทหารมาก็ตาม ระบบการศึกษาต้องไม่ครอบงำเด็ก มนุษย์มีสมอง สมองที่ดีมาก คุณไม่ให้เขาใช้สมองไม่มีความคิดอะไรเลย รอไปเป็นลูกจ้าง เรียนจบรอเป็นลูกจ้างไม่จ้างก็ตกงาน ถ้าเราฝึกเด็กตั้งแต่เล็ก ๆ ให้เติบโตด้วยความคิด มีความรับผิดชอบทั้งตนเองและสังคม เพราะเราอยู่สังคมต้องมีความรับผิดชอบ แต่เราไม่มีทักษะ เหล่านี้เราเลยกลายเป็นคนที่ต้องรอรับจากรัฐ หนาวทุกหนาวต้องรอผ้าห่มจากรัฐ ไม่หัดหรือฝึกทำขึ้นเองเราทำได้หมด ทอผ้า สร้างนวัตกรรม ไม่ต้องรอโรงงาน การศึกษาไม่สอนได้สอนให้ฝึกมือทำอะไร ถ้าในครอบครัวทำให้ลูกเห็นลูกก็จะมีทักษะทำงาน มือใช้แค่จดตามครูบอก”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4)

“วิสัยทัศน์ ควรมีการกำหนดให้ชัดเจน เช่น เป็นมหาวิทยาลัยสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน ถ้ามว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏมีไหม?” กรอบการมองนักศึกษาของภาครัฐมองนักศึกษาเป็นอะไรผู้เรียนหรือพลเมือง ก็อาจถูกสร้างความเป็นอื่นได้ ต่อว่า นักศึกษาว่าแปลกไม่ดี พวกองค์กรไม่แสวงหาผลประโยชน์ (non-governmental organization) มันคือทัศนคติทางสังคมที่ควรเปลี่ยนให้การมีส่วนร่วมบ้าง ความเป็นอื่น ในวงการการศึกษา มีคือการสร้างให้แตกแยก”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5)

“สิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่เรามักไม่เข้าใจ และไม่ให้ความสำคัญนั้นคือการมีสำนักพลเมือง สำนักการอยู่ร่วมกันเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมากในการเริ่มต้นต้องใช้จิตใจเข้าไปทำความเข้าใจกับเรื่องพลเมืองก่อน แล้วจึงจะทำให้เรื่องการสร้าง ทัศนคติและพฤติกรรมความเป็นพลเมืองเกิดตามมา”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 8)

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการดำเนินงานกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ นั้นประกอบไปด้วยปัจจัยสำคัญหลายประการที่ก่อให้เกิดปัญหาซึ่งได้แก่ สถาบันครอบครัว จุดเริ่มต้นของการบ่มเพาะพฤติกรรมของเด็กตั้งแต่วัยเยาว์จนถึงกลายเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัย ต่อมาคือสถาบันการศึกษาซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากเพราะเป็นเสมือนบ้านหลังที่สองของนักศึกษาและประกอบไปด้วยหลายปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญซึ่งได้แก่

นโยบายของผู้บริหารที่ควรให้ความสำคัญในเรื่องความเป็นพลเมืองเป็นตัวกำหนดทิศทางการพัฒนา และให้ความสำคัญของสถาบัน งบประมาณเป็นตัวสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนของกิจกรรม นักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองนอกจากนี้การให้ความรู้ในห้องเรียนก็เป็นส่วนประกอบที่สำคัญเช่นกันไม่ว่าจะเป็นการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรให้มีการให้ความสำคัญกับเรื่องความเป็นพลเมือง การเรียนการสอน บทบาทของอาจารย์ในห้องเรียนที่มีผลต่อนักศึกษาโดยตรงในการเปิดโอกาสให้นักศึกษาหัดคิดวิเคราะห์ และรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานในการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง สภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย การมีผู้นำของนักศึกษาที่ดีก็มีส่วนช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาอยากเรียนรู้ โดยการเปิดพื้นที่ในการทำกิจกรรม การแสดงออกทางความคิดอย่างสร้างสรรค์โดยอยู่ในกติกาของสังคม และสุดท้ายคือการที่เครือข่ายควรเข้ามามีบทบาทในการช่วยกันกำหนดวางแผนกิจกรรมเพื่อพัฒนาทั้งตัวนักศึกษาและสถาบันการศึกษา สังคม/ชุมชน/ท้องถิ่น ให้เรียนรู้ไปพร้อม ๆ กันซึ่งการมีส่วนร่วมทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการสร้างความรัก และผูกพันต่อชุมชนเป็นพื้นฐานในการเสริมสร้างพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม/ชุมชนและจิตอาสาได้เช่นกัน

ตอนที่ 9 ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการดำเนินงานกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการดำเนินงานกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏมีดังนี้

1. สถาบันครอบครัว ส่วนหนึ่งของปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการดำเนินงานคือสถาบันครอบครัวซึ่งมีหน้าที่สั่งสอน ปลูกฝัง และขัดเกลาให้นักศึกษามี ความคิด/ทัศนคติรวมถึงพฤติกรรม ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพราะถ้าหากขาดสถาบันครอบครัวซึ่งเป็นแรงเสริมโดยการปูพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนานักศึกษาให้มีความเป็นพลเมือง การเกิดความเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมก็จะเกิดขึ้นได้ยาก ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญอย่างมากในการปลูกฝังความเป็นพลเมืองให้กับนักศึกษาทั้งนี้ตั้งแต่การสอนในบ้านเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะในเรื่องระเบียบวินัยนั้นมีความสำคัญอย่างมากต่อเด็กให้เกิดขึ้นสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานผลักดันให้เด็กพอเข้ามาในสังคมเป็นนักศึกษาก็จะมีพื้นฐานที่ดีสามารถพัฒนาและต่อยอดให้ดีได้ง่ายมากขึ้น เพราะเด็กถูกปลูกฝังมาอย่างดี”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

2. สถาบันการศึกษา

2.1 นโยบายของผู้บริหารของสถาบันศึกษานับเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะการดำเนินการจัดกิจกรรมนักเรียนนั้นหากได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ก็จะสามารถดำเนินงานได้ดี โดยเฉพาะผู้บริหารฝ่ายกิจกรรมนักศึกษาเป็นผู้ที่ควรให้ความสำคัญและเข้าใจในเรื่องการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองอย่างยิ่ง และควรเป็นแรงสนับสนุนที่สำคัญที่ให้นักศึกษาได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองได้ด้วยอีกประการ ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ในเรื่องของแผนควรมีระยะยาว เช่นนโยบาย ทั้งระยะสั้นและระยะยาว ควรมีแผนการปฏิบัติงาน แต่ละปีแต่ละเทอมให้นักเรียนได้ทำกิจกรรม ว่าในเทอมนี้ส่งเสริมความเป็นพลเมืองอย่างไรให้ชัดเจนและลงสู่กิจกรรม ที่สำคัญต้องแผนชัด ภาคีเครือข่ายต้องมีส่วนร่วมอย่างชัดเจนถึงขับเคลื่อนแผนได้”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

“หนึ่งคือนโยบายมหาวิทยาลัยเป็นสำคัญที่จะทำให้การจัดกิจกรรมนักเรียนสามารถประสบความสำเร็จ สองคือ วิทยาลัยของรองกิจการนักศึกษามีส่วนประกอบมาก หากขาดมีผลต่อการทำกิจกรรมของนักศึกษาอย่างมากและสาม นโยบายระดับคณะ ควรส่งเสริมกิจกรรมในด้านใดควรนำมาพิจารณาให้บูรณาการร่วมกัน แนวคิดนี้ค่อนข้างยาก เองง่าย ๆ เป็นตัวตั้ง

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3)

2.2 งบประมาณ เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการดำเนินงานกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัย และเนื่องด้วยเป็นสิ่งที่สำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมให้เกิดขึ้น แต่ในปัจจุบันในการดำเนินงานเสริมสร้างความเป็นพลเมืองไม่ค่อยมีปรากฏอย่างชัดเจน จึงทำให้ไม่มีงบประมาณสนับสนุนโดยตรง ดังนั้นมหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญในเรื่องความเป็นพลเมืองมากยิ่งขึ้นและควรมีการวางแผนในแต่ละปีเพื่อจัดสรรงบประมาณที่ควรได้รับ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนานักศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองอย่างแท้จริง ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“งบประมาณในการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมนักศึกษา มีความจำเป็นอย่างมากที่มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญเพราะจะเป็นส่วนช่วยสนับสนุนให้มีการดำเนินงานโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ที่จะทำขึ้นให้ผ่านไปได้ด้วยดี โดยต้องมีการวางแผนการดำเนินงานให้มีความชัดเจนก่อนเพื่อจะได้นำไปสู่การสนองงบประมาณในแต่ละปี”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1)

“ปัจจัยด้านงบประมาณ มหาวิทยาลัยต้องมีการสนับสนุนในด้านนี้ ซึ่งขั้นตอนในการของงบประมาณนั้นค่อนข้างมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก หากมีการวางแผนในการดำเนินงานในเรื่องการส่งเสริมความเป็นพลเมืองก็จะทำให้ใช้งบประมาณง่ายขึ้น เพราะงบประมาณมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดกิจกรรมที่ดีต่อนักศึกษา”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 10)

2.3 หลักสูตร/วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งนี้รวมถึงเนื้อหาในหลักสูตรที่ควรมีการสนับสนุนให้มีกิจกรรมในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองอยู่ด้วย ทั้งนี้หากมีกิจกรรมเหล่านี้ที่ต้องจัดให้เกิดขึ้นนักศึกษาก็จะได้เรียนรู้ควบคู่กันไปด้วยตามโครงสร้างหลักสูตร ในด้านวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นกระบวนการที่สำคัญและเกิดขึ้นโดยตรงและมีประสิทธิภาพมากในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้กับนักศึกษาอย่างมาก โดยเนื้อหาหรือวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นควรใช้กิจกรรมหลากหลายประกอบกัน ซึ่งวิธีการที่ควรใช้เช่น การเรียนรู้โดยปัญหาเป็นฐาน (project base learning) มากกว่าการสอนแบบเลกเชอร์ การให้นักศึกษาได้ลงชุมชนจริง ๆ ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ ทำให้นักศึกษาได้สัมผัสลงมือปฏิบัติได้จริงและคิดเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ฝึกให้มีจิตสาธารณะ เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ปัจจัยด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรใช้กิจกรรมหลากหลาย เช่น ติกรเรียนรู้โดยปัญหาเป็นฐาน กว่าสอนแบบเดิม ให้ลงชุมชนจริง ๆ ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ ทำให้นักศึกษาคิดเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ฝึกให้มีจิตสาธารณะ”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7)

2.4 อาจารย์ผู้สอน เป็นผู้มีบทบาทและมีอิทธิพลต่อนักศึกษาอย่างมาก เพราะเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดและเป็นผู้สนับสนุนให้นักศึกษาคิดและเริ่มลงมือปฏิบัติ สิ่งสำคัญคือผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมืองอย่างลึกซึ้ง ทั้งนี้ผู้สอนควรมีรูปแบบการสอนแบบ วิทยากรกระบวนการ (facilitator) ในการจัดกิจกรรมให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากชุมชนจริง ฝึกให้นักศึกษาได้คิด

วิเคราะห์ว่าตนเองเป็นสาเหตุของปัญหานั้นยังง โดยเชื่อมโยงตัวเองว่าเป็นสาเหตุของปัญหาเหล่านี้หรือไม่ ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“นอกจากนี้เด็กควรให้คิดว่าเขาอยากทำอะไร ก่อนเลย ก็เป็นส่วนหนึ่งถ้าเป็น นักศึกษามหาวิทยาลัยเป็นปัญหาชนมันต้องแก้ไขใหญ่ได้เลย นี่ถ้าแก้ไขอะไรเล็ก ๆ ไม่ควรมาแก้ไข นักศึกษามหาวิทยาลัยแก้ไขใหญ่เลย เช่น มหาวิทยาลัยเราไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง สังคม/ของโลกเปล่า ? อายุเลย 18 ปีไปแล้ว ต้องการสร้างการเปลี่ยนแปลงเพราะนักศึกษานั้น เป็นกลุ่มที่มีเวลาเยอะ ชัดความรู้ที่ครูอาจารย์เยอะมากมายแต่ต้องเป็นครูที่เข้าใจเชื่อมโยงกับสังคม เป็นไม่ใช่แค่สอนหนังสือในห้องเรียนหรือตามตำราเท่านั้น”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4)

ปัจจัยด้านอาจารย์ ควรมีบทบาทเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนคิดในการจัดกิจกรรมให้ นักศึกษาได้เรียนรู้จากชุมชนจริง ผูกให้นักศึกษาได้คิดวิเคราะห์ว่าตนเองเป็นสาเหตุของปัญหานั้นยังง โดยเชื่อมโยงตัวเองว่าเป็นสาเหตุ”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7)

“การเปิดกว้างทางความคิดและการยอมรับวิถีคิดแบบใหม่ท่ามกลางบริบทใหม่ ที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดโดยเฉพาะในกลุ่มของคณาจารย์จะต้องไม่ใช่อำนาจ ในการชี้แนะหรือสั่งการให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ เพราะจะทำให้เกิดแรงต้าน และเป็นทัศนคติเชิงลบ ต่อการทำกิจกรรมเพื่อส่วนร่วมและที่สำคัญอาจารย์ต้องเป็นแรงสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมของ นักศึกษาไม่ว่าจะล้มเหลวหรือสำเร็จเพื่อพัฒนาเจตคติเชิงบวกในการทำงานในฐานะพลเมืองที่มี ความรับผิดชอบปัญหาที่ตนเองก่อกำเนิด”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9)

2.5 กลุ่มผู้นำนักศึกษา/องค์กรนักศึกษา และตัวนักศึกษา นั้นควรต้องกล้าพูด กล้าคิด กล้าแสดงออกรวมทั้งการชักจูงให้เพื่อนนักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมที่จะเรียนรู้ แก้ไขปัญหาชุมชน และการเข้าร่วมกิจกรรมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมือง ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“ผู้นำองค์กรนักศึกษา มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการจัดกิจกรรมที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นเสมือนพลังในการปลุกกลุ่มนักศึกษาให้มามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น รวมทั้งเป็นผู้ดำเนินการจัดการกิจกรรมเหล่านี้ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มอื่น ๆ เช่น เครือข่ายวิชาชีพก็ถือได้ว่ามีส่วนสำคัญอีกด้วย”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1)

“การส่งเสริมสร้างให้อาจารย์ / นักศึกษามีการเกิดขึ้นของภาวะความเป็นผู้นำ โดยสามารถเป็นตัวกระตุ้นให้ทั้งเพื่อนนักศึกษาด้วยกันเองและถ้าไม่มีก็ยากที่จะไปถึง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3)

“ปัจจัยนักศึกษา ต้องกล้าพูด กล้าคิด กล้าแสดงออก ต้องมีความต้องการมีส่วนร่วมที่จะเรียนรู้ แก้ไขปัญหาชุมชน เข้าร่วมกิจกรรม”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7)

2.6 สภาพแวดล้อม ที่จะทำให้นักศึกษาสนใจในเรื่องความเป็นพลเมือง ไม่รู้สึกน่าเบื่อหน่าย มีความกระตือรือร้นในการอยากทำกิจกรรม โดยมหาวิทยาลัยต้องมีพื้นที่หรือลานกิจกรรมให้นักศึกษาได้แสดงออกกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาเรียนรู้ นอกห้องเรียนซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่มีความสำคัญเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นชุมชนบริเวณมหาวิทยาลัย ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น ล้วนเป็นพื้นที่ที่จะช่วยสนับสนุนให้นักศึกษาเรียนรู้และเข้าใจสังคมมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“การสร้างสภาพแวดล้อมให้นักศึกษาสนใจและเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมือง เป็นส่วนสำคัญไม่ต่างจากการเรียนในห้องเรียนโดยตรง เพราะเป็นสถานที่ ที่อยู่กับนักศึกษานานกว่าในห้องเรียนและมีอิทธิพลต่อนักศึกษาไม่ทางตรงก็ทางอ้อม การสร้างสภาพแวดล้อมเช่น การให้นักศึกษาได้มีพื้นที่การแสดงออกทางความคิด การกิจกรรมจัดเวทีเสวนาประเด็นต่าง ๆ ที่มีความสำคัญ การจัดลานกิจกรรมให้ทำกิจกรรมเพื่อสังคม การมีส่วนร่วมกันชุมชนรอบ ๆ มหาวิทยาลัยในการทราบพัฒนาสิ่งต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่สามารถหาได้ในห้องเรียน เป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ และเป็นการช่วยส่งเสริมให้เด็กรับรู้และเข้าใจสังคมรอบ ๆ ตนเองได้ดีขึ้นเป็นการพัฒนาความเป็นพลเมืองในเรื่องการเข้าใจความหลากหลายได้และการรับผิดชอบต่อสังคมส่วนร่วมเช่นกัน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 6)

3. เครือข่ายความร่วมมือ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความพร้อมด้วยการสร้างความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของความเป็นพลเมือง โดยเฉพาะสถาบันที่ทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคมของนักศึกษาไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สังคม/ชุมชน/ท้องถิ่นหรือ สื่อมวลชน และเครือข่ายต่าง ๆ ต่างมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองทั้งสิ้น ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“สิ่งที่สำคัญคือ ทุกภาคส่วนล้วนต้องให้ความสำคัญกับเรื่องความเป็นพลเมืองควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมความเป็นพลเมืองความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นในสังคม”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

“การปรับทัศนคติของนักศึกษาให้เข้าใจความเป็นพลเมืองก่อน แต่สำคัญคือ ตัวอาจารย์ต้องเข้าใจก่อนว่าสิ่งที่พึงมีควรเป็นอย่างไร ต้องมีแกนและหลักคืออะไรบ้าง ที่ต้องสร้างที่ผ่านมาที่เห็นมีบางหลักสูตรต้องการแต่ลักษณะร่วมควรมีของระดับมหาวิทยาลัย หากมีการกำหนดต้องมีการเทรนก่อนทั้งอาจารย์และบุคลากร เป็นแนวคิดเชิงบูรณาการด้วย ปรับใหม่ทั้งระบบ การให้ความสำคัญกับความเป็นพลเมืองมีน้อยมุ่งสอนหนังสือแต่ไม่สอนคน เป็นส่วนสำคัญอย่างมาก ทั้งผู้บริหารและอาจารย์ต้องเข้าใจ”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5)

จากที่กล่าวมา ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการดำเนินงานกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏนั้นสิ่งสำคัญที่จะขับเคลื่อนการดำเนินงานนั้นประกอบไปด้วยปัจจัยหลักที่สำคัญคือ สถาบันครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันหลักที่มีอิทธิพลต่อตัวนักศึกษามากที่สุดคือนักศึกษามีพฤติกรรมที่ดีในสังคมซึ่งพฤติกรรมที่ดี เช่น การรับผิดชอบตัวเอง การรับผิดชอบต่อสังคม เป็นต้น เป็นจุดเริ่มต้นการเป็นพลเมืองที่ดี ปัจจัยที่สองคือสถาบันการศึกษาซึ่งเป็นสถาบันที่หน้าที่ให้ความรู้แก่นักศึกษา ขัดเกลาและสนับสนุนการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ให้กับนักศึกษา เพื่อพัฒนาเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม โดยปัจจัยนี้ประกอบไปด้วยการมีนโยบายที่สนับสนุนการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง การมีหลักสูตร/วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง อาจารย์ผู้สอนที่ปรับบทบาทให้ตัวเองเป็นผู้กระตุ้นการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาและเปิดใจรับฟังความคิดเห็นให้นักศึกษาที่แตกต่างซึ่งเป็นในการเคารพสิทธิเสรีภาพ ความแตกต่างหลากหลายให้เกิดกับนักศึกษา และกลุ่มผู้นำนักศึกษาที่จะคอยสนับสนุนกระตุ้นให้เพื่อน ๆ นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองให้มีความเป็นพลเมือง กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมาก นอกจากนี้สภาพแวดล้อมก็เป็นสิ่งที่จะคอยสนับสนุนกระตุ้นให้นักศึกษาสนใจและ

อยากเข้าร่วมกิจกรรมเช่นกัน เพราะนักศึกษาส่วนใหญ่มักมีเวลาว่างในการศึกษาในห้องเรียน การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยใช้พื้นที่ที่สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ก็จะเป็นสิ่งที่มีอำนวยให้เกิดการเรียนรู้ในห้องเรียนได้ และสุดท้ายคือ เครือข่ายความร่วมมือที่จะคอยสนับสนุนการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของนักศึกษาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยให้เกิดขึ้น พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกันก็จะเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการดำเนินงานกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นได้

ตอนที่ 10 ข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับกระบวนการในการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

สำหรับข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับกระบวนการในการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะไว้มีดังนี้

1. มหาวิทยาลัยควรมีแผนหรือกลยุทธ์ที่มีความชัดเจนในการให้ความสำคัญกับเรื่องความเป็นพลเมืองเพื่อให้เกิดความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นได้อย่างง่าย หากได้รับการสนับสนุนอย่างชัดเจน เพราะในปัจจุบันมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ยังขาดความชัดเจนในเรื่องการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้น
2. หลักสูตรยังไม่มีเนื้อหาในเรื่องความเป็นพลเมืองที่ชัดเจน ในการกำหนดแนวทางการเรียนรู้ของหลักสูตรการกำหนดการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นนั้นไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้ในรายวิชาหรือการจัดกิจกรรมนักศึกษาควรกำหนดให้เกิดขึ้นทั้งนี้เป็นการสนับสนุนนักศึกษาอีกประการเพื่อให้เห็นความสำคัญในเรื่องความเป็นพลเมือง
3. งบประมาณในการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ควรมีการจัดสรรให้อย่างชัดเจนและเป็นระบบเพราะการเกิดขึ้นของกิจกรรมนักศึกษาส่วนใหญ่จำเป็นต้องมีงบประมาณเพื่อสนับสนุนให้เกิดขึ้น
4. การเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนแบบของอาจารย์ผู้สอนที่ใช้วิธีการสอนแบบเดิม ๆ คือ อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ให้ความรู้หน้าห้องเรียนแต่เพียงผู้เดียว โดยครูเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ลดการสอนในห้องเรียน (Teach Less, Learn More) อาจารย์ที่มีบทบาทโดยทำหน้าที่เป็นวิทยากรกระบวนการ ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาได้คิดและวิเคราะห์ด้วยตนเอง โดยไม่เข้าไปครอบงำให้นักศึกษาคิดตาม อาจารย์จะให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Base Learning) ซึ่งเป็นหนทางที่สำคัญที่เป็นพื้นฐานในการสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้น

5. การสนับสนุนจากเครือข่ายโดยเฉพาะครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันที่มีความสำคัญอย่างมากในการขัดเกลานักศึกษาให้มีความเป็นพลเมือง ชุมชนหรือสังคมรอบ ๆ ตัวนักศึกษาหรือสถานศึกษาเองนั้นควรมีส่วนร่วมในการเข้ามาจัดกิจกรรมเพื่อให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนก่อให้เกิดความรักความผูกพันต่อชุมชนและสังคมรอบ ๆ นักศึกษา นอกจากนี้สื่อสารมวลชนก็ถือได้ว่าเป็นกลุ่มเครือข่ายที่มีความสำคัญในการสนับสนุนให้นักศึกษาเกิดความเป็นพลเมืองเช่นกัน

6. การส่งเสริมการมีส่วนร่วม/การฝึกอบรมกลุ่มผู้นำนักศึกษาเพื่อชักจูงนักศึกษาอื่น ๆ เข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา ทั้งนี้กลุ่มนักศึกษานั้นเป็นกลุ่มที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อกันได้เป็นอย่างดีในการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังฝึกให้นักศึกษามีความรู้ไปสู่การปฏิบัติ โดยผ่านการทำกิจกรรมจริง และการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ควรให้กระบวนการสร้างความรู้เชิงลึกเพื่อให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจ

7. การสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับทุกฝ่ายโดยเฉพาะนักศึกษาเพราะจะได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ดีขึ้นในการในเรื่องความเป็นพลเมืองได้ทราบถึงประโยชน์ที่สำคัญของความเป็นพลเมืองที่มีต่อนักศึกษาเองและสังคม ส่งผลต่อพฤติกรรม การเข้าร่วมกิจกรรมได้ นอกจากนี้การสร้างความรู้ที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงให้มากกว่า การรับผิดชอบแต่ต่อตนเองหรือการเข้าไปมีส่วนช่วยเหลือสังคมเท่านั้น เพราะว่าคำว่าพลเมืองที่แท้จริงมีความหมายคือ พลังในการขับเคลื่อนชุมชน ซึ่งจะทั้งพัฒนาให้นักศึกษา กลายเป็นพลเมืองที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ชุมชนที่ตนอาศัยอยู่พัฒนาไปสู่จุดหมายที่ดีกว่าที่เป็นอยู่

8. การสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้นักศึกษาอยากเข้ามามีส่วนร่วมร่วมในกิจกรรมในการจัดกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมหรือการมีแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เช่น ห้องสมุด ลานกิจกรรม เป็นต้น โดยกิจกรรมเหล่านี้ควรมีลักษณะที่ให้นักศึกษาได้มีโอกาสแสดงออกทั้งความสามารถหรือความคิดเห็น เป็นต้น จะเป็นการช่วยเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้กับนักศึกษาได้ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“เรื่องกลยุทธ์ในการบริหารงานกิจการนักศึกษาในฐานะที่กิจการนักศึกษาคือ กิจกรรมเสริมหลักสูตรและจำเป็นต้องสอดคล้องกับ การประกันคุณภาพ มาตรฐานคุณวุฒิ จึงไม่ควรมีการประเมินแค่รูปแบบเดียว ควรมีความยืดหยุ่นเน้นการปฏิบัติไม่ได้เน้นแค่ตัวเลขเชิงสถิติเท่านั้น น่าจะมีความหลากหลายจึงทำให้เกิดการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองเกิดขึ้นในมหาวิทยาลัย สรุปได้ว่าควรมีการสร้างกระบวนการที่ดีเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้น ทั้งนี้แค่เริ่มจากทัศนคติก็มีความสำคัญอย่างมากแล้ว”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1)

“จะอย่างไรให้เกิดเป็นผลกระทบที่สามารถขับเคลื่อนในภาพใหญ่ให้ได้ เพราะเรื่องนี้ เป็นเรื่องสำคัญต่อการใช้ชีวิตกันในสังคม ทุกหน่วยงานสถาบัน ครอบครัวยุทธศาสตร์การศึกษาควรให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ และให้เด็กมีโอกาสปฏิบัติจริงในเรื่องเหล่านี้

ครูมีวัฒนธรรมเดิมในการสอนเพราะประสบการณ์เดิมของครูทำให้ครูมีความเคยชิน ในการสอนแบบเดิม ควรมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยให้ดีขึ้น ต้องเปลี่ยนวิธีคิด

ความเป็นพลเมืองนั้นบางครั้งในเรื่องการเคารพผู้อาวุโสในวัฒนธรรมไทยไปขัดแย้งในเรื่อง สิทธิหน้าที่ของนักเรียนนักศึกษา แต่สิ่งที่สำคัญคือกระบวนการที่จะชี้แจงให้เหตุผลตั้งหากสำคัญ ต่อการสร้าง ความเข้าใจระหว่างครูผู้ซึ่งอาวุโสและเด็ก นอกจากนี้ครูต้องเปิดใจด้วย ที่จะรับ การเปลี่ยนแปลงและความคิดที่แตกต่าง อาจมีการสะท้อนปัญหาที่ควรเรียนรู้ร่วมกัน กระบวนการ ชุมชนแห่งการเรียนรู้

การตกลงร่วมกันของสถาบันว่าต้องมีการยอมรับความแตกต่าง คืออาจมีนโยบายที่ ส่งเสริมในเรื่องนี้พบว่าถ้าหากให้นักศึกษาทำกิจกรรม“ต้องมีสิ่งจูงใจชักนำ ให้เด็กอยากเข้าร่วม”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

“1. การจัดการทุกด้าน ที่ดีทำให้เด็กอยากเข้าร่วมมากขึ้น และเป็นปัจจัยสำคัญ แต่ก็ขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร

2. งบประมาณ ควรเตรียมให้เด็กด้วย การจัดสรรงบประมาณ ดูจากโอกาสการมุ่งเน้น ผลงานโดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ควรมีการกระตุ้นให้นักศึกษาคิดเงินมา ช่วยเหลือในขอบเขตที่สมควร ทุกฝ่ายมีส่วนกระตุ้น

3. อบรมนักศึกษาให้เป็นผู้นำ สู่การปฏิบัติ กิจกรรมจำนวนมากจำเป็นต้องใช้ เรียนรู้จาก การปฏิบัติ ควรให้กระบวนการสร้างความรู้เชิงลึก”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3)

“1. ควรสอดแทรกกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อฝึกความเป็นพลเมืองในแต่ละด้าน ไว้ในรายวิชาหลักของสาขาเพราะบางมหาวิทยาลัย อาจไม่ได้เปิดสอนวิชาพลเมือง หรือหากเปิด ก็อาจไม่ได้ลงเรียนทุกคน

2. กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานโครงการพื้นฐาน ต้องเน้นการฝึกพัฒนา ความคิดมากกว่าความรู้ต้องเน้นวัดผลให้สอดคล้องกันด้วย

3. อาจารย์ผู้สอนควรมีบทบาทเป็นวิทยากรกระบวนการที่ฝึกให้นักศึกษาได้คิด”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7)

“มหาวิทยาลัยจะต้องมุ่งเน้นกระบวนการพัฒนานักศึกษาให้กลายเป็นพลเมืองที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงให้มากกว่าการรับผิดชอบตนเองหรือการเข้าไปมีส่วนช่วยเหลือสังคมเท่านั้น เพราะว่าคำว่าพลเมืองที่แท้จริงมีความหมายคือ พลังในการขับเคลื่อนชุมชน ซึ่งจะทั้งพัฒนาให้นักศึกษา กลายเป็นพลเมืองที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ชุมชนที่ตนอาศัยอยู่พัฒนาไปสู่จุดหมายที่ดีกว่าที่เป็นอยู่”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9)

“ต้องให้มหาวิทยาลัยมีนโยบายที่ชัดเจน และสนับสนุนให้จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักศึกษาให้รู้สิทธิหน้าที่ของตนเอง และเคารพสิทธิ โดยผ่านกิจกรรมที่ทางมหาวิทยาลัยจัดให้ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาเข้าไปร่วมเรียนรู้ร่วมกับนักศึกษาเพื่อทำความเข้าใจ กลุ่มคนรุ่นใหม่”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 10)

จากที่กล่าวมา ข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับกระบวนการในการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ประการแรกที่สำคัญคือ สถาบันการศึกษาควรมีแผนหรือกลยุทธ์ที่มีความชัดเจนในการให้ความสำคัญกับเรื่องความเป็นพลเมืองเพราะในปัจจุบันมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ยังขาดความชัดเจนในเรื่องการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง เรื่องงบประมาณในการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ควรมีการจัดสรรให้อย่างชัดเจน การสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้นักศึกษาอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมือง เช่น ห้องสมุด ลานกิจกรรม ชุมชนรอบ ๆ มหาวิทยาลัย จะเป็นการช่วยให้นักศึกษาได้เข้าใจ และได้เรียนรู้ในเรื่องความเป็นพลเมืองมากขึ้น การสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับทุกฝ่ายโดยเฉพาะนักศึกษาเพราะจะได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ดีขึ้นในการในเรื่องความเป็นพลเมือง โดยควรมีหลักสูตรส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ชัดเจน กำหนดการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในรายวิชาหรือการจัดกิจกรรมนักศึกษาควรกำหนดให้เกิดขึ้น นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนแบบของอาจารย์ผู้สอนที่ใช้วิธีการสอนแบบเดิม ๆ คืออาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ให้ความรู้หน้าห้องเรียนแต่เพียงผู้เดียว โดยครูเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้โดยไม่เข้าไปครอบงำให้นักศึกษาคิดตาม อาจารย์จะให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) อีกประการคือการส่งเสริมการมีส่วนร่วม/การฝึกอบรมกลุ่มผู้นำนักศึกษาเพื่อชักจูงนักศึกษาอื่น ๆ เข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาเน้นในเรื่องมีความรู้ไปสู่การปฏิบัติ โดยผ่านการทำกิจกรรมจริง และการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ควรให้กระบวนการสร้างความรู้เชิงลึกเพื่อให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจ ประการต่อมาคือสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความสำคัญอย่างมากในการขัดเกลาให้นักศึกษาให้มีความเป็นพลเมือง จึงควรส่งเสริม

ให้ทราบถึงความสำคัญของพลเมืองและควรสนับสนุนให้มีส่วนช่วยในการสั่งสอนและสื่อสาร การมีระเบียบวินัยในชีวิตประจำวันซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในเรื่องพลเมืองและประการสุดท้ายคือ การได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นชุมชน ท้องถิ่น สื่อมวลชน หน่วยงาน รัฐบาล และกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรมีส่วนร่วมในการเข้ามาจัดกิจกรรมเพื่อให้นักศึกษา เกิดการเรียนรู้ร่วมกันก่อให้เกิดความรักความผูกพันต่อชุมชน/ท้องถิ่นและสังคม ทำให้นักศึกษา เกิดความเป็นพลเมืองเช่นกัน

ขั้นตอนที่ 3 รูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 การประมวลผลการวิเคราะห์ประเด็นหลัก เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา รูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

จากการศึกษาสถานการณ์โดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อการเสริมสร้าง ความเป็นพลเมืองของมหาวิทยาลัยราชภัฏ จากการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษา โดยศึกษาจาก แบบสอบถามในขั้นตอนที่ 1 และการศึกษาความคิดเห็นในเรื่องของการดำเนินการกิจกรรมนักศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านความเป็น พลเมืองและกิจกรรมนักศึกษาจำนวน 10 ท่าน ในขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้ประมวลผลการวิเคราะห์เป็น ประเด็นหลัก ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็น พลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ และนำแนวคิดเรื่องรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ โดยตามแนวคิด ของ Keeves เพื่อสร้างรูปแบบ เชิงข้อความ (Semantic Model) ในการอธิบายรูปแบบกิจกรรม นักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ดังต่อไปนี้

ผลการศึกษาเรื่องคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในปัจจุบันของนักศึกษามหาวิทยาลัย ราชภัฏในด้านต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้

ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง

จากการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏโดยศึกษาจากแบบสอบถาม พบว่าสถานการณ์ความเป็นจริงความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านความ รับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) และ สถานการณ์ความคาดหวัง ความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบ

ต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$) และมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) เท่ากับ .20 เมื่อพิจารณาพบว่า นักศึกษาอยากให้มีการส่งเสริมในเรื่องมีความซื่อสัตย์ สุจริต เช่น ไม่ทุจริตในการสอบ ไม่ลอกผลงานของเพื่อนหรือคนอื่น มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (.25) รองลงมาคือ มีความตระหนักว่าการกระทำของตัวเองส่งผลกระทบต่อส่วนรวม (.24) และมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมายเสมอ มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมายเสมอ มีความขยันหมั่นเพียรอดทนในการทำงาน (.20) เป็นอันดับที่ 3

และจากการศึกษาข้อมูลผลการศึกษาเรื่องคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในปัจจุบันของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง โดยศึกษาจากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าในปัจจุบันนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองในด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง ในระดับที่ควรเสริมสร้างอย่างมาก กล่าวคือ ในปัจจุบันพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีความรับผิดชอบต่อตนเองหรืองานที่ตนเองได้รับมอบหมายทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนน้อย พฤติกรรมเข้าเรียนไม่ตรงเวลา การส่งงานไม่ตรงต่อเวลาที่กำหนด การพึ่งพาเพื่อนในการทำงานและส่งงานและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งเรื่องเรียนและเรื่องอื่น ๆ ที่เข้ามาเพราะยังขาดความมั่นใจกลัวการผิดพลาด ความซื่อสัตย์ สุจริต เช่น ไม่ทุจริตในการสอบ ไม่ลอกผลงานเพื่อน เป็นต้น เหล่านี้สะท้อนถึงการขาดความรับผิดชอบต่อซึ่งเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต ซึ่งปัญหานี้อาจเกิดจากการศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้นเป็นลักษณะการศึกษาที่นักศึกษาจะมีความเป็นอิสระมากในการเรียนจึงจำเป็นต้องอาศัยความตั้งใจ การรู้จักควบคุมตนเองอย่างมากเพื่อให้การศึกษาในระดับนี้ประสบความสำเร็จ รวมทั้งในปัจจุบันสิ่งยั่วยุจากสื่อสังคมโซเชียลและสภาพแวดล้อมที่นักศึกษาอยู่เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อนักศึกษาโดยเฉพาะกลุ่มเพื่อน รุ่นพี่ สิ่งยั่วยุรอบตัวนักศึกษาอาจมีผลทำให้เกิดความหันเหไม่ในทิศทางอื่น ๆ ไม่ไปในทิศทางที่ควรจะเป็น จึงทำให้นักศึกษาขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและในหน้าที่ของตนเอง

สรุปการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพพบว่ามีทิศทางไปในทางเดียวกันในประเด็นต่อไปนี้ จากการสำรวจด้วยแบบสอบถามพบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง ควรได้รับการเสริมสร้างอย่างมาก โดยมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในภาพรวม ($PNI_{modified}$) เท่ากับ .20 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักศึกษาอยากให้มีการส่งเสริมในเรื่องมีความซื่อสัตย์ สุจริต เช่น ไม่ทุจริตในการสอบ ไม่ลอกผลงานของเพื่อนหรือคนอื่น มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด (.25) รองลงมาคือ มีความตระหนักว่าการกระทำของตัวเองส่งผลกระทบต่อส่วนรวม (.24) และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมายเสมอ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมายเสมอ มีความขยันหมั่นเพียรอดทนในการทำงาน (.20) ซึ่งมีสอดคล้องกับการสัมภาษณ์

ผู้เชี่ยวชาญในประเด็นต่อไปนี้เป็นประเด็นแรกคือ พบว่าในปัจจุบันนักศึกษาส่วนใหญ่มีความรับผิดชอบต่อตนเองหรืองานที่ตนเองได้รับมอบหมายทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนน้อย พฤติกรรมการเข้าเรียนไม่ตรงเวลา การส่งงานไม่ตรงต่อเวลาที่กำหนด ความซื่อสัตย์ สุจริตทั้งในการสอบในห้องเรียนและการทำงานในห้องเรียนโดยไม่ลอกผลงานเพื่อน สิ่งเหล่านี้เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการขาดความรับผิดชอบซึ่งเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาสถานการณ์ความเป็นจริงและการคาดหวัง (Need) จึงควรส่งเสริมให้เกิดขึ้น

ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา

จากการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏโดยศึกษาจากแบบสอบถามพบว่า สถานการณ์ความเป็นจริงความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น / จิตอาสา โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) และ สถานการณ์ความคาดหวังความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น / จิตอาสา โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$) และมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) เท่ากับ .17 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การร่วมกิจกรรมในมหาวิทยาลัย/สังคม/ท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (.22) รองลงมาคือ เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของท้องถิ่น/สังคม ความกระตือรือร้นและสามารถเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและอุปนิสัย การบริโภค ให้เอื้อต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (.19) และสามารถปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น แต่งกายให้ถูกต้องตามกาลเทศะ และสนใจดูแลทรัพย์สินสาธารณะ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในท้องถิ่น เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้งกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน การเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของท้องถิ่น และมีเจตคติที่ดีในกิจกรรมทางการเมือง เช่น การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมทางกิจกรรมทางการเมืองเป็นสิ่งที่ดีต่อสังคม/ท้องถิ่นและมีความสำคัญอย่างมาก (.18) เป็นอันดับที่ 3

และจากการศึกษาข้อมูลผลการศึกษาเรื่องคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในปัจจุบันของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา โดยศึกษาจากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า นักศึกษาควรได้รับการเสริมสร้างอย่างมากเพราะนักศึกษายังขาดคุณลักษณะในด้านนี้ ประเด็นที่สำคัญคือ นักศึกษาส่วนใหญ่ยังมีลักษณะที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมคือ นักศึกษามีความเป็นปัจเจกสูง คือให้ความสำคัญและสนใจเรื่องที่มีผลกระทบต่อตนเองเป็นหลักโดยไม่ได้สนใจหรือให้ความสำคัญกับสังคม/ท้องถิ่นรอบตัว นอกจากนี้ยังขาดแรงจูงใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา การไม่เข้าใจว่าการที่เรารับผิดชอบต่อสังคมรอบ ๆ ตัวเราจะทำให้เกิดประโยชน์อย่างไร และ

ทำเพื่ออะไร รวมทั้งการขาดผู้นำที่มีจำนวนมากพอที่จะเป็นแรงกระตุ้นในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม สภาพแวดล้อมเพื่อนหรือรุ่นพี่ที่ไม่มีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่มหาวิทยาลัยกับชุมชนนั้นแยกตัวออกจากกันโดยขาดการเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน โดยอยู่แบบโดดเดี่ยวไม่มีความสัมพันธ์และพึ่งพากันจึงทำให้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น / จิตอาสาไม่เกิดขึ้นอย่างที่ควรจะเป็น

แต่ด้วยมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยามีพันธกิจที่สำคัญคือการพัฒนาท้องถิ่นในประเด็นนี้จึงมีความสำคัญอย่างมากต่อนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิร โดยทางมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรได้มีการรณรงค์ให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาท้องถิ่น /จิตอาสากันมากขึ้น แต่ทั้งนี้การเข้าร่วมกิจกรรมหรือการมีส่วนร่วมในการสร้างกิจกรรมนั้นยังคงอยู่ในกลุ่มนักศึกษาที่ทำกิจกรรมนักศึกษา ผู้นำชมรมต่าง ๆ เท่านั้น ขณะที่นักศึกษาทั่วไปมักจะทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสาผ่านการกระตุ้นของอาจารย์ ถึงอย่างไรก็ตามในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสายังคงเป็นด้านที่ควรได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดขึ้น

สรุปการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพพบว่าทิศทางไปในทางเดียวกันจากการสำรวจด้วยแบบสอบถามพบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา ควรได้รับการเสริมสร้างอย่างมาก โดยมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในภาพรวม (PNI_{modified}) เท่ากับ .17 สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในปัจจุบันพบว่านักศึกษาควรได้รับการเสริมสร้างด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสาอย่างมากเพราะนักศึกษายังขาดคุณลักษณะในด้านนี้อยู่มาก

แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าบางประเด็นที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันเช่นจากการสำรวจด้วยแบบสอบถาม พบว่าการร่วมกิจกรรมในมหาวิทยาลัย/สังคม/ท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด (.22) รองลงมาคือ เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของท้องถิ่น/ สังคม ความกระตือรือร้นและสามารถเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและอุปนิสัย การบริโภค ให้เอื้อต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (.19) และสามารถปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น แต่งกายให้ถูกต้องตามกาลเทศะ และสนใจดูแลทรัพย์สินสมบัติสาธารณะและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในท้องถิ่น เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้าน การเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของท้องถิ่นและ มีเจตคติที่ดีในกิจกรรมทางการเมือง เช่น การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมทางกิจกรรมทางการเมืองเป็นสิ่งที่ดีต่อสังคม/ท้องถิ่นและมีความสำคัญอย่างมาก (.18) ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในปัจจุบันพบว่านักศึกษายังขาดคุณลักษณะในด้านนี้อยู่มากโดย ให้ความสำคัญและสนใจเรื่องที่มีผลกระทบต่อตนเองเป็นหลัก โดยไม่ได้สนใจหรือให้ความสำคัญกับสังคม/ท้องถิ่นรอบตัว การขาดแรงจูงใจในการเข้าไปมีส่วนร่วม

ในกิจกรรมนักศึกษา ซึ่งทำให้เห็นว่าข้อมูลทั้งสองมีความขัดแย้งกันโดยปัจจัยแรกคือ กลุ่มตัวอย่าง ในการให้ข้อมูลนั้นต่างกันคือข้อมูลเชิงปริมาณมาจากนักศึกษาเป็นผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลเชิงคุณภาพมาจากผู้เชี่ยวชาญความเป็นพลเมืองและผู้เชี่ยวชาญในเรื่องกิจกรรมนักศึกษา ปัจจัยที่ 2 คือทำให้เห็นได้ว่าแท้จริงแล้วนักศึกษานั้นมีความต้องการในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย สังคม/ท้องถิ่น ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เพื่อแก้ไขปัญหา หรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของท้องถิ่น/สังคมอย่างมาก แต่นักศึกษานั้นยังไม่เข้าใจว่าวัตถุประสงค์ และหลักการที่สำคัญในการจัดกิจกรรม ประโยชน์ในการจัดกิจกรรม จึงทำให้นักศึกษาไม่สนใจ ในการเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้ผู้เชี่ยวชาญคิดว่านักศึกษานักศึกษายังขาดคุณลักษณะในด้านนี้อยู่มาก ปัจจัยที่ 3 คือ จากมุมมองของผู้เชี่ยวชาญพบว่านักศึกษายังขาดความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมน้อย อันเนื่องมาจากการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาส่วนใหญ่ของผู้เชี่ยวชาญคือ กิจกรรมที่เกิดจาก มหาวิทยาลัยเป็นผู้จัดและดำเนินการเป็นหลัก นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมน้อย กิจกรรมต่าง ๆ จัดขึ้น เพื่อตอบสนองนโยบายมหาวิทยาลัยหรือตอบสนองระบบประกันคุณภาพตามเกณฑ์ของ สำนักงาน คณะกรรมการอุดมศึกษา แต่ในขณะที่กิจกรรมนักศึกษาตามความคิดเห็นนักศึกษาคือ กิจกรรมที่เกิดขึ้นจากความสนใจของนักศึกษาเป็นหลัก และนักศึกษามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการตั้งแต่ การวางแผนไปถึงกระบวนการประเมินผล ทำให้เห็นว่ามุมมองที่แตกต่างกันทำให้ข้อมูลไม่เป็นไปใน ทิศทางเดียวกัน และปัจจัยที่ 4 คือการที่มหาวิทยาลัยกับชุมชนขาดการเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ไม่มีความสัมพันธ์และพึ่งพากันจึงทำให้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น / จิตอาสาไม่เกิดขึ้นอย่างที่ควรจะเป็น

ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาในสังคม

จากการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยศึกษาจากแบบสอบถาม พบว่าสถานการณ์ความเป็นจริงความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในด้าน การเคารพกฎหมาย/กติกาในสังคม โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) และ สถานการณ์ ความคาดหวังความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกา ในสังคม โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) และมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของ ความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) เท่ากับ .16 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าการมีความรู้ความเข้าใจ ในหลักกฎหมายทั่วไป มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (.20) รองลงมาคือปฏิบัติตามกฎจราจรอยู่เสมอและมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการปกครองของ ประเทศ รวมทั้งกลไกของรัฐบริบททางการเมืองและสังคม (.19) และ ปฏิบัติตามกติกาในการทำกิจกรรม กลุ่มเสมอ (.17) เป็นอันดับที่ 3

และจากการศึกษาข้อมูลผลการศึกษาเรื่องคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในปัจจุบันของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในด้านการเคารพกฎหมาย/ กติกา โดยศึกษาจากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าปัจจุบันนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองในด้านการเคารพกฎหมาย/ กติกาในระดับที่ดี กล่าวคือมีความเคารพกฎหมาย/กติกาสังคมที่มีผลบังคับ และบทลงโทษที่ชัดเจน แต่ควรได้รับการส่งเสริมในด้านที่ นักศึกษาปฏิบัติตามในส่วนของกฎหมาย หรือกติกาอื่น ๆ ที่ไม่มีบทลงโทษที่ชัดเจนก็ยังคงมีการฝ่าฝืนกันเกิดขึ้น อาจเนื่องมาจากพฤติกรรมการเลียนแบบจากสภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษามากกว่าจะเป็นคนในครอบครัวหรือกลุ่มเพื่อน รุ่นพี่ ที่ไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องกฎหมายหรือกติกาในสังคมนั้น ๆ รวมถึงการไม่มีความรู้ความเข้าใจในตัวกฎหมายหรือกติกาในสังคม ว่าการเกิดขึ้นของกฎหรือกติกาเกิดขึ้นได้อย่างไรและมีไว้เพื่ออะไร จึงแสดงออกมาผ่านพฤติกรรมที่เห็นได้ในสังคม

ดังนั้นการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ เรื่องกฎหมายทั่วไป กฎหมายที่มีผลโดยตรงต่อนักศึกษาหรือแม้แต่ กฎระเบียบต่าง ๆ ในสังคมนั้น รวมถึงความรู้ในเรื่องการปกครองประเทศ นั้นควรจะได้รับ การสนับสนุนส่งเสริมให้ความรู้แก่นักศึกษาอย่างยิ่ง

สรุปการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพพบว่ามีทิศทางไปในทางเดียวกัน ในประเด็นต่อไป นี้ จากการสำรวจด้วยแบบสอบถามพบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมือง ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม ควรได้รับการเสริมสร้างในประเด็นสำคัญ ๆ คือโดยมีค่าดัชนี ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในภาพรวม (PNI_{modified}) เท่ากับ .16 เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อพบว่า การมีความรู้ความเข้าใจในหลักกฎหมายทั่วไป มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของ ความต้องการจำเป็นสูงสุด (.20) รองลงมาคือปฏิบัติตามกฎจราจรอยู่เสมอและมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับระเบียบการปกครองของประเทศ รวมทั้งกลไกของรัฐบริหารทางการเมืองและสังคม (.19) และ ปฏิบัติตามกติกาในการทำกิจกรรมกลุ่มเสมอ (.17) เป็นอันดับที่ 3 สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญในปัจจุบันพบว่าในปัจจุบันนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมีคุณลักษณะของความเป็น พลเมืองในด้านการเคารพกฎหมาย/ กติกาในสังคม ควรได้รับการส่งเสริมในด้านที่การปฏิบัติตาม ในส่วนของกฎหมายหรือกติกาอื่น ๆ ในสังคมที่ไม่มีบทลงโทษที่ชัดเจนก็ยังคงมีการฝ่าฝืนกันเกิดขึ้น การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ เรื่องกฎหมายทั่วไป กฎหมายที่มีผลโดยตรงต่อนักศึกษาหรือแม้แต่ กฎระเบียบต่าง ๆ ในสังคมนั้น รวมถึงความรู้ในเรื่องการปกครองประเทศ นั้นควรจะได้รับ การสนับสนุน ส่งเสริมให้ความรู้แก่นักศึกษาอย่างยิ่งซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาสถานการณ์ความเป็นจริงและ การคาดหวัง (Need) จึงควรสำรวจให้เกิดขึ้น

ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

จากการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยศึกษาจากแบบสอบถามพบว่า สถานการณ์ความเป็นจริงความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) และสถานการณ์ความคาดหวังความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้าน การเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$) และมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) เท่ากับ .15 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น เสมอและเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสิทธิเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและสามารถร่วมมือและมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมแม้ว่าจะมีความขัดแย้งกันบ้างก็ตาม มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (.17) รองลงมาคือมีความเคารพ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและความหลากหลายของบุคคลและมีความเข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน (.16) และการให้ความเคารพผู้อื่นในการแสดงความคิดเห็นและเข้าใจและเต็มใจที่จะเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่นและยอมรับและปรับตัวเพื่อให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่นด้วยความเข้าใจและไม่บังคับให้คนอื่นคิดเหมือนตนเอง (.15) เป็นอันดับที่ 3

และจากการศึกษาข้อมูลผลการศึกษาเรื่องคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในปัจจุบันของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยศึกษาจากการสัมภาษณ์พบว่า มีการยอมรับความแตกต่างมากขึ้นกว่าเดิมแต่จะเป็นการยอมรับในรูปแบบเช่น คนพิการ เพศที่ 3 เป็นต้น สืบเนื่องในปัจจุบันมีการพัฒนาด้านเทคโนโลยี นักศึกษาสามารถเข้าถึงได้ทั่วถึงสารสนเทศได้อย่างทั่วถึงและเห็นความแตกต่างของคนในแต่ละสังคม จึงทำให้นักศึกษามีความรับรู้ที่หลากหลาย เปิดกว้างมากยิ่งขึ้น แต่ในเรื่องความแตกต่างในเรื่อง การแสดงความคิดเห็น การให้ความเคารพผู้อื่นในการแสดงความคิดเห็น ยังคงปรากฏการยังไม่ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างกันทั้งนี้ นักศึกษามองว่าความแตกต่างด้านความคิดเป็นการอุปสรรคสำคัญในการทำงานให้ประสบความสำเร็จได้ ผลมาจากวัฒนธรรมการปลูกฝังให้นักศึกษาเชื่อฟังแต่ผู้ที่อาวุโสกว่าโดยไม่แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างหรือหลากหลายนั้น อาจเป็นกระบวนการหล่อหลอมที่ทำให้นักศึกษาไม่ชอบการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

อีกประเด็นที่สำคัญคือ เรื่องความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิ เสรีภาพพบว่านักศึกษายังมีความรู้น้อยมาก ทำให้ไม่เข้าใจ การไม่สนใจและละเลยในเรื่องเหล่านี้จึงทำให้เกิด พฤติกรรมที่เป็นปัญหาเช่น การละเมิดสิทธิผู้อื่น การไม่เคารพสิทธิเสรีภาพ เป็นต้น ซึ่งความรู้ความเข้าใจเป็นพื้นฐานที่สำคัญอย่างมาก ในการสร้างเรื่องความเป็นพลเมือง หากนักศึกษามีความรู้ความเข้าใจก็จะส่งผลต่อ พฤติกรรมที่แสดงออกมาในทางที่ดี

สรุปการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพพบว่า มีทิศทางไปในทางเดียวกัน ในประเด็นคือไปนี้คือ จากการสำรวจด้วยแบบสอบถามพบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมือง ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ควรได้รับการเสริมสร้าง ในประเด็นสำคัญคือ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในภาพรวม (PNI_{modified}) เท่ากับ .15 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นเสมอและเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสิทธิเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและสามารถร่วมมือและมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมแม้ว่าจะมีความขัดแย้งกันบ้างก็ตาม มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด (.17) รองลงมาคือมีความเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคลและความหลากหลายของบุคคลและมีความเข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน (.16) และการให้ความเคารพผู้อื่นในการแสดงความคิดเห็นและเข้าใจและเต็มใจที่จะเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่น และยอมรับและปรับตัวเพื่อให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่นด้วยความเข้าใจและไม่บังคับให้คนอื่นคิดเหมือนตนเอง (.15) เป็นอันดับที่ 3 สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในปัจจุบันพบว่า นักศึกษา ควรได้รับการเสริมสร้างในเรื่อง การเคารพความแตกต่างในเรื่องการแสดงความคิดเห็น ยังคงปรากฏการยังไม่ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างกันทั้งนี้ นักศึกษามองว่าความแตกต่างด้านความคิดเป็นการอุปสรรคสำคัญในการทำงาน ให้ประสบความสำเร็จได้ ผลอาจเนื่องมาจากวัฒนธรรมการปลูกฝังให้นักศึกษามีความเชื่อที่ว่าต้องเชื่อฟังผู้ที่อาวุโสกว่าโดยไม่แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างหรือหลากหลายนั้น อาจเป็นกระบวนการหล่อหลอมที่ทำให้นักศึกษาไม่ชอบการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกัน อีกประเด็นที่สำคัญคือ เรื่องความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิ เสรีภาพพบว่า นักศึกษายังมีความรู้ที่น้อยมาก ทำให้ไม่เข้าใจการไม่สนใจและละเลยในเรื่องเหล่านี้จึงทำให้เกิด พฤติกรรมที่เป็นปัญหาเช่น การละเมิดสิทธิผู้อื่น การไม่เคารพสิทธิเสรีภาพ เป็นต้น ซึ่งความรู้ความเข้าใจเป็นพื้นฐานที่สำคัญอย่างมาก ในการสร้างเรื่องความเป็นพลเมือง หากนักศึกษามีความรู้ความเข้าใจก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกมาในทางที่ดี

นอกจากนี้ในส่วนของประเด็นที่ควรเสริมสร้างเพิ่มเติม เนื่องจากผลการสำรวจด้วยแบบสอบถามพบว่า การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นเสมอ ความสามารถร่วมมือและมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมแม้ว่าจะมีความขัดแย้งกันบ้างก็ตามและยอมรับและปรับตัวเพื่อให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นประเด็นที่สำคัญที่ต้องให้ความสำคัญเช่นกันซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาสถานการณ์ความเป็นจริงและการคาดหวัง(Need) จึงควรสำรวจให้เกิดขึ้น

สรุปการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

ผลการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง ในลำดับที่ 1 พบว่า ข้อคำถามมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ที่ตนเองได้รับมอบหมายเสมอ มีนักศึกษาเลือกมากที่สุด (ร้อยละ 27.50) รองลงมาคือ มีความซื่อสัตย์ สุจริต เช่น ไม่ทุจริตในการสอบ ไม่ลอกผลงานของเพื่อนหรือคนอื่น และสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาได้เสมอ (ร้อยละ 12.50 และ ร้อยละ 11.75 ตามลำดับ)

ผลการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา ในลำดับที่ 1 พบว่า ข้อคำถามช่วยเหลือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง อาจารย์ด้วยความเต็มใจ มีนักศึกษาเลือกมากที่สุด (ร้อยละ 27.00) รองลงมาคือสามารถเสียสละเวลาทำงานและให้ความร่วมมือเพื่อส่วนรวมและเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน (ร้อยละ 24.25 และ 13.25 ตามลำดับ)

ผลการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคมในลำดับที่ 1 พบว่า ข้อคำถามรู้จักปฏิบัติหน้าที่ของตน ใช้สิทธิภายในขอบเขตของกฎหมาย มีนักศึกษาเลือกมากที่สุด (ร้อยละ 24.00) รองลงมาคือเคารพกฎระเบียบ/กติกามหาวิทยาลัยและปฏิบัติตามค่านิยม วัฒนธรรม และเคารพสถาบันที่ตนอยู่, มีความรู้ความเข้าใจในหลักกฎหมายทั่วไป (ร้อยละ 13.25 และ 11.50 ตามลำดับ)

ผลการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลในลำดับที่ 1 พบว่า ข้อคำถาม มีความเข้าใจและเคารพสิทธิผู้อื่น มีนักศึกษาเลือกมากที่สุด (ร้อยละ 38.00) รองลงมาคือมีความเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคลและความหลากหลายของบุคคลและมีความเข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน (ร้อยละ 12.50 และ 11.00 ตามลำดับ)

ฉะนั้นจึงเห็นควรว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษาที่ควรทำอย่างเร่งด่วนตามลำดับความสำคัญใน 8 ด้าน ได้แก่ 1) มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมายเสมอ 2) มีความซื่อสัตย์ สุจริต เช่น ไม่ทุจริตในการสอบ ไม่ลอกผลงานของเพื่อนหรือคนอื่น 3)ช่วยเหลือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง อาจารย์ด้วยความเต็มใจ 4) สามารถเสียสละเวลาทำงานและให้ความร่วมมือเพื่อส่วนรวม 5) รู้จักปฏิบัติหน้าที่ของตน ใช้สิทธิภายในขอบเขตของกฎหมาย 6) เคารพกฎระเบียบ/กติกามหาวิทยาลัยและปฏิบัติตามค่านิยม วัฒนธรรม 7) มีความเข้าใจและเคารพสิทธิผู้อื่น 8) มีความเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล

ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เห็นว่าคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏที่พึงประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้มีอยู่ 4 ประการคือได้แก่ 1) คุณลักษณะ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/หน้าที่ของตนเองเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์และควรทำให้เกิดขึ้น เพราะเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดต่อการดำเนินชีวิตในสังคมและต่อยอกสู่ความเป็นพลเมืองของ นักศึกษา ซึ่งก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความมั่นใจในตัวเองในการดำเนินชีวิตเพราะนักศึกษาสามารถ รับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง 2) คุณลักษณะด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วม ในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา นักศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญและในปัจจุบันยังไม่ค่อย ปรากฏการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างชัดเจน จึงควรมีการเสริมสร้าง เพราะการมีความ รับผิดชอบต่อสังคม/ท้องถิ่น ทำให้นักศึกษาเข้าถึงบุคคลรอบ ๆ ตัวของนักศึกษาเกิดการปฏิสัมพันธ์ มีความรู้สึกผูกพันและมีส่วนร่วม กับสังคมมากขึ้น สิ่งเหล่านี้เป็นหัวใจสำคัญของการเป็นสมาชิกที่ดี ในสังคมและเป็นพลเมืองที่ในสังคมทุกสังคม 3) คุณลักษณะด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม เป็นสิ่งที่ควรเกิดขึ้นในสังคม เพราะเป็นกลไกการควบคุมสังคมทำให้สังคมสงบสุขอีกประการคือ การที่เราต้องรู้จักปฏิบัติหน้าที่ของตนและใช้สิทธิภายในขอบเขตของกฎหมาย สิ่งเหล่านี้เป็นคุณสมบัติ พื้นฐานในการอยู่ร่วมกันในสังคมและเป็นคุณลักษณะสำคัญของความเป็นพลเมืองเพื่อความสงบสุข ในสังคมและคุณลักษณะสุดท้ายคือ 4) ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่าง ระหว่างบุคคลเป็นคุณลักษณะที่ควรส่งเสริมพัฒนาโดยเฉพาะในเรื่องการแสดงความคิดเห็น ในประเด็นต่าง ๆ ในสังคม อย่างมีเหตุและผลโดยอยู่บนพื้นฐานการเคารพความแตกต่างหลากหลาย ทั้งนี้ในปัจจุบันพบปัญหาการไม่ยอมรับฟังและความไม่เข้าใจในความแตกต่างในการแสดงความคิดเห็น จนนำไปสู่การใช้ความรุนแรงแนวทางที่สำคัญคือการให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิ เสรี เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและทำให้สังคมนั้นมีความสงบสุข

ตอนที่ 2 การพัฒนาและสร้างรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

มีรายละเอียดดังนี้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาสถานการณ์ความเป็นพลเมือง โดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษา ในมหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย และรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิจัย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ และ ประยุกต์ให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ทำให้เกิดแนวคิดในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและทฤษฎี งานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษา

เพื่อสร้างพลเมือง แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระดับอุดมศึกษา แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมนักศึกษา และแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ ผวนกับแนวคิด ประพิมพ์พรรณ สุวรรณภูมิ (2557) พูนภัทรา พูลผล (2554) ในส่วนของกระบวนการของรูปแบบมาจากแนวคิดของการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองและแนวคิดยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระดับอุดมศึกษา ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2556) ประกอบกับข้อมูลเชิงปริมาณที่ศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ และข้อมูลเชิงคุณภาพที่ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการในการจัดกิจกรรมนักศึกษาในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อสร้างรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาและเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ จึงได้องค์ประกอบของรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบไปด้วยหลักการสร้าง 6 ประการคือ 1) การสร้างความตระหนัก 2) สร้างแรงจูงใจ 3) สร้างการมีส่วนร่วม 4) สร้างเครือข่าย 5) สร้างสภาพแวดล้อม 6) สร้างกิจกรรม

ในส่วนของ การสร้างรูปแบบนั้นผู้วิจัยได้นำแนวคิดเรื่องรูปแบบและการพัฒนารูปแบบตามแนวคิดของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ (2557: 109) ประพิมพ์พรรณ สุวรรณภูมิ (2557: 196) และ พูนภัทรา พูลผล (2554: 226-227) ได้องค์ประกอบของรูปแบบที่สำคัญคือ คือ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ และกลไกของรูปแบบหรือกระบวนการของรูปแบบ รวมถึงแนวคิดของ Keeves เพื่อสร้างรูปแบบ เชิงข้อความ (Semantic Model) ในการอธิบายรูปแบบ โดยผู้วิจัยจะนำแนวคิดต่าง ๆ ดังกล่าวมาผสมผสานกับข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการลงพื้นที่ภาคสนาม ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การสร้างรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ดังนั้นรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่สร้างขึ้นในครั้งนี้ จึงเป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ และการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง แนวคิดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองและแนวคิดกิจกรรมนักศึกษา สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพของรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีรายละเอียดที่น่าสนใจสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 19

ตารางที่ 19 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ
<p>การศึกษาเรื่องคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในปัจจุบันของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ</p> <p>1. ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง พบว่ามีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของการจำเป็น (PNI_{modified}) เท่ากับ .20 เมื่อพิจารณาพบว่า นักศึกษายากให้มีการส่งเสริมในเรื่องมีความซื่อสัตย์ สุจริต เช่น ไม่ทุจริตในการสอบ ไม่ลอกผลงานของเพื่อนหรือคนอื่น มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (25) รองลงมาคือ มีความตระหนักว่าการกระทำของตัวส่งผลกระทบต่อส่วนรวม (.24) และมีความซื่อสัตย์สุจริต และอดทนในการทำงาน (.20) เป็นอันดับที่ 3</p> <p>2. ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา พบว่า มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของการจำเป็น (PNI_{modified}) เท่ากับ .17 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การรวมกิจกรรมในมหาวิทยาลัย/สังคม/ท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (.22) รองลงมาคือ เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของท้องถิ่น/ สังคม ความกระตือรือร้นและสามารถเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต</p>	<p>การศึกษาเรื่องคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในปัจจุบันของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ</p> <p>1. ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีความรับผิดชอบต่อตนเองหรืองานที่ตนเองได้รับมอบหมายทั้งในท้องเรียนและนอกห้องเรียนน้อย รวมทั้งพฤติกรรมการเข้าเรียนไม่ตรงเวลา การส่งงานไม่ตรงต่อเวลาที่กำหนด การพึ่งพาเพื่อนในการทำงานและส่งงาน การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งเรื่องเรียนและเรื่องอื่น ๆ ยังขาดความมั่นใจเกี่ยวกับการผิดพลาด ความซื่อสัตย์ สุจริต เช่น ไม่ทุจริตในการสอบ ไม่ลอกผลงานเพื่อน</p> <p>2. ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา นักศึกษาวรรู้สึกได้รับการส่งเสริมสร้างอย่างมาถูกอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมได้ก็คือ นักศึกษามีความเป็นปัจเจกสูงและให้ความสำคัญและสนใจเรื่องที่มีผลกระทบต่อตนเองเท่านั้นเป็นหลักโดยไม่ได้สนใจเรื่องอื่นร่วมกับสังคม/ท้องถิ่นรอบตัวขาดความรักและความห่วงใยต่อผู้อื่น รวมถึงขาดแรงจูงใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา รวมทั้งการขาดผู้นำที่มีจำนวนมากพอที่จะเป็นแรงกระตุ้น</p> <p>3. ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาในสังคม มีความเคารพกฎหมาย/กติกาในสังคมที่มีผลบังคับและบทลงโทษที่ชัดเจน แต่ควรได้รับการส่งเสริมให้นักศึกษาปฏิบัติตามในส่วนของกฎหมายหรือกติกาอื่น ๆ ในสังคมหรือชุมชน ที่ไม่มีบทลงโทษที่ชัดเจน</p>

ตารางที่ 19 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ (ต่อ)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ
<p>และอุปนิสัย การบริโภค ให้ถือต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (.19) และสามารถปฏิบัติตนตามขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น แต่งกายให้ถูกต้องตามกาลเทศะ และสนใจดูแลทรัพย์สินส่วนตัวสาธารณะ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาในท้องถิ่น เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้งกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน การเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของท้องถิ่นและมีเจตคติที่ดีในกิจกรรมทางการเมือง เช่น การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมทางกิจกรรมทางการเมืองเป็นสิ่งที่ติดต่อดังกล่าว/ท้องถิ่นและมีความสำคัญอย่างมาก (.18)เป็นอันดับที่ 3</p> <p>3. ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม พบว่า มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความรู้ความเข้าใจในหลักกฎหมายทั่วไป มีค่าดัชนีลำดับความเชื่อพบว่า การมีความรู้ความเข้าใจในหลักกฎหมายทั่วไป มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความเชื่อการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (.20) รองลงมาคือปฏิบัติตามกฎหมายอยู่เสมอ และมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการปกครองของประเทศ รวมทั้งกลไกของรัฐรับทราบทางการเมืองและสังคม (.19) และ ปฏิบัติตามกฎหมายในการทำกิจกรรมกลุ่มเสมอ (.17) เป็นอันดับที่ 3</p>	<p>4. ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการยอมรับความแตกต่างมากขึ้นกว่าเดิมแต่จะเป็นการยอมรับในรูปแบบเช่น คนพิการ เพศที่ 3 เป็นต้น แต่ในเรื่องความแตกต่างในเรื่องการแสดงความคิดเห็น การให้ความเคารพผู้อื่นในการแสดงความคิดเห็น ยังคงปรากฏการยังไม่ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างกัน</p> <p>ผลการศึกษาค้นคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏที่พึงประสงค์</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. คุณลักษณะด้านความรับผิดชอบของตนเอง/หน้าที่ของตนเองที่พึงประสงค์และควรทำให้เกิดขึ้นเพราะเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดต่อการดำเนินชีวิตในสังคมและพัฒนาให้มีความเป็นพลเมือง คุณลักษณะนี้ซึ่งก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความมั่นใจในตัวเองในการดำเนินชีวิตในสังคม 2. คุณลักษณะด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา นักศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับความสำคัญและไม่ค่อยปรากฏการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างชัดเจน จึงควรมีการเสริมสร้าง 3. คุณลักษณะด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคมเป็นสิ่งที่ควรเกิดขึ้นในสังคม การที่เราต้องรู้จักปฏิบัติหน้าที่ของตนเองและใช้สิทธิภายในขอบเขตของกฎหมาย สิ่งเหล่านี้เป็นคุณสมบัตินำมาใช้ในการอยู่ร่วมกันในสังคมและเป็นคุณลักษณะสำคัญของคุณเองเพื่อความสงบสุขในสังคม

ตารางที่ 19 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ (ต่อ)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	เชิงคุณภาพ
<p>เชิงปริมาณ</p> <p>4. ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล พบว่า มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของการต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) เท่ากับ .15 เมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล พบว่ามีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสิทธิเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและสามารถร่วมมือและมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมแม้ว่าจะมีความขัดแย้งกันบ้างก็ตาม มีค่าดัชนีลำดับ ความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (.17) รองลงมาคือมีความเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคลและความหลากหลายของบุคคลและมีความเข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน (.16) และการให้ความเคารพผู้อื่นในการแสดงความคิดเห็นและเข้าใจและเต็มใจที่จะเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่นและยอมรับและปรับตัวเพื่อให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่นด้วยความเข้าใจและไม่บังคับให้คนอื่นคิดเหมือนตนเอง (.15) เป็นอันดับที่ 3</p> <p>ผลการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผลการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบของตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง ในลำดับที่ 1 พบว่า ข้อคำถามมีความรับผิดชอบหน้าที่ ที่ตนเองได้รับมอบหมายเสมอ 	<p>เชิงคุณภาพ</p> <p>4. คุณลักษณะด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นคุณลักษณะที่ควรส่งเสริมพัฒนาโดยเฉพาะในเรื่องการแสดงความเห็นในประเด็นต่าง ๆ ในสังคม อย่างมีเหตุผลและผลได้อยู่บนพื้นฐานการเคารพความแตกต่างหลากหลาย รวมทั้งการส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิต่าง ๆ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสิทธิเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ</p> <p>ปัจจัย/เงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สถาบันครอบครัวควรปลูกฝังและการสื่อสารเรื่องความเป็นพลเมือง ให้แก่นักศึกษา เช่น ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบที่ตนเองและหน้าที่ของตนเองได้รับมอบหมาย และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน 2. การส่งเสริมจากสถาบันการศึกษาควรมีการส่งเสริมอย่างชัดเจน ในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้ <ol style="list-style-type: none"> 2.1 การสร้างการเรียนรู้และการสร้างความรู้และประสบการณ์ในสถาบันการศึกษา 2.2 การจัดทำหลักสูตรให้มีความสำคัญและส่งเสริมในเรื่องความเป็นพลเมือง 2.3 การเตรียมจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานแต่และปีต่อไปต้องมีมาตรการกำหนดนโยบายให้ชัดเจนในเรื่องความเป็นพลเมือง 2.4 การจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองทั้งในและนอกห้องเรียน เป็นการเรียนรู้ผ่าน การลงมือทำหรือการปฏิบัติจริง รวมทั้งได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการคิดแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในปรากฏการณ์หรือสถานการณ์

ตารางที่ 19 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ (ต่อ)

เชิงปริมาณ	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
<p>มีนักศึกษาเลือกมากที่สุด (ร้อยละ 27.50) รองลงมาคือ มีความซื่อสัตย์ สุจริต เช่น ไม่ทุจริตในการสอบ ไม่ลอกผลงานของเพื่อนหรือคนอื่นและสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาได้เสมอ (ร้อยละ 12.50 และ ร้อยละ 11.75 ตามลำดับ)</p> <p>2. ผลการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา ในลำดับที่ 1 พบว่า ข้อคำถามช่วยเหลือพ่อแม่ ผู้ปกครอง อาจารย์ช่วยความเต็มใจ มีนักศึกษาเลือกมากที่สุด (ร้อยละ 27.00) รองลงมาคือ สามารถเสียสละเวลาทำงานและให้ความร่วมมือเพื่อส่วนรวมและเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว (ร้อยละ 24.25 และ 13.25 ตามลำดับ)</p> <p>3. ผลการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาในสังคมในลำดับที่ 1 พบว่า ข้อคำถามรู้จักปฏิบัติหน้าที่ของตน ใช้สิทธิภายในขอบเขตของกฎหมาย มีนักศึกษาเลือกมากที่สุด (ร้อยละ 24.00) รองลงมาคือ เคารพกฎระเบียบ/กติกาของมหาวิทยาลัยและปฏิบัติตามตามค่านิยม วัฒนธรรม และเคารพสถาบันที่ตนอยู่, มีความรู้ความเข้าใจในหลักกฎหมายทั่วไป (ร้อยละ 13.25 และ 11.50 ตามลำดับ)</p>	<p style="text-align: center;">เชิงคุณภาพ</p> <p>2.5 การเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้สอน ต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทมาเป็นผู้ให้คำแนะนำและเป็นคนที่กระตุ้นให้นักศึกษาฝึกคิดวิเคราะห์ รวมทั้งเน้นการมีส่วนร่วมของนักศึกษาทั้งในแง่การเรียน การสอนและการส่งเสริมในเรื่องความคิดและทำกิจกรรม</p> <p>3. ด้านสังคม/ชุมชน/ท้องถิ่นรอบ ๆ ตัวนักศึกษา ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมในเรื่องความพลเมืองให้เกิดขึ้นกับสถาบันการศึกษา</p> <p>3.1 การสร้างความเข้าใจระหว่างสังคม/ชุมชน/ท้องถิ่นกับสถาบันการศึกษา ซึ่งในปัจจุบันนี้ส่วนมาก มักแยกตัวออกจากกันไม่มีความเชื่อมโยง ความร่วมมือหรือทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU) ในการร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคม</p> <p>4. การสนับสนุนจากรัฐบาลในเรื่องการพัฒนาความเป็นพลเมือง โดยเฉพาะการมีกำหนดนโยบาย/แผนกลยุทธ์ที่ชัดเจนในเรื่องการสร้างความพัฒนาความเป็นพลเมือง</p> <p style="text-align: center;">บทบาทของมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมสร้างให้นักศึกษามีความเป็นพลเมือง</p> <p>1. ด้านนโยบายของมหาวิทยาลัยในเรื่องการเสริมสร้าง</p> <p>1.1 ผู้บริหารมหาวิทยาลัย มีความรู้ความเข้าใจและให้ความสำคัญในเรื่องพลเมืองอย่างลึกซึ้ง</p> <p>1.2 แผนกลยุทธ์ในการดำเนินงาน ควรมีแผน/กลยุทธ์ส่งเสริมความเป็นพลเมือง กำหนดตามที่มุ่งหวังไว้ อย่างประสิทธิภาพตามกระบวนการที่วางไว้</p> <p>1.3 การจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงาน ควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมอย่างชัดเจน</p>

ตารางที่ 19 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ (ต่อ)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	เชิงคุณภาพ
<p>4. ผลการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่าง ระหว่างบุคคลในลำดับที่ 1 พบว่า ข้อคำถาม มีความเข้าใจและเคารพสิทธิผู้อื่น มี นักศึกษาเลือกมากที่สุด (ร้อยละ 38.00) รองลงมาคือ มีความเคารพความแตกต่าง ระหว่างบุคคลและความหลากหลายของบุคคลและมี ความเข้าใจและยอมรับ วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน (ร้อยละ 12.50 และ 11.00 ตามลำดับ)</p> <p>ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองใน มหาวิทยาลัยราชภัฏ</p> <p>1. ควรมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองแก่นักศึกษา ภายในมหาวิทยาลัยอย่างทั่วถึง ได้แก่ กิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคมภายใน มหาวิทยาลัยและสังคมรอบ ๆ มหาวิทยาลัย กิจกรรมในด้านการศึกษา การพัฒนา โดยสนับสนุนให้นักศึกษามีความเป็นพลเมืองโดยเฉพาะในด้านการความเคารพกฎ ระเบียบ</p> <p>2. ควรมีการพัฒนาส่งเสริมให้นักศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองในด้าน ความรับผิดชอบ ตัวเอง ด้านการช่วยเหลือสังคม ด้านการเคารพกฎหมาย กติกาในสังคมและการ เคารพความหลากหลายในสังคมเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม</p>	<p>2. ด้านการเรียนการสอน</p> <p>2.1 เนื้อหาหลักสูตรที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองมีการส่งเสริมถ่ายทอดความรู้ให้นักศึกษา ทั้งในเนื้อหาลึกที่เรียนในเรื่องความเป็นพลเมืองหรือกิจกรรมนักศึกษาที่นักศึกษา ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมกับสังคม/ท้องถิ่นรอบ ๆ มหาวิทยาลัย</p> <p>2.2 วิธีการสอนในห้องเรียนของผู้สอนที่ควรให้คำแนะนำ เน้นการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม ผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นให้นักศึกษาคิดและวิเคราะห์</p> <p>2.3 ด้านรายวิชาความเป็นพลเมือง การให้ความรู้ความเป็นพลเมืองหรือการมีวิชาเกี่ยวกับชื่อ กับความเป็นพลเมืองทุกมหาวิทยาลัยควรมีเพราะเป็นการปูพื้นฐานให้นักศึกษาได้มีความ เข้าใจและตระหนักในเรื่องความเป็นพลเมืองอย่างลึกซึ้ง</p> <p>2.4 ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร/กิจกรรมนักศึกษา ควรเกิดจากความสนใจของนักศึกษาอย่าง แท้จริง เพราะกิจกรรมเป็นการเรียนรู้ผ่านท้อเรียนผ่านการเรียนรู้ที่รับประสบการณ์ตรง จากหลายทาง</p> <p>3. การจัดสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ควรจัด สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมือง</p> <p>3.1 การมีจิตพื้นที่/ลานกิจกรรม ให้นักศึกษาสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์</p> <p>3.2 แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ควรมีความทันสมัย สามารถพัฒนาให้นักศึกษามีความสนใจเข้าไปมีส่วนร่วม ลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้น</p>

ตารางที่ 19 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ (ต่อ)

เชิงปริมาณ	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
<p>3. มหาวิทยาลัยควรมีการสร้างสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นแหล่งการเรียนรู้รุ่นออกห้องเรียน พื้นที่การทำกิจกรรม ควรมีการจัดกิจกรรมที่สนุกสนานเพื่อสามารถดึงดูดนักศึกษาให้เข้าร่วมกิจกรรม</p> <p>4. ควรมีการส่งเสริมให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยควรเสริมสร้างทั้งการให้ความรู้และการสร้างให้นักศึกษามีจิตสำนึกที่ดีและพฤติกรรมที่ดีในชีวิตประจำวัน</p> <p>5. ควรมีการส่งเสริมให้นักศึกษา มีความเคารพความแตกต่างหลากหลายและสิทธิซึ่งกันและกัน</p> <p>6. ควรมีการส่งเสริมการเคารพกฎระเบียบในสังคม เช่น การแต่งกายสุภาพเรียบร้อย ภาวะเบี่ยงเบนของกฎหมายวิทยาลัย ปฏิบัติตามกฎหมายของสังคมนักศึกษา ภาวะเบี่ยงเบนของมหาวิทยาลัย ปฏิบัติตามกฎหมายข้อห้ามต่าง ๆ เป็นต้น</p>	<p style="text-align: center;">เชิงคุณภาพ</p> <p>4. ด้านเครือข่ายควรร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมนักศึกษาในมหาวิทยาลัย</p> <p>4.1 เครือข่ายควรมีส่วนร่วมกับสถาบันการศึกษา ครอบครัวยุวมชน/ท้องถิ่น สื่อมวลชน หน่วยงานราชการต่าง ๆ เป็นต้น เน้นการได้รับการสนับสนุนการกลุ่มเครือข่ายและความร่วมมือในการจัดกิจกรรม</p> <p style="text-align: center;">กิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของมหาวิทยาลัยราชภัฏ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กิจกรรมจิตอาสาเพื่อสังคมเป็นกิจกรรมการไปออกค่ายหรือไปอาสาช่วยเหลือพื้นที่ต่าง ๆ ที่ต้องการความช่วยเหลือ นักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติเกือบทุกขั้นตอน รวมทั้งการได้ทำงานร่วมกับชุมชน 2. กิจกรรมศิลปะ/ดนตรี เป็นกิจกรรมที่เน้นการแสดงออก ความรู้ความสามารถ การคิดสร้างสรรค์ที่แตกต่างหลากหลาย 3. กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยเป็นกิจกรรมที่สร้างให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตย เช่น กิจกรรมการเลือกตั้งนายกสภามหาวิทยาลัย ความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมายต่าง ๆ 4. กิจกรรมกีฬา/นันทนาการ เป็นกิจกรรมที่ต้องการการพหุศึกษาในการแข่งขันรวมทั้งการทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งการทำหน้าที่ตนเองให้ดีที่สุดเพราะเป็นส่วนหนึ่งของทีม เป็นพลเมืองที่ควรเกิดขึ้นในสังคม

ตารางที่ 19 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ (ต่อ)

เชิงปริมาณ	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
<p style="text-align: center;">เชิงปริมาณ</p>	<p style="text-align: center;">เชิงคุณภาพ</p> <p>5. กิจกรรมสืบสานวัฒนธรรม/เทศกาลวันสำคัญต่าง ๆ กิจกรรมที่ได้เข้าไปมีชุมชนมากยิ่งขึ้น</p> <p>6. กิจกรรมบริการวิชาการเพื่อพัฒนาท้องถิ่นเป็นกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยนำความรู้ที่มีไปช่วยเหลือและเสริมสร้างให้ท้องถิ่น</p> <p style="text-align: center;">แผนการเสริมสร้างการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง</p> <p>มหาวิทยาลัยยังมีแผนชัดเจนในเรื่องการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองโดยเฉพาะ แต่สอดคล้องแต่กรอบที่อยู่ในส่วนของเนื้อหาของ</p> <p>1. แผนการจัดกิจกรรมนักศึกษาในแต่ละปี จะประกอบไปด้วยกิจกรรมนักศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์ตามมาตรฐานที่สำนักงานอุดมศึกษากำหนด</p> <p>1.1 กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์</p> <p>1.2 กิจกรรมเสริมสร้างอัตลักษณ์ของนักศึกษาวิทยาลัย</p> <p>1.3 กิจกรรมบริการวิชาการ กิจกรรมทำบุญบำรุงสืบวัฒนธรรม</p> <p>1.4 กิจกรรมตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา</p> <p>2. ในรายวิชาความเป็นพลเมืองหรือวิชาอื่น ๆ ที่มีเรื่องพลเมือง เป็นวิชาที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองโดยตรงให้ความรู้คู่กับการทำกิจกรรม</p>

เชิงปริมาณ	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
	<p style="text-align: center;">เชิงคุณภาพ</p> <p>ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมในการเสริมสร้างการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง</p> <p>1. ด้านแผนในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ได้แก่ เลือกตั้งนายคสโมสรณศึกษาธิการกรมโครงการต้นกล้าความหวัง สร้างฝ่ายปลูกป่า โครงการเยาวชนพลเมือง</p> <p>กระบวนการในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ</p> <p>นั้นประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบหลักซึ่งได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การสร้างความตระหนักในความเป็นพลเมืองซึ่งประกอบไปด้วย 3 กระบวนการได้แก่ <ol style="list-style-type: none"> 1.1 การมีความรู้ในเรื่องความเป็นพลเมืองอย่างไร้ข้อสงสัย 1.2 การสร้างสำนึกพลเมืองการสร้างความรู้สึกร่วมกันที่ศึกษาผู้รู้ร่วมกันรับผิดชอบต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ผู้รู้รู้หนวาทต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น 1.3 ที่มาของกิจกรรมหรือความสำคัญของปัญหา ทำให้ทราบที่มาที่ไปของกิจกรรม ประโยชน์ต่างในการทำกิจกรรมการ 2. มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของกิจกรรมเป็นสิ่งที่การกำหนดผล ซึ่งนำแนวทางของการทำกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นอย่างชัดเจนว่าจะมีเป้าหมายอย่างไร 3. กระบวนการในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งประกอบไปด้วย 6 กระบวนการได้แก่ <ol style="list-style-type: none"> 3.1 มีการสร้างสภาพแวดล้อมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกกระตือรือร้นในการอยากเข้าร่วม

เชิงปริมาณ	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
	<p style="text-align: center;">เชิงคุณภาพ</p> <p>3.2 การได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเครือข่าย เน้นการร่วมมือของกลุ่มเครือข่ายในการทำกิจกรรมนักศึกษา การร่วมแบ่งปันประสบการณ์ของแต่ละเครือข่ายของนักศึกษา</p> <p>3.3 กระบวนการมีส่วนร่วม คือการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในนี้คือการที่นักศึกษาเองมีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผน การลงมือทำและการประเมินผล หรือการทำกิจกรรมทุก ๆ ขั้นตอน</p> <p>3.4 กระบวนการทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ เสมือนตัวกรองในการรับรู้ข้อมูล การใช้ทักษะต่าง ๆ ในการประมวลข้อมูลจากการได้รับรู้วิเคราะห์ และนำเสนอ</p> <p>3.5 การเสริมสร้างความรู้เรื่องพลเมือง เน้นการออกแบบให้นักศึกษาค้นคว้าข้อมูล ช่วยกันคิดวิเคราะห์ และนำเสนอ</p> <p>3.6 การสรุปบทเรียนโดยการสะท้อนการเรียนรู้เป็นสิ่งช่วยให้นักศึกษาที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมได้เกิดเรียนรู้จากกิจกรรมดีขึ้น เพราะเป็นการสะท้อนผลการเรียนรู้ทันทีหลังจากที่ทำการกิจกรรม</p> <p>4. การประเมินผลจากกิจกรรมเป็นการทบทวนประมวลกิจกรรมที่เกิดขึ้น</p> <p>กิจกรรมนักศึกษาที่สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF: HED) เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ประกอบไปด้วยองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ด้านคุณธรรมจริยธรรมสามารถพัฒนานักศึกษาให้มีพฤติกรรมที่มีคุณธรรมจริยธรรมทั้งของตนเองและสังคม 2. ด้านความรู้สามารถพัฒนาโดยใช้กระบวนการการคิดวิเคราะห์และการค้นคว้าอย่างลึกซึ้งก่อนการตัดสินใจสิ่งต่าง ๆ

ตารางที่ 19 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ (ต่อ)

เชิงปริมาณ	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
<p style="text-align: center;">เชิงปริมาณ</p>	<p style="text-align: center;">เชิงคุณภาพ</p> <p>3. ด้านทักษะทางปัญญานักศึกษาสามารถคิดและวิเคราะห์แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ว่าต่อตนเองหรือสังคมได้อย่างดี</p> <p>4. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ เมื่อได้ทำงานเป็นทีมหรือทำงานร่วมกับสมาชิกหลายคนจึงทำให้ต้องมีความรับผิดชอบทั้งต่อหน้าที่ของตนเองและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย</p> <p>5. ด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การวิเคราะห์เชิงตัวเลขได้อย่างมีประสิทธิภาพการคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีเหตุผล และฝึกการถ่ายทอดความรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างดี</p> <p>ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สถาบันครอบครัว ไม่มีปฏิสัมพันธ์หรือการส่งเสริม สื่อสารในเรื่องความมีระเบียบวินัย ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของความเป็นพลเมืองตั้งแต่ภายในบ้าน 2. สถาบันการศึกษาที่ยังไม่เห็นความสำคัญและมีการส่งเสริมในเรื่องความเป็นพลเมือง <ol style="list-style-type: none"> 2.1 ไม่มีการกำหนดแผนนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องการส่งเสริมความเป็นพลเมือง 2.2 ไม่มีการจัดสรรงบประมาณที่พร้อมสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองเป็นกำลังขับเคลื่อนการดำเนินงานที่สำคัญยิ่งขาด

ตารางที่ 19 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ (ต่อ)

เชิงปริมาณ	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
<p style="text-align: center;"></p>	<p style="text-align: center;">เชิงคุณภาพ</p> <p>2.3 โครงสร้างหลักสูตรที่ใช้ในการสอนยังไม่มีความชัดเจนในเรื่องการส่งเสริมความเป็นพลเมือง รวมถึงอาจารย์ผู้สอน รูปแบบการเรียนการสอน ความสัมพันธ์ทางวิชาการระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา นั้นยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงยังคงมีรูปแบบการเรียนการสอนแบบเก่าที่เน้นการสื่อสารทางเดียว</p> <p>2.4 สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นอาคารสถานที่ พื้นที่ในการจัดกิจกรรมสำหรับนักศึกษา เพื่อแสดงออกในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ยังมีอยู่น้อย</p> <p>2.5 ความเป็นผู้นำของนักศึกษา/กิจกรรมเด่นให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ยังปรากฏอยู่น้อยไม่มาก</p> <p>3. เครือข่ายความร่วมมือ</p> <p>3.1 สังคมชุมชน/ท้องถิ่น รอบมหาวิทยาลัย หน่วยงานภาครัฐ ราชการหน่วยงานเอกชนที่ยังขาดการเข้ามามีบทบาทและให้ความสำคัญกับเรื่องความเป็นพลเมือง โดยควรร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมือง</p> <p>ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สถาบันครอบครัว วิทยาลัยที่สังกัดสอน ปุถุผังและชัดเจนเวลาให้นักศึกษามี ความคิด/ทัศนคติรวมถึงพฤติกรรม ทั้งทางตรงและทางอ้อม 2. สถาบันการศึกษา

เชิงปริมาณ	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
	<p style="text-align: center;">เชิงคุณภาพ</p> <p>2.1 การมีนโยบายของผู้บริหารของสถาบันการศึกษา ควรให้ความสำคัญและเข้าใจในเรื่องการเสริมสร้างความเข้มแข็ง</p> <p>2.2 การได้รับการสนับสนุนในเรื่องงบประมาณ ในปัจจุบันในการดำเนินงานเสริมสร้างความเป็นพลเมืองไม่ค่อยมีปรากฏอย่างชัดเจน จึงทำให้มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญในเรื่องความเป็นพลเมืองมากยิ่งขึ้น</p> <p>2.3 การมีหลักสูตร/วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งนี้รวมถึงเนื้อหาในหลักสูตรที่ควรมีการสนับสนุนให้มีกิจกรรมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งเมืองการเรียนรู้โดยปัญหาเป็นฐาน (project base learning)</p> <p>2.4 การมีอาจารย์ผู้สอนควรมีรูปแบบการสอนแบบ วิทยากรกระบวนการ (facilitator) ในการจัดกิจกรรมให้นักศึกษาได้เห็นการเรียนรู้ได้เรียนรู้จากชุมชนจริง</p> <p>2.4 การมีกลุ่มผู้นำนักศึกษา/องค์กรนักศึกษาและตัวนักศึกษา นั้นควรต้องถ่ายทอด ถ้าคิดกล้าแสดงออกรวมทั้งการชักจูงให้เพื่อนนักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมที่จะเรียนรู้</p> <p>2.5 การมีสภาพแวดล้อมที่การสร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม และไม่รู้สึกลำบากเหนื่อยในการเข้าร่วม</p> <p>3. การมีเครือข่ายความร่วมมือ การมีส่วนร่วมและการร่วมมือกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมี</p>

ตารางที่ 19 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ (ต่อ)

เชิงปริมาณ	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
	<p style="text-align: center;">เชิงคุณภาพ</p> <p>ข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับการกระบวนงานในการจัดการศึกษามัธยมศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สถาบันการศึกษาควรมีแผนหรือกลยุทธ์ที่มีความชัดเจนในการให้ความสำคัญกับเรื่องความเป็นพลเมือง 2. หลักสูตรยังไม่เนื้อหาในเรื่องความเป็นพลเมืองที่ชัดเจน ในการกำหนดแนวการเรียนรู้อย่างชัดเจน 3. งบประมาณในการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง 4. การเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนแบบของอาจารย์ผู้สอน ลดการสอนในห้องเรียน (teach less, learn more) อาจารย์ที่มีบทบาทโดยทำหน้าที่เป็นวิทยากรกระบวน และการให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (problem base learning) 5. การสนับสนุนจากเครือข่ายโดยเฉพาะครอบครัว ชุมชนหรือสังคมรอบ ๆ ตัวนักศึกษาหรือสถานศึกษาเองนั้นควรมีส่วนร่วมในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาหรือ 6. การส่งเสริมการมีส่วนร่วม/การฝึกอบรมกลุ่มผู้นำนักศึกษาเพื่อชักจูงนักศึกษาอื่น ๆ เข้าร่วมกิจกรรม

ตารางที่ 19 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ (ต่อ)

เชิงปริมาณ	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
	<p style="text-align: center;">เชิงคุณภาพ</p> <p>7. การสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับทุกฝ่ายโดยเฉพาะนักศึกษา เพราะจะได้ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ดีขึ้น</p> <p>8. การสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีกระตุ้นให้นักศึกษาอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองเช่น ห้องสมุด ถานกิจกรรม</p>

โดยสรุปจากที่กล่าวมาเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณซึ่งได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม และผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญสามารถนำมาสู่องค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏได้แก่

1. ด้านนโยบายของมหาวิทยาลัย การมีนโยบายของผู้บริหารของสถาบันการศึกษาที่ชัดเจนนับเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญอย่างยิ่งเพราะการดำเนินการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองนั้นหากได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารในเรื่องความเป็นพลเมือง ก็จะสามารถดำเนินงานได้อย่างดี โดยเฉพาะผู้บริหารฝ่ายกิจกรรมนักศึกษาเป็นผู้ที่ควรให้ความสำคัญและเข้าใจในเรื่องการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองอย่างยิ่ง และควรเป็นแรงสนับสนุนที่สำคัญที่ให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมและสามารถเลือกกิจกรรมที่สนใจเพื่อเป็นการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองได้ด้วย

1.1 มหาวิทยาลัยต้องมีแผนหรือกลยุทธ์ในการดำเนินงานที่ชัดเจน และเห็นเป็นรูปธรรม มหาวิทยาลัยควรมีแผน/กลยุทธ์การส่งเสริมความเป็นพลเมือง เพราะเป็นแนวทางที่จะนำพาสถาบันไปสู่เป้าหมายที่กำหนดตามที่มุ่งหวังไว้ อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพตามกระบวนการที่วางไว้ โดยในปัจจุบันพบว่ามหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ยังไม่มีแผน/กลยุทธ์ในเรื่องความเป็นพลเมืองอย่างชัดเจน จึงทำให้ยังไม่มีบทบาทที่เป็นรูปธรรมในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองเกิดขึ้น

1.2 บทบาทของผู้นำหรือผู้บริหารมหาวิทยาลัย ควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมืองอย่างลึกซึ้งและให้ความสำคัญในการนำเรื่องความเป็นพลเมืองมาปลูกฝังให้เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยรวมทั้ง นักศึกษา บุคลากรในมหาวิทยาลัย เนื่องจากผู้นำ/ผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญในการกำหนดทิศทางของมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การวางแผน การทำงานของทุกฝ่ายในมหาวิทยาลัยว่าจะดำเนินทิศทางไปแนวทางใด

2. งบประมาณ ถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญของการดำเนินงานกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัย เนื่องด้วยเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมให้เกิดขึ้น แต่ในปัจจุบันในการดำเนินงานเสริมสร้างความเป็นพลเมืองยังไม่ปรากฏอย่างชัดเจน มหาวิทยาลัยจึงควรให้ความสำคัญในเรื่องความเป็นพลเมืองมากยิ่งขึ้น โดยการจัดสรรงบประมาณในแต่ละปีให้มีเพื่อใช้ในการดำเนินงานกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ซึ่งมหาวิทยาลัยต้องมีการกำหนดนโยบายให้ชัดเจนในเรื่องความเป็นพลเมือง ทั้งนี้เป็นการช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษาได้มีโอกาสในการจัดกิจกรรมที่มีประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและพัฒนามหาวิทยาลัย

3. การจัดสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง สภาพแวดล้อมเป็นสิ่งที่มิอิทธิพลอย่างมากต่อนักศึกษา เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกกระตือรือร้นในการอยากเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา การมีสภาพแวดล้อมที่ดีจะให้นักศึกษารู้สึก

ผ่านคลายและเปิดรับการเรียนรู้มากขึ้น มหาวิทยาลัยควรมีแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เช่น ห้องสมุด การเปิดพื้นที่ให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์มีลักษณะกิจกรรมเพื่อให้นักศึกษาสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการเปิดแหล่งเรียนรู้ที่เป็นพื้นที่ของชุมชนรอบ ๆ มหาวิทยาลัยเพื่อให้นักศึกษาเข้าไปศึกษาหาความรู้และร่วมพัฒนา ก็จะเป็นส่วนช่วยผลักดันให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้มากขึ้นในเรื่องความเป็นพลเมือง

4. การสร้างความตระหนักในความเป็นพลเมือง ซึ่งเป็นสิ่งแรกที่ควรเกิดขึ้นเพราะเป็นการสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งให้เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษาอย่างถ่องแท้ในเรื่องความเป็นพลเมือง และเป็นการสร้างพื้นฐานที่มีความมั่นคงต่อความคิดและจิตใจของนักศึกษาเอง สิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองตามมา โดยภายในกระบวนการสร้างความตระหนักในความเป็นพลเมืองจะประกอบไปด้วย

4.1 การมีความรู้ในเรื่องความเป็นพลเมือง อย่างเข้าใจ มหาวิทยาลัยควรมีรายวิชาความเป็นพลเมืองให้นักศึกษาได้เรียน เพื่อปูพื้นฐานให้นักศึกษาได้มีความเข้าใจและตระหนักในเรื่องความเป็นพลเมือง การสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับทุกฝ่าย โดยเฉพาะนักศึกษาเพราะจะได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ดีขึ้นในการในเรื่องความเป็นพลเมือง

4.2 การสร้างสำนึกพลเมืองให้เกิดขึ้นกับนักศึกษา โดยสิ่งนี้จะฝังรากลึกลงในจิตใจของนักศึกษา การให้นักศึกษาได้มีโอกาสมีส่วนร่วมกับการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองก็จะทำให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในความเป็นพลเมืองและพัฒนาไปสู่การเป็นสำนึกพลเมืองให้เกิดขึ้น

4.3 การได้ทราบถึง ที่มาของกิจกรรมหรือความสำคัญของปัญหา ทำให้นักศึกษาได้ทราบที่มาที่ไปของกิจกรรม ประโยชน์ต่างในการทำกิจกรรมการได้ทราบถึงที่มาของกิจกรรมนี้ทำให้นักศึกษามีความรู้ การความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

5. หลักสูตร มหาวิทยาลัยต้องมีการกำหนดเนื้อหาหลักสูตรที่เสริมสร้างความเป็นพลเมือง ซึ่งปัจจุบันไม่ปรากฏให้เห็นชัดเจนในการเสริมสร้างในเรื่องความเป็นพลเมืองในเนื้อหาของหลักสูตร อาจเป็นผลพวงมาจากนโยบายทั้งจากรัฐบาลและนโยบายของมหาวิทยาลัย ที่ยังไม่ชัดเจนในเรื่องการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับนักศึกษา เพราะหลักสูตรนั้นมีความสำคัญกับนักศึกษาโดยตรง เป็นตัวกำหนด บ่งบอกว่านักศึกษาจะได้รับความรู้ด้านใดบ้างจากการศึกษาในสถาบันการศึกษา จึงควรมีการจัดหลักสูตรให้ชัดเจนในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองทั้งในเนื้อหาหลักที่ต้องเรียนในห้องเรียน การจัดกิจกรรมในเวลาที่เรียน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมนักศึกษาที่นักศึกษาต้องเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยสังคม/ท้องถิ่นรอบ ๆ มหาวิทยาลัย เพื่อได้มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงพัฒนาซึ่งกันและกัน โดยผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็น กิจกรรมจิตอาสา

กิจกรรมบริการวิชาการ กิจกรรมการสร้างความรู้ความเข้าใจในท้องถิ่นหรือกิจกรรมการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม/ท้องถิ่น เป็นต้น

6. ผู้สอน อาจารย์ผู้สอนนั้นมีความใกล้ชิดโดยตรงกับนักศึกษารวมทั้งมีอิทธิพลทั้งด้านความคิด ทศนคติของนักศึกษา สิ่งที่สำคัญประการแรกคือผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมืองอย่างลึกซึ้งและสามารถนำมาถ่ายทอดให้กับนักศึกษาอย่างถูกวิธี โดยการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษานั้น ผู้สอนต้องมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทจากอาจารย์ผู้ให้ความรู้หน้าห้องเรียนผ่านการสื่อสารฝ่ายเดียว ไม่เน้นการมีส่วนร่วมในการเรียนในชั้นเรียน นักศึกษาเป็นเพียงแค่ผู้ฟังโดยไม่กระตุ้นความคิดให้นักศึกษาฝึกการคิดวิเคราะห์ ต้องเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้ให้คำแนะนำและเป็นคนที่กระตุ้นให้นักศึกษาฝึกการคิดวิเคราะห์ กล้าแสดงออก รวมทั้งเปิดใจรับความคิดเห็นของนักศึกษาที่ต่างสิ่งเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานไปสู่ความเป็นพลเมืองของนักศึกษา หรือมีรูปแบบการสอนแบบวิทยากรกระบวนการ (Facilitator) เป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมให้นักศึกษารู้จักการคิดวิเคราะห์ และเริ่มลงมือปฏิบัติ โดยในการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากชุมชนจริง ฝึกให้นักศึกษาได้คิดวิเคราะห์ พร้อมทั้งเชื่อมโยงสาเหตุของปัญหาว่าสาเหตุของปัญหานั้นยังงัย เป็นการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

6.1 วิธีการสอนในห้องเรียน ถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นกระบวนการที่ให้ความรู้เรื่องความเป็นพลเมืองโดยตรงและมีประสิทธิภาพมากในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้กับนักศึกษา โดยวิธีการจัดการเรียนการสอนนั้นควรใช้วิธี แบบการเรียนรู้โดยปัญหาเป็นฐาน (Project-Base Learning) มากกว่าการสอนแบบเลกเชอร์ การจัดกิจกรรมให้นักศึกษาได้ลงชุมชนจริง ๆ ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ ทำให้นักศึกษาได้สัมผัสลงมือปฏิบัติได้จริงและคิดเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ฝึกให้มีจิตสาธารณะ เป็นต้น

6.2 การสื่อสารระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา ซึ่งในปัจจุบันยังคงมีรูปแบบเก่าที่เน้นการสื่อสารทางเดียว อาจารย์เป็นผู้สั่งการและเป็นผู้ส่งสารคนเดียวโดยนักศึกษาเป็นเพียงผู้ปฏิบัติตาม ซึ่งสิ่งสำคัญที่ควรพัฒนาให้เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมนักศึกษาคือการสื่อสารแบบสองทางระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา กระบวนการนี้ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก โดยอาจารย์ต้องมีแชร์ความรู้ประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมครั้งก่อนทั้งในแง่ดีและแง่ลบรวมถึงการแนะนำ และพร้อมให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมนักศึกษา ซึ่งถือได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ทางวิชาการระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันและกัน การสื่อสารระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาทำให้ฝึกทั้งอาจารย์และนักศึกษาคิดวิเคราะห์

7. กิจกรรมนักศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง เป็นกิจกรรมที่จัดนอกเหนือจากการเรียนการสอนในห้องเรียน และถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญในการเรียนรู้เรื่องความเป็นพลเมือง เพราะได้ผ่านกระบวนการลงมือทำ ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ ฝึกปฏิบัติ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจและได้เห็นความเชื่อมโยงและรับรู้ที่เราทุกคนต่างเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา และการคลี่คลายแก้ไขปัญหา โดยทางมหาวิทยาลัยได้มีกิจกรรมที่ได้จัดขึ้นได้แก่

1) กิจกรรมจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคม เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะที่ผู้เข้าร่วมนั้นมีความประสงค์อยากเข้าไปช่วยเหลือ พัฒนาสังคมอื่น ๆ ให้ดีขึ้นด้วยการเสียสละเวลาและใช้แรงเพื่อช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของสังคม

2) กิจกรรมศิลปะและดนตรี คือกิจกรรมที่ทำให้นักศึกษาได้แสดงออกทางความรู้ความสามารถ การคิดสร้างสรรค์ที่แตกต่างหลากหลาย และสามารถก่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคลในแต่ละคน

3) กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย กิจกรรมที่สร้างให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการเลือกตั้งนายกสโมสรนักศึกษา การเลือกตั้งนายกชมรม เป็นต้น

4) กิจกรรมกีฬาและนันทนาการ เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะที่นักศึกษาได้ฝึกการเคารพกติกาในการแข่งขันร่วมทั้งการได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น ร่วมทั้งการทำหน้าที่ตนเองให้ดีที่สุดเพราะเป็นส่วนหนึ่งของทีม กิจกรรมเหล่านี้เป็นพื้นฐานในการสร้างวินัยให้เกิดขึ้นกับตนเอง

5) กิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมและเทศกาลวันสำคัญต่าง ๆ กิจกรรมที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับสังคม ชุมชน/ท้องถิ่นเพื่อสืบสานประเพณีไทยและอนุรักษ์วัฒนธรรมในชุมชน ซึ่งได้แก่ กิจกรรมวันลอยกระทง วันเข้าพรรษา วันสงกรานต์ เป็นต้น

6) กิจกรรมบริการวิชาการเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เป็นกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยได้นำความรู้ที่มีไปช่วยเหลือและเสริมสร้างให้ท้องถิ่นได้มีการพัฒนาดีขึ้นเป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับมหาวิทยาลัย ได้แก่ กิจกรรมการช่วยเหลือจัดการชุมชน เรื่องเป็นขยะ ความเป็นระเบียบวินัย การจราจรข้ามถนน เป็นต้น

8. กลุ่มเครือข่าย กลุ่มเครือข่ายประกอบไปด้วย กลุ่มสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญ เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สังคม/ชุมชน/ท้องถิ่น ซึ่งเป็นสังคมที่อยู่รอบ ๆ ตัวนักศึกษา หน่วยงานภาครัฐ ข้าราชการหน่วยงานเอกชน สื่อมวลชน เป็นต้น ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างในเรื่องความพลเมืองให้เกิดขึ้นกับนักศึกษา กลุ่มเครือข่ายจะมีความรู้ซึ่งเป็นองค์ความรู้จากประสบการณ์โดยตรงและแตกต่างจากในห้องเรียนนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและกัน ทำให้นักศึกษาได้เกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็น เช่น ความรู้ในความเข้าใจชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ว่ามีประวัติศาสตร์อย่างไร มีลักษณะพื้นฐานอะไรบ้างและมีปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่สถาบันการศึกษาต้องมีการเชื่อมโยงระหว่างตนเองกับกลุ่มเครือข่ายเหล่านี้ เพื่อจะได้ร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นของตนเองและเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้น โดยผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ร่วมกันจัดขึ้นไม่ว่าจะเป็น การพัฒนาชุมชน การระดมความคิดร่วมกันในการแก้ปัญหาต่าง ๆ

ที่เกิดขึ้นในชุมชน สิ่งเหล่านี้ทำให้นักศึกษามีความเข้าใจในชุมชนของตนเองและสามารถสร้างจิตสำนึก ร่วมกันในการรักชุมชนก่อให้เกิดการอยากมีส่วนร่วมในชุมชนของตนเองและเป็นพื้นฐานในการสร้าง ความเป็นพลเมือง

9. วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของกิจกรรม เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัด กิจกรรมนักศึกษาเพราะเป็นการกำหนดผลจากการทำกิจกรรมและเป็นตัว ชี้นำแนวทางของการทำ กิจกรรมที่จะเกิดขึ้นอย่างชัดเจนว่าจะมีเป้าหมายอย่างไร โดยการชี้แจง ทำให้นักศึกษาทราบก่อนเข้าร่วม กิจกรรม เป็นการสร้างความเข้าใจให้กับนักศึกษาในเรื่องวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของกิจกรรม ว่าหากเข้าร่วมกิจกรรมจะได้รับประโยชน์อะไร จะทำให้นักศึกษาเกิดความรู้ความเข้าใจและ เกิดความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

10. กลุ่มผู้นำนักศึกษา ในปัจจุบันพบว่ากลุ่มผู้นำนักศึกษายังมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่ จะทำงานในองค์กรนักศึกษา กลุ่มผู้นำนักศึกษาเป็นกลุ่มที่สำคัญในการริเริ่มเริ่มกิจกรรมนักศึกษา ต่าง ๆ รวมทั้งช่วยเสริมแรงให้นักศึกษาคนอื่น ๆ มีความสนใจอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม นอกจากนี้กลุ่มผู้นำนักศึกษาจะมีคุณลักษณะที่สำคัญคือ ต้องมีความเสียสละ มีความรับผิดชอบต่อ งานที่ได้รับมอบหมาย กล้าพูด กล้าคิด กล้าแสดงออก เพื่อทำให้นักศึกษาให้นักศึกษาคนอื่น ๆ เข้ามามี ส่วนร่วมที่จะเรียนรู้ ร่วมกันลงมือทำ ติดตาม แก้ไข ชักจูงในการทำกิจกรรมในทุก ๆ ขั้นตอน

11. กระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญที่สุดในการจัด กิจกรรมนักศึกษา เพราะเป็นวิธีการขับเคลื่อนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การวางแผนการทำกิจกรรม นักศึกษาว่าทำอย่างไร การสำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยต้องอาศัยการแสดงความคิดเห็น ของนักศึกษาถึงจะสามารถนำมาจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อตอบสนองการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ส่วนวิธี การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองนั้นเน้นขั้นตอนที่การทำตามวิธีการ วงจรการบริหารงานคุณภาพ (plan do check act) ในการดำเนินงาน กระบวนการมีส่วนร่วมคือการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในที่นี้คือ การที่นักศึกษาเองมีส่วนร่วมกับการทำกิจกรรมทุก ๆ ขั้นตอน การให้นักศึกษาได้เข้าไปมีส่วนร่วม ในปฏิบัติจริง ทำให้เขาเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนและการวิจัย และสู่บริการวิชาการ สู่สังคม การเรียนรู้โดยผ่านการลงมือทำ

12. การสรุปบทเรียนโดยการสะท้อนการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่ช่วยให้นักศึกษาที่ได้เข้าร่วม กิจกรรมได้เกิดเรียนรู้จากกิจกรรมได้ดีขึ้น เพราะเป็นการสะท้อนผลการเรียนรู้ทันทีหลังจากที่ทำ กิจกรรม และ การประเมินผลจากกิจกรรมและการนำผลที่ได้ไปปฏิบัติและนำไปใช้กับผู้อื่นต่อไป เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับให้ได้ทราบว่าการจัดกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นประสบ ความสำเร็จหรือไม่และมีอะไรที่ควรปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น ซึ่งองค์ประกอบทุกกระบวนการ ที่กล่าวมานี้มีส่วนสำคัญอย่างมากในการพัฒนานักศึกษามีความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้น

13. การประเมินผลจากกิจกรรมและการนำผลที่ได้ไปปฏิบัติและนำไปใช้กับผู้อื่นต่อไป (Evaluation) การนำผลที่ได้ไปปฏิบัติและนำไปใช้กับผู้อื่นต่อไป เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับให้ได้ทราบว่า การจัดกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นประสบความสำเร็จหรือไม่และมีอะไรที่ควรปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น

สรุปจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า สถานการณ์ความเป็นพลเมือง โดยการวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทยพบว่า สถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวังความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีคุณลักษณะสำคัญที่ต้องมีการพัฒนาตามลำดับคือ 1) ความเป็นพลเมืองในด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง 2) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา 3) ความเป็นพลเมืองในด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคมและ 4) ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

ในเชิงคุณภาพพบว่ากระบวนการในการจัดกิจกรรมนักศึกษาในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ได้แก่ 1) ด้านนโยบายของมหาวิทยาลัย 2) งบประมาณ 3) การจัดสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง 4) การสร้างความตระหนักในความเป็นพลเมือง 5) หลักสูตร 6) ผู้สอน 7) กิจกรรมนักศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง 8) กลุ่มเครือข่าย 9) วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของกิจกรรม 10) กลุ่มผู้นำนักศึกษา 11) กระบวนการมีส่วนร่วม 12) การสรุปบทเรียนโดยการสะท้อนการเรียนรู้และ 13) การประเมินผลจากกิจกรรม

นอกจากนี้ยังได้ผนวกกับ เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองพบว่าองค์ประกอบที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองสำคัญหลายประการได้แก่ 1) การจัดกิจกรรม/โครงการที่เสริมสร้างความเป็นพลเมือง 2) รูปแบบการเรียนการสอนในห้องเรียน 3) เครือข่ายในการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา ชุมชน/สังคม เป็นต้น 4) ความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมือง 5) กระบวนการในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองโดยเฉพาะในเรื่องการลงมือปฏิบัติและการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการ 6) การมีสภาพแวดล้อมที่ดี การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรต่อการเรียนรู้ 7) การสร้างแรงจูงใจในการเป็นพลเมืองที่ดี 8) การมีเจตคติที่ดีและมีความตระหนักรู้ในเรื่องความเป็นพลเมือง สามารถนำมาสู่การสร้างรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 รูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ดังนั้น รูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วย (หกสร้าง) มืองค์ระกอบ 6 ด้านดังต่อไปนี้

โดยสรุปสำหรับรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ (หกสร้าง) มืองค์ระกอบ 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. สร้างความตระหนักในความเป็นพลเมือง (Awareness)
2. สร้างแรงจูงใจ (Motivation)
3. สร้างการมีส่วนร่วม (Participation)
4. สร้างเครือข่าย (Network)
5. สร้างสภาพแวดล้อม (Environment)
6. สร้างกิจกรรมนักศึกษา (Student Activities)

1. การสร้างความตระหนักในความเป็นพลเมือง (Awareness) จากแนวทางการศึกษา เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองกล่าวว่าการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับนักศึกษา ในมหาวิทยาลัยเป็นสิ่งสำคัญ โดยจากแนวทางตามหลักการเรียนการสอน คือ การสร้างความตระหนัก ในเรื่องความเป็นพลเมืองก่อนเพราะความตระหนักเป็นการทำให้เกิดความสำนึกของบุคคลที่เกิดจาก หลายปัจจัยไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้หรือประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความพลเมือง การสร้าง ความตระหนักจึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการกำหนดพฤติกรรมของนักศึกษาให้มีคุณลักษณะความเป็น พลเมืองที่พึงประสงค์ เนื่องด้วยเกิดจากการที่นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นอย่างดี จนสามารถแสดงเป็นพฤติกรรม โดยสิ่งสำคัญที่จะต้องให้นักศึกษาได้ตระหนักและรับรู้เพื่อสร้าง ความเป็นพลเมือง ได้แก่

1.1 วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของกิจกรรม การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้น ในสังคมนั้นมีความสำคัญเพราะจะทำให้สังคมมีความสุขและมีการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นแนวทางที่สำคัญในการที่ทุกฝ่ายควรให้ความสำคัญในเรื่องการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง โดยในการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองนั้นต้องประกอบไปด้วยสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งคือ วัตถุประสงค์ที่ถือได้ว่าเป็นสิ่งกำหนดผลของกิจกรรมที่เกิดขึ้นนักศึกษาจะต้องได้รับรู้ถึงวัตถุประสงค์ ของกิจกรรมนักศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนัก โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 1) วัตถุประสงค์ต้องเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้น
- 2) กิจกรรมนักศึกษานั้นควรต้องเกิด มาจากความอยากรู้และความสนใจของนักศึกษาก่อนเข้าร่วมกิจกรรม
- 3) กิจกรรมนักศึกษาต้องให้ นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรม ได้แก่ คิดและตัดสินใจ ดำเนินงาน การรับ ผลประโยชน์ร่วมกัน และการประเมิผล เป็นต้น โดยการกล่าวถึงวัตถุประสงค์จะเป็นการสื่อสารให้ นักศึกษาสามารถทราบถึงหัวใจหลักงานกิจกรรมโดยผ่านข้อความที่สั้นและกะทัดรัด และสามารถ อ่านให้เข้าใจในเวลาอันจำกัด เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้และเข้าใจเรื่องความเป็นพลเมือง นอกจากนี้ การกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายกิจกรรมสามารถนำมาเป็นส่วนนี้มาเป็นเกณฑ์ในการประมาณว่า กิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นประสบความสำเร็จหรือไม่ได้ด้วยอีกทาง

1.2 นโยบายของมหาวิทยาลัย กล่าวคือนโยบายของผู้บริหารของสถาบันการศึกษา นับเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญอย่างยิ่งเพราะการดำเนินการจัดกิจกรรมนักศึกษานั้นหากได้รับการ สนับสนุนจากผู้บริหาร ก็จะสามารถดำเนินงานได้อย่างดี โดยเฉพาะผู้บริหารฝ่ายกิจกรรม นักศึกษาเป็นผู้ที่ควรให้ความสำคัญและเข้าใจในเรื่องการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองอย่างยิ่ง และ ควรเป็นแรงสนับสนุนที่สำคัญที่ให้นักศึกษาได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมเพื่อเป็น การเสริมสร้างให้นักศึกษาได้ฝึกความเป็นพลเมือง นอกจากนี้ นโยบายมหาวิทยาลัยสามารถกำหนด แนวทางการพัฒนาไปในทิศทางที่ควรจะเป็น ซึ่งในปัจจุบันนี้ยังไม่มีชัดเจนในการให้ความสำคัญ ในเรื่องความเป็นพลเมือง จึงทำให้กระบวนการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น หลักสูตร การเรียนการสอน กิจกรรม

นักศึกษา ภายในมหาวิทยาลัยยังไม่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน รวมทั้งระบบโครงสร้างการบริหารงานของมหาวิทยาลัย ซึ่งในแต่ละหน่วยงานนั้นมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละที่ บางหน่วยงานมีรูปแบบโครงสร้างการบริหารงานที่ซับซ้อน ทำให้เกิดความสับสนและความล่าช้าในการดำเนินงานของกิจกรรมนักศึกษาเช่นกัน นักศึกษาจะต้องได้รับรู้นโยบายของมหาวิทยาลัยเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนัก โดยเนื้อหาในนโยบายที่สถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษาที่ความสำคัญทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความรับผิดชอบตนเองต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง 2) ความรับผิดชอบต่อสังคม และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา 3) การเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม 4) การเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

1.3 หลักการของกิจกรรมในเสริมสร้างความเป็นพลเมือง เป็นวิธีการที่จะทำให้การดำเนินงานเป็นไปตามที่วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยประกอบไปด้วย การมีนโยบายและแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัย กิจกรรมควรเกิดจากความอยากรู้และความสนใจของนักศึกษาก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ในขั้นตอนการดำเนินงานควรให้นักศึกษาเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเองโดยมีอาจารย์เป็นผู้ให้คำปรึกษา และในการจัดกิจกรรมควรได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเครือข่ายซึ่งได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสังคมชุมชน ดังนั้นหลักการจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่ต้องมีการกำหนดไว้เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อให้นักศึกษาต้องได้รับรู้เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนัก

1.4 ความรู้ความเป็นพลเมือง การให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมือง (Civic knowledge) เป็นส่วนสำคัญที่จะเสริมสร้างให้นักศึกษามีความตระหนักในเรื่องความเป็นพลเมือง โดยเนื้อหาได้แก่ เนื้อหาความรู้ที่เป็นหลัก ความเป็นพลเมือง กฎหมายทั่วไป เรื่องระบอบการปกครอง สถาบันการเมือง สิทธิเสรีภาพ การออกกฎหมายนโยบาย เป็นต้น ซึ่งแนวทางสำคัญของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองคือการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้ที่เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และมีความตระหนักในการเป็นคนที่มีความรับผิดชอบที่มีสิทธิหน้าที่ ทักษะเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เกิดทัศนคติที่ดีและมีแรงจูงใจในการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม โดยวิธีการที่สำคัญในการให้ความรู้ความเป็นพลเมืองคือ การสอดแทรกเนื้อหาความสำคัญของความเป็นพลเมือง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองในรายวิชาพื้นฐานทั่วไปสำหรับนักศึกษา และควรมีการเพิ่มคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ซึ่งได้แก่ 1) ด้านความรับผิดชอบตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง 2) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา 3) ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม และ 4) ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล บรรจุลงในมาตรฐานคุณวุฒิ (มคอ.1,2,3) ในทุกหลักสูตร เพื่อให้ให้นักศึกษาได้รับรู้เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนัก

2. สร้างแรงจูงใจ (Motivation) จากแนวความคิดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองกล่าวว่ สิ่งที่สำคัญ ในการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ทัศนคติในเรื่องความเป็นพลเมืองนั้น สิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญคือการสร้างให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติและแรงจูงใจในการกระทำหรือมีพฤติกรรมที่แสดง ถึงวิถีแห่งประชาธิปไตย โดยแรงจูงใจหมายถึง การที่นักศึกษาได้รับการกระตุ้น ปลุกเร้าจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ระบบร่างกาย ความคิด และสังคมสภาพแวดล้อมรอบตัว เป็นต้น จนทำให้มีความมุ่งมั่น ในการแสดงพฤติกรรมที่ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูง จากการศึกษาพบว่ การสร้างแรงจูงใจเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากที่นักศึกษาสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้าง ความเป็นพลเมือง ดังนั้นสถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญในการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับ นักศึกษา เพราะหากถ้านักศึกษาไม่ได้รับการสร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้าง ความเป็นพลเมืองคงจะไม่สามารถพัฒนาให้นักศึกษามีความเป็นพลเมืองได้ โดยสามารถแบ่งแรงจูงใจ เป็น 2 ประเภทได้แก่ การจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) และการจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) ซึ่งได้แก่

2.1 การจูงใจภายใน เกิดจากสิ่งที่เกิดขึ้นภายในบุคคลนั้นคือ ความคิด ทัศนคติและ ความสนใจหรืออยากรู้อยากเห็นของบุคคล สิ่งที่สำคัญคือ การมีลักษณะของกิจกรรมที่น่าสนใจ เกิดจากความต้องการของนักศึกษาเป็นสำคัญ จึงทำให้เกิดการจูงใจและมีพฤติกรรมในการเข้าร่วม กิจกรรมในทุกกระบวนการของกิจกรรมนั้น ๆ การจูงใจภายในได้แก่ การสร้างความตระหนักรู้ให้กับ นักศึกษา การให้ความรู้ความเข้าใจ ที่มาของกิจกรรม วัตถุประสงค์กับนักศึกษา การจัดกิจกรรม ให้ตรงกับความสนใจและความต้องการของนักศึกษา ก็สามารถทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อกิจกรรมและ สนใจต้องการเข้าร่วมกิจกรรมได้เช่นกัน

2.2 การจูงใจภายนอก เกิดจากการนำสิ่งที่อยู่ภายนอกตัวนักศึกษาซึ่งได้แก่ เงื่อนไข กฎเกณฑ์ระเบียบต่าง ๆ และผลที่ได้รับที่เป็นประโยชน์กับตัวผู้เข้าร่วมกิจกรรมจนทำให้เกิดความ ต้องการ ความสนใจตามมา โดยสถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญอย่างมากเพราะการจูงใจ ภายนอกเป็นส่วนที่สถาบันการศึกษาสามารถสนับสนุนให้นักศึกษาเกิดความเป็นพลเมืองดังต่อไปนี้

1) การเรียนการสอน การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองต้องได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมจากหลาย ๆ ภาคส่วน ซึ่งสถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่งคือสถาบันการศึกษาในการศึกษาคั้งนี้ คือระดับอุดมศึกษา โดยการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระดับอุดมศึกษาควรมีขั้นตอนที่ สำคัญดังต่อไปนี้ 1) ในการเรียนการสอนวิชาเกี่ยวกับพลเมืองหรือกิจกรรมในการเสริมสร้างความเป็น พลเมืองควรทำให้มีเนื้อหาสาระในการเรียนที่ผู้เรียนให้อยากรู้สนใจและกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วม ในการเรียนรู้ 2) ควรมุ่งเน้นกำหนดเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองไว้ในหลักสูตรอย่างชัดเจน กำหนดให้มีวิชาพลเมือง ในหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป ซึ่งนักศึกษาทุกคนต้องเรียน โดยอาจเป็นวิชา เฉพาะขึ้นมาใหม่ หรือปรับวิชาที่มีอยู่แล้วให้เป็นวิชาพลเมือง ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นการกำหนด

การเรียนการสอน รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องเกิดขึ้นเพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ก่อนจบการศึกษา ในระดับปริญญาตรี 3) ควรมีการเพิ่มคุณลักษณะความเป็นพลเมืองทั้ง 4 ด้าน บรรจุลงในมาตรฐาน คุณวุฒิ (มคอ.1,2,3) ซึ่งได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง ได้แก่ เรื่อง ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ที่ตนเองได้รับมอบหมายเสมอ และมีความซื่อสัตย์ สุจริต เช่น ไม่ทุจริต ในการสอบ ไม่ลอกผลงานของเพื่อนหรือคนอื่น ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วม ในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา ได้แก่ เรื่องความช่วยเหลือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง อาจารย์ด้วยความเต็มใจ และสามารถเสียสละเวลาทำงานและให้ความร่วมมือเพื่อส่วนรวม ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกา ในสังคม ได้แก่ เรื่องการรู้จักปฏิบัติหน้าที่ของตน ใช้สิทธิภายในขอบเขตของกฎหมาย และเคารพ กฎระเบียบ/กติกาของมหาวิทยาลัยและปฏิบัติงานตามค่านิยม วัฒนธรรม และด้านการเคารพสิทธิ ของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ได้แก่ เรื่องการมีความเข้าใจและเคารพสิทธิ ผู้อื่น มีความเคารพความและแตกต่างระหว่างบุคคล โดยให้ความสำคัญและมีความชัดเจนทุกข้อ นอกจากนี้แนวคิดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองยังมุ่งเน้น 4) ควรกำหนดให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แห่งการเรียนรู้ ควบคู่กับการปฏิบัติจริง เป็นสำคัญเพราะจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างลึกซึ้งและ เข้าใจอย่างแท้จริงผ่านการทำกิจกรรม

2) ผู้สอน การสร้างให้นักศึกษามีความเป็นพลเมืององค์ประกอบที่สำคัญอย่าง หนึ่งที่มีบทบาทและมีอิทธิพลต่อนักศึกษาอย่างมากคือ ผู้สอนหรืออาจารย์ เพราะผู้สอนมีความใกล้ชิด กับนักศึกษา แต่ปัญหาที่พบในปัจจุบันนั้นคือสถาบันการศึกษามักมีรูปแบบการเรียนการสอน แบบแนวตั้งโดยอาจารย์มีอำนาจ และเป็นผู้ผูกขาดความรู้โดยผู้เรียนมีหน้าที่ต้องจดจำต้องทำตาม หน้าที่อาจารย์บอก และมีการวัดผลว่าใครจำและตอบตามที่อาจารย์สอนได้มากเท่าไร ยิ่งได้คะแนน ดีมากเท่านั้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่สามารถส่งเสริมให้เกิดความเป็นพลเมืองขึ้นได้ การศึกษาเพื่อความเป็น พลเมืองจึงไม่ใช่การสอนด้วยการบรรยาย ดังนั้นผู้สอนควรมีบทบาทคือ เป็นผู้สนับสนุนให้นักศึกษา มีอิสระในการเรียนรู้คิดและเริ่มลงมือปฏิบัติ สิ่งสำคัญคือผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง ความเป็นพลเมืองอย่างลึกซึ้ง โดย มีรูปแบบการเรียนการสอนในห้องเรียนแบบการสื่อสารสองทางคือ ระหว่างผู้สอนกับนักศึกษามีการสื่อสารกัน เน้นให้มีการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้ และไม่เน้นการเรียนการสอนในห้องเรียนแต่เน้นการลงมือปฏิบัติ ศึกษาค้นคว้า (Teach less, Learn more) บทบาทผู้สอนควรมีรูปแบบการสอนแบบ วิทยากรกระบวนการ (Facilitator) ในการจัดกิจกรรม ให้นักศึกษาได้เรียนรู้จริง มีส่วนร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ฝึกให้นักศึกษาได้คิดวิเคราะห์ และเห็นความ เชื่อมโยง ต่อตนเองว่าเราทุกคนต่างเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา เชื่อมโยงการเรียนรู้กับประสบการณ์จริง ในวิถีชีวิต ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน นอกจากนี้ผู้สอนควรให้คำปรึกษากับนักศึกษา อย่างใกล้ชิด เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจความเป็นพลเมืองอย่างแท้จริง

3) กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นกิจกรรมในการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นกระบวนการที่สำคัญและเกิดขึ้นโดยตรงและมีประสิทธิภาพมากในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้กับนักศึกษาอย่างมาก โดยเนื้อหาหรือวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นควรใช้กิจกรรมหลากหลายประกอบกัน ซึ่งวิธีการที่ควรใช้เช่น

- 1) การเรียนรู้โดยปัญหาเป็นฐาน (Project Base Learning) มากกว่าการสอนแบบบรรยายโดยผู้สอนเพียงอย่างเดียว
- 2) การให้นักศึกษาได้ลงชุมชนจริง ๆ ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ ทำให้นักศึกษาได้สัมผัสลงมือปฏิบัติได้จริงและคิดเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ฝึกให้มีจิตสาธารณะ
- 3) ควรกำหนดชั่วโมงให้นักศึกษาเข้าร่วมการทำกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้ชัดเจนว่าในแต่ละเทอมต้องเข้าร่วมกิจกรรมกี่ชั่วโมงต่อเทอม เป็นต้น โดยกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สำคัญที่นักศึกษาควรเข้าร่วมก็ควรเป็นกิจกรรมที่สะท้อนถึงความเป็นพลเมือง ซึ่งได้แก่ 1) กิจกรรมจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคม เป็นกิจกรรมมีลักษณะที่ผู้เข้าร่วมนั้นมีความประสงค์อยากเข้าไปช่วยเหลือ พัฒนาสังคมอื่น ๆ ให้ดีขึ้นด้วยการเสียสละเวลาและใช้แรงเพื่อช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของสังคม 2) กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย กิจกรรมที่สร้างให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการเลือกตั้งนายกสโมสรนักศึกษา การเลือกตั้งนายกชมรม เป็นต้น 3) กิจกรรมกีฬาและนันทนาการ เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะที่นักศึกษาได้ฝึกการเคารพกฎกติกาในการแข่งขันรวมทั้งการได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น ร่วมทั้งการทำหน้าที่ตนเองให้ดีที่สุดเพราะเป็นส่วนหนึ่งของทีม กิจกรรมเหล่านี้เป็นพื้นฐานในการสร้างวินัยให้เกิดขึ้นกับตนเอง 4) กิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมและเทศกาลวันสำคัญต่าง ๆ กิจกรรมที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับสังคม ชุมชน/ท้องถิ่นเพื่อสืบสานประเพณีไทยและอนุรักษ์วัฒนธรรมในชุมชน ซึ่งได้แก่ กิจกรรมวันลอยกระทง วันเข้าพรรษา วันสงกรานต์ เป็นต้น 5) กิจกรรมบริการวิชาการเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เป็นกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยได้นำความรู้ที่มีไปช่วยเหลือและเสริมสร้างให้ท้องถิ่นได้มีการพัฒนาดีขึ้นเป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับมหาวิทยาลัย ได้แก่ กิจกรรมการช่วยเหลือจัดการชุมชน เรื่องเป็นขยะ ความเป็นระเบียบวินัย การจราจรข้ามถนน เป็นต้น

3. สร้างการมีส่วนร่วม (Participation) จากแนวคิดความเป็นพลเมือง แนวคิดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง แนวคิดยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระดับอุดมศึกษา แนวคิดกิจกรรมนักศึกษาและแนวคิดรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ กล่าวหาเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมืองอย่างแท้จริงผ่านทางกิจกรรมนักศึกษา การเข้าไปมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเพราะการเข้าไปมีส่วนร่วมถือได้ว่าเป็นกระบวนการขับเคลื่อนให้การทำกิจกรรมนั้นประสบความสำเร็จเป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุด ซึ่งก่อให้เกิดความรู้อย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการดำเนินกิจกรรมนักศึกษา นอกจากการให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมแล้วนั้นเปิดโอกาสให้เครือข่ายที่สำคัญ เช่น สถาบันครอบครัว สังคมชุมชน สื่อมวลชน หน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะภาครัฐ หรือเอกชน เป็นต้น

เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง เพื่อก่อให้เกิดความรู้อย่างยั่งยืน โดยเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ซึ่งประกอบไปด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การร่วมคิดและตัดสินใจ โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการกำหนดแผนกิจกรรมที่ต้องเกิดขึ้นว่าควรมีแผนการอย่างไร

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงาน ทำกิจกรรมที่เกิดขึ้น ตามที่ได้ร่วมกันคิดวางแผนร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการทำกิจกรรม ตัวนักศึกษาจะเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเอง โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาเข้ามาให้คำแนะนำ

ขั้นตอนที่ 3 การรับผลประโยชน์ร่วมกัน ทั้งนี้ผลประโยชน์ที่เกิดจากการร่วมกันทำกิจกรรมให้กับกลุ่มเป้าหมายซึ่งได้แก่ การได้ความรู้เข้าใจในเรื่องความรับผิดชอบต่อหน้าที่ตนเองและเสียสละให้กับผู้อื่น ทำงานร่วมกับผู้อื่นที่มีความคิดที่แตกต่างจากเรา รู้จักการเคารพ สิทธิของผู้อื่น การทำงานตามกฎกติกาและมติของกลุ่มซึ่งล้วนเป็นคุณลักษณะพื้นฐานความเป็นพลเมืองที่นักศึกษาพึงมี รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกัน เช่น ความสามัคคีคือพลัง ความแตกต่างแต่ไม่แตกแยก การเคารพกติกาในการทำงานร่วมกัน การไม่ใช้อารมณ์และความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาที่กำลังเผชิญ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับให้ได้ทราบว่า การจัดกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นประสบความสำเร็จหรือไม่และมีอะไรที่ควรปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างมาก และการประเมินนี้ต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยขั้นตอนการประเมินผลนักศึกษาที่เข้าร่วม กิจกรรม จะเข้าร่วมการประเมินผล โดยให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรมที่นักศึกษาได้ดำเนินการว่าพบหลักการงานที่คืออะไรบ้างและปัญหาอะไรบ้าง พร้อมช่วยกันระดมความคิดเห็นในการหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและนำผลการประเมินไปปรับปรุงในกิจกรรมนักศึกษาครั้งต่อไป

4. สร้างเครือข่าย (Network) จากแนวคิดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองกล่าวว่าการจะเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นในสังคมหนึ่งนั้น สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง สิ่งที่มีความสำคัญประการหนึ่งนั้นคือ การมีเครือข่ายที่ประกอบไปด้วย สถาบันที่สำคัญในการทำหน้าที่ขัดเกลานักศึกษา ไม่ว่าจะเป็น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา เครือข่ายสังคม / ชุมชน และหน่วยงานที่จัดการศึกษาทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องที่จะคอยให้การสนับสนุนอย่างเข้มแข็ง ในการช่วยเหลือและพัฒนานักศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองรวมทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนที่สำคัญในการทำกิจกรรมนักศึกษาต่อไปนี้ 1) คิดและตัดสินใจ 2) ดำเนินงาน 3) การรับผลประโยชน์ร่วมกัน และ 4) การประเมินผล โดยเป็นการเชื่อมโยงกันและกัน เพื่อจะได้สร้างกระบวนการการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างความเป็น

พลเมืองให้กับนักศึกษา โดยมีสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในการขัดเกลาให้นักศึกษานี้มีหน้าที่ในการหล่อหลอมให้นักศึกษาเกิดคุณลักษณะที่สำคัญของความเป็นพลเมือง ทั้งนี้ผ่านรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการอบรมสั่งสอนของสถาบันครอบครัว การทำกิจกรรมร่วมกันของทั้งสถาบันการศึกษาสังคม/ท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งตัวนักศึกษาเองและเครือข่ายเป็นการสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคมร่วมกัน โดยสถาบันหลักที่สำคัญได้แก่

4.1 สถาบันครอบครัว เป็นสถาบันที่มีอิทธิพลอย่างมากในการกำหนดความคิดทัศนคติและพฤติกรรมของคนในแต่ละคน จึงควรเป็นสถาบันเริ่มต้นในเริ่มต้นการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นโดยสถาบันครอบครัวควรมีบทบาทที่สำคัญต่อไปนี้

1) ต้องปลูกฝังและให้ความสำคัญในเรื่องความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ทั้งต่อตนเองและหน้าที่ของตนได้รับมอบหมายในชีวิตประจำวันในแต่ละวันของตัวนักศึกษาเอง โดยผ่านวิธีการการสื่อสารภายในครอบครัวในเรื่องความเป็นพลเมือง

2) ควรมีการให้สมาชิกในครอบครัวทุกคนมีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นการคิด และตัดสินใจและร่วมมือกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นพื้นฐานในการสร้างพลเมืองให้เกิดขึ้นในสังคม

4.2 สถาบันการศึกษามีหน้าที่ให้ความรู้ และฝึกฝนให้นักศึกษาเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพที่ได้ออกสู่สังคม และเป็นสถาบันที่สำคัญต่อจากสถาบันครอบครัว มีขนาดที่ใหญ่ขึ้นมีจำนวนสมาชิกที่มากขึ้น รวมทั้งมีกฎกติกาต่าง ๆ และมีบทลงโทษที่ชัดเจน ซึ่งควรมีบทบาทในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาดังต่อไปนี้

1) บทบาทของผู้นำหรือผู้บริหารมหาวิทยาลัย ถือได้ว่าเป็นหลักต้นที่มีส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยเพราะเป็นกลุ่มคนที่กำหนดทิศทางของนโยบายในมหาวิทยาลัยให้เกิดขึ้น โดยมีบทบาทที่สำคัญ ได้แก่ 1) ผู้บริหารควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมืองอย่างลึกซึ้ง .2) ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการนำเรื่องความเป็นพลเมืองมาปลูกฝังให้เกิดขึ้นภายในมหาวิทยาลัย

2) งบประมาณในการจัดกิจกรรมนักศึกษา (Budget) จากแนวคิดความเป็นพลเมือง แนวคิดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง แนวคิดยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระดับอุดมศึกษา และแนวคิดกิจกรรมนักศึกษา กล่าวว่า การเสริมสร้างให้นักศึกษามีความเป็นพลเมืองเป็นผู้ที่ทัศนคติ ค่านิยมและความประพฤติที่เหมาะสมตามสภาพของสังคมและทำประโยชน์ให้แก่สังคมอันได้แก่ การรู้จักสิทธิหน้าที่ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องเคารพสิทธิและปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมือง ร่วมมือแก้ปัญหาและสร้างประโยชน์ต่อชาติเป็นผู้ธำรงไว้ซึ่งประเพณีและวัฒนธรรม และมีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ รวมทั้งเป็นผู้มีจิตสำนึกในการพัฒนาประเทศ หนทางที่สำคัญคือ การจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง

เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผ่านการทำกิจกรรมที่มีการคิดวิเคราะห์ การฝึกปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วม โดดเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งสิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องมีงบประมาณในการขับเคลื่อนให้เกิดขึ้น แต่ในปัจจุบันในการดำเนินงานเสริมสร้างความเป็นพลเมืองไม่ค่อยมีปรากฏอย่างชัดเจน จึงทำให้ไม่มีงบประมาณสนับสนุนโดยตรง ดังนั้นมหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญในเรื่องความเป็นพลเมืองมากยิ่งขึ้นและควรมีการวางแผนในแต่ละปีเพื่อจัดสรรงบประมาณที่ควรได้รับ นอกจากนี้ในการทำกิจกรรมนักศึกษาควรได้รับการสนับสนุนจากชุมชนหรือองค์กรส่วนท้องถิ่นอีกด้วยเพราะถือได้ว่าเป็นการเกิดจากการสนับสนุนโดยท้องถิ่น ซึ่งในส่วนท้องถิ่นเองก็มีหน้าที่ที่ต้องให้การสนับสนุนเช่นกัน ในการทำกิจกรรมเหล่านี้ในการพัฒนาชุมชนของตนเอง เป็นการร่วมมือกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับท้องถิ่น งบประมาณอีกด้านที่มาจากจากการระดมทุน การบริจาคจากบุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ มักเห็นได้จากการที่นักศึกษาไปขอรับบริจาคหรือมีการออกร้านเพื่อนขายสินค้าที่นักศึกษาทำด้วยตนเองมาขายเพื่อนำเงินไปทำกิจกรรม งบประมาณจากส่วนนี้ถือได้ว่าเป็นงบประมาณที่มาจากการทำงานคิดวางแผนของนักศึกษาและเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาที่จะจัดขึ้นเป็นประโยชน์ในการพัฒนานักศึกษาอีกประการ

4.3 สังคมและชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ที่อุดมไปด้วยทรัพยากรที่สำคัญหลากหลาย เป็นสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อตัวนักศึกษา ซึ่งสังคมและชุมชนสามารถสนับสนุนและส่งเสริมกระตุ้นให้นักศึกษาสนใจ สร้างความตระหนักให้กับนักศึกษาในเรื่องพลเมือง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การมีส่วนร่วมของเครือข่ายสังคมและชุมชนกับมหาวิทยาลัย คือ การให้เครือข่ายสังคมและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมขั้นตอนต่อไปนี้ 1) คิดและตัดสินใจ 2) ดำเนินงาน 3) การรับผลประโยชน์ร่วมกัน และ 4) การประเมินผล ทั้งนี้จะก่อให้เกิดความเข้าใจและเรียนรู้วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมของสังคมและชุมชนของตนเอง เกิดความรักความผูกพันเกิดสำนึกรักชุมชนและความหวงแหนความเป็นเจ้าของซึ่งเป็นลักษณะพื้นฐานของคุณลักษณะพลเมืองด้านความรับผิดชอบสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา

2) การสร้างความเข้าใจระหว่างเครือข่ายสังคมและชุมชนกับสถาบันการศึกษา กล่าวคือเป็นจุดเริ่มต้นการสร้างทัศนคติที่ดีต่อกันเพื่อความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งในปัจจุบันนี้มักแยกตัวออกจากกันไม่มีความเชื่อมโยงเพราะแต่ละส่วนนั้นมองไม่เห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน ซึ่งในความเป็นจริงนั้น สถาบันการศึกษากับเครือข่ายสังคมและชุมชนต้องเชื่อมโยงกันเพื่อช่วยพัฒนากันและกัน ไม่ว่าจะพัฒนาให้สถาบันการศึกษาเป็นสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริงและร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมและชุมชนนั้น ๆ สิ่งเหล่านี้จะช่วยก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในสังคม

5. สร้างสภาพแวดล้อม (Environment) ภายในมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง จากแนวคิดความเป็นพลเมือง แนวคิดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองและแนวคิดรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ กล่าวว่าการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นในสังคม การให้การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองเป็นหนทางที่สำคัญคือ ต้องมีการวางแผน การจัดการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้สนับสนุนในการสร้างความเป็นพลเมือง อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ประสบความสำเร็จ และเห็นความจำเป็นของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางด้านการเมืองและสังคม จึงทำให้เห็นว่าการสร้างสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง โดยปัจจัยที่จะสนับสนุนให้มีสภาพแวดล้อมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นต้องประกอบไปด้วย 1) นโยบายของสถาบันการศึกษาที่เป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดทิศทางในการจัดการภายในมหาวิทยาลัยสามารถวางแผน กำหนดและสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นได้ 2) งบประมาณ เป็นผลอันเนื่องมาจากการมีนโยบายที่สนับสนุนเสริมสร้างความเป็นพลเมือง จึงเป็นผลให้มีงบประมาณที่คอยสนับสนุนการสร้างสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยในการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ซึ่งงบประมาณมีความจำเป็นอย่างมากในการดำเนินการให้เกิดผล ตามวัตถุประสงค์ที่วางแผนไว้ โดยมีขั้นตอนในการสร้างสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการสร้างรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ดังต่อไปนี้ได้แก่

5.1 การสร้างความตระหนัก การสร้างสภาพแวดล้อมให้นักศึกษามีความตระหนักในเรื่องความเป็นพลเมืองนั้นสามารถทำได้โดย การจัดพื้นที่ให้นักศึกษาได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมืองมากขึ้นกว่าในห้องเรียน ซึ่งได้แก่ การมีแหล่งความรู้ การมีห้องสมุดในการศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองหรือการมีพื้นที่ในการจัดแสดงความรู้ในเรื่องพลเมืองภายในสถาบันการศึกษา เป็นต้น

5.2 การสร้างแรงจูงใจ สิ่งสำคัญคือการทำให้นักศึกษาเกิดความสนใจต้องการอยากรู้ อยากเห็น โดยควรมีพื้นที่ในการแสดงออกของนักศึกษาตามความสนใจภายใต้กฎระเบียบของมหาวิทยาลัย เพื่อให้ได้มีการแสดงออกถึงความสามารถที่นักศึกษานำเสนอ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เป็นต้น

5.3 การสร้างเครือข่าย การได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเครือข่ายนั้นเป็นสิ่งที่คอยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้นอกห้องเรียนเป็นอย่างดี โดยได้รับประสบการณ์จริงในการเข้าไปสัมผัส โดยตรงและได้รับรู้ความรู้อื่น ๆ เช่น การเข้าไปในชุมชนเพื่อเรียนรู้ในเรื่องความเป็นพลเมืองในสถานที่จริงและสามารถคิดและหาวิธีการพัฒนาให้ชุมชนดีขึ้นอย่างมีส่วนร่วม เป็นต้น

5.4 การสร้างการมีส่วนร่วม ในการสร้างสภาพแวดล้อมในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษา มีหลักสำคัญคือ การเปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าไปร่วมคิดร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมประเมิณผล ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมทำให้นักศึกษาเกิดความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมเพราะนักศึกษาเองมีส่วนกำหนดมาจากความต้องการของนักศึกษาเอง ทั้งนี้การจัดสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยให้มีความพร้อมจะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีความเป็นพลเมืองได้อีกประการ

6. สร้างกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง (Student Activities)

จากแนวคิดความเป็นพลเมือง แนวคิดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง แนวคิดยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระดับอุดมศึกษา และแนวคิดกิจกรรมนักศึกษา ที่กล่าวว่า ในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏให้เกิดขึ้นนั้น สิ่งที่สำคัญคือ การให้การศึกษหรือการให้ความรู้ เพราะถือว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งหวังให้มนุษย์เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทิศทางที่มีคุณค่าอันพึงประสงค์ของความเป็นมนุษย์และสังคม โดยหลักการสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง จะไม่เน้นการเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองแบบดั้งเดิม จึงไม่ใช้การสอนด้วยการบรรยายแต่ผู้สอนต้องพัฒนาการสอนในรูปกิจกรรมและการลงมือปฏิบัติหรือการเรียนการสอนผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ ฝึกปฏิบัติ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นความเชื่อมโยงและรับรู้ที่เราทุกคนต่างเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและการคลี่คลายแก้ไขปัญหา โดยมีปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดกิจกรรมนักศึกษาต้องประกอบไปด้วย 1) นโยบาย ที่ชัดเจนที่ต้องกำหนด วางแผนให้มีกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นในทุกภาคการศึกษา 2) งบประมาณ ที่ได้จัดสรรให้มีสำหรับการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ซึ่งงบประมาณมีความสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมอย่างยิ่ง 3) กลุ่มผู้นำนักศึกษา ในการทำกิจกรรมนักศึกษา การมีผู้นำนักศึกษานั้นเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการขับเคลื่อนงานกิจกรรมนักศึกษาเพราะเป็นกลุ่มที่สำคัญในการริเริ่มกิจกรรมนักศึกษาต่าง ๆ รวมทั้งช่วยเสริมแรงให้นักศึกษาคนอื่น ๆ มีความสนใจอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม โดยคุณสมบัติผู้นำนักศึกษาประกอบไปด้วย ประการแรกคือกลุ่มผู้นำนักศึกษาพลเมืองควรต้องกล้าพูด กล้าคิด กล้าแสดงออก ประการที่สองคือ สามารถชักจูงให้เพื่อนนักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมที่จะเรียนรู้ แก้ไขปัญหาชุมชน และการเข้าร่วมกิจกรรมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมือง และประการที่สามคือ สามารถทำงานโดยการสร้างความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมนักศึกษาจากรุ่นสู่รุ่นได้ โดยรูปแบบกิจกรรมนักศึกษามีวัตถุประสงค์หลักคือ เป็น กิจกรรมที่พัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง 2) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา 3) ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาในสังคมและ 4) ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลดังตัวอย่างกิจกรรม ต่อไปนี้ ที่สามารถพัฒนาเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้แก่นักศึกษาได้

- 1) กิจกรรมคนดีศรีราชภัฏ
- 2) กิจกรรมจิตอาสาพัฒนาสังคม
- 3) กิจกรรมราชภัฏร่วมใจเคารพกฎหมาย
- 4) กิจกรรมราชภัฏร่วมสร้างสังคมให้น่าอยู่

ตอนที่ 3 รูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ
จากการศึกษาและวิเคราะห์ความเป็นไปได้ตามข้อมูลดังกล่าวจึงได้รูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ตามองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การสร้างความตระหนักในความเป็นพลเมือง (Awareness) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการสร้างรากฐานการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองอย่างยั่งยืนโดยมีรูปแบบดังต่อไปนี้

1.1 วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของกิจกรรมคือ แนวทาง เป้าหมายที่สำคัญในการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง โดยในการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองนั้นต้องประกอบไปด้วยสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งคือ หลักการและวัตถุประสงค์ที่ถือได้ว่าเป็นสิ่งกำหนดผลของกิจกรรมที่เกิดขึ้น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1.1. ควรมีวัตถุประสงค์ต้องเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้น
1.1.2. ควรมีกิจกรรมนักศึกษานั้นควรต้องเกิดมาจากความอยากรู้และความสนใจของนักศึกษาก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

1.1.3. ควรมีกิจกรรมนักศึกษาต้องให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรม ได้แก่ คิดและตัดสินใจ ดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ร่วมกัน และการประเมิผล

1.2 นโยบายของมหาวิทยาลัยเป็นตัวกำหนดการขับเคลื่อนที่สำคัญอย่างยิ่งเพราะการดำเนินการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองต้องได้รับการสนับสนุนจากนโยบายเป็นสำคัญ โดยเนื้อหาในนโยบายที่สถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษาที่ความสำคัญทั้ง 4 ด้าน ได้แก่

- 1.2.1 ความรับผิดชอบตนเองต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง
- 1.2.2 ความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา
- 1.2.3 การเคารพกฎหมาย/กติกาในสังคม
- 1.2.4 การเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

1.3 หลักการของกิจกรรมในเสริมสร้างความเป็นพลเมืองวิธีการที่จะทำให้การดำเนินงานเป็นไปตามที่วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้แก่

1.3.1 ต้องมีนโยบายและแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัย

1.3.2. ควรมีกิจกรรมควรเกิดจากความอยากรู้และความสนใจของนักศึกษา ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

1.3.3. ต้องมีขั้นตอนของดำเนินงานที่ควรให้นักศึกษาเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเอง โดยมีอาจารย์เป็นผู้ให้คำปรึกษา ในการจัดกิจกรรมควรได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเครือข่ายซึ่งได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสังคมชุมชน

1.4 ความรู้ความเป็นพลเมือง เป็นการเสริมสร้างให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเรื่องความเป็นพลเมือง (Civic knowledge) ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการเกิดขึ้นของทัศนคติ พฤติกรรม ในและความตระหนักในเรื่องความเป็นพลเมือง

1.4.1. ควรมีความรู้ความเป็นพลเมืองที่เน้นเนื้อหาได้แก่ ความเป็นพลเมือง กฎหมายทั่วไป เรื่องระบอบการปกครอง สถาบันการเมือง สิทธิเสรีภาพ การออกกฎหมายนโยบาย เป็นต้น

2. สร้างแรงจูงใจ (Motivation) การที่นักศึกษาได้รับการกระตุ้น ปลุกเร้าจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ระบบร่างกาย ความคิด และสังคมสภาพแวดล้อมรอบตัว เป็นต้น จนทำให้มีความมุ่งมั่นในการแสดงพฤติกรรมที่ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีและมีคุณภาพ

2.1 การจูงใจภายใน เกิดจากสิ่งที่เกิดขึ้นภายในบุคคลนั้นคือ ความคิด ทัศนคติและความสนใจหรืออยากรู้อยากเห็นของบุคคลได้แก่ การให้ความรู้ความเข้าใจ ที่มาของกิจกรรมวัตถุประสงค์กับนักศึกษา การจัดกิจกรรมให้ตรงกับความสนใจและความต้องการของนักศึกษา

2.2 การจูงใจภายนอก เกิดจากการนำสิ่งที่อยู่ภายนอกตัวนักศึกษาซึ่งได้แก่ เงื่อนไขกฎเกณฑ์ระเบียบต่าง ๆ

1) การเรียนการสอน เป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาโดยตรง ควรมีรูปแบบที่สำคัญต่อไปนี้

1.1) ในการเรียนการสอนวิชาเกี่ยวกับพลเมืองหรือกิจกรรมในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองควรทำให้มีเนื้อหาสาระในการเรียนที่ผู้เรียนให้อาจารย์สนใจและกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมในการเรียนรู้

1.2) ควรมุ่งเน้นกำหนดเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองไว้ในหลักสูตรอย่างชัดเจน กำหนดให้มีวิชาพลเมือง ในหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป ซึ่งนักศึกษาทุกคนต้องเรียน โดยอาจเป็นวิชาเฉพาะขึ้นมาใหม่ หรือปรับวิชาที่มีอยู่แล้วให้เป็นวิชาพลเมือง ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นการกำหนดการเรียนการสอน รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องเกิดขึ้นเพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ก่อนจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี

1.3) ควรมีการเพิ่มคุณลักษณะความเป็นพลเมืองทั้ง 4 ด้าน บรรลุลงในมาตรฐานคุณวุฒิ (มคอ.1,2,3) ซึ่งได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง ได้แก่ เรื่องความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ที่ตนเองได้รับมอบหมายเสมอ และมีความซื่อสัตย์ สุจริต เช่น ไม่ทุจริตในการสอบ ไม่ลอกผลงานของเพื่อนหรือคนอื่น ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา ได้แก่ เรื่องความช่วยเหลือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง อาจารย์ด้วยความเต็มใจ และสามารถเสียสละเวลาทำงานและให้ความร่วมมือเพื่อส่วนรวม ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาในสังคม ได้แก่ เรื่องการรู้จักปฏิบัติหน้าที่ของตน ใช้สิทธิภายในขอบเขตของกฎหมาย และเคารพกฎระเบียบ/กติกาของมหาวิทยาลัยและปฏิบัติงานตามค่านิยม วัฒนธรรม และด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ได้แก่ เรื่องการมีความเข้าใจและเคารพสิทธิผู้อื่น มีความเคารพความและแตกต่างระหว่างบุคคล โดยให้ความสำคัญและมีความชัดเจนทุกข้อ นอกจากนี้แนวคิดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองยังมุ่งเน้น

1.4) ควรกำหนดให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ ควบคู่กับการปฏิบัติจริง เป็นสำคัญเพราะจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างลึกซึ้งและเข้าใจอย่างแท้จริงผ่านการทำกิจกรรม

2) ผู้สอน การสร้างให้นักศึกษามีความเป็นพลเมืององค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งที่มีบทบาทและมีอิทธิพลต่อนักศึกษาอย่างมากคือ ผู้สอนหรืออาจารย์ เพราะผู้สอนมีความใกล้ชิดกับนักศึกษา

2.1) ผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจรวมถึงมีทัศนคติที่ดีในเรื่องความเป็นพลเมือง

2.2) ผู้สอนควรมีรูปแบบการสอนแบบ วิทยากรกระบวนการ (Facilitator) ในการจัดกิจกรรมให้นักศึกษาได้เรียนรู้จริง มีส่วนร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ฝึกให้นักศึกษาได้คิดวิเคราะห์ และเห็นความเชื่อมโยงของตนเองกับปัญหาที่เกิดขึ้น

2.3) ผู้สอนมีรูปแบบการเรียนการสอนในห้องเรียนแบบการสื่อสารสองทางคือระหว่างผู้สอนกับนักศึกษามีการสื่อสารกัน เน้นให้มีการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้

2.4) ผู้สอนไม่เน้นการเรียนการสอนในห้องเรียนแต่เน้นการลงมือปฏิบัติศึกษาค้นคว้า (Teach less, Learn more) เช่น ให้นักศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลในการเรียนอย่างอิสระ ไม่ว่าจะเป็นในห้องสมุดหรือจากอินเทอร์เน็ตและให้นำหัวข้อมาเสวนาในห้องเรียนกัน และนำไปข้อสรุปไปปฏิบัติใช้ให้เกิดผลผ่านการทำกิจกรรม เป็นต้น

3) กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้น และส่งเสริมการเรียนรู้ นอกเหนือจากการเรียนการสอนในห้องเรียน ถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญและเกิดขึ้นโดยตรง และมีประสิทธิภาพมากในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้กับนักศึกษาอย่างมาก ซึ่งรูปแบบสำคัญในการจัดได้แก่

3.1) การเรียนรู้โดยปัญหาเป็นฐาน (Problem Base Learning) มากกว่าการสอนแบบเลกเชอร์

3.2) การให้นักศึกษาได้ลงชุมชนจริง ๆ ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ ทำให้นักศึกษาได้สัมผัสลงมือปฏิบัติได้จริงและคิดเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ฝึกให้มีจิตสาธารณะ

3.3) ควรกำหนดกำหนดชั่วโมงให้นักศึกษาเข้าร่วมการทำกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้ชัดเจนในแต่ละเทอมว่าในแต่ละเทอมต้องเข้าร่วมกิจกรรมกี่ชั่วโมงต่อเทอม เป็นต้น

3. สร้างการมีส่วนร่วม (Participation) เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมืองอย่างแท้จริงผ่านทางกิจกรรมนักศึกษา การสร้างการมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ถือได้ว่าเป็นกระบวนการขับเคลื่อนให้การทำกิจกรรมนั้นประสบความสำเร็จโดยเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ซึ่งประกอบไปด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การร่วมคิดและตัดสินใจ โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการกำหนดแผนกิจกรรมที่ต้องเกิดขึ้นว่าควรมีแผนการอย่างไร

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงาน ทำกิจกรรมที่เกิดขึ้น ตามที่ได้ร่วมกันคิดวางแผนร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการทำกิจกรรม ตัวนักศึกษาจะเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเอง โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาเข้ามาให้คำแนะนำ

ขั้นตอนที่ 3 การรับผลประโยชน์ร่วมกัน ทั้งนี้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการร่วมกันทำกิจกรรมให้กับกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกันทั้งบวกและลบ

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับให้ได้ทราบว่าการจัดกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นประสบความสำเร็จหรือไม่และมีอะไรที่ควรปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้นจากเดิม ซึ่งถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างมาก โดยการประเมินนี้ต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้

4. การสร้างเครือข่าย (Network) คือกลุ่มสถาบันที่สำคัญในการทำหน้าที่ขัดเกลานักศึกษา ไม่ว่าจะเป็น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา เครือข่ายสังคมและชุมชน รวมทั้งหน่วยงานที่จัดการศึกษาทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องที่จะคอยให้การสนับสนุนอย่างเข้มแข็ง การเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนที่สำคัญในการทำกิจกรรมนักศึกษาต่อไปนี้ 1) คิดและตัดสินใจ 2) ดำเนินงาน 3) การรับผลประโยชน์ร่วมกัน และ 4) การประเมินผล โดยการสร้างเครือข่ายประกอบไปด้วยสถาบันหลักที่สำคัญ ได้แก่

4.1 สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลอย่างมากในการกำหนดความคิด ทศนคติ และพฤติกรรมของคนในแต่ละคน จึงควรเป็นสถาบันเริ่มต้นในเริ่มต้นการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นโดยสถาบันครอบครัวควรมีบทบาทที่สำคัญต่อไปนี้

1) ต้องปลูกฝังและให้ความสำคัญในเรื่องความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ทั้งต่อตนเองและหน้าที่ของตนได้รับมอบหมายในชีวิตประจำวันในแต่ละวันของตัว นักศึกษาเอง โดยผ่านวิธีการสื่อสารภายในครอบครัวในเรื่องความเป็นพลเมือง

2) ควรมีการให้สมาชิกในครอบครัวทุกคนมีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นการคิด และ ตัดสินใจและร่วมมือกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นพื้นฐานในการสร้างพลเมือง ให้เกิดขึ้นในสังคม

4.2. สถาบันการศึกษา มีหน้าที่ให้ความรู้ และฝึกฝนให้นักศึกษาเป็นบัณฑิตที่มี คุณภาพที่ได้ออกสู่สังคม และเป็นสถาบันที่สำคัญต่อจากสถาบันครอบครัว มีขนาดที่ใหญ่ขึ้นมีจำนวน สมาชิกที่มากขึ้น รวมทั้งมีกฎกติกาต่าง ๆ และมีบทบาทที่ชัดเจน ซึ่งควรมีบทบาทในการเสริมสร้าง ความเป็นพลเมืองของนักศึกษาดังต่อไปนี้

1) บทบาทของผู้นำหรือผู้บริหารมหาวิทยาลัย เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิด การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยโดยมีบทบาทที่สำคัญ ได้แก่

1.1) ผู้บริหารควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมืองอย่างลึกซึ้ง

1.2) ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการนำเรื่องความเป็นพลเมืองมาปลูกฝังให้ เกิดขึ้นภายในมหาวิทยาลัย เช่น การนำวิทยากรผู้เชี่ยวชาญในเรื่องความเป็นพลเมืองมาให้ความรู้ ความเข้าใจกับคนในองค์กรและนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้ในองค์กรพร้อมติดตามผลอย่างชัดเจน และขยายไปสู่นักศึกษา เป็นต้น

2) งบประมาณ (Budget) ในการจัดกิจกรรมนักศึกษา เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ที่จะช่วยให้การดำเนินงานกิจกรรมนักศึกษาสามารถขับเคลื่อนไปได้ด้วยดี เพื่อเป็นการเสริมสร้าง ความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับนักศึกษา งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนมีดังต่อไปนี้

2.1) ควรมีการวางแผนในแต่ละปีเพื่อจัดสรรงบประมาณที่ควรได้รับ

2.2) ควรได้รับการสนับสนุนจากชุมชนหรือองค์กรส่วนท้องถิ่นอีก

2.3) ควรมีการระดมทุน การบริจาคจากบุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อช่วย สนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรม

2.4) ควรมีการทำกิจกรรมเช่น การออกร้านเพื่อนขายสินค้า เป็นต้น

4.3 เครือข่ายสังคมและชุมชน การเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม นักศึกษาโดย การสร้างความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของความเป็นพลเมือง

1) การมีส่วนร่วมของสังคมและชุมชนกับมหาวิทยาลัย เช่น มีการวางแผนร่วมกัน ระหว่างนักศึกษาและกลุ่มเครือข่าย การช่วยเหลือในดำเนินงานติดต่อประสานงาน ช่วยเหลือ ด้านงบประมาณกับนักศึกษา มีการร่วมมือกันในการลงมือทำกิจกรรมนักศึกษา มีการประเมินผล การดำเนินงานร่วมกัน เป็นต้น

2) การสร้างความเข้าใจระหว่างสังคมและชุมชนกับสถาบันการศึกษา เช่น การสร้างกิจกรรมร่วมกันระหว่างสังคมชุมชนและมหาวิทยาลัย เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อกันและมองเห็นว่าเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน เป็นต้น

5. สร้างสภาพแวดล้อม (Environment) ภายในมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง สภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อนักศึกษาในการพัฒนาตนเอง โดยปัจจัยที่จะสนับสนุนให้มีสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นต้องประกอบไปด้วย 1) นโยบายของสถาบันการศึกษา 2) งบประมาณ งบประมาณมีความจำเป็นอย่างมากในการดำเนินการให้เกิดผล ตามวัตถุประสงค์ที่วางแผนไว้ โดยมีขั้นตอนที่สำคัญต่อไปนี้

5.1 การสร้างความตระหนัก การสร้างสภาพแวดล้อมให้นักศึกษามีความตระหนักในเรื่องความเป็นพลเมืองนั้นสามารถทำได้โดย การจัดพื้นที่ให้นักศึกษาได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมืองมากขึ้นกว่าในห้องเรียน ซึ่งได้แก่ การมีแหล่งความรู้ การมีห้องสมุดในการศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองหรือการมีพื้นที่ในการจัดแสดงความรู้ในเรื่องพลเมืองภายในสถาบันการศึกษา เป็นต้น

5.2 การสร้างแรงจูงใจ สิ่งสำคัญคือการทำให้นักศึกษาเกิดความสนใจต้องการอยากรู้อยากเห็น โดยควรมีพื้นที่ในการแสดงออกของนักศึกษาตามความสนใจภายใต้กฎระเบียบของมหาวิทยาลัย เพื่อให้ได้มีการแสดงออกถึงความสามารถที่นักศึกษานำเสนอ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เป็นต้น

5.3 การสร้างเครือข่าย การได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเครือข่ายนั้นเป็นสิ่งที่คอยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้นอกห้องเรียนเป็นอย่างดี โดยได้รับประสบการณ์จริงในการเข้าไปสัมผัสโดยตรงและได้รับรู้ความรู้ต่าง ๆ เช่น การเข้าไปในชุมชนเพื่อเรียนรู้ในเรื่องความเป็นพลเมืองในสถานที่จริงและสามารถคิดและหาวิธีการพัฒนาให้ชุมชนดีขึ้นอย่างมีส่วนร่วม เป็นต้น

5.4 การสร้างการมีส่วนร่วม ในการสร้างสภาพแวดล้อมในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษา มีหลักสำคัญคือ การเปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าไปร่วมคิดร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมประเมิณผล ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมทำให้นักศึกษาเกิดความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมเพราะนักศึกษาเองมีส่วนกำหนดมาจากความต้องการของนักศึกษาเอง ทั้งนี้การจัดสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยให้มีความพร้อมจะช่วยเสริมสร้างให้นักศึกษามีความเป็นพลเมืองได้อีกประการ

6. สร้างกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง (Student Activities) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มีความสำคัญในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองเพราะการได้ทำกิจกรรมนักศึกษานั้นทำให้นักศึกษาได้การลงมือปฏิบัติ ได้ฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ และสามารถเชื่อมโยงแก้ไขปัญหา โดยมีปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดกิจกรรมนักศึกษาต้องประกอบไปด้วย 1) นโยบาย ที่ชัดเจน

ที่ต้องกำหนด วางแผนให้มีกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นใน
 ทุกภาคการศึกษา 2) งบประมาณ ที่ได้จัดสรรให้สำหรับการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้าง
 ความเป็นพลเมืองซึ่งงบประมาณมีความสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมอย่างยิ่ง 3) กลุ่มผู้นำ
 นักศึกษาพลเมือง ในการทำกิจกรรมนักศึกษา การมีผู้นำนักศึกษานั้นเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง
 ในการขับเคลื่อนงานกิจกรรมนักศึกษาเพราะเป็นกลุ่มที่สำคัญในการริเริ่มเริ่มกิจกรรมนักศึกษาต่าง ๆ
 รวมทั้งช่วยเสริมแรงให้นักศึกษาคนอื่น ๆ มีความสนใจอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม
 โดยคุณสมบัตินักศึกษานักศึกษาประกอบไปด้วย ประการแรกคือกลุ่มผู้นำนักศึกษาพลเมืองควรต้อง
 กล้าพูด กล้าคิด กล้าแสดงออก ประการที่สองคือ สามารถชักจูงให้เพื่อนนักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วม
 ที่จะเรียนรู้ แก้ไขปัญหาชุมชน และการเข้าร่วมกิจกรรมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมือง และ
 ประการที่สามคือ สามารถทำงานโดยการสร้างความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมนักศึกษาจากรุ่น
 สู้รุ่นได้ โดย รูปแบบกิจกรรมนักศึกษามีวัตถุประสงค์หลักคือ เป็น กิจกรรมที่พัฒนาคุณลักษณะ
 ความเป็นพลเมืองทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1.ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง 2. ด้านความ
 รับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา 3. ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกา
 ในสังคม 4. ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

โดยกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย กิจกรรม 4
 กิจกรรมที่สำคัญมีกระบวนการในแต่ละกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างให้นักศึกษาที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม เกิด
 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่สำคัญทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่
 ตนเอง 2)ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา 3)การเคารพ
 กฎหมาย/กติกาในสังคม และ 4) การเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล
 ซึ่งกิจกรรมทั้ง 4 กิจกรรมนี้ มีรายละเอียดขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) กิจกรรมคนดีศรีราชภัฏ

วัตถุประสงค์ คือ การให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง
 และมีความซื่อสัตย์ สุจริต โดยเน้นการให้ความรู้ความเข้าใจและได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยมีขั้นตอน
 ที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างความตระหนัก การสร้างแรงจูงใจ การสร้างการมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่าย
 การสร้างสภาพแวดล้อม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความตระหนักในการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้าง
 ความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมคือ อาจารย์ผู้สอนที่มีบทบาทสำคัญ
 ในการสร้างความตระหนักในเรื่องความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาโดยในการจัดกิจกรรม
 อาจารย์ต้องมีการชี้แจงหลักการ/วัตถุประสงค์ของกิจกรรมคนดีศรีราชภัฏ ให้กับนักศึกษาทราบว่
 กิจกรรมคนดีศรีราชภัฏมุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาให้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง
 รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายและมีความซื่อสัตย์ สุจริต

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแรงจูงใจ โดยในการสร้างแรงจูงใจผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง คือ อาจารย์ผู้สอนและผู้นำนักศึกษาผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อความรู้ความเข้าใจรวมถึงทัศนคติของนักศึกษาเป็นอย่างมาก โดยควรใช้วิธีที่สำคัญ คือ การให้ความรู้ความเข้าใจและประโยชน์ของความรับผิดชอบต่อหน้าที่และมีความซื่อสัตย์ สุจริต ควรมีการจัดบันทึกการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันเพื่อสะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง เป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการทำกิจกรรมคนดีศรีราชภัฏ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองคือ นักศึกษา อาจารย์เจ้าหน้าที่ และเครือข่ายผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น สังคมชุมชน สื่อมวลชน ครอบครัว เป็นต้น เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้ 1) ให้นักศึกษาผู้เข้าร่วมกิจกรรมคิดวางแผนและตั้งเป้าหมายงานหรือหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบในแต่ละเดือน รวมทั้งจัดลำดับความสำคัญของงาน รวมถึงระยะเวลาในการทำงานแต่ละชิ้นงานให้สำเร็จ 2) ให้นักศึกษาจัดบันทึกการทำกิจกรรมในแต่ละกิจกรรมว่าสำเร็จหรือไม่ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการทำกิจกรรมที่ตั้งเป้าหมาย 3) ให้อาจารย์ เจ้าหน้าที่ เครือข่ายผู้ที่เกี่ยวข้อง และตัวนักศึกษาระดับบัณฑิต เป็นผู้ร่วมประเมินผลต่อกิจกรรมที่วางแผนไว้ว่าเป็นไปตามที่ตั้งเป้าหมายหรือไม่ พร้อมทั้งรายงานปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมแต่ละกิจกรรมประกอบกัน

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างเครือข่าย เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในการจัดกิจกรรมคนดีศรีราชภัฏ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองเนื่องจาก การสร้างเครือข่ายทำให้เกิดประโยชน์คือ การได้รับความรู้จากหลากหลายแหล่งมาถ่ายทอดให้กับนักศึกษานอกเหนือจากในห้องเรียนหรือในสถาบันการศึกษา การให้การสนับสนุนไม่ว่าจะเป็นการใช้พื้นที่ในการศึกษา ในด้านงบประมาณและการอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ซึ่งเครือข่ายที่สำคัญที่ควรมีบทบาทได้แก่ สังคมชุมชนในพื้นที่มหาวิทยาลัย หน่วยงานภาครัฐและเอกชน สื่อมวลชน เป็นต้น โดยกลุ่มเครือข่ายจะเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมคนดีศรีราชภัฏ ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์และการประเมินผลกิจกรรมที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 การสร้างสภาพแวดล้อม ในการทำกิจกรรม “คนดีศรีราชภัฏ” สถาบันการศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อนักศึกษาในการทำกิจกรรมโดยผู้บริหารสถาบันการศึกษาควรเล็งเห็นความสำคัญของการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง และต้องมียุทธศาสตร์ที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้น เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ รวมถึง อาจารย์ผู้สอนช่วยเสริมสร้างและสนับสนุนความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้น ควรจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการมีความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเองและมีความซื่อสัตย์ สุจริต โดยทางสถาบันการศึกษาควรมีการจัดพื้นที่ บรรยากาศภายในสถาบันการศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ดังนี้ 1) การมีพื้นที่หรือ

ห้องที่ใช้อบรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องความรับผิดชอบต่อตนเอง หน้าที่และมีความซื่อสัตย์ สุจริต 2) มีลานกิจกรรมเพื่อจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนไม่ว่าจะเป็นการจัดเวที การเสวนา การแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเองและมีความซื่อสัตย์ สุจริต 3) การสร้างสภาพแวดล้อมโดยการจัดทำป้ายหรือสัญลักษณ์ เพื่อเตือนใจให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเองและมีความซื่อสัตย์ สุจริต 4) การมีแหล่งเรียนรู้/ห้องสมุดที่ให้นักศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในเรื่องความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเองและมีความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นต้น

กิจกรรมคนดีศรีราชภัฏที่กล่าวมาในทุกขั้นตอนเป็นการเสริมสร้างให้เกิดความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้น ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนานักศึกษา ทุกคนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมให้มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในด้าน ความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเองและมีความซื่อสัตย์ สุจริต โดยมีขั้นตอนที่สำคัญได้แก่ การให้ความรู้เพื่อสร้างความตระหนักและแรงจูงใจในการเป็นพลเมืองที่ดี โดยอาจารย์ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในขั้นตอนนี้ และมีกิจกรรมที่ให้นักศึกษาการจดบันทึกการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันเพื่อสะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง เป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายที่ซึ่งได้แก่ สถาบันการศึกษา สังคมชุมชนในพื้นที่มหาวิทยาลัย หน่วยงานภาครัฐและเอกชน สื่อมวลชน ร่วมกันวางแผน การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์และการประเมินผลกิจกรรม ทำให้เห็นว่ากิจกรรมคนดีศรีราชภัฏเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดในสังคม

2) กิจกรรมจิตอาสาพัฒนาสังคม

วัตถุประสงค์ คือ การให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา โดยมีการให้ความรู้ความเข้าใจและการลงมือปฏิบัติจริงโดยมีขั้นตอนที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างความตระหนัก การสร้างแรงจูงใจ การสร้างการมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่าย การสร้างสภาพแวดล้อม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความตระหนัก เป็นวิธีการที่สำคัญประการแรกที่ต้องเกิดขึ้น โดยมีอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ชี้แจงหลักการ/วัตถุประสงค์ของกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาสังคมให้กับนักศึกษาทราบว่า กิจกรรมจิตอาสาพัฒนาสังคมมุ่งเน้นพัฒนาให้นักศึกษามีจิตอาสา โดยเริ่มต้นตั้งแต่การช่วยเหลือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง อาจารย์ด้วยความเต็มใจและพัฒนาไปสู่สังคมนอกไป ตัวของนักศึกษารวมทั้งสามารถเสียสละเวลาทำงานและให้ความร่วมมือเพื่อส่วนรวม

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแรงจูงใจ เป็นขั้นตอนที่สำคัญในขั้นสูงให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม โดยผู้มีบทบาทที่สำคัญคือ อาจารย์ผู้สอนและผู้นำนักศึกษา วิธีการสร้างแรงจูงใจคือ การให้ความรู้ความเข้าใจและความสำคัญของการมีจิตอาสาว่ามีประโยชน์อย่างไรทั้งต่อตนเองและสังคมนวมถึงควรมีการให้รางวัลแก่ผู้ที่มีจิตอาสาพัฒนาสังคม โดยให้เป็น เกียรติบัตร หรือรางวัล แก่ผู้ที่มีจิตอาสาในแต่ละเดือนเพื่อเป็นตัวอย่างในการทำมาดีและเป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับนักศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการทำกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาสังคม ควรให้นักศึกษา อาจารย์เจ้าหน้าที่ และเครือข่ายผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แก่ สังคมชุมชน สื่อมวลชน ครอบครัว เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานทุกขั้นตอน โดยมีขั้นตอนสำคัญคือ

- 1) ให้นักศึกษาศึกษาปัญหาท้องถิ่นกับชุมชนร่วมกันศึกษาซึ่งจะให้นักศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ตัวอย่างเช่น การจัดการชุมชนเรื่องขยะ ความเป็นระเบียบวินัย การจราจรข้ามถนน เป็นต้น
- 2) ให้นักศึกษาและชุมชนร่วมกันออกแบบกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น 3) ให้นักศึกษา ชุมชน ลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน 4) ให้นักศึกษา ชุมชนและเครือข่ายผู้ที่เกี่ยวข้องประเมินผลร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างเครือข่าย กลุ่มที่มีบทบาทสำคัญได้แก่ สังคมชุมชนในพื้นที่ มหาวิทยาลัย หน่วยงานภาครัฐและเอกชน สื่อมวลชน เป็นกลุ่มที่ทำกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาสังคม เพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา ให้เกิดกับนักศึกษา ทางสถาบันการศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุน และเปิดโอกาสให้กลุ่มเครือข่ายซึ่ง สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทุกขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 5 การสร้างสภาพแวดล้อมในการทำกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาสังคม ผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือ สถาบันการศึกษาควรมีการส่งเสริมสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา โดยการจัดพื้นที่บรรยากาศภายในสถาบันการศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา ดังนี้ 1) ในการจัดกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาสังคม จะเน้นการเชื่อมโยงระหว่างสถาบันการศึกษากับท้องถิ่น/ชุมชน/สังคมรอบ ๆ มหาวิทยาลัย เพื่อร่วมกันช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ดังนั้นชุมชนรอบ ๆ มหาวิทยาลัยต้องมีส่วนร่วมในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันกับสถาบันการศึกษาโดยการจัดพื้นที่ ให้นักศึกษาได้เข้าไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 2) สถาบันการศึกษาควรมีพื้นที่หรือห้องที่ใช้อบรมนักศึกษาหรือจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา 3) การมีแหล่งเรียนรู้/ห้องสมุดที่ให้นักศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา

กิจกรรมจิตอาสาพัฒนาสังคมเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาโดยตรง รวมทั้งเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยราชภัฏคือ สถาบันการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีกิจกรรมที่สำคัญคือการสร้างการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษากับชุมชนสังคม เพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้ดีขึ้น โดยมีการให้นักศึกษาศึกษาปัญหาท้องถิ่นกับชุมชนร่วมกันศึกษาซึ่งจะให้นักศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน รวมทั้งช่วยกันออกแบบกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น ลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน และประเมินผลร่วมกัน โดยทุกขั้นตอนจะทำให้ นักศึกษาได้มีความเข้าใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เคารพความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย มีสำนึกรับผิดชอบสังคมต่อสังคมซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของความเป็นพลเมือง

3) กิจกรรมราชภัฏร่วมใจเคารพกฎหมาย

วัตถุประสงค์ คือ การให้นักศึกษามีการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม รู้จักปฏิบัติหน้าที่ของตน ใช้สิทธิภายในขอบเขตของกฎหมายและเคารพกฎระเบียบ/กติกาของมหาวิทยาลัยและปฏิบัติตามค่านิยม วัฒนธรรมโดยเน้นการให้ความรู้ความเข้าใจและได้ลงมือปฏิบัติจริง มีขั้นตอนที่สำคัญได้แก่ การสร้างความตระหนัก การสร้างแรงจูงใจ การสร้างการมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่าย การสร้างสภาพแวดล้อม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความตระหนัก อาจารย์ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการสร้างความตระหนักโดยชี้แจงหลักการ/วัตถุประสงค์ของกิจกรรมให้กับนักศึกษาทราบ ว่า กิจกรรมนักศึกษาราชภัฏร่วมใจเคารพกฎหมายมุ่งเน้นพัฒนาให้นักศึกษามีการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม รู้จักปฏิบัติหน้าที่ของตน ใช้สิทธิภายในขอบเขตของกฎหมายและเคารพกฎระเบียบ/กติกาของมหาวิทยาลัยและปฏิบัติตามค่านิยม

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแรงจูงใจ อาจารย์ผู้สอนมีบทบาทสำคัญคือ การให้ความรู้ความเข้าใจและความสำคัญของการเคารพกฎหมายแก่นักศึกษาว่ามีประโยชน์อย่างไรทั้งต่อตนเองและสังคม รวมทั้งอธิบายความเป็นมาของกฎระเบียบต่าง ๆ ในสังคมว่าเกิดขึ้นอย่างไร พร้อมทั้งบทลงโทษหากมีการฝ่าฝืนเกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างการมีส่วนร่วม ควรให้นักศึกษา อาจารย์เจ้าหน้าที่ และเครือข่ายผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แก่ สังคมชุมชน สื่อมวลชน ครอบครัว เข้ามามีส่วนร่วม โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1)ควรมีการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาว่ามีความสนใจหรืออยากรู้ เรื่องกฎหมายต่าง ๆ ในสังคมเรื่องใด และนำความรู้ที่เกิดจากความต้องการของนักศึกษามาสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับนักศึกษา อาจารย์เจ้าหน้าที่ และเครือข่ายผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อก่อให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมที่ดีต่อการเคารพกฎหมายตามมา 2)ควรสร้างกติกาหรือข้อตกลงร่วมกันในภายในสถาบันการศึกษาในเรื่องกฎระเบียบ/กติกาและการปฏิบัติตามค่านิยม วัฒนธรรม ระหว่างสถาบันการศึกษาและนักศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างเครือข่าย ในกิจกรรมนักศึกษาราชภัฏร่วมใจเคารพกฎหมาย การได้รับความร่วมมือกับกลุ่มเครือข่าย เช่น หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายในชีวิตประจำวันของนักศึกษา มาให้ความรู้ที่ถูกต้องและเชิญชวนให้สังคมชุมชนรอบสถาบันการศึกษา สามารถเข้ามารับฟังความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและกติกาหรือข้อตกลงร่วมกันในสถาบันการศึกษาถือเป็นการสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 การสร้างสภาพแวดล้อม ในการทำกิจกรรม นักศึกษาราชภัฏร่วมใจเคารพกฎหมาย สถาบันการศึกษาควรมีการส่งเสริมสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม โดยการจัดพื้นที่บรรยากาศภายในสถาบันการศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา ดังนี้ 1)การมีแหล่งเรียนรู้/ห้องสมุดที่ให้นักศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในกฎหมายต่าง ๆ ในสังคม

2) สถาบันการศึกษาควรมีพื้นที่หรือห้องที่ใช้อบรมนักศึกษาหรือจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมาย/กติกาสังคม 3) การสร้างสภาพแวดล้อมโดยการจัดทำป้ายหรือสัญลักษณ์ เพื่อเตือนใจให้นักศึกษาเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม

กิจกรรมราชภัฏร่วมใจเคารพกฎหมาย เป็นกิจกรรมที่สำคัญมุ่งให้นักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมมีคุณลักษณะในด้านการเคารพกฎ กติกาในสังคมโดยมีขั้นตอนที่สำคัญคือ การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย โดยมีการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาว่ามีความสนใจหรืออยากรู้ เรื่องกฎหมายต่าง ๆ ในเรื่องใด และนำความรู้ที่นักศึกษาสนใจมาให้ความรู้ โดยคุณลักษณะในด้านการเคารพกฎ กติกาในสังคมเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเสริมสร้างนักศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองเพราะการเคารพกฎ กติกาในสังคมเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม

4) กิจกรรมราชภัฏร่วมสร้างสังคมให้น่าอยู่

วัตถุประสงค์ คือ การให้นักศึกษามีด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างเน้นการให้ความรู้ความเข้าใจและได้ลงมือปฏิบัติจริง มีขั้นตอนที่สำคัญได้แก่ การสร้างความตระหนัก การสร้างแรงจูงใจ การสร้างการมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่าย การสร้างสภาพแวดล้อมโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความตระหนัก อาจารย์ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการสร้างความตระหนักโดยชี้แจงหลักการ/วัตถุประสงค์ของกิจกรรมให้กับนักศึกษาทราบ ว่า กิจกรรมราชภัฏร่วมสร้างสังคมให้น่าอยู่ มุ่งเน้นพัฒนาให้นักศึกษามีด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างในสังคม

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแรงจูงใจ อาจารย์ผู้สอนมีบทบาทสำคัญคือ การให้ความรู้ความเข้าใจและความสำคัญของการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างว่ามีประโยชน์อย่างไรทั้งต่อนักศึกษาและสังคมรวมทั้งศึกษากรณีตัวอย่างที่เกิดจากการไม่เคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างในสังคม เช่น การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิว การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์คุณเขมรแดง การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์รวันดา เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดโศกนาฏกรรมที่ร้ายแรงระดับโลก

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างการมีส่วนร่วม ควรให้นักศึกษา อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และเครือข่ายผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แก่ สังคมชุมชน สื่อมวลชน ครอบครัว เข้ามามีส่วนร่วม โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) ควรให้นักศึกษา อาจารย์เจ้าหน้าที่ และกลุ่มเครือข่าย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นปัญหาเรื่อง สิทธิของตนเองและของผู้อื่น รวมทั้งการยอมรับความแตกต่างหลากหลายในสังคม
- 2) นักศึกษา อาจารย์เจ้าหน้าที่ และกลุ่มเครือข่าย ช่วยกันสรุปและหาแก้ไขปัญหาร่วมกันสร้างแนวทางในการสร้างสังคมให้น่าอยู่ในอนาคต

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างเครือข่าย ในกิจกรรมนักศึกษาราชภัฏร่วมสร้างสังคมให้น่าอยู่นั้นทางสถาบันการศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุน และเปิดโอกาสให้กลุ่มเครือข่ายซึ่งได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สังคมชุมชน สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทุกขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 5 การสร้างสภาพแวดล้อม ในการทำกิจกรรมราชภัฏร่วมสร้างสังคม ให้น่าอยู่ สถาบันการศึกษาควรมีการส่งเสริมสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่าง โดยการจัดพื้นที่บรรยากาศภายในสถาบันการศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา ดังนี้ 1) สถาบันการศึกษาควรมีการจัดแหล่งการเรียนรู้ภายในมหาวิทยาลัย เช่น ห้องสมุดไว้สำหรับให้นักศึกษาค้นคว้าในเรื่องการเคารพสิทธิผู้อื่น 2) สถาบันการศึกษาควรมีพื้นที่ให้นักศึกษาร่วมเสวนาและแสดงความคิดเห็นในเรื่องการเคารพสิทธิผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่าง 3) สถาบันการศึกษาควรมีการจัดกิจกรรม เช่น การจัดนิทรรศการในพื้นที่ที่มหาวิทยาลัยจัดให้หัวข้อและวัตถุประสงค์คือ ในเรื่องการเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นต้น

กิจกรรมราชภัฏร่วมสร้างสังคมให้น่าอยู่ เป็นกิจกรรมที่สำคัญมุ่งให้นักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมมีคุณลักษณะในด้านด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่าง โดยมีขั้นตอนที่สำคัญคือ นักศึกษา อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และเครือข่ายผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แก่ สังคมชุมชน สื่อมวลชน ครอบครัว เข้ามามีส่วนร่วม มีการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นปัญหาเรื่องสิทธิของตนเองและของผู้อื่น รวมทั้งการยอมรับความแตกต่างหลากหลายในสังคม พร้อมกับช่วยกันสรุปและหาแก้ไขปัญหาร่วมกันสร้างแนวทางในการสร้างสังคมให้น่าอยู่ในอนาคต ซึ่งกิจกรรมนี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญของการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นในสังคม

จากกิจกรรมทั้ง 4 กิจกรรมที่กล่าวมาเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้กับนักศึกษาโดยในแต่ละกิจกรรมจะมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการสร้างคุณลักษณะของความเป็นพลเมือง ซึ่งกิจกรรมทุกกิจกรรมจะผ่านขั้นตอนที่สำคัญ ซึ่งได้แก่ การสร้างความตระหนักรู้ การสร้างแรงจูงใจ การสร้างการมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่าย การสร้างสภาพแวดล้อม และขั้นตอนหมุดรวมกันสร้างกิจกรรมที่สำคัญ 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมคนดีศรีราชภัฏมีขั้นตอนที่สำคัญได้แก่ การให้ความรู้เพื่อสร้างความตระหนักรู้และแรงจูงใจในการเป็นพลเมืองที่ดี และมีกิจกรรมที่ให้นักศึกษาการจดบันทึกการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันเพื่อสะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง ทำให้เห็นว่ากิจกรรมคนดีศรีราชภัฏเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นในสังคม 2) กิจกรรมจิตอาสาพัฒนาสังคม มีขั้นตอนที่สำคัญคือ การให้นักศึกษาศึกษาปัญหาท้องถิ่นกับชุมชนรวมกันศึกษาซึ่งจะให้นักศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน รวมทั้งช่วยกันออกแบบกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น 3) กิจกรรมราชภัฏร่วมใจเคารพกฎหมาย โดยมีขั้นตอนที่สำคัญคือ การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย โดยมีการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาว่ามีความสนใจหรืออยากรู้เรื่องกฎหมายต่าง ๆ ในเรื่องใด และนำความรู้ที่นักศึกษาสนใจมาให้ความรู้ 4) กิจกรรมราชภัฏร่วมสร้างสังคมให้น่าอยู่ โดยมีขั้นตอนที่สำคัญคือ นักศึกษา อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และเครือข่ายผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แก่ สังคมชุมชน สื่อมวลชน ครอบครัว เข้ามามีส่วนร่วม มีการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นปัญหาเรื่อง สิทธิของตนเองและของผู้อื่น ซึ่งกิจกรรมนี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญของการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นในสังคม

ตอนที่ 4 ผลการประเมินรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

จากรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ตามองค์ประกอบ หกสร้าง ช่างต้น ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจแบบให้ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่านประเมิน และรับรองความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ ความสอดคล้องกับบริบท และการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยใช้วิธีการกำหนดน้ำหนักคะแนนเป็น 5 ระดับ ตามเกณฑ์การประเมิน จากมาตรฐานค่า 5 ระดับ ซึ่งผลการประเมินทุกด้านได้ค่ามากกว่า 3.50 ทำให้สามารถนำรูปแบบดังกล่าวมาใช้ได้จริง โดยผลการประเมินรูปแบบมีรายละเอียดดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 ผลการประเมินรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ประเด็น	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ		ความสอดคล้องกับบริบท		การนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง	
	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล
1. หลักการสร้างรูปแบบ	4.00	มาก	3.80	มาก	4.00	มาก	4.20	มาก
2. ความเชื่อมโยงของรูปแบบ	3.80	มาก	3.80	มาก	4.00	มาก	4.00	มาก
3. องค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่								
3.1 การสร้างความตระหนักในความเป็นพลเมือง	4.20	มาก	4.10	มาก	4.00	มาก	4.10	มาก
3.2 สร้างแรงจูงใจ	3.86	มาก	4.13	มาก	4.00	มาก	4.26	มาก
3.3 สร้างการมีส่วนร่วม	3.80	มาก	4.05	มาก	3.95	มาก	4.05	มาก
3.4 สร้างเครือข่าย	4.20	มาก	4.00	มาก	4.13	มาก	4.33	มาก
3.5 สร้างสภาพแวดล้อม	4.30	มาก	4.15	มาก	4.30	มาก	4.40	มาก
3.6 สร้างกิจกรรมนักศึกษา	4.26	มาก	4.20	มาก	4.13	มาก	4.33	มาก
4. การอธิบายรูปแบบ	4.20	มาก	4.20	มาก	4.40	มาก	4.40	มาก

จากตารางที่ 20 ผลการประเมินรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า หลักการในการสร้างรูปแบบ ด้านความเหมาะสม กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ด้านความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 ด้านความสอดคล้องกับบริบท กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20

การอธิบายรูปแบบ ด้านความเหมาะสมกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 ด้านความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 ด้านความสอดคล้องกับบริบท กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ 2) พัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mix Methods Research) ทำการศึกษาวิเคราะห์ทั้งข้อมูลเอกสาร ตำรา (Document Analysis) และเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ในรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ตลอดจนการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ทำการบันทึกข้อมูล จำแนกข้อมูล แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่จะศึกษา ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 วิธีการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม ขั้นตอนที่ 2 วิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และขั้นตอนที่ 3 พัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏและรับรองรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีรายละเอียดดังนี้

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1.1 ประชากร คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ทั้งหมด 38 แห่ง จำนวน 474,955 คน (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2560)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้งหมด 38 แห่ง ที่ได้จากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970: 607-610, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 43-44) จำนวน 400 คน

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ ในเรื่องความเป็นพลเมืองและผู้เชี่ยวชาญในเรื่องกิจกรรมนักศึกษา จำนวน 10 ท่าน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้

1.4 ผู้ทรงคุณวุฒิ ในเรื่องความเป็นพลเมืองและผู้เชี่ยวชาญในเรื่องกิจกรรมนักศึกษา จำนวน 5 ท่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

2.2 แบบสอบถามเพื่อใช้ในการศึกษาสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นคำถามชนิดปลายปิดและปลายเปิด สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

2.2 แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง หรือแบบสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structure Interview or Formal Interview) ในการเก็บข้อมูลเชิงลึก ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานักวิชาการด้านการสร้างความเป็นพลเมืองหรือกิจกรรมนักศึกษา

2.3 แบบประเมินรูปแบบการวิจัย ลักษณะเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อรองรับต้นแบบการวิจัยเพื่อนำไปใช้

3. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) สำหรับแบบสอบถามชนิดปลายปิด และใช้การวิเคราะห์สาระ และสังเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบวิธีพรรณนา (Description) สำหรับแบบสอบถามชนิดปลายเปิด

3.2 การวิเคราะห์หาสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยใช้ดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็นหรือ Modified Priority Need Index (PNI Modified)

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์สาระสำคัญที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลในวิธีต่าง ๆ ทั้งจากเอกสารและจากการสัมภาษณ์แล้วนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดนั้นมาทำการวิเคราะห์สาระ สร้างข้อสรุป และเรียบเรียงนำเสนอข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ในรูปแบบวิธีพรรณนา (Description)

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการรับรองต้นแบบการวิจัย โดยนำต้นแบบการวิจัยไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ประเมินความเป็นไปได้ในการนำเสนอรูปแบบ ใช้วิธีกำหนดน้ำหนักคะแนนเป็น 5 ระดับ ตามแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งผลการประเมินทุกข้อได้ค่ามากกว่า 3.50 ทำให้สามารถนำรูปแบบดังกล่าวมาใช้ได้จริง และนำเสนอรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

สรุปผลการวิจัย

1. สถานการณ์การณความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า สถานภาพส่วนบุคคลของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ดังนี้ นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 54.75 อายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 17-19 ปี จำนวน 196 คิดเป็นร้อยละ 49.00 ชั้นปีที่กำลังศึกษาส่วนใหญ่คือชั้นปีที่ 4 ขึ้นไป จำนวน 110 คิดเป็น ร้อยละ 27.50 ขณะที่ นักศึกษาส่วนใหญ่สังกัดคือ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 54.75 และภูมิลำเนาของนักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ที่ภาคใต้ จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 28.50

สถานการณ์การณความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่าสถานการณ์การณความเป็นจริงความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$) และสถานการณ์ความคาดหวัง ความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$) และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) เท่ากับ .17 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง มีดัชนีความสำคัญต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏสูงสุดเป็นลำดับแรก (.20) รองลงมาเป็นด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา (.17) และด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาในสังคม (.16) และ ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล (.15)

ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง พบว่ามีสถานการณ์การณความเป็นจริงความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = .60) และสถานการณ์ความคาดหวัง ความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = .42) และมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) เท่ากับ .20 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความซื่อสัตย์ สุจริต เช่น ไม่ทุจริตในการสอบ ไม่ลอกผลงานของเพื่อนหรือคนอื่น มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (.25)

ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น / จิตอาสา พบว่ามีสถานการณ์การณความเป็นจริงความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = .61) และสถานการณ์ความคาดหวังความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา

โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = .47) และมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) เท่ากับ .17 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การร่วมกิจกรรมในมหาวิทยาลัย/สังคม/ท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (.22)

ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาในสังคม พบว่ามีสถานการณ์ความเป็นจริงความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = .63) และสถานการณ์ความคาดหวังความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาในสังคม โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = .47) และมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) เท่ากับ .16 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การมีความรู้ความเข้าใจในหลักกฎหมายทั่วไป มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (.20)

ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล พบว่ามีสถานการณ์ความเป็นจริงความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = .64) และสถานการณ์ความคาดหวังความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้าน การเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = .43) และมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) เท่ากับ .15 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นเสมอและเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสิทธิเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและสามารถร่วมมือและมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมแม้ว่าจะมีความขัดแย้งกันบ้างก็ตาม มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (.17)

การจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ผลการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง ในลำดับที่ 1 พบว่า ข้อคำถามมีความซื่อสัตย์ สุจริต เช่น ไม่ทุจริตในการสอบ ไม่ลอกผลงานของเพื่อนหรือคนอื่น มีนักศึกษาเลือกมากที่สุด (ร้อยละ 12.50)

ผลการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา ในลำดับที่ 1 พบว่า ข้อคำถามช่วยเหลือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง อาจารย์ด้วยความเต็มใจ มีนักศึกษาเลือกมากที่สุด (ร้อยละ 27.00)

ผลการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาในสังคมในลำดับที่ 1 พบว่า ข้อคำถามรู้จักปฏิบัติหน้าที่ของตนใช้สิทธิภายในขอบเขตของกฎหมาย มีนักศึกษาเลือกมากที่สุด (ร้อยละ 24.00)

ผลการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลในลำดับที่ 1 พบว่าข้อคำถามมีความเข้าใจและเคารพสิทธิผู้อื่น มีนักศึกษาเลือกมากที่สุด (ร้อยละ 38.00)

สรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผลการวิจัย พบว่ามีประเด็นที่สำคัญได้แก่ สถาบันการศึกษาควรมีแผนหรือกลยุทธ์ที่มีความชัดเจนในการให้ความสำคัญกับเรื่องการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองเพราะในปัจจุบันมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ยังขาดความชัดเจนในเรื่องการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองและควรมีการจัดกิจกรรม เรื่องงบประมาณในการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง มีการสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้นักศึกษาอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมือง เช่น ห้องสมุด ลานกิจกรรม ชุมชนรอบ ๆ มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยควรมีหลักสูตรเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่ชัดเจน โดยกำหนดการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในรายวิชาหรือการจัดกิจกรรมนักศึกษา นอกจากนี้ควรมีการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนของอาจารย์โดยให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอน เช่น การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Base Learning) อีกประการหนึ่งคือการส่งเสริมการมีส่วนร่วม/การฝึกอบรมกลุ่มผู้นำนักศึกษาโดยเน้นในเรื่องมีความรู้ไปสู่การปฏิบัติ โดยผ่านการทำกิจกรรมจริง เพื่อสร้างกระบวนการสร้างความรู้เชิงลึก นอกจากนี้สถาบันครอบครัวยังเป็นสถาบันที่มีความสำคัญอย่างมากในการขัดเกลาการศึกษาให้มีความเป็นพลเมือง จึงควรส่งเสริมให้ทราบถึงความสำคัญของพลเมืองและควรสนับสนุนให้มีส่วนช่วยในการสั่งสอนและสื่อสารการมีระเบียบวินัยในชีวิตประจำวันซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในเรื่องพลเมืองและประการสุดท้ายคือ การได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเครือข่ายทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นชุมชน ท้องถิ่น สื่อมวลชน หน่วยงานรัฐบาล และกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรมีส่วนร่วมในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ร่วมกันก่อให้เกิดความรักความผูกพันต่อชุมชน/ท้องถิ่นและสังคม ทำให้นักศึกษาเกิดความเป็นพลเมืองเช่นกัน

2. พัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

จากข้อมูลเชิงปริมาณได้จากการสำรวจ (PNI_{modified}) นี้จึงนำผลที่ได้ค้นพบมาเป็นรูปแบบในการศึกษาและพัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏพบว่า มีองค์ประกอบของรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วย 1) การสร้างความตระหนักในความเป็นพลเมือง 2) การสร้างแรงจูงใจ 3) การสร้างการมีส่วนร่วม 4) การสร้างเครือข่าย 5) การสร้างสภาพแวดล้อม และ 6) การสร้างกิจกรรม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การสร้างความตระหนักในความเป็นพลเมือง (Awareness) มีความสำคัญเพราะเป็นการสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งให้เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษาอย่างถ่องแท้ในเรื่องความเป็นพลเมืองและเป็นการสร้างพื้นฐานที่มีความมั่นคงต่อความคิดและจิตใจของนักศึกษาเอง สิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองตามมา โดยภายในกระบวนการสร้างความตระหนักในความเป็นพลเมืองจะประกอบไปด้วย

1.1 วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของกิจกรรม ควรมียุทธประสงค์ต้องเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ส่วนกิจกรรมต้องเกิดมาจากความอยากรู้และความสนใจของนักศึกษาก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และต้องให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรม ได้แก่ คิดและตัดสินใจ ดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ร่วมกัน และการประเมินผล

1.2 นโยบายของมหาวิทยาลัยที่ให้ความสำคัญทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความรับผิดชอบตนเองต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง 2) ความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา 3) การเคารพกฎหมาย/กติกาในสังคม 4) การเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

1.3 หลักการของกิจกรรมในเสริมสร้างความเป็นพลเมือง คือต้องมีนโยบายและแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัย และเกิดจากความอยากรู้และความสนใจของนักศึกษาก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และต้องมีขั้นตอนของดำเนินงานที่ควรให้นักศึกษาเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเองโดยมีอาจารย์เป็นผู้ให้คำปรึกษาในการจัดกิจกรรมควรได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเครือข่ายซึ่งได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสังคมชุมชน

1.4 ความรู้ความเป็นพลเมือง (Civic knowledge) ที่เน้นเนื้อหาได้แก่ ความเป็นพลเมือง กฎหมายทั่วไป เรื่องระบอบการปกครอง สถาบันการเมือง สิทธิเสรีภาพ การออกกฎหมาย นโยบาย เป็นต้น

2. สร้างแรงจูงใจ (Motivation) มีความสำคัญเพราะสามารถ กระตุ้น ปลุกเร้าจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ระบบร่างกาย ความคิด และสังคมสภาพแวดล้อมรอบตัว เป็นต้น จนทำให้มีความมุ่งมั่นในการแสดงพฤติกรรมที่ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีและมีคุณภาพ

2.1 การจูงใจภายใน ได้แก่ การให้ความรู้ความเข้าใจ ที่มาของกิจกรรม วัตถุประสงค์กับนักศึกษา การจัดกิจกรรมให้ตรงกับความสนใจและความต้องการของนักศึกษา

2.2 การจูงใจภายนอก ปัจจัยที่ส่งเสริมจากภายนอก ประการแรกคือ การเรียนการสอน เป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาโดยตรง ควรมีรูปแบบที่สำคัญต่อไปนี้ 1) ในการเรียนการสอนวิชาเกี่ยวกับพลเมืองหรือกิจกรรมควรทำให้มีเนื้อหาสาระในการเรียนที่ผู้เรียนให้อาจารย์สนใจและกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมในการเรียนรู้ 2) ควรมุ่งเน้นกำหนด

เนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองไว้ในหลักสูตรอย่างชัดเจน กำหนดให้มีวิชาพลเมือง ในหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป 3) ควรมีการเพิ่มคุณลักษณะความเป็นพลเมือง บรรจุลงในมาตรฐานคุณวุฒิ (มคอ.1,2, 3) 4) ควรกำหนดให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ ประการที่สองคือ ผู้สอนพลเมือง เพราะมีบทบาทและมีอิทธิพลต่อนักศึกษาอย่างมาก มีความใกล้ชิดกับนักศึกษา 1) ผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจรวมถึงมีทัศนคติที่ดีในเรื่องความเป็นพลเมือง 2) ผู้สอนควรมีรูปแบบการสอนแบบวิทยากรกระบวนการ (Facilitator) 3) ผู้สอนมีรูปแบบการเรียนการสอนในห้องเรียนแบบการสื่อสารสองทาง 4) ผู้สอนไม่เน้นการเรียนการสอนในห้องเรียนแต่เน้นการลงมือปฏิบัติ ศึกษาค้นคว้า (Teach less, Learn more) ประการที่สามคือ กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้นอกเหนือจากการเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่งได้แก่ 1) การเรียนรู้โดยปัญหาเป็นฐาน (Problem Base Learning) 2) การให้นักศึกษาได้ลงชุมชนจริง 3) ควรมีการกำหนดกำหนดชั่วโมงให้นักศึกษาเข้าร่วมการทำกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้ชัดเจนในแต่ละเทอม

3. สร้างการมีส่วนร่วม (Participation) มีความสำคัญเพราะเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ถือได้ว่าเป็นกระบวนการขับเคลื่อนให้การทำกิจกรรมนั้นประสบความสำเร็จโดยเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ซึ่งประกอบไปด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การร่วมคิดและตัดสินใจ

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงาน ทำกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 3 การรับผลประโยชน์ร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล

4. การสร้างเครือข่าย (Network) มีความสำคัญเพราะเป็นสถาบันทางสังคมที่มีหน้าที่ขัดเกลา อบรม บ่มเพาะนักศึกษา มีส่วนที่เกี่ยวข้องที่จะคอยให้การสนับสนุน ประกอบไปด้วยสถาบันหลักที่สำคัญ คือ สถาบันครอบครัว มีหน้าที่ต้องปลูกฝังและให้ความสำคัญ โดยผ่านวิธีการสื่อสารภายในครอบครัว ควรมีการให้สมาชิกในครอบครัวทุกคนมีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นการคิดและตัดสินใจและร่วมมือกันทำกิจกรรมต่าง ๆ

สถาบันการศึกษามีบทบาทของผู้นำหรือผู้บริหารมหาวิทยาลัย เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยโดยมีบทบาทที่สำคัญ ได้แก่ 1) ผู้บริหารควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมืองอย่างลึกซึ้ง 2) ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการนำเรื่องความเป็นพลเมืองมาปลูกฝังให้เกิดขึ้นภายในมหาวิทยาลัย เช่น การนำวิทยากรผู้เชี่ยวชาญในเรื่องความเป็นพลเมืองมาให้ความรู้ความเข้าใจกับคนในองค์กรและนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้ในองค์กรพร้อมติดตามผลอย่างชัดเจน และขยายไปสู่นักศึกษา เป็นต้น

นอกจากนี้ในเรื่อง งบประมาณ (Budget) ช่วยให้การดำเนินงานกิจกรรมนักศึกษาสามารถขับเคลื่อนไปได้ด้วยดี เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับนักศึกษา งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนมีดังต่อไปนี้ 1) ควรมีการวางแผนในแต่ละปีเพื่อจัดสรรงบประมาณที่ควรได้รับ 2) ควรได้รับการสนับสนุนจากชุมชนหรือองค์กรส่วนท้องถิ่นอีก 3) ควรมีการระดมทุนการบริจาคจากบุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อช่วยสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรม และ 4) ควรมีการทำกิจกรรมเช่น การออกร้านเพื่อนขายสินค้า เป็นต้น

เครือข่ายสังคมและชุมชนนั้นควรมีความเข้าใจระหว่างสังคมและชุมชนกับสถาบันการศึกษาเป็นอย่างดีและสิ่งที่สำคัญคือการที่เครือข่ายสังคมและชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมของสังคมและชุมชนกับมหาวิทยาลัย

5. สร้างสภาพแวดล้อม (Environment) มีความสำคัญเพราะสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อนักศึกษาในการพัฒนาตนเอง โดยปัจจัยที่จะสนับสนุนประกอบไปด้วย 1) นโยบายของสถาบันการศึกษา 2) งบประมาณ เป็นสำคัญที่จะก่อให้เกิดการสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้น โดยขั้นตอนที่สำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมประกอบไปด้วย 1) การสร้างความตระหนัก การสร้างสภาพแวดล้อมให้นักศึกษามีความตระหนักในเรื่องความเป็นพลเมืองนั้นสามารถทำได้โดย การจัดพื้นที่ให้นักศึกษาได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมืองมากขึ้นกว่าในห้องเรียน ซึ่งได้แก่ การมีแหล่งความรู้ การมีห้องสมุดในการศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองหรือการมีพื้นที่ในการจัดแสดงความรู้ในเรื่องพลเมืองภายในสถาบันการศึกษา 2) การสร้างแรงจูงใจ สิ่งสำคัญคือการทำให้นักศึกษาเกิดความสนใจต้องการอยากรู้ อยากเห็น โดยควรมีพื้นที่ในการแสดงออกของนักศึกษาตามความสนใจภายใต้กฎระเบียบของมหาวิทยาลัย เพื่อให้ได้มีการแสดงออกถึงความสามารถที่นักศึกษานำเสนอ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เป็นต้น 3) การสร้างเครือข่ายการได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเครือข่ายนั้นเป็นสิ่งที่คอยเสริมสร้างให้เกิดการเรียนรู้นอกห้องเรียนเป็นอย่างดี โดยได้รับประสบการณ์จริงในการเข้าไปสัมผัสโดยตรงและได้รับรู้ความรู้ต่าง ๆ เช่น การเข้าไปในชุมชนเพื่อเรียนรู้ในเรื่องความเป็นพลเมืองในสถานที่จริงและสามารถคิดและหาวิธีการพัฒนาให้ชุมชนดีขึ้นอย่างมีส่วนร่วม เป็นต้น 4) การสร้างการมีส่วนร่วม ในการสร้างสภาพแวดล้อมในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษา มีหลักสำคัญคือ การเปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าไปร่วมคิดร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมประเมิณผล ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมทำให้นักศึกษาเกิดความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมเพราะนักศึกษาเองมีส่วนกำหนดมาจากความต้องการของนักศึกษาเอง ทั้งนี้การจัดสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยให้มีความพร้อมจะช่วยเสริมสร้างให้นักศึกษามีความเป็นพลเมืองได้อีกประการ

6. สร้างกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง (Student Activities)

มีความสำคัญเพราะ เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มีได้การลงมือปฏิบัติ ได้ฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ และสามารถเชื่อมโยงแก้ไขปัญหา โดยมีปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมคือ 1) นโยบาย 2) งบประมาณ 3) กลุ่มผู้นำนักศึกษา

รูปแบบกิจกรรมนักศึกษามีวัตถุประสงค์หลักคือ เป็นกิจกรรมที่พัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1.ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง 2. ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา 3. ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาในสังคม 4. ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งมีขั้นตอนที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างความตระหนัก การสร้างแรงจูงใจ การสร้างการมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่าย การสร้างสภาพแวดล้อม และสร้างกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่สำคัญ 4 กิจกรรม โดยในแต่ละกิจกรรมจะมีขั้นตอนที่สำคัญตามรูปแบบ หกสร้าง ซึ่งในแต่ละกิจกรรมจะมีสาระสำคัญคือ

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมคนดีศรีราชภัฏ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนานักศึกษา ทุกคนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมให้มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในด้าน ความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเองและมีความซื่อสัตย์ สุจริต โดยมีขั้นตอนที่สำคัญได้แก่ การให้ความรู้เพื่อสร้างความตระหนัก และแรงจูงใจในการเป็นพลเมืองที่ดีโดยอาจารย์ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในขั้นตอนนี้ และมีกิจกรรมที่ให้นักศึกษาการจดบันทึกการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันเพื่อสะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง เป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายซึ่งได้แก่ สถาบันการศึกษา สังคมชุมชนในพื้นที่มหาวิทยาลัย หน่วยงานภาครัฐและเอกชน สื่อมวลชน ร่วมกันวางแผน การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์และการประเมินผลกิจกรรม ทำให้เห็นว่ากิจกรรมคนดีศรีราชภัฏเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดในสังคม

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมจิตอาสาพัฒนาสังคม เป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยราชภัฏคือ สถาบันการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีกิจกรรมที่สำคัญคือการสร้างการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษากับชุมชนสังคม เพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้ดีขึ้น มีขั้นตอนที่สำคัญคือ การให้นักศึกษาศึกษาปัญหาท้องถิ่นกับชุมชนรวมกันศึกษาซึ่งจะให้นักศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน รวมทั้งช่วยกันออกแบบกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น ลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน และประเมินผลร่วมกัน โดยทุกขั้นตอนจะให้นักศึกษาได้มีความเข้าใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เคารพความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย มีสำนึกรับผิดชอบสังคมต่อสังคมซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของความเป็นพลเมือง

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมราชภัฏร่วมใจเคารพกฎหมาย โดยมีขั้นตอนที่สำคัญคือการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย โดยมีการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาว่ามีความสนใจหรืออยากรู้ เรื่องกฎหมายต่าง ๆ ในเรื่องใด และนำความรู้ที่นักศึกษาสนใจมาให้ความรู้ โดยคุณลักษณะ

ในด้านการเคารพกฎ กติกาในสังคมเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเสริมสร้างนักศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองเพราะการเคารพกฎ กติกาในสังคมเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม

กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมราชภัฏร่วมสร้างสังคมให้น่าอยู่ เป็นกิจกรรมที่สำคัญมุ่งให้นักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมมีคุณลักษณะในด้านด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่าง โดยมีขั้นตอนที่สำคัญคือ นักศึกษา อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และเครือข่ายผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ สังคมชุมชน สื่อมวลชน ครอบครัว เข้ามามีส่วนร่วม มีการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ในประเด็นปัญหาเรื่อง สิทธิของตนเองและของผู้อื่น ซึ่งกิจกรรมนี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญของการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นในสังคม

ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏให้ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่านประเมินและรับรองมาตรฐานความเป็นไปได้ การนำไปปฏิบัติจริงมาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ มาตรฐานด้านความเหมาะสม และมาตรฐานด้านความถูกต้องครบคลุม โดยใช้วิธีกำหนดน้ำหนักคะแนนเป็น 5 ระดับ ตามเกณฑ์การประเมินจากมาตรฐานค่า 5 ระดับ ซึ่งผลการประเมินทุกด้านได้ค่ามากกว่า 3.50 และโดยภาพรวมของรูปแบบ ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ด้านความสอดคล้องกับบริบท อยู่ในระดับมาก และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

1. สถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

การสร้างพลเมืองให้เกิดขึ้นในสังคมเป็นการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เพื่อสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างสงบสุข ภายใต้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย โดยมีแนวทางที่สำคัญในการเสริมสร้าง คนให้มีความเป็นพลเมืองคือ การให้การศึกษาซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม ซึ่งวิธีการที่เหมาะสมเพื่อเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ในการสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้น คือการเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมเพราะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องความเป็นพลเมืองผ่านการปฏิบัติจริง จึงทำให้เกิดการศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญประการแรกคือ ศึกษาสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ.พบว่า สถานการณ์ความเป็นจริงความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$) สถานการณ์ความคาดหวังความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย

ราชภัฏในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$) และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) เท่ากับ .17 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความเป็นพลเมืองในด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง มีค่าลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (.20) รองลงมาเป็นด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (.17) ลำดับที่สามคือความเป็นพลเมืองในด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม ที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการ (.16) และความเป็นพลเมืองในด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (.15)

ในส่วนผลการวิเคราะห์การจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏลำดับที่ 1 พบว่าความเป็นพลเมืองในด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล พบว่าข้อคำถามมีความเข้าใจและเคารพสิทธิผู้อื่น มีนักศึกษาเลือกมากที่สุด (ร้อยละ 38.00) รองลงมาคือ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเองพบว่าข้อคำถามมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ที่ตนเองได้รับมอบหมายเสมอ มีนักศึกษาเลือกมากที่สุด (ร้อยละ 27.50) ถัดมาคือด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา พบว่า ข้อคำถามช่วยเหลือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง อาจารย์ด้วยความเต็มใจ มีนักศึกษาเลือกมากที่สุด (ร้อยละ 27.00) และ ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม พบว่าข้อคำถามรู้จักปฏิบัติหน้าที่ของตนใช้สิทธิภายในขอบเขตของกฎหมาย มีนักศึกษาเลือกมากที่สุด (ร้อยละ 24.00)

2. การพัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

จากผลการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพพบว่า มีทิศทางเดียวไปในทางเดียวกัน ซึ่งได้แก่ ความเป็นพลเมืองในด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง มีค่าลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (.20) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความซื่อสัตย์สุจริต เช่น ไม่ทุจริตในการสอบ ไม่ลอกผลงานของเพื่อนหรือคนอื่น มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (.25) แสดงให้เห็นว่านักศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดคุณลักษณะเรื่องความซื่อสัตย์ สุจริตอยู่ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก เป็นคุณธรรมที่จำเป็นต้องมีในการอยู่ร่วมกันในสังคมและจะทำให้สังคมมีความสุขเป็นพื้นฐานความมั่นคงในชีวิต ความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่จะมีลักษณะพฤติกรรม อาทิ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ที่ตนทำหรือได้รับมอบหมาย และทำอย่างเต็มที่ให้ได้ที่สุด มีความตรงต่อเวลา การไม่ใช้อำนาจหน้าที่ไปในทางที่หาผลประโยชน์ส่วนตน การรักษาและปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย หรือระเบียบข้อบังคับ เป็นต้น นอกจากนี้

ความซื่อสัตย์คือความจริงใจต่อกันของบุคคลย่อมเป็นเหตุให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน บุคคลที่มีความจริงใจต่อกันย่อมได้รับความจริงใจ ความเชื่อถือไว้วางใจจากผู้อื่นเช่นกัน ซึ่งคุณลักษณะด้านนี้เป็นสิ่งที่นักศึกษาต้องการให้เกิดขึ้นเพื่อเป็นพื้นฐานในการก่อให้เกิดความเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม สอดคล้องกับการศึกษาของ ถวิลวดี บุรีกุล (2555: 112) ศึกษาความเป็นพลเมืองในประเทศไทย พบว่า ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า คุณสมบัติของการเป็นพลเมืองที่ประชาชนให้ความสำคัญสูงสุด 5 อันดับแรก คือ การทำงานแบบสุจริต การมีความภาคภูมิใจในการเป็นคนไทย การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเต็มใจที่จะเสียภาษีและการปฏิบัติตามกฎหมาย และจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเรื่องคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/หน้าที่ของตนเอง พบว่า ควรได้รับการส่งเสริมเพราะเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดต่อการดำเนินชีวิตในสังคมและต่อยอดสู่ความเป็นพลเมืองของนักศึกษา ซึ่งก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความมั่นใจในตัวเองในการดำเนินชีวิต เพราะนักศึกษาสามารถรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาของดารุณีทิพย์กุลไพโรจน์ (2558: 209) พบว่า การพัฒนาตัวบ่งชี้ความยึดมั่นผู้นำกับความเป็นพลเมืองของนักเรียนไทย ในองค์ประกอบด้านพฤติกรรมของการเป็นพลเมืองประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ได้แก่ การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสังคม การใช้สิทธิและปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองที่มีต่อสังคม และความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

ประการที่สองคือ ความเป็นพลเมืองในด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคมที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการ จำเป็นลำดับที่สาม (.16) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การมีความรู้ความเข้าใจในหลักกฎหมายทั่วไป มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (.20) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเรื่องคุณลักษณะด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม เห็นว่าปัจจุบันนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมีความเป็นพลเมืองในด้านการเคารพกฎหมาย/ กติกาสังคมในระดับที่ดี แต่ควรได้รับการส่งเสริมในด้านที่ นักศึกษาปฏิบัติตามในส่วนของกฎหมายหรือกติกาอื่น ๆ ที่ไม่มีบทลงโทษที่ชัดเจนก็ยังคงมีการฝ่าฝืนกันเกิดขึ้น ดังนั้น การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ เรื่องกฎหมายทั่วไป กฎหมายที่มีผลโดยตรงต่อนักศึกษาหรือแม้แต่กฎระเบียบต่าง ๆ ในสังคมรวมถึงความรู้ในเรื่องการปกครองประเทศ นั้นควรจะได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้ความรู้แก่นักศึกษาอย่างยิ่ง สอดคล้องกับการศึกษาของ ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ (2548: 95-96) พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของความเป็นพลเมืองของเยาวชนไทยควรมี 3 มิติคือ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านความคิดความเชื่อและด้านการปฏิบัติตน โดยในด้านความรู้ความเข้าใจ ได้แก่ (1) มีความรู้ความเข้าใจหลักและระเบียบการปกครองประเทศในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น (2) มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิ หน้าที่ของตนเองและผู้อื่น (3) มีความรู้ความเข้าใจในความเกี่ยวข้องกันของสภาพของผู้คนกลุ่มต่างในสังคมในเชิงซ้อน (4) มีความรู้ความเข้าใจการเมืองการปกครอง

ในมิติสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน และการเมืองภาคประชาชน เข้าใจเรื่องของสิทธิชุมชนทุนทางสังคมอันหลากหลาย (5) มีความรู้ความคิดเท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งในระดับประเทศและระดับโลกที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับประเทศไทย (6) มีความรู้ความสามารถในเทคโนโลยีสมัยใหม่วิถีชีวิตอย่างใหม่ตามควรแก่วิชาชีพของตน

ประการที่สามคือ ความเป็นพลเมืองในด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นลำดับที่สี่ (.15) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นเสมอและเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสิทธิเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและสามารถร่วมมือและมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมแม้ว่าจะมีความขัดแย้งกันบ้างก็ตาม มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (.17) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเรื่องคุณลักษณะด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เห็นว่าควรส่งเสริมพัฒนาโดยเฉพาะในเรื่องการแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ในสังคม อย่างมีเหตุและผลโดยอยู่บนพื้นฐานการเคารพความแตกต่างหลากหลาย ทั้งนี้ในปัจจุบันพบ ปัญหาการไม่ยอมรับฟังการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง จนนำไปสู่ความขัดแย้งและการใช้ความรุนแรง ดังคำกล่าวของปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2555: 48-49) ที่อธิบายเกี่ยวกับปัญหาการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยของไทยที่ว่า สังคมในปัจจุบันเกิดความแตกแยก ดังเห็นได้จากพรรคการเมืองและการเลือกตั้งกลายเป็นสิ่งที่ทำให้สังคมชุมชน หรือครอบครัวแตกแยกกัน ประชาธิปไตยกลายเป็นเรื่องของพรรคพวก การแบ่งข้าง ไม่ยอมรับฟังซึ่งกันและกัน เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นแล้วไม่ได้ตัดสินด้วยกติกาและกระบวนการยุติธรรม ในการที่สุดก็จะนำไปสู่ความรุนแรง สาเหตุหลักของปัญหาดังกล่าวเกิดจากประชาชนไม่ยอมรับความแตกต่างและไม่เคารพสิทธิเสรีภาพของกันและกัน

แต่มีบางประเด็นที่น่าสนใจซึ่งเป็นประเด็นที่คุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ควรได้รับการพัฒนา พบว่าไม่สอดคล้องกันระหว่างผลการศึกษาเชิงปริมาณและผลการศึกษาเชิงคุณภาพคือ ความเป็นพลเมืองในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอันดับที่สอง (.17) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การร่วมกิจกรรมในมหาวิทยาลัย/สังคม/ท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (.22) ซึ่งไม่สอดคล้องกับความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเรื่องคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา เห็นว่านักศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างชัดเจน ซึ่งทำให้เห็นว่าข้อมูลทั้งสองมีความขัดแย้งกัน ข้อค้นพบดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า หากพิจารณาพบว่า มีเหตุผลสำคัญปัจจัยแรกคือ กลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูลนั้นต่างกันคือข้อมูลเชิงปริมาณมาจากนักศึกษา

เป็นผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลเชิงคุณภาพมาจากผู้เชี่ยวชาญความเป็นพลเมืองและผู้เชี่ยวชาญในเรื่องกิจกรรมนักศึกษา ปัจจัยที่ 2 คือทำให้เห็นได้ว่าแท้จริงแล้วนักศึกษานั้นมีความต้องการในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย/สังคม/ท้องถิ่น ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของท้องถิ่น/สังคมอย่างมาก แต่นักศึกษานั้นยังไม่เข้าใจว่าวัตถุประสงค์ หลักการที่สำคัญในการจัดกิจกรรม ประโยชน์ในการจัดกิจกรรม นักศึกษาเลยไม่มีแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม จึงทำให้ผู้เชี่ยวชาญคิดว่านักศึกษา นักศึกษายังขาดคุณลักษณะในด้านนี้อยู่มาก ปัจจัยที่ 3 คือ จากมุมมองของผู้เชี่ยวชาญพบว่านักศึกษายังขาดความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมน้อยอันเนื่องมาจากการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาส่วนใหญ่ของผู้เชี่ยวชาญคือ กิจกรรมที่เกิดจากมหาวิทยาลัยเป็นผู้จัดและดำเนินการเป็นหลัก นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมน้อย กิจกรรมต่าง ๆ จัดขึ้นเพื่อตอบสนองนโยบายมหาวิทยาลัยหรือตอบสนองระบบประกันคุณภาพตามเกณฑ์ของ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา แต่ในขณะที่กิจกรรมนักศึกษาตามความคิดเห็นนักศึกษาคือ กิจกรรมที่เกิดขึ้นจากความสนใจ และจูงใจกับนักศึกษาเป็นหลัก และนักศึกษามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการตั้งแต่การวางแผนไปถึงกระบวนการประเมินผล ทำให้เห็นวามุมมองที่แตกต่างกันทำให้ข้อมูลไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และปัจจัยที่ 4 คือการที่มหาวิทยาลัยกับชุมชนขาดการเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ไม่มีความสัมพันธ์และพึ่งพากันจึงทำให้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น / จิตอาสาไม่เกิดขึ้นอย่างที่เราควรจะเป็น

จากข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพนำมาสู่ประเด็นที่มีความสำคัญในการสร้างรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองคือ การสร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อก่อให้เกิดความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองเพราะการสร้างแรงจูงใจเป็นสิ่งสำคัญ และมีพลังที่จะให้นักศึกษามีความกระตือรือร้น อยากที่จะเข้าร่วมด้วยใจ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ การศึกษาของ ฌ็องฌัก คองพัทธ์ (2556: 100) พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีจิตสาธารณะของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงที่สุด เท่ากับ .28 เพราะว่าแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์เป็นลักษณะความต้องการของบุคคลที่จะต้องแสดงออกพฤติกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนและผู้อื่นเป็นหลัก โดยพื้นฐานสำคัญของการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้น ต้องเกิดมาจากการที่นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมืองอย่างลึกซึ้ง รู้ถึงประโยชน์ คุณค่า และความสำคัญของความเป็นพลเมืองว่ามีประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคคลและสังคมให้สงบสุข พื้นฐานที่สำคัญคือการสร้างความตระหนักในเรื่องความเป็นพลเมืองจะมีวิธีการที่สำคัญคือการเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่นักศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของกิจกรรม นโยบายของมหาวิทยาลัย หลักการของกิจกรรมในเสริมสร้างความเป็นพลเมือง และความรู้ความเป็นพลเมือง เป็นสำคัญเพื่อให้เกิดความรู้

ความเข้าใจเป็นอย่างดีและลึกซึ้ง จนสามารถแสดงเป็นพฤติกรรมและกลายเป็นพลเมืองที่ดี และอีกประเด็นที่สำคัญคือ การสร้างสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ซึ่งสภาพแวดล้อมนั้นมีอิทธิพลต่อตัวนักศึกษา เป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิด ความสนใจการเรียนรู้ และเกิดความตระหนักในเรื่องความเป็นพลเมือง ไม่ว่าจะเป็นการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนและนอกห้องเรียนภายในมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับแนวคิดของ ศรีธัญ หมั่นทรัพย์ (2550: 114) กล่าวว่า เมื่อก้าวถึงการเมืองภาคพลเมืองย่อมหลีกเลี่ยงการพูดถึงพลเมืองที่มีประสิทธิภาพมีคุณภาพ และมีความกระตือรือร้นไม่ได้ กระนั้นการพัฒนาคนและสร้างพลเมืองต้องใช้เวลาต่อเนื่อง และสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนานั้น การพัฒนาพลเมืองจึงไม่มีวิธีการใดเหมาะสมเท่ากับการบรรจุไว้เป็นนโยบายหลัก บรรจุเป็นหลักสูตรการศึกษา พร้อมกับการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมทางสังคมและการเมืองที่สนับสนุนการสร้างพลเมืองเป็นแรงขับเคลื่อนทางสังคม เป็นแรงเสริมต่อกระบวนการเรียนรู้

นอกจากนี้ประเด็นที่สำคัญอีกประการคือ การสร้างการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้น ซึ่งการสร้างการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม นักศึกษาจะทำให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกได้ทำงานร่วมกันเป็นทีมและเกิดความรู้สึกรับผิดชอบรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมมีความภาคภูมิใจ ทั้งนี้ระหว่างการทำงานร่วมกันก็จะได้เรียนรู้กระบวนการทำงานทุกขั้นตอนที่มีส่วนสำคัญที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้น เช่น การมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ตนเองและรับผิดชอบต่อส่วนร่วม การรู้จักการเคารพเคารพกฎหมาย/กติกากฎในสังคม การทำงานร่วมกันทำงานเป็นทีม การเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ มิ่งขวัญ คงเจริญ (2560:110) พบว่าองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดี ในวิถีชีวิตประชาธิปไตยคือ การมีส่วนร่วมชุมชนและสังคม ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อตนเอง/สังคม ความสามารถร่วมทำงานกับผู้อื่นได้ ท้ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม การมีวิถีชีวิตที่ไม่ส่งผลร้ายต่อชุมชน/สิ่งแวดล้อม และความสามารถแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี ทั้งนี้ในการสร้างการมีส่วนร่วมให้มีประสิทธิภาพและเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้น จำเป็นต้องอาศัยการสร้างเครือข่ายเพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดกิจกรรมนักศึกษา เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สังคม และชุมชน ร่วมกัน ซึ่งเครือข่ายเป็นเสมือนพื้นที่แห่งการเรียนรู้ ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้ ความเข้าใจที่หลากหลาย นอกเหนือจากในชั้นเรียน การได้เข้าไปในชุมชนทำให้สามารถได้เรียนรู้ผ่านชุมชน ได้ลงมือปฏิบัติได้รับประสบการณ์โดยตรงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้และเป็นพื้นฐานสำคัญ ในการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง

รวมถึงประเด็นที่ผู้วิจัยพบว่ากระบวนการเสริมสร้างการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองที่ดี กระบวนการหนึ่งคือ การเรียนรู้ความเป็นพลเมืองผ่านการทำกิจกรรม ซึ่งเนื้อหาในเรื่องความเป็นพลเมืองส่วนมากจะเป็นลักษณะเชิงนามธรรม ซึ่งหากถูกถ่ายทอดในห้องเรียนในรูปแบบการเรียนการสอนอาจจะเป็นความเข้าใจแบบไม่ลึกซึ้ง ซึ่งการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทำกิจกรรมจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่ดีกว่า โดยลักษณะของกิจกรรมนักศึกษาที่จะจัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ 4 ด้าน ซึ่งได้แก่ 1) ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง 2) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา 3) ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาสังคม 4) ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยมีกิจกรรมประกอบดังต่อไปนี้ กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมคนดีศรีราชภัฏ กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมจิตอาสาพัฒนาสังคม กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมราชภัฏร่วมใจเคารพกฎหมาย กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมราชภัฏร่วมสร้างสังคมให้น่าอยู่ ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้น มีวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญคือ การเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองให้นักศึกษา โดยทั้ง 4 กิจกรรมได้นำรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ หรือ หกสร้าง มาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้างกิจกรรมโดยทุกกิจกรรมจะประกอบไปด้วย

1. การสร้างความตระหนัก (Awareness) คือ องค์ประกอบที่สำคัญในการสร้างรากฐานการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองอย่างยั่งยืน ซึ่งได้แก่ การแจ้งวัตถุประสงค์ นโยบาย หลักการ และการให้ความรู้

2. การสร้างแรงจูงใจ (Motivation) การที่นักศึกษาได้รับการกระตุ้น ปลุกเร้าจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ระเบียบร่างกาย ความคิด และสังคมสภาพแวดล้อมรอบตัว เป็นต้น จนทำให้มีความมุ่งมั่นในการแสดงพฤติกรรมที่ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีและมีคุณภาพ

3. การสร้างสร้างการมีส่วนร่วม (Participation) เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมืองอย่างแท้จริงผ่านทางกิจกรรมนักศึกษา การสร้างการมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ถือได้ว่าเป็นกระบวนการขับเคลื่อนให้การทำกิจกรรมนั้นประสบความสำเร็จโดยเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน

4. การสร้างเครือข่าย (Network) กลุ่มสถาบันที่สำคัญในการทำหน้าที่ขัดเกลานักศึกษา ไม่ว่าจะเป็น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา เครือข่ายสังคมและชุมชน รวมทั้งหน่วยงานที่จัดการศึกษาทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องที่จะคอยให้การสนับสนุนอย่างเข้มแข็ง การเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนที่สำคัญในการทำกิจกรรมนักศึกษา

5. การสร้างสภาพแวดล้อม (Environment) ภายในมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง สภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อนักศึกษาในการพัฒนาตนเอง โดยปัจจัยที่จะสนับสนุนให้มีสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นต้องประกอบไปด้วย 1) นโยบายของสถาบันการศึกษา 2) งบประมาณ งบประมาณมีความจำเป็นอย่างมากในการดำเนินการให้เกิดผล ตามวัตถุประสงค์ที่วางแผนไว้

6. การสร้างกิจกรรมนักศึกษา (Student Activities) รูปแบบการเรียนรู้ที่มีความสำคัญในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองเพราะการได้ทำกิจกรรมนักศึกษานั้นทำให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติ ได้ฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ และสามารถเชื่อมโยงแก้ไขปัญหา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ โดยแบ่งออกเป็นข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีความต้องการจำเป็นความเป็นพลเมืองในด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเองสูงที่สุดเป็นลำดับแรก ดังนั้นการส่งเสริมและพัฒนานักศึกษา ให้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเองเป็นแนวทางที่ควรให้ความสำคัญมากที่สุดในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นให้เป็นรูปธรรมเพราะความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเองเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเป็นพลเมืองที่ดี และการเป็นนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มีระบบการศึกษาที่อิสระต้องรับผิดชอบและควบคุมตนเอง ซึ่งมีความแตกต่างจากการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาพอสมควร โดยวิธีการที่สำคัญคือ การเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมนักศึกษาโดยในกิจกรรมจะมีการสอดแทรก ความรู้ในเรื่องความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง พร้อมทั้งให้นักศึกษาฝึกคิดและเชื่อมโยง ประเมินผลในการทำกิจกรรมด้วยตนเอง เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง

2. ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีความต้องการจำเป็นความเป็นพลเมืองในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา เป็นอันดับที่สอง ดังนั้นสถาบันการศึกษาจึงควรมีการสนับสนุนส่งเสริมในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา โดยควรมีแผนงาน/นโยบาย งบประมาณที่ชัดเจนในการจัดสรรสำหรับการทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งนี้ความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสาเป็นพันธกิจหลักที่สำคัญของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่ต้องปฏิบัติเพื่อพัฒนาสังคม

3. ควรเน้นและให้ความสำคัญในเรื่องการสร้างการสร้างความแรงจูงใจเพื่อให้เกิดความสนใจ ในกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองเพราะเป็นปัจจัยสำคัญในทำให้นักศึกษาเข้าร่วม กิจกรรมโดยสมัครใจอย่างแท้จริง และก่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพในการเข้าร่วมกิจกรรมเป็น อย่างดี โดยสิ่งสำคัญที่เป็นพื้นฐานที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจคือการสร้างความตระหนักให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมืองอย่างลึกซึ้งและถูกต้อง สิ่งเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญให้ นักศึกษาเกิดทัศนคติ พฤติกรรมและพลเมืองที่ดีในสังคม

4. ควรเน้นกระบวนการในการสร้างการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมนักศึกษาเพราะ จากการวิจัยพบว่าเป็นหัวใจสำคัญในการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นผ่านการลงมือปฏิบัติ โดยร่วมกับกลุ่มเครือข่ายในการลงพื้นที่เรียนรู้ผ่านหลายมุมมอง เพื่อให้เกิดความเป็นพลเมือง อย่างยั่งยืน

5. ควรเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยให้สนับสนุนและส่งเสริมต่อ การเรียนรู้ โดยเริ่มตั้งแต่ในห้องเรียน และการจัดพื้นที่ต่าง ๆ ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ นอกห้องเรียน และแหล่งเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด เพื่อก่อการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ และเสริมสร้างความเป็นพลเมือง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำเสนอ แนวทางการพัฒนา

1. ควรมีการศึกษาวิจัยในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เกี่ยวกับนำรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองไปใช้เพื่อเป็นแนวทางการเรียนรู้

2. ควรมีการศึกษาบทบาทของสถาบันหลักที่สำคัญซึ่งได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสังคม/ชุมชนว่ามีผลต่อการพัฒนาความเป็นพลเมือง

3. ควรมีการศึกษาวิจัยในชั้นเรียนเกี่ยวกับ ปัจจัย แนวทาง วิธีการและเทคนิค ในเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้น

4. ควรมีการศึกษาวิจัยในกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็น ระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และมหาวิทยาลัยเอกชน/มหาวิทยาลัยรัฐบาล เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อนำมาพัฒนาความเป็นพลเมืองให้มีความเหมาะสมในแต่ละกลุ่ม

5. ควรนำผลงานวิจัยไปจัดกิจกรรมของนักศึกษาให้บูรณาการกับกิจกรรมการเรียน การสอนในหลักสูตร

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กชกร อัดตะวีริยะนุภาพ. (2540). “ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิตินักศึกษากับการพัฒนาตนเองของนิตินักศึกษาในกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กนกวรรณ อุ๋นใจ. (2558). “การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความเป็นพลเมืองสำหรับเยาวชนไทยด้านความรับผิดชอบ.” **วารสารศึกษาศาสตร์ (มหาวิทยาลัยนเรศวร)** 17, 4 (ตุลาคม - ธันวาคม).
- กฤษฎา แก้วเกลี้ยง. (2559). **ความเป็นพลเมือง สิทธิชุมชน และความเหลื่อมล้ำทางสังคมยุทธศาสตร์เพื่อการสร้างประชาธิปไตยที่มั่นคง**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- กัมปนาท บริบูรณ์. (2550). “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อ พัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองและวิธีคิดตามแนวคิดเป็นของนักเรียนโรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองโดยวิธีกระบวนการกลุ่ม.” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กานต์สินี สุขุมารังสี. (2554). “แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองคุณภาพในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิตติเมธ สาคุณ. (2554). “ปัจจัยที่มีผลต่อการเชื่อฟังและปฏิบัติตามกฎหมายของประชาชนศึกษา เฉพาะกรณี กองบังคับการตำรวจนครบาล 1.” สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี. (2554). **ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ 2553 – 2561**. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายด้านพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- คัมภีร์ สุดแท้. (2553). “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุสิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- จตุรวัฒน์ ผนังรัมย์. (2557). “การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปีการศึกษา 2556.” รายงานวิจัยสถาบัน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2560). **การสร้างพลเมืองในระบบประชาธิปไตย**. เข้าถึงเมื่อ 10 พฤษภาคม เข้าถึงได้จาก <http://www.manager.co.th/>.
- ชาญชัย ชัยรุ่งเรือง. (2559). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างชุมชนเข้มแข็งของเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.” **วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์** 5, 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม): 115-128.
- ณัฐชุตตา สุภาพจน์. (2561). “จิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร.” **วารสารบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยจันทรเกษม** 13, 1 (มกราคม - มิถุนายน): 78-88.
- ณัฐนิชา คงพันธ์. (2556). “ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช.” **ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ**.
- ดารุณี ทิพยกุลไพโรจน์. (2558). “การพัฒนาตัวบ่งชี้ความยึดมั่นผูกพันกับความเป็นพลเมืองของนักเรียนไทย การทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของการวัด.” **ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิทยาการวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2554). “บทบาทของการพัฒนาพลเมือง (Civic Education) เพื่อประชาธิปไตยที่ยั่งยืน: การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ไทย-เยอรมนี.” นำเสนอในการสัมมนา วันพลที่สบัติที่ 7 กุมภาพันธ์ 2551 จัดโดย สถาบันพระปกเกล้า ร่วมกับ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมูลนิธิฟรีดริคเดอเกอแบร์ท.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2560). **ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย (Citizenship in Thailand)**. เข้าถึงเมื่อ 1 เมษายน. เข้าถึงได้จาก http://kpi.ac.th/media/pdf/M10_452.pdf.
- ทรงสิริ วิจิราพันธ์. (2556). “คุณลักษณะพลเมืองดีของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.” **มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร**.
- ทศพล สมพงษ์. (2556). **การพัฒนาโครงการเชิงรุกเพื่อพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง**. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์จำกัด.
- ทิพย์พาพร ตันตีสุนทร. (2554). **การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง**. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายการศึกษา.
- ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา. (2557). “การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้นำองค์กรนิสิต/นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2557-2566).” **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร**.
- ทิตินา แคมมณี. (2545). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ. (2562). **ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี**. เข้าถึงเมื่อ 24 ตุลาคม 2562. เข้าถึงได้จาก <http://plan.rmu.ac.th/home/>.
- ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ. (2555). “ผลของการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในวิชา GE 138 การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองที่มีต่อความตระหนักในความเป็นพลเมืองของนักศึกษา.” มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ. (2556). “ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.” รายงานผลการวิจัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ. (2556). “ผลของการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในวิชาการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองที่มีต่อความตระหนักในความเป็นพลเมืองของนักศึกษา.” **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี** 24, 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม).
- ธิดารัตน์ บุญนุช. (2543). **การพัฒนากิจกรรมนิสิตนักศึกษา**. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- นริศ จันทวรรณ. (2558). “ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย:กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ระดับปริญญาตรี ส่วนกลาง.” **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์** 7, 1 (เมษายน): 103-113.
- นารท ศรีละโพธิ์. (2558). “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามรูปแบบข้ามทฤษฎีเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต.” **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาภาควิชาหลักสูตรและการสอน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**.
- นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล และคณะ. (2557). “การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนด้วยการสังเคราะห์งานวิจัย.” **สถานพหุติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**.
- นิภา กุ้พงษ์ศักดิ์. (2554). “การเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ผ่านโครงการจิตอาสา.” **วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ** 15, 2 (มกราคม – มิถุนายน): 41-47.
- นิรมล ตู้อินดา และคณะ (2558) “อนาคตภาพหลักสูตรพลเมืองศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในทศวรรษหน้า (ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2555 - พ.ศ. 2565).” **วารสารสถาบันพระปกเกล้า** (พฤษภาคม - สิงหาคม).
- นิตา สุวรรณประเทศ. (2544). “การจัดกิจกรรมนักศึกษาของสถาบันราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง พิษณุโลก.” **สำนักกิจการนักศึกษา สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม**.

- นุชรัตน์ นุชประยูร. (2559). “การพัฒนา รูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อตนเอง สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี.” วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เนตรดาว ใจจันทร์ และคณะ. (2560). “การพัฒนา รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการพิพาทเชิงสร้างสรรค์เพื่อเสริมความเป็นพลเมืองในประชาคมอาเซียนสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย.” วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 19, 1 (มกราคม - มีนาคม).
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การพัฒนาวิจัยโดยใช้รูปแบบ. เข้าถึงเมื่อ 24 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก <http://www.watpon.com/boonchom/development.pdf>.
- ปณิตา วรรณพิรุณ. (2555). “การพัฒนา รูปแบบการเรียนแบบผสมผสานโดยใช้เครื่องมือทางปัญญา เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.” วารสารวิทยบริการ 23, 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม): 152-164.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2557). “บทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏกับการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย.” วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ 1, 1 (มกราคม - เมษายน): 100-108.
- ประพิมพ์พรรณ สุวรรณภู. (2557). “การพัฒนา รูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของเด็กและเยาวชนไทย.” ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราณี ชารี. (2013). “ความเป็นพลเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา.” Graduate Research Conference 2013 KhonKaen University.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2551). การพัฒนาพลเมืองในฐานะองค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วม การให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อพัฒนาพลเมือง. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ ฟรีดริค เอแบร์ท.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555ข). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชันส์.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555ก). “การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง Civic Education: แก้ปัญหาการเมืองไทยโดยสร้างประชาธิปไตยที่คน.” เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรเทคนิคการสอนระดับอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2554, ศูนย์นวัตกรรมการเรียนการสอนมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2556). “คู่มือการจัดกิจกรรมในรายวิชาเพื่อสร้าง พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย.” เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ เทคนิคการจัดการเรียนการสอน ความเป็นพลเมืองสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2560). **พลเมืองศึกษา (Civic Education): พัฒนาการเมืองไทยโดยสร้างประชาธิปไตย ที่ “คน”**. เข้าถึงเมื่อ 11 ธันวาคม. เข้าถึงได้จาก <http://social.obec.go.th/node/64>.
- ปลินธร เพ็ชรฤทธิ์. (2550). “สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีให้แก่แก่นักเรียนมัธยมศึกษาของครูสังคมศึกษา.” *ปริญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- ปิยนันท์ นามกุล. (2560). “ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาพยาบาลในคณะพยาบาล มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.” เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม. เข้าถึงได้จาก http://journalrdi.ubru.ac.th/article_files/A1502124195.pdf.
- เปรมประชา ดรชัย. (2561). “ตัวแปรที่มีผลต่อพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.” *วารสารเกษมบัณฑิต* 19, 1 (มกราคม – มิถุนายน): 89-102.
- พรอัมรินทร์ พรหมเกิด .(2557). “วัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตยในเขตชนบทอีสาน: กรณีศึกษาประชาชนในเขตหมู่บ้าน คำบาง และหมู่บ้านสะอาด ตำบลสะอาด อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น.” *วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น* 31, 3 (กันยายน – ธันวาคม): 63-96.
- พูนภัทรา พูลผล. (2554). “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเตรียมผู้เรียนสู่ความเป็นพลเมืองโลก.” *วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- ภัสยกร เลาสวัสดิ์กุล. (2558). “กลยุทธ์การบริหารสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนิสิตนักศึกษา.” *ปริญาครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- ภาสุดา ภาคาผล. (2560). “การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานโดยใช้กิจกรรมบริการสังคมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตย.” *วารสารเวอร์ริเตียน มหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ* 10, 3 (กันยายน – ธันวาคม): 975-990.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2560). **เครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏ**. เข้าถึงเมื่อ 23 พฤศจิกายน. เข้าถึงได้จาก <https://www.cmru.ac.th/>.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2560). **คุณค่าและความสำคัญของกิจกรรมนักศึกษา**. เข้าถึงเมื่อ 11 พฤษภาคม. เข้าถึงได้จาก <http://www.stou.ac.th/home/>.

- มัลลิกา วีระสัย และคณะ. (2557). **สภาพปัญหาการจัดกิจกรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- มานิตตา ชาญไชย. (2559). “ความเป็นพลเมืองกับการบริหารจัดการตนเองของชุมชนไทย.” **ดุสิตนิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารสังคม ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**.
- มิ่งขวัญ คงเจริญ (2560). “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย.” **วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์** 18, 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม).
- เมธี ธรรมวัฒนา. (2551). “การพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างความรับผิดชอบและวินัยของนักศึกษาช่างอุตสาหกรรม.” **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**.
- รสสุคนธ์ มกรมณี และศุภานัน สิริเลิศ. (2556). “พฤติกรรมความเป็นพลเมืองของเยาวชนในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.” **วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา** ปีที่ 5 2556.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2552). **การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา**. กรุงเทพฯ: คำสมัย.
- โรนฮาร์ด ไวล์. (2551). **บทบาทและโครงสร้างของการจัดการพัฒนาพลเมืองในประเทศเยอรมันนี้ การให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อพัฒนาพลเมือง**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ ฟรีดริค เอแบร์ท.
- เลิศพร อุดมพงษ์. (ม.ป.ป.). **การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในการส่งเสริมบทบาทของภาคพลเมืองในการเมืองระบบตัวแทน: แนวทางที่ยั่งยืนผ่านประสบการณ์จากต่างประเทศ**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- วรวุฒิ เจริญศรีพรพงศ์. (2555). “การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีสำหรับลูกเสือชาวบ้าน.” **ปริญญาครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**.
- วรากรณ์ สามโกเศศ. (2560). “การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง.” **มติชน**. เข้าถึงเมื่อ 1 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก <http://www.moe.go.th/>.
- วลัยทิพย์ เปรมทวีธโชต. (2557). “การศึกษาลักษณะของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษากับคุณลักษณะด้านจิตอาสาของนิสิตนักศึกษา.” **วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ฉบับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ** 7, 3 (กันยายน – ธันวาคม): 819-833.
- วิชัย ตันศิริ. (2551). **วัฒนธรรมพลเมือง**. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายการศึกษา.

- วินิจ ฝาเจริญ. (2561). “คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้.” **วารสาร ศึกษาศาสตร์ มจร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย** 6, 1 (มกราคม – มิถุนายน): 148-161.
- ศรัณยู หมั่นทรัพย์. (2550). **การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง : รากฐานของการเมืองภาคพลเมือง**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ศิขรชัฐ เอกโกษา. (2555). “คนไทยที่ปรารถนา.” **นิตยสารยุทธโฆษา** 120, 8 (กรกฎาคม – กันยายน).
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2554). **ทฤษฎีการสอบแบบดั้งเดิม**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทิวี. (2548). “รายงานการวิจัยเอกสารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็น พลเมืองดี.” กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- ศุภรัตน์ รัตนमुखย์. (2556). “รายงานผลการดำเนินวิจัยการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมกับการสร้าง ความเป็นพลเมืองใส่ใจสังคม.” สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สตีธร ธนาธิโชติ. (2555). “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองเพื่อปฏิรูป ประเทศไทย.” โครงการจัดทำเอกสารวิชาการบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมการสร้างความเป็นพลเมือง สำหรับสมัชชาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อ การปฏิรูประดับพื้นที่ ปี 2555 สำนักงานปฏิรูป.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2551). “รายงานการสัมมนา บทบาทของการพัฒนาพลเมือง (Civic Education) เพื่อประชาธิปไตยที่ยั่งยืน : การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ไทย- เยอรมนี.” จัดโดยสถาบันพระปกเกล้า ร่วมกับ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมูลนิธิ ฟรีดริค เอแบร์ท.
- สมาน พูแสง. (2557). “การศึกษาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ นักศึกษาสถาบันราชภัฏเขตภาคเหนือตอนบน.” ปรินญาการศึกษาดุซฐิบัณฑิต สาขาอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- สัญญาครณ์ สวัสดิ์ไธสง. (2560). “กระบวนการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองตามระบอบ ประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัย.” **วารสารสังคมศาสตร์ปริทรรศน์** 6, ฉบับพิเศษ (พฤษภาคม).
- สัญญาครณ์ สวัสดิ์ไธสง และคณะ. (2557). “การจัดการเรียนรู้แบบปรับใช้สังคมเพื่อพัฒนาทักษะ ความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.” สนับสนุนทุนวิจัยโดย สำนักบริหารโครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนาการวิจัยมหาวิทยาลัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

- สายชล สัตยานุรักษ์. (2555). “วิถีไทยกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองไทย.” การประชุมวิชาการ สถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2560). **พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547.** เข้าถึงเมื่อ 23 พฤศจิกายน. เข้าถึงได้จาก http://www.vru.ac.th/acad/SAPA9_2558/085358/%E0%B8%9E%E0%B8%A3%E0%B8%9A.%E0%B8%A1.%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%8A%E0%B8%A0%E0%B8%B1%E0%B8%8F%2047.pdf.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2550). **กิจกรรมนักศึกษากับการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต.** กลุ่มส่งเสริมการเรียนรู้ประสบการณ์กับชุมชน สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพนักศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). “กรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ.” การประชุมหารือคณะกรรมการการอุดมศึกษาและคณะกรรมการด้านมาตรฐานการอุดมศึกษา วันเสาร์ ที่ 18 เมษายน 2552 ณ โรงแรมสยามซิตี้ กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2553). **สถาบันอุดมศึกษาไทย.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2558). **สถิติการศึกษาของประเทศไทยปีการศึกษา 2557-2558.** กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2562). **ข้อมูลสถิติการศึกษา.** เข้าถึงเมื่อ 1 มกราคม. เข้าถึงได้จาก http://www.info.mua.go.th/information/show_all_statdata_table.php?data_show=2.
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). “การศึกษาความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ.” กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). **สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล พ.ศ. 2550.** กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). “รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย การพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง.” สำนักงานมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.** กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำเนา ขจรศิลป์. (2539). **มิติใหม่ของกิจการนักศึกษา 1: พื้นฐานและการบริการนักศึกษา.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สิรินาฏ วารินสุข และคณะ. (2557). “ปัจจัยสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

- นครสวรรค์.” วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ 4, 6 (มกราคม – มิถุนายน): 85-100.
- สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์ .(2553). “การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง ในประเทศไทย สถานภาพ ความท้าทาย และข้อเสนอแนะ.” Friedrich-Ebert-Stilting (FES).
- สุทธิรักษ์ โรจนหัสติน และคณะ. (2560). “หลักคิดสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง.” วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 28, 1 (มกราคม – เมษายน): 207-217.
- สุนทรี วรรณไพเราะ. (2555). “ยุทธศาสตร์การบริหารสถาบันอุดมศึกษาไทยเพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียน.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพัตรา เศลวัตนะกุล. (2550). “การพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานกิจการนิสิตนักศึกษาตามแนวทศพิธราชธรรม.” วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ 2, 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม): 8-16.
- สุภาพร จตุรภัทร. (2556). “ยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐบาลไทยเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรัชย์ เทียนขาว. (2557). “การศึกษาความต้องการกำลังคนระดับอุดมศึกษาเพื่อวางแผนการผลิตกำลังคนในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง.” วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม 10, 1 ปีการศึกษา 2557.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2549). “บทที่ 3 แบบตรวจสอบรายการประเมิน: วิธีวิทยาและเครื่องมือประเมิน.”
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช, บก. (ม.ป.ป.). การประเมินอภิमान : วิธีวิทยาและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช และนางลักษณ์ วิรัชชัย. (2543). “รายงานผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมระดับบุคคลเพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวมของนักศึกษา มหาวิทยาลัย: การศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพ.” กรุงเทพฯ: ภาควิชาวิจัยศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสรี ชัดแจ่ม. (2538). แบบจำลอง. ม.ป.ท.
- อรพิน ศิริสัมพันธ์. (2550). “การศึกษาพฤติกรรมการเรียนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.” คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- อัจฉรวรรณ จันทร์เพ็ญศรี. (2558). “การนำเสนอรูปแบบความร่วมมือระหว่างงานวิชาการและงานกิจกรรมนิสิตนักศึกษาเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการอุดมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัฒชญา สุขสมจิตร. (2556). “การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนด้วยหลักการเรียนรู้โดยการใช้สังคม โดยใช้คอมพิวเตอร์สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันในการทำโครงการเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ.” ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. (2553). **คุณธรรมนำความรู้**. กรุงเทพฯ: ปริมายด์.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2547). **การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อุทุมพร จามรมาน. (2541). “โมเดลคืออะไร.” **วารสารวิชาการ** (มีนาคม): 22-25.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2552). **แปรถิ่น เปลี่ยนฐาน: สร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานของประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาษาอังกฤษ

- Abowitz, K. K., & Harnish, J. (2006). “Contemporary Discourses of Citizenship.” **Review of Educational Research** 76, 4 (December): 653-690.
- Annette, J. (2005). “Character, civic renewal and service learning for democratic citizenship in higher education.” **British journal of educational studies** 53, 3 (September): 326-340.
- Barber, B. R. (2003). **Strong democracy : participatory politics for a new age**. Berkeley: University of California Press.
- Best, J. W. (1977). **Research in Education**. 3rd ed. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall, Inc.
- Birdie, R. F. (1966). “Student personnel work: Definition and redefinition.” **Journal of College Student Personnel**.
- Bloom, B. S., & Others. (1956). **Taxonomy of Educational Objectives**. New York: David McKay Co., Inc.
- Brown, W. B., & Moberg, D. J. (1980). **Organization Theory and Management: A Macro Approach**. New York: John Wiley and Sons.

- Campbell, D. F. J., Polzlbauer, P., Barth, T. D., & Polzlbauer, G. (2015). **The Democracy Ranking 2015**. Vienna: Democracy Ranking.
- Carothers, T. (2002). "The End of the Transition Paradigm." **Journal of Democracy** 13, 1 (January): 5-21.
- Chamber, T., & Phelps, C. E. (1993). "Student Activism as a Form of Leadership and Student Development." **NASPA Journal** 31, 1 (Fall): 19-29.
- Citizenship Foundation. (2006). **Making Sense of Citizenship. A continuing Professional Development handbook**. London: Hodder Murray.
- Davies, I., Gorard, S., & McGuinn, N. (2005). "Citizenship education and character education: Similarities and contrasts." **British journal of educational studies** 53, 3 (September): 341-358.
- Eisner, E. W. (1976). "Education Connoisseurship and Criticism: Their Form and Functions in Educational Evaluation." **Journal of Aesthetic Education** 10, 3/4, Bicentennial Issue (July - October): 135-150.
- Good, C. V. (1973). **Dictionary of Education**. New York: McGraw-Hill Book.
- Harvey, J., & Immerwahr, J. (1995). **The fragile coalition: Public support for higher education in the 1990s**. Washington, DC: American Council on Education
- Keeves, P. J. (1988). "Model and Model Building" **Educational Research Methodology and Measurement: An International Handbook**. Oxford: Pergamon Press.
- Komalasari, K. (2012). "The Living Values-Based Contextual Learning to Develop the Students' Character." **Journal of Social Sciences** 8, 2: 246-251
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). "Determining Sample Size for Research Activities." **Educational and Psychological Measurement** 30, 3: 607-610.
- Madaus, G. F., Scriven, M. S., & Stufflebeam, D. L. (1983). **Evaluation Models Viewpoints on Educational and Human Services Evaluation**. 8th ed. Boston: Kluwer-Nijhoff Publishing.
- Marshall, T. H. (1994). **Citizenship and Social Class, in Citizenship and Social Class and Other Essays**. Cambridge University Press.
- Myers, J. P. (2007). "Citizenship education practices of politically active teachers in Porto Alegre, Brazil and Toronto, Canada." **Comparative Education Review** 51, 1 (February).

- Nogueira, F., & Moreira, A. (2012). "A framework for civic education teachers' knowledge." **Procedia - Social and Behavioral Sciences** 47: 1179-1183.
- Osler, A., & Starkey, H. (2006). "Education for democratic citizenship: a review of research policy and practice 1995-2005." **Research Papers in Education** 24, 4 (December): 433-466.
- Pearce, J. (2001). **Small is Still Beautiful**. London: Harper Collins.
- Sigauke, A. T. (2011). "Citizenship and citizenship education: A critical discourse analysis of the Zimbabwe Presidential Commission Report." **Education, Citizenship and Social Justice** 6, 1: 69-86.
- Smith, R. H., & Others. (1980). **Measurement : Making Organization Perform**. New York: Macmillan.
- Turner, B. S. (1993). **Contemporary problem in the theory of citizenship Citizenship and social theory** London. London: SAGE.
- UNESCO. (2015). **Global Citizenship: Topics and Learning Objective**. Paris: UNESCO.
- Westheimer, J., & Kahne, J. (2004). "What Kind of citizen? The politics of educating for Democracy." **American Educational Research Journal** 41, 2 (Summer).
- Winston, R. B. Jr., & Massaro, A. V. (1987). "Extracurricular Involvement Inventory: An Instrument for Assessing Intensity of Student Development." **Journal of College Student Personnel** (March).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือการวิจัย

แบบสอบถามชุดที่

[] [] []

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

คำอธิบาย

1. แบบสอบถามฉบับนี้สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏ
2. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย
 - ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา
 - ส่วนที่ 2 สถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ
 - ส่วนที่ 3 การจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ
 - ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ
3. ขอความกรุณาท่านตอบแบบสอบถาม ตามความเป็นจริงและครบทุกข้อ โดยโปรดพิจารณาข้อความในแต่ละข้อคำถามอย่างละเอียดเพื่อให้การวิจัยนี้มีผลสรุปที่น่าเชื่อถือ และสามารถนำไปใช้ได้จริง ข้อมูลที่ได้มาจากแบบสอบถามจะเป็น ความลับและไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูล

ขอขอบพระคุณนักศึกษาที่ได้ให้ความร่วมมืออย่างดีมา ณ โอกาสนี้ด้วยคำตอบของนักศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา การพัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

นางสาววิณาภรณ์ แต่งจ้อย

นักศึกษาปริญญาเอก สาขาพัฒนศึกษา

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ส่วนที่1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุดเพียงหมายเลขเดียวหรือเติมตัวเลขหรือข้อความลงบนเส้นประ กรณีที่มีข้อความว่า (ระบุ).....

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ ต่ำกว่า 17 ปี 17 – 19 ปี
 20 – 22 ปี 23 – 25 ปี
 25 ปี (ขึ้นไป)
3. ชั้นปี ชั้นปีที่1 ชั้นปีที่ 2
 ชั้นปีที่3 ชั้นปีที่ 4
 ชั้นปีที่4 (ขึ้นไป)
4. คณะ คณะมนุษยศาสตร์ คณะครุศาสตร์
 คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะวิทยาศาสตร์
 คณะวิทยาการจัดการ คณะวิศวกรรมศาสตร์
 คณะสังคมศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์
 คณะอื่น ๆ (โปรดระบุ).....
5. ภูมิลำเนา (โปรดระบุ) จังหวัด.....
6. มหาวิทยาลัยราชภัฏ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ส่วนที่ 2 สถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

คำชี้แจง: แบบสอบถามนี้เป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในระดับคะแนนซึ่งตรงกับความเป็นจริงและความคาดหวังตามเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ ดังนี้

ความเป็นจริง	ความคาดหวัง
5 หมายถึง มีสถานการณ์ความเป็นจริงความเป็นพลเมืองที่เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ อยู่ในระดับมากที่สุด	5 หมายถึง ความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองที่เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ อยู่ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง มีสถานการณ์ความเป็นจริงต่อความเป็นพลเมืองที่เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ อยู่ในระดับมาก	4 หมายถึง ความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองที่เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ อยู่ในระดับมาก
3 หมายถึง มีสถานการณ์ความเป็นจริงต่อความเป็นพลเมืองที่เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ อยู่ในระดับปานกลาง	3 หมายถึง ความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองที่เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ อยู่ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง มีสถานการณ์ความเป็นจริงต่อความเป็นพลเมืองที่เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ อยู่ในระดับน้อย	2 หมายถึง ความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองที่เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ อยู่ในระดับน้อย
1 หมายถึง มีสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองที่เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ อยู่ในระดับน้อยที่สุด	1 หมายถึง ความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองที่เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ประเมินสถานการณ์ความเป็นพลเมืองของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ	ความเป็นจริง					ความคาดหวัง				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1. ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง										
1.1 มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ที่ตนเองได้รับ มอบหมายเสมอ										
1.2 รู้สึกภาคภูมิใจในตนเองและคิดว่าตนเองเป็นคนที่มี คุณค่า										
1.3 สามารถปฏิบัติหน้าที่การงานของตนเองให้ลุล่วงไป อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทำงานกลุ่มกับเพื่อน ๆ และทำงานที่ได้รับมอบหมายออกมาได้อย่างดี เป็นต้น										
1.4 สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาได้เสมอ										
1.5 สามารถยอมรับผลของการกระทำของตนเองทั้งที่ เป็นผลดีและผลเสีย										
1.6 พึ่งตนเองและรับผิดชอบต่อตนเองได้										
1.7 มีความขยันหมั่นเพียร และอดทนในการทำงาน										
1.8 มีระเบียบ วินัย เช่น เข้าเรียนได้ตรงเวลา ส่งงาน ตามกำหนดที่อาจารย์สั่ง เป็นต้น										
1.9 มีความซื่อสัตย์ สุจริต เช่น ไม่ทุจริตในการสอบ ไม่ ลอกผลงานของเพื่อนหรือคนอื่น										
1.10 เป็นผู้มีความรู้และสามารถ เข้าใจในสังคมของตน รวมทั้งสังคมโลก										
1.11 สามารถรักษาสิทธิอันชอบธรรมของตนเอง เช่น การแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ การเสนอเรื่องราว ร้องทุกข์ เป็นต้น										
1.12 มีความตระหนักว่าการกระทำของตัวเองส่งผล กระทบต่อส่วนรวม										
2. ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา										
2.1 สามารถเสียสละเวลาทำงานและให้ความร่วมมือ เพื่อส่วนรวม										

ประเมินสถานการณ์ความเป็นพลเมืองของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ	ความเป็นจริง					ความคาดหวัง				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
4.10 ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่นด้วยความ เข้าใจและไม่บังคับให้คนอื่นคิดเหมือนตนเอง										
4.11 เรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสิทธิ เสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ										
4.12 สามารถร่วมมือและมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ของ ส่วนรวมแม้ว่าจะมีความขัดแย้งกันบ้างก็ตาม										

ส่วนที่ 3 การจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ
คำชี้แจง ข้อใดต่อไปนี้ที่นักศึกษาเห็นว่าควรได้รับการพิจารณาปรับปรุง ส่งเสริม เพื่อพัฒนา
ความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ขอให้นักศึกษาใส่หมายเลขลำดับที่ 1, 2
และ 3 ใน () แต่ละด้านตามรายชื่อที่นักศึกษาเห็นว่ามีความสำคัญมากที่สุดเพียง 3 ลำดับแรก
เท่านั้น

จัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ	
ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/รู้จักหน้าที่ตนเอง	
()	มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ที่ตนเองได้รับมอบหมายเสมอ
()	รู้สึกภาคภูมิใจในตนเองและคิดว่าตนเองเป็นคนที่มีคุณค่า
()	สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ทำงานของตนเองให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทำงานกลุ่มกับเพื่อน ๆ และทำงานที่ได้รับมอบหมายออกมาได้อย่างดี เป็นต้น
()	สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาได้เสมอ
()	สามารถยอมรับผลของการกระทำของตนเองทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย
()	พึงตนเองและรับผิดชอบตนเองได้
()	มีความขยันหมั่นเพียร และอดทนในการทำงาน
()	มีระเบียบ วินัย เช่น เข้าเรียนได้ตรงเวลา ส่งงานตามกำหนดที่อาจารย์สั่ง เป็นต้น
()	มีความซื่อสัตย์ สุจริต เช่น ไม่ทุจริตในการสอบ ไม่ลอกผลงานของเพื่อนหรือคนอื่น เป็นต้น
()	เป็นผู้มีความรู้และสามารถ เข้าใจในสังคมของตนรวมทั้งสังคมโลก
()	สามารถรักษาสีทิวทัศน์ของธรรมชาติของตนเอง เช่น การแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ การเสนอเรื่องราวร้อง ทุกข์ เป็นต้น
()	มีความตระหนักว่าการกระทำของตัวเองส่งผลกระทบต่อส่วนรวม
ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/จิตอาสา	
()	สามารถเสียสละเวลาทำงานและให้ความร่วมมือเพื่อส่วนรวม

จัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ	
()	ช่วยเหลือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง อาจารย์ด้วยความเต็มใจ
()	เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว
()	อาสาทำงาน ช่วยเหลือผู้อื่นที่ได้รับความเดือดร้อนด้วยความเต็มใจ
()	สามารถปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น แต่งกายให้ถูกต้องตามกาลเทศะ เป็นต้น
()	สนใจดูแลทรัพย์สินสมบัติสาธารณะ
()	ร่วมกิจกรรมในมหาวิทยาลัย/สังคม/ท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ
()	มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในท้องถิ่น เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้งกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน การเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของท้องถิ่น เป็นต้น
()	มีเจตคติที่ดีในกิจกรรมทางการเมือง เช่น การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมทางกิจกรรมทางการเมืองเป็นสิ่งที่ดีต่อสังคม/ท้องถิ่นและมีความสำคัญอย่างมาก เป็นต้น
()	ตระหนักว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของท้องถิ่น/สังคม
()	เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของท้องถิ่น/สังคม ความกระตือรือร้น
()	สามารถเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและอุปนิสัย การบริโภค ให้เอื้อต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ด้านการเคารพกฎหมาย/กติกาในสังคม	
()	รู้จักปฏิบัติหน้าที่ของตน ใช้สิทธิภายในขอบเขตของกฎหมาย
()	ปฏิบัติตามค่านิยม วัฒนธรรม และเคารพสถาบันที่ตนอยู่
()	มีความรู้ความเข้าใจในหลักกฎหมายทั่วไป
()	เคารพกฎระเบียบ/กติกาของมหาวิทยาลัย
()	ไม่ละเมิดกฎหมายหรือกติกาในสังคม
()	ไม่ใช้กำลังในการแก้ไขปัญหาและยอมรับผลที่กระทำตามกฎหมาย
()	ปฏิบัติตามกติกาในการทำกิจกรรมกลุ่มเสมอ
()	แต่งกายถูกต้องตามระเบียบของมหาวิทยาลัย
()	ปฏิบัติตามกฎจราจรอยู่เสมอ
()	มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการปกครองของประเทศ รวมทั้งกลไกของรัฐ บริบททางการเมืองและสังคม
()	เข้าใจและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย
ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล	
()	มีความเข้าใจและเคารพสิทธิผู้อื่น
()	มีความเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคลและความหลากหลายของบุคคล
()	มีความเข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน
()	สร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นเสมอ

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

เรื่อง การพัฒนารูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้สำหรับผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาด้านการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองและการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....อายุ.....ปี
 ที่อยู่.....
 อาชีพ.....ตำแหน่ง.....
 สถานที่ทำงาน.....
 ประสบการณ์การทำงาน.....ปี

ตอนที่ 2 ข้อมูลสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เนื้อหารายละเอียดประกอบด้วย

1. ปัจจุบันนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองในแต่ละด้านต่อไปนี้
 อย่างไร

1.1 ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง/ รู้จักหน้าที่ตนเอง

.....

1.2 ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น/ จิตอาสา

.....

1.3 ด้านการเคารพกฎหมาย/ กติกาในสังคม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.4 ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.1 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏที่โดดเด่นคือ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ
(Index of Item Objective Congruence: IOC)

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน

1. ชื่อ รองศาสตราจารย์ ดร. นพพร จันทรนำชู
ตำแหน่ง รองศาสตราจารย์
สถานที่ ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์
2. ชื่อ ดร. พิทักษ์ สุพรรณโณภาพ
ตำแหน่ง อาจารย์
สถานที่ ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์
3. ชื่อ ดร. นันทวัฒน์ ภัทรกรนนท์
ตำแหน่ง อาจารย์
สถานที่ ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์
4. ชื่อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยูวรี ผลพันธิน
ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สถานที่ ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์
5. ชื่อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนทร เทียนงาม
ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สถานที่ สาขาวิชาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

การหาประสิทธิภาพเครื่องมือการวิจัยด้วยการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง

ตารางที่ 21 ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบสอบถาม

ข้อ	ผู้เชี่ยวชาญ					ค่าดัชนี IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
2	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
3	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
4	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
1.1	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
1.2	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
1.3	1	0	1	1	1	0.8	ใช้ได้
1.4	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
1.5	0	0	1	1	1	0.6	ใช้ได้
1.6	0	0	1	1	1	0.6	ใช้ได้
1.7	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
1.8	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
1.9	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
1.10	0	0	1	1	1	0.6	ใช้ได้
1.11	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
1.12	0	1	1	1	1	0.8	ใช้ได้
2.1	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
2.2	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
2.3	0	1	1	1	1	0.8	ใช้ได้
2.4	0	1	1	1	1	0.8	ใช้ได้
2.5	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
2.6	0	1	1	1	1	0.8	ใช้ได้
2.7	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
2.8	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
2.9	1	0	1	1	1	0.8	ใช้ได้

ตารางที่ 21 ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบสอบถาม (ต่อ)

ข้อ	ผู้เชี่ยวชาญ					ค่าดัชนี IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
2.10	0	1	1	1	1	0.8	ใช้ได้
2.11	0	0	1	1	1	0.6	ใช้ได้
2.12	0	1	1	1	1	0.8	ใช้ได้
3.1	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
3.2	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
3.3	0	1	1	1	1	0.8	ใช้ได้
3.4	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
3.5	0	1	1	1	1	0.8	ใช้ได้
3.6	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
3.7	0	0	1	1	0	0.4	ไม่ผ่าน
3.8	0	1	1	1	1	0.8	ใช้ได้
3.9	0	1	1	1	1	0.8	ใช้ได้
3.10	0	1	1	1	1	0.8	ใช้ได้
3.11	0	1	1	1	1	0.8	ใช้ได้
3.12	0	0	1	1	1	0.6	ใช้ได้
4.1	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
4.2	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
4.3	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
4.4	1	0	1	1	1	0.8	ใช้ได้
4.5	0	1	1	1	1	0.8	ใช้ได้
4.6	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
4.7	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
4.8	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
4.9	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
4.10	0	1	1	1	1	0.8	ใช้ได้

ตารางที่ 21 ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบสอบถาม (ต่อ)

ชื่อ	ผู้เชี่ยวชาญ					ค่าดัชนี IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
4.11	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
4.12	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้

ภาคผนวก ค

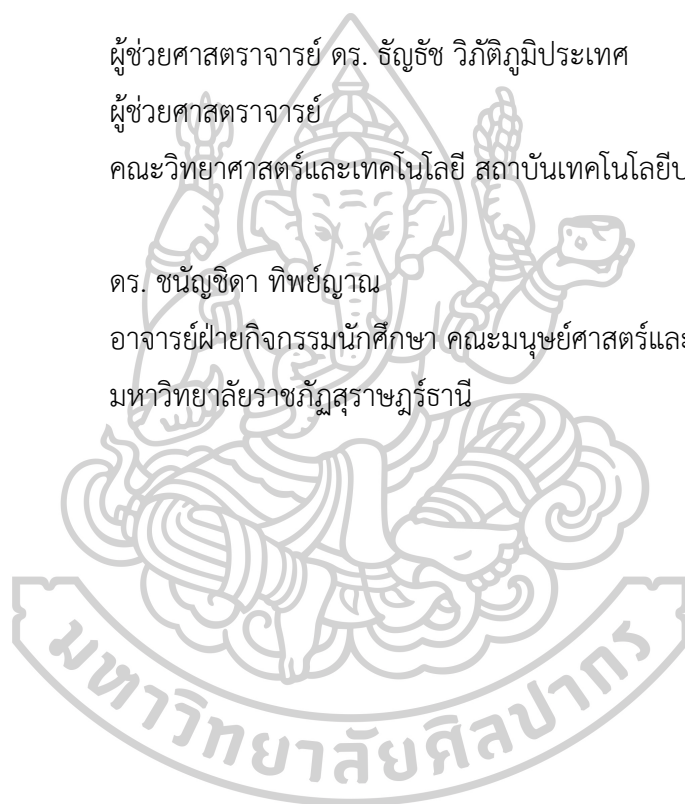
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์
เรื่อง ความเป็นพลเมืองและกิจกรรมนักศึกษา

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 ท่าน

1. ชื่อ ศาสตราจารย์ ดร. คณิต เขียววิชัย
ตำแหน่ง รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
สถานที่ มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์
2. ชื่อ รองศาสตราจารย์ ดร. ศิโรจน์ ผลพันธิน
ตำแหน่ง อธิการบดีมหาวิทยาลัยสวนดุสิต
สถานที่ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
3. ชื่อ รองศาสตราจารย์ ดร. ฤๅเดช เกิดวิชัย
ตำแหน่ง อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
สถานที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
4. ชื่อ นางทิพย์พาพร ตันตีสุนทร
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ สถาบันนโยบายศึกษา
สถานที่ สถาบันนโยบายศึกษา
5. ชื่อ ดร. พสุธา โกมลมาลย์
ตำแหน่ง รองคณบดีฝ่ายพัฒนานักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถานที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
6. ชื่อ นายภานุพงษ์ เงามลำดวน
ตำแหน่ง หัวหน้าหน่วยวินัยนักศึกษา กองกิจการนักศึกษา
สถานที่ มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์

7. ชื่อ ดร. นีรมล ตู้อินดา
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองบริหารงานการศึกษาภาคบังคับ
สถานที่ กระทรวงศึกษาธิการ
8. ชื่อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทศพล สมพงษ์
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ สำนักงานวิชาการและยุทธศาสตร์ สภาพัฒนาการเมือง
สถานที่ สถาบันพระปกเกล้า
9. ชื่อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ฉัญฉัช วิภัติภูมิประเทศ
ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สถานที่ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน
10. ชื่อ ดร. ชนัญชิตา ทิพย์ญาณ
ตำแหน่ง อาจารย์ฝ่ายกิจกรรมนักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถานที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ
(Index of Item Objective Congruence: IOC)

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน

1. ชื่อ รองศาสตราจารย์ ดร. นพพร จันทรนำชู
ตำแหน่ง รองศาสตราจารย์
สถานที่ ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์
2. ชื่อ ดร. พิทักษ์ สุพรรณโณภาพ
ตำแหน่ง อาจารย์
สถานที่ ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์
3. ชื่อ ดร. นันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์
ตำแหน่ง อาจารย์
สถานที่ ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์
4. ชื่อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุวรี ผลพันธิน
ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สถานที่ ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์
5. ชื่อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนทร เทียนงาม
ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สถานที่ สาขาวิชาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน

1. ชื่อ รองศาสตราจารย์ พัชรีย์ สนวนแก้ว
ตำแหน่ง รองอธิการบดีฝ่ายกิจกรรมนักศึกษา มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
สถานที่ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
2. ชื่อ รองศาสตราจารย์ ดร. ยุทธพงษ์ ลีลากิจไพศาล
ตำแหน่ง รองศาสตราจารย์
สถานที่ โรงเรียนการเมืองและกฎหมาย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
3. ชื่อ รองศาสตราจารย์ ดร. วิชรินทร์ อินทพรหม
ตำแหน่ง รองศาสตราจารย์
สถานที่ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
4. ชื่อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิศาล ศรีมหาวโร
ตำแหน่ง รองคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถานที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
5. ชื่อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กานตยุทธ ตรีบุญนิธิ
ตำแหน่ง รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถานที่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ สุพรรณบุรี

รายละเอียดผลการประเมินรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมือง
ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ตารางที่ 22 รายละเอียดผลการประเมินรูปแบบกิจกรรมนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเมืองในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ประเด็น	ด้านความเหมาะสม					ความเป็นไปได้การนำไปปฏิบัติจริง					ความสอดคล้องกับบริบท					การนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง								
	ผู้ชี้แจงจากคุณที่					x̄	ผู้ชี้แจงจากคุณที่					x̄	ผู้ชี้แจงจากคุณที่					x̄						
	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5		1	2	3	4	5							
1. หลักการสร้างรูปแบบ	4	3	3	3	3	4.00	4	3	3	3	4	3	3	3	3	4	3	3	3	3	4	4.20	4.00	
2. ความเชื่อมโยงของรูปแบบ	4	3	3	3	4	3.80	4	3	3	4	3.50	4	3	3	4	4.00	4	3	3	3	4	4.00	4.00	
3. ผลกระทบของรูปแบบ ได้แก่																								
3.1 สร้างความตระหนักในความเป็นพลเมือง	4	3	3.50	4	3	4.20	4	4	3.50	4	4	4	3	4	4.10	4	4	3.50	3.50	4	3	4	4.10	4.00
3.2 สร้างแรงจูงใจ	4	3	3.50	4	3	3.50	4	4	3.50	4	3	4.10	4	4	4.10	4	4	3	3	4	3	4	4.20	4.00
3.3 สร้างการมีส่วนร่วม	4	3.20	3.20	4	4.3	3.80	4	4	4	4	4.00	4.00	4	4	4.00	4	4	3	3	4	3	4	4.00	4.00
3.4 สร้างเครือข่าย	4.50	3	3.33	3	3	4.20	4.50	3	3.33	4	3	4.00	4.30	4	4.30	4	4	3.33	4	3	3	3	4.30	4.00
3.5 สร้างสภาพแวดล้อม	4.20	4	4	4.70	4.70	4.20	4.00	4	4	4	4.70	4.10	4.20	4	4.20	4.20	4	4	4.20	3	4.20	3	4.70	4.40
3.6 สร้างกิจกรรมนักศึกษา	4.20	3.20	4	4.50	3	4.20	4.00	4	4	4	4.20	4.20	4.20	4	4.20	4.20	4	3.20	4	4.20	3	4.50	4.30	4.00
4. การอธิบายรูปแบบ	3	3	4	4	3	4.20	4.00	3	4	4	4.20	4.00	4.00	3	4.40	4.00	3	4	4	4	4	4	4.40	4.00
5. ภาพรวมของรูปแบบ	3	3	4	4	3	4.20	4.00	3	4	4	4.20	4.00	4.00	3	4.20	4.00	3	4	4	4	4	4	4.20	4.00

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	วิณาภรณ์ (ธูปแพ) แต่งจ้อย
วัน เดือน ปี เกิด	17 พฤศจิกายน 2525
สถานที่เกิด	จังหวัดสุพรรณบุรี
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2541 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุพรรณบุรี พ.ศ. 2544 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุพรรณบุรี พ.ศ. 2548 ปริญญารัฐศาสตรบัณฑิต (รบ.) สาขารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2551 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาพัฒนามนุษย์ และสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2558 ประกาศนียบัตรนวัตกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2550 – 2551 ผู้ช่วยนักวิจัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 – ปัจจุบัน อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ที่อยู่ปัจจุบัน	33/3 หมู่ 6 ตำบลวังน้ำซับ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี